

CREANGĂ

AMINTIRI DIN COPILĂRIE
POVEȘTI • POVESTIRI

ebook
HUMANITAS

AMINTIRI DIN COPILĂRIE
POVEȘTI • POVESTIRI

Născut, după propria-i mărturisire dintr-un fragment de biografie, la 1 martie 1837 (sau la 10 iunie 1839, după un înscris oficial), Ion Creangă a fost primul dintre cei opt copii ai lui Ștefan a lui Petrea Ciubotariul din Humulești, Neamț, și ai soției sale Smaranda, născută Creangă. După ce urmează, pe rând, cursurile școlilor din Humulești, Broșteni și Târgu-Neamț (1846–1853), apoi pe ale Școlii Catihetice din Fălticeni (1854–1855), ajunge să studieze la Seminarul de la Socola (Iași). În 1859 se căsătorește cu Ileana Grigoriu și este hirotonisit diacon. Un an mai târziu se naște unicul său fiu, Constantin. După un parcurs întortocheat, care include printre altele înscrierea la Facultatea de Teologie, curând abandonată, și la Școala Normală Vasiliană de la Trei Ierarhi, al cărei director era Titu Maiorescu, ocupă prin concurs, în 1864, postul de institutor la Școala primară de la Trei Ierarhi. În 1865 absolvă Școala Normală. Este apoi institutor și diacon. Alcătuiește manuale școlare. În 1871, refuză să mai respecte cutuma și apare în biserică tuns și cu pălărie. Publică *Învățătoriul copiilor – carte de cetit în clasele primare de ambele sexe cu litere, slove și buchi, cuprinzând învățături morale și instructive*, alături de C. Grigorescu și V. Răceanu; manualul avea să primească patru ani mai târziu, alături de *Metoda noua de scriere și cetire pentru uzul clasei I primare*, avizul ministrului Titu Maiorescu pentru studierea în școli. În 1873 semnează câteva articole despre care se consideră că ar aduce atingere preoției și este destituit din cler, pierzând totodată și slujba de institutor. În același an obține divorțul, după ce se retrăsese la „bojdeuca din Țicău", împreună cu Tinca Vartic, alături de care își va petrece întreaga viață. În 1874 își primește înapoi postul de institutor. Îi sunt publicate câteva povestiri și poezii. În 1875, îl cunoaște pe Mihai Eminescu, numit într-o comisie de examinare a cărților didactice din Iași. Cu ajutorul lui ajunge în cercul Junimii și începe să publice constant povești și povestiri în *Convorbiri literare*. Din 1880, la sfatul bunului său prieten Eminescu, începe să pună pe hârtie *Amintiri din copilărie*. În anii următori se implică în diverse proiecte de manuale, își vede tipărite primele trei părți din *Amintiri*. Starea sa de sănătate se înrăutățește. Vestea morții lui Eminescu îl afectează foarte mult. După ani de suferință și numeroase concedii de boală, Creangă se stinge în noaptea de 31 decembrie 1889, în urma unui atac cerebral. Partea a IV-a din *Amintiri din copilărie* va fi publicată postum, în anul 1892.

ION CREANGĂ

AMINTIRI DIN COPILĂRIE
POVEȘTI • POVESTIRI

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Textele și glosarul din ediția de față urmează, în general, ediția stabilită de Iorgu Iordan și Elisabeta Brâncuș.

Redactor: Adina Săucan
Coperta: AngelaRotaru
Tehnoredactor: Iuliana Constantinescu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Dan Dulgheru

© HUMANITAS 2013 (ediția print)
© HUMANITAS 2014 (ediția electronică)

ISBN 978-973-50-4351-3 (pdf)

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

Cuprins

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

I 11
II 31
III 55
IV 83

POVEȘTI

Prefața la poveștile mele 95
Soacra cu trei nurori 97
Capra cu trei iezi 106
Punguța cu doi bani 116
Dănilă Prepeleac 121
Povestea porcului 136
Povestea lui Stan Pățitul 154
Povestea lui Harap-Alb 179
Fata babei și fata moșneagului 236
Ivan Turbinca 244

POVESTIRI

Poveste 263
Moș Nichifor Coțcariul. 267
Povestea unui om leneș 287
Moș Ion Roată 290
Popa Duhu 295
Cinci pâni 302
Ion Roată și Vodă Cuza 307

Glosar 315

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

Dedicație d-șoarei L.M.

I

STAU CÂTEODATĂ ȘI-MI ADUC AMINTE CE VREMI și ce oameni mai erau în părțile noastre pe când începusem și eu, drăgăliță-Doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humuleștii, din târg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra satului, Delenii și Bejenii.

Ș-apoi Humuleștii, și pe vremea aceea, nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătâiu, ci sat vechi răzășesc, întemeiat în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învârti și hora, dar și suveica, de vuia satul de vatale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporeni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.

Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai pomi s-au pus în ținterim, care era îngrădit cu zaplaz de bârne, streșinit cu șindilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericei pentru școală; ș-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Ilioaei, dascălul bisericii, un holteiu zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și deie copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală,

între care eram și eu, un băiet prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popei, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece… Și ne pomenim întru una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce-a întrebat pe dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului „Calul Balan“ și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală, cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos, și părintele îi pune nume „Sfântul Nicolai“, după cum este și hramul bisericei din Humulești… Apoi poftește pe moș Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa, din când în când, câte unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate… Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată sâmbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșele va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșală să-i ardă școlarului câte un sfânt-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprințară și plină de incuri, a bufnit în râs. Păcatul ei, sărmana!

— Ia, poftim de încalecă pe Balan, jupânească! zise părintele, de tot posomorât, să facem pocinog sfântului Nicolai cel din cui.

Și cu toată stăruința lui Moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat papara, și pe urmă ședea cu mânile la ochi și plângea ca o mireasă, de sărea cămeșa de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniți. Iar părintele,

ba azi, ba mâne, aducând pitaci și colaci din biserică, a împărțit la fiecare, de ne-a îmblânzit, și treaba mergea strună; băieții schimbau tabla în toate zilele, și sâmbăta procitanie.

Nu-i vorbă, că noi tot ne făceam felul, așa, câteodată; căci, din bățul în care era așezată fila cu cruce-ajută și buchile scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătaji, de la trătaji la ceaslov, ș-apoi, dă, Doamne, bine! în lipsa părintelui și a dascălului întram în ținterim, țineam ceaslovul deschis și, cum erau filele cam unse, trăgeau muștele și bondarii la ele, și, când clămpăneam ceaslovul, câte zece-douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul mușteloR! Întru una din zile, ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele și, când le vede așa sângerate cum erau, își pune mânile în cap de necaz. Și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Balan și a ne mângâia cu sfântul ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor bondari, care din pricina noastră au pătimit.

Nu trece mult după asta, și-ntr-o zi, prin luna lui mai, aproape de Moși, îndeamnă păcatul pe bădița Vasile tântul, că mai bine nu i-oiu zice, să puie pe unul, Nic-a lui Costache, să mă procitească. Nică, băiet mai mare și înaintat în învățătură până la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popei, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă, pentru că nu-mi da pace să prind muște… Și Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el, și mă ascultă, și unde nu s-apucă de însemnat la greșele cu ghiotura pe o draniță: una, două, trei, până la douzeci și nouă. „Măi!!! s-a trecut de șagă, zic eu, în gândul meu; încă nu m-a gătit de ascultat, și câte au să mai fie!“ Și unde n-a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor și a tremura de mânios… Ei, ei! acu-i acu. „Ce-i de făcut, măi Nică?“, îmi zic eu în mine. Și mă uitam pe furiș la ușa mântuirii și tot

scăpăram din picioare, așteptând cu neastâmpăr să vină un lainic de școlar de afară, căci era poruncă să nu ieșim câte doi deodată; și-mi crăpa măseaua-n gură când vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de călăria lui Balan și de blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vânătăi. Dar adevăratul sfânt Nicolai se vede că a știut de știrea mea, că numai iaca ce întră afurisitul de băiet în școală. Atunci eu, cu voie, fără voie, plec spre ușă, ies răpede și nu mă mai încurc primprejurul școalei, ci o iau la sănătoasa spre casă. Și când mă uit înapoi, doi hojmalăi se și luaseră după mine; și unde nu încep a fugi de-mi scăpărau picioarele; și trec pe lângă casa noastră, și nu întru acasă, ci cotigesc în stânga și întru în ograda unui megieș al nostru, și din ogradă în ocol, și din ocol în grădina cu păpușoi, care erau chiar atunci prășiți de-al doilea, și băieții după mine; și, până să mă ajungă, eu, de frică, cine știe cum, am izbutit de m-am îngropat în țărnă la rădăcina unui păpușoi. Și Nic-a lui Costache, dușmanul meu, și cu Toader a Catincăi, alt hojmălău, au trecut pe lângă mine vorbind cu mare ciudă; și se vede că i-a orbit Dumnezeu de nu m-au putut găbui. Și de la o vreme, nemaiauzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină, am țâșnit odată cu țărna-n cap, și tiva la mama acasă, și am început a-i spune, cu lacrimi, că nu mă mai duc la școală, măcar să știu bine că m-or omorî!

A doua zi însă a venit părintele pe la noi, s-a înțeles cu tata, m-au luat ei cu binișorul și m-au dus iar la școală. „Că, dă, e păcat să rămâi fără leac de învățătură, zicea părintele; doar ai trecut de bucheludeazla și bucheriţazdra: ești acum la ceaslov, și mâne-poimâne ai să treci la psaltire, care este cheia tuturor învățăturilor, și, mai știi cum vine vremea? poate să te faci și popă aici, la biserica Sfântului Nicolai, că eu

pentru voi mă strădănuiesc. Am o singură fată ș-oi vedea eu pe cine mi-oi alege de ginere."

Hei, hei! când aud eu de popă și de Smărăndița popii, las mușchii în pace și-mi iau alte gânduri, alte măsuri: încep a mă da la scris, și la făcut cadelnița în biserică, și la ținut isonul, de parcă eram băiet. Și părintele mă iè la dragoste, și Smărăndița începe din când în când a mă fura cu ochiul, și bădița Vasile mă pune să ascult pe alții, și altă făină se macină acum la moară. Nic-a lui Costache, cel răgușit, balcâz și răutăcios, nu mai avea stăpânire asupra mea.

Dar nu-i cum gândește omul, ci-i cum vrè Domnul. Întru una din zile, și chiar în ziua de Sfântul Foca, scoate vornicul din sat pe oameni la o clacă de dres drumul. Se zicea că are să treacă Vodă pe acolo spre mănăstiri. Și bădița Vasile n-are ce lucra? Hai și noi, măi băieți, să dăm ajutor la drum, să nu zică Vodă, când a trece pe aici, că satul nostru e mai leneș decât alte sate. Și ne luăm noi de la școală și ne ducem cu toții. Și care săpau cu cazmalele, care cărau cu tărăboanțele, care cu căruțele, care cu covățile, în sfârșit, lucrau oamenii cu tragere de inimă. Iar vornicul Nic-a Petricăi, cu paznicul, vătămanul și câțiva nespălați de mazili se purtau printre oameni de colo până colo, și, când deodată, numai iaca vedem în prund câțiva oameni claie peste grămadă, și unul din ei mugind puternic. „Ce să fie acolo?" ziceau oamenii, alergând care de care din toate părțile.

Pe bădița Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul, îl cetluiau acum zdravăn și-l puneau în cătușe, să-l trimită la Piatră… Iaca pentru ce scosese atunci vornicul oamenii la clacă. Așa, cu amăgele, se prindeau pe vremea aceea flăcăii la oaste… Afurisită priveliște mai fu și asta! Flăcăii ceilalți pe dată s-au făcut nevăzuți, iară noi, copiii, ne-am întors plângând pe la casele noastre. „Afurisit să fie cânerul de vornic, și

cum a ars el inima unei mame, așa să-i ardă inima Sfântul Foca de astăzi, lui și tuturor părtașilor săi!“ blăstămau femeile din sat, cu lacrimi de foc, în toate părțile. Iar mama lui bădița Vasile își petrecea băietul la Piatră, bocindu-l ca pe un mort! „Las’, mamă, că lumea asta nu-i numai cât se vede cu ochii, zicea bădița Vasile mângâind-o; și în oaste trăiește omul bine, dacă este vrednic. Oștean a fost și Sfântul Gheorghe, și Sfântul Dimitrie, și alți sfinți mucenici, care au pătimit pentru dragostea lui Hristos, măcar de-am fi și noi ca dânșii!“

Ei, ei! pe bădița Vasile l-am perdut; s-a dus unde i-a fost scris. Și părintele Ioan umbla acum cu pletele în vânt să găsească alt dascăl, dar n-a mai găsit un bădița Vasile, cuminte, harnic și rușinos ca o fată mare. Era în sat și dascălul Iordache, fârnâitul de la strana mare, dar ce ți-i bun? Știa și el glasurile pe dinafară de biserică, nu-i vorbă, dar clămpănea de bătrân ce era; ș-apoi mai avea și darul suptului… Așadar, școala a rămas pustie pentru o bucată de vreme, și câțiva dintre noi, care ne țineam de părintele Ioan, calea-valea: biserica deschide pe om. Duminicile bâzâiam la strană, și hârști! câte-un colac! Și, când veneau cele două ajunuri, câte treizeci-patruzeci de băieți fugeau înaintea popei, de rupeam omătul de la o casă la alta, și la Crăciun nechezam ca mânzii, iar la Bobotează strigam chiraleisa de clocotea satul. Și, când ajungea popa, noi ne așezam în două rânduri și-i deschideam calea, iară el își trăgea barba și zicea cu mândrie către gazdă:

— Aiștia-s mânzii popei, fiule. Niște zile mari ca aceste le așteaptă și ei, cu mare bucurie, tot anul. Gătitu-le-ați ceva bob fiert, găluște, turte cu julfă și vărzare?

— Gătit, cinstite părinte; poftim de ne blagosloviți casa și masa și poftim de mai ședeți, să ne șadă peținorii.

Când auzeam noi de masă, tăbăram pe dânsa, ș-apoi, aține-te, gură! Vorba ceea: „De plăcinte râde gura, de vărzare, și mai tare“.

Ce să faci, că doar numai de două ori pe an este ajunul! Ba la un loc, mi-aduc aminte, ne-am grămădit așa de tare și am răsturnat masa omului, cu bucate cu tot, în mijlocul casei, de i-am dogorit obrazul părintelui de rușine. Dar el tot cu bunătate:

— De unde nu-i, de-acolo nu se varsă, fiilor; însă mai multă băgare de seamă nu strică!

Apoi la hramul bisericii se ținea praznicul câte-o săptămână încheiată, și numai să fi avut pântece unde să pui coliva și bucatele, atât de multe erau. Și dascăli, și popi, și vlădici, și de tot soiul de oameni, din toate părțile, se adunau la hramul bisericii din Humulești, și toți ieșeau mulțumiți. Ba și pe la casele oamenilor se ospătau o mulțime de străini. Și mama, Dumnezeu s-o ierte, strașnic se mai bucura când se întâmplau oaspeți la casa noastră și avea prilej să-și împartă pâinea cu dânșii.

„Ori mi-or da feciorii după moarte de pomană, ori ba, mai bine să-mi dau eu cu mâna mea. Că, oricum ar fi, tot îs mai aproape dinții decât părinții. S-au văzut de acestea!“

Și când învățam eu la școală, mama învăța cu mine acasă și citea acum la ceaslov, la psaltire și *Alexandria* mai bine decât mine, și se bucura grozav când vedea că mă trag la carte…

Din partea tatei, care ades îmi zicea în bătaie de joc: „Logofete, brânză-n cui, lapte acru-n călămări, chiu și vai prin buzunări!“, puteam să rămân cum era mai bine: „Nic-a lui Ștefan a Petrei“, om de treabă și gospodar în Humulești. Vorba ceea:

Decât codaș în oraș,
Mai bine-n satul tău fruntaș.

Mama însă era în stare să toarcă-n furcă, și să învăț mai departe. Și tot cihăia mama pe tata să mă mai dea undeva la școală, căci auzise ea spunând la biserică, în „Parimei", că omul învățat înțelept va fi și pe cel neînvățat slugă-l va avea.

Și afară de aceasta, babele care trag pe fundul sitei în 41 de bobi, toți zodierii și cărturăresele pe la care căutase pentru mine și femeile bisericoase din sat îi băgase mamei o mulțime de bazaconii în cap, care de care mai ciudate: ba că am să petrec între oameni mari, ba că-s plin de noroc, ca broasca de păr, ba că am un glas de înger, și multe alte minunății, încât mama, în slăbăciunea ei pentru mine, ajunsese a crede că am să ies un al doilea Cucuzel, podoaba creștinătății, care scotea lacrimi din orice inimă împietrită, aduna lumea de pe lume în pustiul codrilor și veselea întreaga făptură cu viersul său.

— Doamne, măi femeie, Doamne, multă minte-ți mai trebuie! zicea tata, văzând-o așa de ahotnică pentru mine. Dac-ar fi să iasă toți învățați, după cum socoți tu, n-ar mai avea cine să ne tragă ciubotele. N-ai auzit că unul cică s-a dus odată bou la Paris, unde-a fi acolo, și a venit vacă? Oare Grigore a lui Petre Lucăi de la noi din sat pe la școli a învățat, de știe a spune atâtea bongoase și conăcăria pe la nunți? Nu vezi tu că, dacă nu-i glagore-n cap, nu-i, și pace bună!

— Așa a fi, n-a fi așa, zise mama, vreu să-mi fac băietul popă, ce ai tu?

— Numaidecât popă, zise tata. Auzi, măi! Nu-l vezi că-i o tigoare de băiet, cobăit și leneș, de n-are pereche? Dimineața, pănă-l scoli, îți stupește sufletul. Cum îl scoli, cere demâncare. Cât îi mic, prinde muște cu ceaslovul și toată ziulica bate prundurile după scăldat, în loc să pască cei cârlani și să-mi deie ajutor la trebi, după cât îl ajută

puterea. Iarna, pe gheață și la săniuș. Tu, cu școala ta, l-ai deprins cu năravul. Când s-a face mai mărișor, are să înceapă a-i mirosi a catrință, și cu astă rânduială n-am să am folos de el niciodată.

ȘI DUPĂ CUM AM CINSTE A VĂ SPUNE, MULTĂ VORBĂ s-a făcut între tata și mama pentru mine, până ce a venit în vara aceea, pe la august, și cinstita holeră de la ’48 și a început a secera prin Humulești în dreapta și în stânga, de se auzea numai chiu și vai în toate părțile. Și eu, neastâmpărat cum eram, ba ieșeam la pârlaz, când trecea cu mortul pe la poarta noastră și-l boscorodeam cu cimilitura:

Chițigaie, gaie, ce ai în tigaie?
Papa puilor duc în valea socilor.
Ferice de gangur, că șede într-un vârf de soc
Și se roagă rugului și se-nchină cucului!
Nici pentru mine, nici pentru tine,
Ci pentru budihacea de la groapă,
Să-i dai vacă de vacă și doi boi să tacă.

Ba îl petreceam până la biserică și apoi veneam acasă cu sânul încărcat de covrigi, mere turture, nuci poleite, roșcove și smochine din pomul mortului, de se încrucea tata și mama când mă vedeau cu dânsele. Și ca să mă scape de belea, m-au trimis la stână în dumbrava Agapiei, lângă podul Cărăgiței, unde erau și oile noastre, să șed acolo până s-a mai potoli boliștea. Însă peste noapte a și dat holera peste mine și m-a frământat și m-a zgârcit cârcel; și-mi ardea sufletul în mine de sete, și ciobanii și baciul habar n-aveau de asta, numai se întorceau pe ceea parte în țipetele mele și horăiau mereu. Iară eu mă târâiam cum puteam până la fântână, în dosul stânii, și pe nimică pe ceas beam câte-un cofăiel întreg de apă. Pot zice că în noaptea aceea la fântână mi-a fost masul, și n-am închis ochii nici

cât ai scăpăra din amânar. Abia despre ziuă s-a îndurat Vasile Bordeianu, strungarul nostru, de s-a dus în Humulești, cale de două ceasuri cu piciorul, și a înștiințat pe tata, de a venit cu căruța și m-a luat acasă. Și pe drum, necontenit ceream apă, iar tata mă amâna cu momele de la o fântână la alta, până a dat Dumnezeu de am ajuns în Humulești. Și, când colo, doftorii satului, moș Vasile Țandură și altul, nu-mi aduc aminte, erau la noi acasă și prăjeau pe foc într-un ceaun mare niște hoștine cu său; și după ce mi-au tras o frecătură bună cu oțet de leuștean, mi-aduc aminte ca acum, au întins hoștinele ferbincioare pe o pânzătură și m-au înfășat cu ele peste tot, ca pe un copil; și nu pot ști cât a fi trecut la mijloc până ce am adormit mort, și d-abia a doua zi pe la toacă m-am trezit, sănătos ca toți sănătoșii; Dumnezeu să odihnească pe moș Țandură și pe tovarășul său! Și, vorba ceea: „Lucrul rău nu piere cu una, cu două". Până-n seară, am și colindat mai tot satul, ba și pe la scăldat am tras o raită, cu prietenul meu Chiriac al lui Goian, un lainic și un pierde-vară ca și mine. Dar tata nu mi-a mai zis atunci nimica; m-a lăsat în voia mea pentru o bucată de vreme.

PESTE IARNĂ, MAMA IAR S-A PUS PE CAPUL TATEI, SĂ mă deie undeva la școală. Dar tata spunea că nu mai are bani de dat pentru mine.

— Lui dascălul Vasile a Vasilcăi [îi] plăteam numai câte un sorocovăț pe lună. Iar postoronca de dascălul Simeon Fosa din Țuțuieni, numai pentru că vorbește mai în tâlcuri decât alții și sfârcâiește toată ziua la tabac, cere câte trei husăși pe lună; auzi vorbă! Nu face băietul ista atâția husăși, cu straie cu tot, câți am dat eu pentru dânsul până acum!

Când a mai auzit mama și asta, s-a făcut foc.

— Sărmane omule! Dacă nu știi boabă de carte, cum ai să mă înțelegi? Când tragi sorocoveții la musteață, de ce nu te olicăiești atâta? Petre Todosiicăi, crâșmarul nostru, așă-i că ți-a mâncat nouă sute de lei? Vasile Roibu din Bejeni, mai pe-atâția, și alții câți? Rușteі lui Valică și Măriucăi lui Onofrei găsești să le dai și să le răsdai? Știu eu, să nu crezi că doarme Smaranda, dormire-ai somnul cel de veci să dormi! Și pentru băiet n-ai de unde da? Măi omule, măi! Ai să te duci în fundul iadului, și n-are să aibă cine te scoate, dacă nu te-i sili să-ți faci un băiet popă! De spovedanie fugi ca dracul de tămâie. La biserică mergi din Paști în Paști. Așa cauți tu de suflet?

— Ian taci, măi femeie, că biserica-i în inima omului, și dacă voi muri, tot la biserică am să șed, zise tata; nu mai face și tu atâta vorbă, ca fariseul cel fățarnic. Bate-te mai bine cu mâna peste gură și zi ca vameșul: Doamne, milostiv fii mie, păcătoasei, care-mi tot îmbălorez gura pe bărbat degeaba.

În sfârșit, cât s-a bălăbănit mama cu tata din pricina mea, tot pe-a mamei a rămas; căci într-o duminică, prin cârneleaga, a venit tatul mamei, bunicu-meu David Creangă din Pipirig, la noi și, văzând cearta iscată între tata și mama din pricina mea, a zis:

— Las', măi Ștefane și Smărănducă, nu vă mai îngrijiți atâta; că azi e duminică, mâne luni și zi de târg, dar marți, de-om ajunge cu sănătate, am să iau nepotul cu mine și am să-l duc la Broșteni, cu Dumitru al meu, la profesorul Nicolai Nanu de la școala lui Baloș, și-ți vedè voi ce-a scoate el din băiet; că de ceilalți băieți ai mei, Vasile și Gheorghe, am rămas tare mulțămit cât au învățat acolo. De douăzeci și mai bine de ani, de când port vornicia în Pipirig, am dus-o cam anevoie numai cu răbușul. Ce folos că citesc orice carte bisericească; dacă nu știi a însemna măcar cătuși de cât, e greu. Însă de când mi-au venit băieții

de la învățătură, îmi țin socoteala ban cu ban și huzuresc de bine; acum zic și eu că poți duce vornicia pe viață, fără să te simți. Zău, mare pomană și-a mai făcut Alecu Baloș cu școala ceea a lui, cine vrea să înțeleagă! Și, Doamne, peste ce profesor înțelept și iscusit a dat! Așa vorbește de blând și primește cu bunătate pe fiecare, de ți-i mai mare dragul să te duci la el! Ferice de părinții care l-au născut, că bun suflet de om este, n-am ce zice! Și mai ales pentru noi, țăranii munteni, este o mare facere de bine. Când am venit eu cu tata și cu frații mei, Petrea și Vasile și Nică, din Ardeal în Pipirig, acum șasezeci de ani trecuți, unde se pomeneau școli ca a lui Baloș în Moldova? Doar la Iași să fi fost așa ceva și la Mănăstirea Neamțului, pe vremea lui mitropolitu Iacob, care era oleacă de cimotie cu noi, de pe Ciubuc Clopotarul de la Mănăstirea Neamțului, bunicul mâne-ta, Smărandă, al cărui nume stă scris și astăzi pe clopotul bisericii din Pipirig. Ciubuc Clopotarul tot din Ardeal știa puțină carte, ca și mine; și apoi a pribegit de-acolo, ca și noi, s-a tras cu bucatele încoace, ca și moș Dediu din Vânători și alți mocani, din pricina papistășiei mai mult, pe cât știu eu. Și atât era de cuprins, de s-au umplut munții: Hălăuca, Piatra lui Iepure, Bărnariul, Cotnărelul și Boampele, până dincolo peste Pătru-Vodă, de turmele și tamazlâcurile lui. Și se pomenește că Ciubuc era om de omenie; fiecare oaspe ce trăgea la odaia lui era primit cu dragă inimă și ospătat cu îndestulare. Și se dusese vestea în toate părțile despre bunătatea și bogăția sa. Până și Vodă cic-ar fi tras o dată în gazdă la Ciubuc, și întrebându-l cu cine mai ține atâta amar de bucate, el ar fi răspuns: „Cu cei slabi de minte și tari de virtute, măria-ta". Atunci Vodă nu s-a putut stăpâni de mirare, spuind: „Ia, aista-i om, zic și eu; de-ar fi mulți ca dânsul în domnia mea, puțină lipsă ar duce țara la nevoi!" Și l-a bătut Vodă

cu mâna pe umăr, zicându-i: „Moșule, să știi că de azi înainte ești omul meu, și la domnie ți-i deschisă ușa orișicând“.

Și de atunci i-a mers lui Ciubuc numele de omul lui Vodă, încât și până astăzi un deal, în partea despre Plotunul, unde era mai mult așezarea lui Ciubuc, se cheamă *Dealul Omului*.

Pe acest deal, Smărandă, am fugit în vremea zaverei, cu mă-ta, cu tine și cu frate-tău Ioan, de frica unei cete de turci, care se bătuse chiar atunci cu volintirii la Secu și apoi se îndreptară spre Pipirig, după jăfuit. Iar pe soră-ta Ioana, de grăbiți ce-am fost, o uitasem acasă, pe prispă, în albiuță. Și mă-ta, când a dat de copilă că nu-i, a început a-și smulge părul din cap și a boci înnădușit, zicând: „Vai de mine și de mine, copila mea, au străpuns-o turcii!“

Eu însă m-am suit în vârful unui brad și, cum am văzut că apucă turcii spre Plotunul, m-am azvârlit fără sine pe părul unui cal, am alergat acasă și, când colo, am găsit copila teafără, însă răsturnată cu albiuța de niște porci, care grohăiau împrejurul ei, cât pe ce să o rupă. Iar pe la capătul albiuței am găsit câteva rubele puse de turci, se vede, la capul copilei. Atunci am luat copila și, de bucurie, nici nu știu când am ajuns cu dânsa la mă-ta, în Dealul Omului. Și după ce mi-am venit puțin în sine, am zis și eu în amărăciune, ca mulți înainte de mine: cei care n-au copii nu știu ce-i necazul. Bună minte mai au unii, în felul acesta, de nu se însoară! Și unul dintr-aceștia a fost și Ciubuc mocanul, care, neavând femeie, nici copii, ce i-a venit mai târziu, de evlavia cea multă ce avea, sau din alte împrejurări, a închinat toată averea sa Mănăstirii Neamțului, și el s-a călugărit, mai cu toți haidăii lui, făcând multe pomeniri cât a fost în viață. Iar astăzi petrece în liniște lângă zidurile mănăstirii, Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească întru

împărăția cerească! Căci și noi ca mâne avem a ne duce acolo! Așa-i că voi habar n-aveți de toate aceste, de nu v-aș fi spus eu? zise bunicul oftând.

— Nu-i rău, măi Ștefane, să știe și băietul tău oleacă de carte, nu numaidecât pentru popie, cum chitește Smaranda, că și popia are multe năcăfale, e greu de purtat. Și decât n-a fi cum se cade, mai bine să nu fie. Dar cartea îți aduce și oarecare mângăiere. Eu, să nu fi știut a ceti, de mult aș fi înnebunit, câte am avut pe capul meu. Însă deschid *Viețile sfinților* și văd atâtea și atâtea și zic: „Doamne, multă răbdare ai dat aleșilor tăi!“ Ale noastre sunt flori la ureche pe lângă cele ce spune în cărți. Ș-apoi, să fie cineva de tot bou, încă nu este bine. Din cărți culegi multă înțelepciune, și, la dreptul vorbind, nu ești numai așa, o vacă de muls pentru fiecare. Băietul văd că are ținere de minte și, numai după cât a învățat, cântă și citește cât se poate de bine.

De aceste și altele ca aceste a vorbit bunicul David cu mama și cu tata, mai toată noaptea, duminica spre luni și luni spre marți; căci la noi mânea când venea din Pipirig la târg să-și cumpere cele trebuitoare.

Iar marți des-dimineață puse tarnițile și desagii pe cai și, legându-i frumușel cu căpăstrul: pe cel de-al doilea de coada celui întâiu, pe cel de-al treile de coada celui al doile, pe cel de-al patrule de coada celui al treile, cum îi leagă muntenii, a zis:

— Ei, măi Ștefane și Smărănducă, mai rămâneți cu sănătate, că eu m-am dusu-m-am. Hai, nepoate, gata ești?

— Gata, bunicule, haidem, zisei, necăjindu-mă cu niște costițe de porc afumate și cu niște cârnați fripți, ce mi-i pusese mama dinainte.

Și, luându-mi rămas bun de la părinți, am purces cu bunicul spre Pipirig. Și era un puiu de ger în dimineața aceea, de crăpau lemnele! Și din sus de Vânători, cum treceam

puntea peste apa Neamțului, bunicul în urmă, cu caii de căpăstru, și eu înainte, mi-au lunecat ciubotele și am căzut în Ozană cât mi ți-i băietul! Noroc de bunicul! „Și scroambele ieste a voastre îs pocite“, zise el scoțându-mă repede, murat până la pele și înghețat hăt bine, căci năboise apa în toate părțile; și iute mi-a scos ciubotele din picioare, că se făcuse bocnă. „Opinca-i bună, săraca! îți șede piciorul hodinit, și la ger huzurești cu dânsa.“ Și până a vorbit aceste, eram și învelit într-o sarică ghițoasă de Cașina, băgat într-o desagă pe cal, purces pe drum, și hai la Pipirig. Și când m-a văzut bunica în ce hal mă aflam, ghemuit în desagă, ca un puiu de bogdaproste, cât pe ce să se prăpădească plângând. Încă n-am văzut așa femeie, să plângă de toate cele: era miloasă din cale-afară. Carne de vită nu mânca în viață, tot din astă pricină; și când se ducea sărbătoarea la biserică, bocea toți morții din țînterim, fie rudă, fie străin, fără deosebire. Bunicul însă era așezat la mintea lui, își căuta de trebi cum știa el și lăsa pe bunica într-ale sale, ca un cap de femeie ce se găsea.

— Oiu, Doamne, Davide, cum nu te mai astâmperi; de ce-ai scos băietul din casă pe vremea asta?

— Ca să te mieri tu, Nastasie, zise bunicul, scoțând o piele de porc sălbatic din cămară și croind câte-o pereche de opinci pentru Dumitru și pentru mine; apoi le-a îngruzit frumos și a petrecut câte-o păreche de ață neagră de păr de cal prin cele nojițe.

Și a treia zi după asta, dându-ne schimburi și câte două părechi de obiele de suman alb, ne-am încălțat cu opincile binișor și, sărutând mâna bunicăi, am luat-o prin Boboiești, iar cu bunicul și cu Dumitru, fratele mamei cel mai mic, și suind pe la fundul Hălăucii, am ajuns după un târziu în Fărcașa, unde ne-a fost și masul, împreună cu părintele Dumitru de la Pârâul Cârjei, care avea o gușă la

gât cât o ploscă de cele mari și gârâia dintr-însa ca dintr-un cimpoi, de n-am putut închide ochii de răul său mai toată noaptea. Nu era vinovat bietul preot, și, după cum spunea și el, e mai rău de cei ce au gușă în cap decât de cei ce o poartă pe dinafară…

A doua zi am purces din Fărcașa pe la Borca spre Pârâul Cârjei și Cotârgaș, până ce am ajuns și la Broșteni. Și după ce ne-a așezat bunicul în gazdă, cu toată cheltuiala lui, la una Irinuca, apoi ne-a dus pe la profesor și pe la biserică, de ne-a închinat pe la icoane, și pe urmă ne-a lăsat cu sănătate și s-a întors acasă, trimițându-ne din când în când cele trebuitoare.

Și satul Broștenii fiind împrăștiat, mai ca toate satele de la munte, nu se rușina lupul și ursul a se arăta ziua-meazamare prin el; o casă ici, sub tihăraia asta, alta dincolo de Bistriță, sub altă tihăraie, mă rog, unde i-a venit omului îndemână să și-o facă. Și Irinuca avea o cocioabă veche de bârne, cu ferestrele cât palma, acoperită cu scânduri, îngrădită cu răzlogi de brad și așezată chiar sub munte, pe malul stâng al Bistriței, aproape de pod. Irinuca era o femeie nici tânără, nici tocmai bătrână; avea bărbat, și o fată balcâză și lălâie, de-ți era frică să înnoptezi cu dânsa în casă. Noroc numai că de luni dimineața și până sâmbătă seara n-o mai vedeai; se ducea cu tată-său în munte, la făcut ferestrea, și lucra toată săptămâna ca un bărbat pentru nimica toată; doi oameni cu doi boi, la vreme de iarnă, abia își puteau scoate mămăliga. Ba la mulți se întâmpla de veneau sâmbătă noaptea câte cu un picior frânt sau cu boii stâlciți, și aceasta le era câștig pe deasupra.

Cocioaba de pe malul stâng al Bistriței, bărbatul, fata și boii din pădure, un țap și două capre slabe și râioase, ce dormeau pururea în tindă, era toată averea Irinucăi. Dar și asta-i o avere, când e omul sănătos. Însă ce mă privește? Mai bine să ne căutăm de ale noastre.

Noi, cum a plecat bunicul, a doua zi ne-am dus la școală; și văzând profesorul că purtam plete, a poruncit unuia dintre școlari să ne tundă. Când am auzit noi una ca asta, am început a plânge cu zece rânduri de lacrimi și a ne ruga de toți Dumnezeii să nu ne sluțească. Dar ț-ai găsit; profesorul a stat lângă noi, până ce ne-a tuns chilug. Apoi ne-a pus în rând cu ceilalți școlari și ne-a dat de învățat, după puterea noastră, între una-alta, și „Îngerul a strigat“, pe dinafară.

Și am dus-o noi așa până pe la Mezii-Păresii. Și unde nu ne trezim într-o bună dimineață plini ciucur de râie căprească de la caprele Irinucăi! Ei, ei! ce-i de făcut? Dascălul nu ne mai primea în școală, Irinuca nu ne putea vindeca, pe bunicul n-avè cine-l înștiința, merindele erau pe sfârșit, rău de noi!

Nu știu cum se întâmplă, că, aproape de Bunavestire, unde nu dă o căldură ca aceea, și se topește omătul, și curg pâraiele, și se umflă Bistrița din mal în mal, de cât pe ce să ieie casa Irinucăi. Și noi, pe căldurile cele, ne ungeam cu leșie tulbure, ședeam afară la soare cu pielea goală, până se usca cenușa pe noi, și apoi ne băgam în Bistrița de ne scăldam. Așa ne învățase o babă să facem, ca să ne treacă de râie. Vă puteți închipui ce vra să zică a te scălda în Bistrița, la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare! Și nici tu junghi, nici tu friguri, nici altă boală nu s-a lipit de noi, dar nici de râie n-am scăpat. Vorba ceea: „Se ține ca râia de om“.

Într-o zi, fiind Irinuca dusă în sat și având obicei a ședè uitată, ca fata vătămanului, noi n-avem ce lucra? Ne suim pe munte, la deal de casa ei, câte c-o bucată de răzlog în mână, și cum curgeau pâraiele grozav, mai ales unul alb cum îi laptele, ne pune dracul de urnim o stâncă din locul ei, care era numai înținată, și unde nu pornește stânca la vale, săltând tot mai sus de un stat de om; și trece prin

gardul și prin tinda Irinucăi, pe la capre, și se duce drept în Bistrița, de clocotea apa! Asta era în sâmbăta lui Lazăr, pe la amiazi. Ei, ei! ce-i de făcut? Gardul și casa femeii dărâmate la pământ, o capră ruptă în bucăți, nu-i lucru de șagă. Uitasem acum și râie și tot de spaimă.

— Strânge răpede ce mai ai, până când nu vine baba, și hai să fugim cu pluta ceea la frate-meu Vasile, în Borca, zise Dumitru, căci plutele începuse a umbla.

Înșfăcăm noi te mieri ce mai aveam, ne ducem degrabă la plută, și plutașii, de cuvânt, și pornesc. Ce-a fi zis Irinuca, în urma noastră, ce n-a fi zis, nu știu; dar știu atâta, că eram cu gheața-n spate, de frică, păn-am ajuns la Borca, unde ne-a fost și masul. Iar a doua zi, în duminica de Florii, des-dimineață am plecat din Borca pe Plaiul-Bătrân, împreună cu doi plăieși călări, spre Pipirig. Era o zi frumoasă în duminica aceea, și plăieșii spuneau că n-au mai apucat așa primăvară devreme de când îs ei.

Eu cu Dumitru însă o duceam într-un cântec, strângând viorele și toporași de pe lângă plaiu, și mergeam tot zburdând și hârjonindu-ne, de parcă nu eram noi râioșii din Broșteni, care făcusem atâta bucurie la casa Irinucăi. Și mergând noi tot așa, cam pe la amiază, deodată s-a schimbat vremea cea frumoasă într-o vijelie cumplită, să răstoarne brazii la pământ, nu altăceva! Pesemne baba Dochia nu-și lepădase toate cojoacele. Începe a bura, apoi o întoarce în lapoviță, pe urmă o dă în frig și ninsoare cumsecade și, într-un buc, ne astupă drumul de nu știai încotro să mergi. Și tot ninsoare și pâclă până în pământ, de nu se vedea om pe om alături fiind.

— Așă-i că s-a diochet vremea? zise unul dintre plăieși oftând. Mă mieram eu să fi mâncat lupul iarna asta așa de în pripă. De pe la Înțărcători am prăpădit drumul. De-acum s-o luăm de-a chioara, și unde ne-a fi scris, acolo vom ieși.

— I-auziți glasul unui cucoș, zise celălalt plăieș. Haideți să apucăm într-acolo și poate să ieșim în sat undeva.

Și ne coborâm noi, și ne tot coborâm, cu mare greutate, pe niște povârnișuri primejdioase, și ne încurcăm printre ciritei de brad, și caii lunecau și se duceau de-a răstăgolul, și eu cu Dumitru mergeam zgribuliți și plângeam în pumni de frig; și plăieșii numai icneau și-și mușcau buzele de necaz; și omătul se pusese pe une locuri până la brâu, și începuse a înnopta când am ajuns într-o fundătură de munți, unde se auzea răsunând glasul unui pârăuaș ce venea, ca și noi, din deal în vale, prăvălindu-se și izbindu-se de cele stânci fără voința sa… Numai atâta, că el a trecut mai departe în drumul său, iar noi am stat pe loc și am pus-o de mămăligă, fără apă.

— Ei, măi băieți, ia amù trageți la aghioase, zise un plăieș, scăpărând și dând foc unui brad.

— Ce ți-i scris în frunte ți-i pus; chef și voie bună, zise celălalt scoțând o hrincă înghețată din desagi, pârpâlind-o pe jăratic și dându-ne și nouă câte-o harchină.

Și așa luneca hrinca aceea de ușor pe gât, parcă era unsă cu unt! După ce ne-am pus bine-rău gura la cale, ne-am covrigit împrejurul focului; și deasupra ninsoare, dedesubt udeală; pe-o parte înghețai, pe una te frigeai, ca la vremea și locul acela. Și tot chinuindu-ne așa, era să ne pască alt păcat: cât pe ce să ne toropească bradul aprins, de nu băga de samă unul dintre plăieși. Pesemne blăstămul Irinucăi ne ajunsese.

În sfârșit, se face ziuă și, după ce ne spălăm cu omăt și ne închinăm după obiceiul creștinesc, apoi pornim cu plăieșii la deal, pe unde ne coborâsem. Ninsoarea mai încetase, și după multă trudă am găsit drumul; și hai, hai! hai, hai! cătră seară am ajuns la bunicul David din Pipirig. Și când ne-a văzut bunica, de bucurie a și tras un bocit.

— David al meu are de gând să mă bage de vie în mormânt, cu apucăturile lui, cum văd eu. Inca ce rană-i pe dânșii, sărmanii băieți! Cum i-a mâncat râia prin străini, mititeii!

Și după ce ne-a căinat și ne-a plâns bunica, după obiceiul ei, și după ce ne-a dat demâncare tot ce avea mai bun și ne-a îndopat bine, degrabă s-a dus în cămară, a scos un ulcior cu dohot de mesteacăn, ne-a uns peste tot trupul din creștet până în tălpi și apoi ne-a culcat pe cuptior la căldură. Și tot așa ne-a uns de câte două-trei ori pe zi cu noapte, până ce în Vinerea-Seacă ne-am trezit vindecați taftă. Dar până atunci a venit și veste de la Broșteni despre stricăciunea ce făcusem, și bunicul, fără vorbă, a mulțumit pe Irinuca cu patru galbeni.

Apoi, în Sâmbăta Paștilor, m-a trimis la părinți acasă la Humulești. Și în ziua de Paști am tras un „Îngerul a strigat" la biserică, de au rămas toți oamenii cu gurile căscate la mine. Și mamei îi venea să mă înghită de bucurie. Și părintele Ioan m-a pus la masă cu dânsul, și Smărăndița a ciocnit o mulțime de ouă roșii cu mine. Și bucurie peste bucurie venea pe capul meu. Iar la Învierea a doua nu mi-a mai mers așa de bine, căci toate fetele din sat, venind la biserică și unele din ele fiind mai drăcoase, cum au dat cu ochii de mine, le-a și bufnit râsul, și au început a-mi zice: „Tunsul felegunsul, tunsul felegunsul, cânii după dânsul!"

București, 1880, septembre

II

NU ȘTIU ALȚII CUM SUNT, DAR EU, CÂND MĂ GÂNDESC la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații și surorile îmi erau sănătoși, și casa ni era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea!

Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vântul în tulburarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: „Ieși, copile cu părul bălan, afară și râde la soare, doar s-a îndrepta vremea“ și vremea se îndrepta după râsul meu…

Știa, vezi bine, soarele cu cine are de-a face, căci eram feciorul mamei, care și ea cu adevărat că știa a face multe

și mari minunății: alunga nourii cei negri de pe deasupra satului nostru și abătea grindina în alte părți, înfigând toporul în pământ, afară, dinaintea ușei; închega apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare; bătea pământul, sau păretele, sau vrun lemn, de care mă păleam la cap, la mână sau la picior, zicând: „Na, na!“, și îndată-mi trecea durerea… când vuia în sobă tăciunele aprins, care se zice că face a vânt și vreme rea, sau când țiuia tăciunele, despre care se zice că te vorbește cineva de rău, mama îl mustra acolo, în vatra focului, și-l buchisa cu cleștele, să se mai potolească dușmanul; și mai mult decât atâta: oleacă ce nu-i venea mamei la socoteală căutătura mea, îndată pregătea, cu degetul îmbălat, puțină tină din colbul adunat pe opsasul încălțării ori, mai în grabă, lua funingenă de la gura sobei, zicând: „Cum nu se dioache călcăiul sau gura sobei, așa să nu mi se deoache copilașul“ și-mi făcea apoi câte-un benchi boghet în frunte, ca să nu-și prăpădească odorul!… și altele multe încă făcea…

Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte; și-mi aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat când îi sugeam țâța cea dulce și mă alintam la sânu-i, gângurind și uitându-mă în ochi-i cu drag! Și sânge din sângele ei și carne din carnea ei am împrumutat, și a vorbi de la dânsa am învățat. Iar înțelepciunea de la Dumnezeu, când vine vremea de a pricepe omul ce-i bine și ce-i rău.

Dar vremea trecea cu amăgele, și eu creșteam pe nesimțite, și tot alte gânduri îmi zburau prin cap, și alte plăceri mi se deșteptau în suflet, și, în loc de înțelepciune, mă făceam tot mai neastâmpărat, și dorul meu era acum nemărginit; căci sprințar și înșelător este gândul omului, pe ale căruia aripi te poartă dorul necontenit și nu te lasă în pace, până ce intri în mormânt!

Însă vai de omul care se ia pe gânduri! Uite cum te trage pe furiș apa la adânc, și din veselia cea mai mare cazi deodată în urâcioasa întristare!

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă și nevinovată. Și, drept vorbind, acesta-i adevărul.

Ce-i pasă copilului când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâne, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire. Copilul, încălecat pe bățul său, gândește că se află călare pe un cal de cei mai strașnici, pe care aleargă, cu voie bună, și-l bate cu biciul și-l strunește cu tot dinadinsul, și răcnește la el din toată inima, de-ți iè auzul; și de cade jos, crede că l-a trântit calul, și pe băț își descarcă mânia în toată puterea cuvântului…

Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice.

Când mama nu mai putea de obosită și se lăsa câte oleacă ziua, să se odihnească, noi, băieții, tocmai atunci ridicam casa în slavă. Când venea tata noaptea de la pădure din Dumesnicu, înghețat de frig și plin de promoroacă, noi îl spăriam sărindu-i în spate pe întuneric. Și el, cât era de ostenit, ne prindea câte pe unul, ca la „baba-oarba“, ne ridica în grindă, zicând: „’tâta mare!“ și ne săruta mereu pe fiecare. Iar după ce se aprindea opaițul, și tata se punea să mănânce, noi scoteam mâțele de prin ocnițe și cotruță și le flocăiam și le șmotream dinaintea lui, de le mergea colbul; și nu puteau scăpa bietele mâțe din mânile noastre până ce nu ne zgârâiau și ne stupeau ca pe noi.

— Încă te uiți la ei, bărbate, zicea mama, și le dai paiele! Așă-i?… Ha, ha! bine v-au mai făcut, pughibale spurcate ce sunteți! Că nici o lighioaie nu se poate aciua pe lângă casă

de răul vostru. Iaca, dacă nu v-am săcelat astăzi, faceți otrocol prin cele mâțe și dați la om ca cânii prin băț. Ăra! d-apoi aveți la știință că vă prea întreceți cu dediochiul! Acuși iau varga din coardă și vă croiesc de vă merg petecele!

— Ia lasă-i și tu, măi nevastă, lasă-i, că se bucură și ei de venirea mea, zicea tata, dându-ne huța. Ce le pasă? Lemne la trunchiu sunt; slănină și făină în pod este de-a volna; brânză în putină, asemene; curechiu în poloboc, slavă Domnului! Numai de-ar fi sănătoși să mănânce și să se joace acum, cât îs mititei; că le-a trece lor zburdăciunea când or fi mai mari și i-or lua grijile înainte; nu te teme, că n-or scăpa de asta. Ș-apoi nu știi că este-o vorbă: „Dacă-i copil, să se joace; dacă-i cal, să tragă; și dacă-i popă, să citească…“

— Ție, omule, zise mama, așa ți-i a zice, că nu șezi cu dânșii în casă toată ziulica, să-ți scoată peri albi, mânca-i-ar pământul să-i mănânce, Doamne, iartă-mă! De-ar mai veni vara, să se mai joace și pe-afară, că m-am săturat de ei ca de mere pădurețe! Câte drăcării le vin în cap, toate le fac. Când începe a toca la biserică, Zahei al tău cel cuminte fuga și el afară și începe a toca în stative, de pârâie pereții casei și duduie ferestile. Iar stropșitul de Ion, cu talanca de la oi, cu cleștele și cu vatrarul, face o hodorogeală și un tărăboi, de-ți iè auzul. Apoi își pun câte-o țoală în spate și câte-un coif de hârtie în cap și cântă „aliluiia“ și „Doamne miluiește, popa prinde pește“, de te scot din casă. Și asta în toate zilele de câte două-trei ori, de-ți vine, câteodată, să-i coșești în bătaie, dac-ai sta să te potrivești lor.

— ’Poi dă, măi femeie, tot ești tu bisericoasă, de s-a dus vestea; încaltea ți-au făcut și băieții biserică aici pe loc, după cheful tău, măcar că-ți întră biserica în casă, de departe ce-i… De-amu puneți-vă pe făcut privigheri de toată noaptea și parascovenii câte vă place, măi băieți; dacă vi-i voia să vă dea mă-ta în toate zilele numai colaci de cei

unși cu miere de la „Patruzeci de sfinți“ și colivă cu miez de nucă.

— Ei, apoi! minte ai, omule? Mă miram eu, de ce-s și ei așa de cuminți, mititeii; că tu le dai nas și le ții hangul. Ia privește-i cum stau toți treji și se uită țintă în ochii noștri, parcă au de gând să ne zugrăvească. Ian să-i fi sculat la treabă, ș-apoi să-i vezi cum se codesc, se drâmboiesc și se sclifosesc, zise mama. Hai! la culcat, băieți, că trece noaptea; vouă ce vă pasă, când aveți demâncare sub nas!

Și după ce ne culcam cu toții, noi, băieții, ca băieții, ne luam la hârjoană, și nu puteam adormi de incuri, până ce era nevoită biata mamă să ne facă musai câte-un șurub, două prin cap și să ne deie câteva tapangele la spinare. Și tata, săturându-se câteodată de atâta hălăgie, zicea mamei:

— Ei, taci, taci! ajungă-ți de-amu, herghelie! Știu că doar nu-s babe, să chirotească din picioare!

Însă mama ne mai da atunci câteva pe deasupra, și mai îndesate, zicând:

— Na-vă de cheltuială, ghiavoli ce sunteți! Nici noaptea să nu mă pot odihni de incotele voastre?

Și numai așa se putea liniști biata mamă de răul nostru, biată să fie de păcate! Ș-apoi socotiți că se mântuia numai cu-atâta? Ți-ai găsit! A doua zi des-dimineață le începeam din capăt; și iar lua mama nănașa, din coardă, și iar ne jnăpăia, dar noi parcă bindiseam de asta?… Vorba ceea: „Pielea rea și răpănoasă ori o bate, ori o lasă“.

Și câte nu ne venea în cap, și câte nu făceam cu vârf și îndesate, mi-aduc aminte de parcă acum mi se întâmplă.

Mai pasă de ține minte toate cele și acum așa, dacă te slujește capul, bade Ioane.

La Crăciun, când tăia tata porcul și-l pârlea, și-l opărea, și-l învelea iute cu paie, de-l înnădușa, ca să se poată rade mai frumos, eu încălecam pe porc deasupra paielor și făceam

un chef de mii de lei, știind că mie are să-mi deie coada porcului s-o frig și beșica s-o umplu cu grăunțe, s-o umflu și s-o zurăiesc după ce s-a usca; ș-apoi vai de urechile mamei, până ce nu mi-o spărgea de cap!

Și, să nu-mi uit cuvântul! Odată, la un Sfântul Vasile, ne prindem noi vro câțiva băieți din sat să ne ducem cu plugul; căci eram și eu mărișor acum, din păcate. Și în ajunul Sfântului Vasile toată ziua am stat de capul tatei, să-mi facă și mie un buhaiu ori, de nu, batăr un harapnic.

— Doamne, ce harapnic ți-oiu da eu, zise tata de la o vreme. N-ai ce mânca la casa mea? Vrei să te bușească cei nandralăi prin omăt? Acuși te descalț!

Văzând eu că mi-am aprins paie-n cap cu asta, am șterpelit-o de-acasă numai cu beșica cea de porc, nu cumva să-mi ieie tata ciubotele și să rămân de rușine înaintea tovarășilor. Și nu știu cum s-a întâmplat, că nici unul dintre tovarăși n-avea clopot. Talanca mea era acasă, dar mă puteam duce s-o ieu? În sfârșit, facem noi ce facem și sclipuim de cole o coasă ruptă, de ici o cârceie de tânjală, mai un vătrar cu belciug, mai beșica cea de porc a mea, și, pe după toacă, ne pornim pe la case. Ș-o luăm noi de la popa Oșlobanu, tocmai din capul satului din sus, cu gând să umblăm tot satul… Când colo, popa tăia lemne la trunchiu afară și, cum a văzut că ne așezăm la fereastă și ne pregătim de urat, a început a ne trage câteva nașteri îndesate și a zice:

— De-abia s-au culcat găinile, și voi ați început? Ia stați oleacă, blăstămaților, să vă dau eu!

Noi, atunci, am pârlit-o la fugă. Iar el, zvârr! cu o scurtătură în urma noastră, căci era om hursuz și pâclișit popa Oșlobanu. Și din spaima ceea, am fugit noi mai jumătate de sat înapoi, fără să avem când îi zice popei: „Drele pe podele și bureți pe pereți; câte pene pe cucoși, atâția copii burduhoși“, cum obicinuiesc a zice plugarii pe la casele ce nu-i primesc.

— Măi, al dracului venetic și ceapcân de popă! zicem noi, după ce ne adunăm toți la un loc, înghețați de frig și spărieți. Cât pe ce era să ne ologească boaita cea îndrăcită, vedea-l-am dus pe năsălie la biserica Sfântului Dumitru de sub cetate, unde slujește; curat Ucigă-l-crucea l-a colăcit să vie și să-și facă budihacea casă la noi în sat. Ferească Dumnezeu să fie preoții noștri așa, că nu te-ai mai înfrupta cu nimica de la biserică în vecii vecilor! Și până-l mai menim noi pe popa, până-l mai boscorodim, până una alta, amurgește bine.

— Ei, amu, ce-i de făcut? Hai să întrăm ici, în ograda asta, zise Zaharia lui Gâtlan, că ne trecem vremea stând în mijlocul drumului.

Și intrăm noi la Vasile-Aniței și ne așezăm la fereastră după obiceiu. Dar parcă naiba vrăjește: cela nu sună coasa, că-i e frig; celuia că-i îngheață mânile pe cârceie; văru-meu Ion Mogorogea, cu vătrarul subsuoară, se punea de pricină că nu ură, și numa-ți crăpa inima-n tine de necaz!

— Ură tu, măi Chiriece, zic eu lui Goian; și noi, măi Zaharie, să pufnim din gură ca buhaiul; iară iștialalți să strige: hăi, hăi!

Și-odată și începem. Și ce să vezi? Unde nu se ia hapsâna de nevasta lui Vasile-Aniței cu cociorva aprinsă după noi, căci tocmai atunci trăgea focul, să deie colacii în cuptior.

— Vai, aprinde-v-ar focul, să vă aprindă! zise ea, burzuluită grozav; dar cum se cheamă asta? În obrazul cui v-a învățat!…

Atunci noi, la fugă, băieți, mai dihai decât la popa Oșlobanu… „Dar bun pocinog a mai fost ș-aista, zicem noi, oprindu-ne în răscrucile drumului din mijlocul satului, aproape de biserică. Încă una-două de aiestea, și ne scot oamenii din sat afară ca pe niște lăieși. Mai bine să mergem la culcare.“ Și după ce ne arvonim noi și pe la anul, cu jurământ, să umblăm tot împreună, ne-am despărțit unul

de altul, răbigiți de frig și hămisiți de foame, și hai fiecare pe la casa cui ne are, că mai bine-i pare. Și iaca așa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acela.

D-APOI CU SMÂNTÂNITUL OALELOR, CE CALAMANDROS făceam!

Când punea mama laptele la prins, eu, fie post, fie câșlegi, de pe-a doua zi și începeam a linchi groșciorul de pe deasupra oalelor; și tot așa în toate zilele, până ce dam de chișleag. Și când căuta mama să smântânească oalele, smântânește, Smarandă, dacă ai ce…

— Poate c-au luat strigoaicele mana de la vaci, mămucă'ăi, ziceam eu, șezând închincit și cu limba scoasă afară dinaintea mamei, jos lângă oale.

— Doamne, prinde-l-voiu strigoiul cela odată la oala cu smântână, zicea mama, uitându-se lung la mine, ș-apoi las'! Nănașa din grindă are să-i știe de știre, de nu l-or putè scoate din mâna mea tot neamul strigoilor și al strigoaicelor din lume!… Se cunoaște el strigoiul, care a mâncat smântâna, de pe limbă… Urât mi-a fost în viața mea omul viclean și lingău, drept să-ți spun, dragul mamei! Și să știi de la mine că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furtușag, fie lucru de purtat, fie de-a mâncării, fie ori de ce-a fi.

„Ei, apoi! unde-o plesnește mama și unde crapă!" zic eu în gândul meu, că doar tot nu eram așa de prost până pe-acolo, să nu pricep atâta lucru.

D-apoi cu moș Chiorpec ciubotarul, megieșul nostru, ce necaz aveam! Ba adică, drept vorbind, el avea necaz cu mine; căci una-două, mă duceam la om și-l tot sucăleam să-mi deie curele, ca să-mi fac biciu. Și cele mai de multe ori găseam pe moș Chiorpec răbuind ciubotele cu dohot de cel bun, care făcea pelea cum îi bumbacul. Și dacă vedea omul și vedea că nu se poate descotorosi de mine cu vorbe, mă lua frumușel de bărbie cu mâna stângă, iar cu cea dreaptă

muia feleștiocul în strachina cu dohot și-mi trăgea un puiu de răbuială ca aceea pe la bot, de-i bufnea râsul pe toți ucenicii din ciubotărie. Și când îmi da drumul, mă duceam tot într-o fugă acasă la mama, plângând și stupind în dreapta și în stânga.

— Uite, mamă, Chiorpecul dracului, ce mi-a făcut!…

— Doamne, parcă l-am învățat eu, zicea mama, cu părere de bine; am să-l cinstesc, zău așa, când l-oi întâlni; că șezi lipcă unde te duci și scoți sufletul din om cu obrăznicciile tale, ușernic ce ești!

Dacă auzeam așa, mă spălam binișor pe la gură și-mi căutam de nevoie… Și cum uitam ciuda, fuga iar la moș Chiorpec după curele! Și el, când mă vedea intrând pe ușă, îmi zicea cu chef: „He, he! bine-ai venit, nepurcele!“ Și iar mă răbuia, făcându-mă de râs; și eu iar fugeam acasă, plângând, stupind și blăstemându-l. Și mama avea un chin cu mine din pricina asta…

— Of! de-ar veni iarna, să te mai dau odată la școală undeva, zicea mama, și să cer dascălului să-mi dea numai pielea și ciolanele de pe tine.

ODATĂ, VARA, PE-APROAPE DE MOȘI, MĂ FURIȘEZ DIN casă și mă duc, ziua miaza-mare, la moș Vasile, fratele tatei cel mai mare, să fur niște cireșe; căci numai la dânsul și încă la vro două locuri din sat era câte-un cireș văratic, care se cocea-pălea de Duminica Mare. Și mă chitesc eu în mine, cum s-o dau, ca să nu mă prindă. Întru mai întâi în casa omului și mă fac a cere pe Ioan, să ne ducem la scăldat.

— Nu-i acasă Ion, zise mătușa Mărioara; s-a dus cu moșu-tău Vasile sub cetate, la o chiuă din Codreni, s-aducă niște sumani.

Căci trebuie să vă spun că la Humulești torc și fetele și băieții, și femeile și bărbații; și se fac multe giguri de sumani,

și lăi, și de noaten, care se vând și pănură, și cusute; și acolo, pe loc, la negustori armeni, veniți înadins din alte târguri: Focșani, Bacău, Roman, Târgu-Frumos, și de pe aiurea, precum și pe la iarmaroace în toate părțile. Cu asta se hrănesc mai mult humuleștenii, răzăși fără pământuri, și cu negustoria din picioare: vite, cai, porci, oi, brânză, lână, oloiu, sare și făină de popușoi; sumane mari, genunchere și sărdace; ițari, bernevici, cămeșoaie, lăicere și scorțuri înflorite; ștergare din burangic alese, și alte lucruri, ce le duceau lunea în târg de vânzare, sau joia pe la mănăstirile de maice, cărora le vine cam peste mână târgul.

— Apoi dar, mai rămâi sănătoasă, mătușă Mărioară! vorba de dinioarea; și-mi pare rău că nu-i vărul Ion acasă, că tare-aș fi avut plăcere să ne scăldăm împreună… Dar în gândul meu: „Știi c-am nimerit-o? bine că nu-s acasă; și, de n-ar veni degrabă, și mai bine-ar fi!…“

Și, scurt și cuprinzător, sărut mâna mătușei, luându-mi ziua bună, ca un băiet de treabă, ies din casă cu chip că mă duc la scăldat, mă șupuresc pe unde pot și, când colo, mă trezesc în cireșul femeii și încep a cărăbăni la cireșe în sân, crude, coapte, cum se găseau. Și cum eram îngrijit și mă sileam să fac ce-oi face mai degrabă, iaca mătușa Mărioara, c-o jordie în mână, la tulpina cireșului.

— Dar bine, ghiavole, aici ți-i scăldatul? zise ea, cu ochii holbați la mine; coboară-te jos, tâlharule, că te-oi învăța eu!

Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie! Dacă vede ea și vede că nu mă dau, zvârr! de vro două-trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chitește. Apoi începe a se aburca pe cireș în sus, zicând: „Stai, măi porcane, că te căptușește ea, Mărioara, acuși!“ Atunci eu mă dau iute pe-o creangă, mai spre poale, și odată fac zup! în niște cânepă, care se întindea de la cireș înainte și era crudă și pănă la brâu de naltă. Și nebuna de mătușa Mărioara, după mine, și eu fuga

iepurește prin cânepă, și ea pe urma mea, până la gardul din fundul grădinii, pe care neavând vreme să-l sar, o cotigeam înapoi, iar prin cânepă, fugind tot iepurește, și ea după mine până-n dreptul ocolului pe unde-mi era iar greu de sărit; pe de lături iar gard, și hârșita de mătușă nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cât pe ce să pună mâna pe mine! Și eu fuga, și ea fuga, și eu fuga, și ea fuga, până ce dăm cânepa toată palancă la pământ; căci, să nu spun minciuni, erau vro zece-douăsprezece prăjini de cânepă, frumoasă și deasă cum îi peria, de care nu s-a ales nimica. Și după ce facem noi trebușoara asta, mătușa, nu știu cum, se încâlcește prin cânepă, ori se împiedică de ceva, și cade jos. Eu, atunci, iute mă răsucesc într-un picior, fac vro două sărituri mai potrivite, mă azvârl peste gard, de parcă nici nu l-am atins, și-mi pierd urma, ducându-mă acasă și fiind foarte cuminte în ziua aceea….

Dar mai în deseară, iaca și moș Vasile, cu vornicul și paznicul, strigă pe tata la poartă, îi spun pricina și-l cheamă să fie de față când s-a ispășit cânepa și cireșele… căci, drept vorbind, și moș Vasile era un cărpănos ș-un pui de zgâriebrânză, ca și mătușa Mărioara. Vorba ceea: „Au tunat și i-au adunat“. Însă degeaba mai clămpănesc eu din gură: cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse, și vinovatul trebuia să plătească. Vorba ceea: „Nu plătește bogatul, ci vinovatul“. Așa și tata: a dat gloabă pentru mine, și pace bună! Și după ce-a venit el rușinat de la ispașă, mi-a tras o chelfăneală ca aceea, zicând:

— Na! satură-te de cireșe! De-amu să știi că ți-ai mâncat liftiria de la mine, spânzuratule! Oare multe stricăciuni am să mai plătesc eu pe urma ta?

Și iaca așa cu cireșele; s-a împlinit vorba mamei, sărmana, iute și degrabă: „Că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furtișag“. Însă ce ți-i bună pocăința după moarte?

D-apoi rușinea mea, unde o pui? Mai pasă de dă ochi cu mătușa Mărioara, cu moș Vasile, cu vărul Ion și chiar cu băieții și fetele din sat; mai ales duminica la biserică, la horă, unde-i frumos de privit, și pe la scăldat, în Cierul Cucului, unde era bătelișteа flăcăilor și a fetelor, doriți unii de alții, toată săptămâna, de pe la lucru!

Mă rog, mi se dusese buhul despre pozna ce făcusem, de n-aveai chip să scoți obrazul în lume de rușine; și mai ales acum, când se ridicaseră câteva fete frumușele în sat la noi și începuse a mă scormoli și pe mine la inimă. Vorba ceea:

— Măi Ioane, dragi ți-s fetele?

— Dragi!

— Dar tu lor?

— Și ele mie!…

Însă ce-i de făcut?… S-a trece ea și asta; obraz de scoarță, și las-o moartă-n păpușoi, ca multe altele ce mi s-au întâmplat în viață, nu așa într-un an, doi și deodată, ci în mai mulți ani și pe rând, ca la moară. Și doar mă și feream eu, într-o părere, să nu mai dau peste vro pacoste, dar parcă naiba mă împingea, de le făceam atunci cu chiuita.

Și tocmai-mi-te! Îndată după cea cu cireșele, vine alta la rând.

MĂ TREZEȘTE MAMA ÎNTR-O DIMINEAȚĂ DIN SOMN, cu vai-nevoie, zicându-mi: „Scoală, duglișule, înainte de răsăritul soarelui; iar vrei să te pupe cucul arminesc și să te spurce, ca să nu-ți meargă bine toată ziua?…“ Căci așa ne amăgea mama cu o pupăză care-și făcea cuib, de mulți ani, într-un teiu foarte bătrân și scorburos, pe coasta dealului, la moș Andrei, fratele tatei cel mai mic. Și numai ce-o auzeai vara: „Pu-pu-pup! Pu-pu-pup!“ des-dimineață, în toate zilele, de vuia satul. Și cum mă scol, îndată mă și trimite

mama cu demâncare în țarină, la niște lingurari ce-i aveam tocmiți prășitori, tocmai în Valea-Seacă, aproape de Topoliță. Și pornind eu cu demâncarea, numai ce și aud pupăza cântând:

— Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!

Eu, atunci, să nu-mi caut de drum tot înainte? mă abat pe la teiu, cu gând să prind pupăza, căci aveam grozavă ciudă pe dânsa: nu numaidecât pentru pupat, cum zicea mama, ci pentru că mă scula în toate zilele cu noaptea-n cap din pricina ei. Și cum ajung în dreptul teiului, pun demâncarea jos în cărare pe muchea dealului, mă sui încetișor în tei care te adormea de mirosul… floarei, bag mâna în scorbură, unde știam, și norocul meu!… găbuiesc pupăza pe ouă și zic plin de mulțămire: „Taci, leliță, că te-am căptușit eu! îi mai pupa tu și pe dracul de-acum!“ Și când aproape să scot pupăza afară, nu știu cum se face, că mă spariu de creasta ei cea rotată, de pene, căci nu mai văzusem pupăză până atunci, și-i dau iar drumul în scorbură. Și cum stam eu acum și mă chiteam în capul meu că șerpe cu pene nu poate să fie, după cum auzisem, din oameni, că se află prin scorburi câteodată și șerpi, unde nu mă îmbărbătez în sine-mi și iar bag mâna să scot pupăza… pe ce-a fi…; dar ea, sărmana, se vede că se mistuise de frica mea prin cotloanele scorburei, undeva, căci n-am mai dat de dânsa nicăieri; parcă întrase în pământ. „Măi! anapăda lucru ș-aista!“ zic eu înciudat, scoțând căciula din cap și tuflind-o în gura scorburii. Apoi mă dau jos, caut o lespede potrivită, mă sui cu dânsa iar în tei, îmi iau căciula și în locul ei pun lespedea, cu gând c-a ieși ea pupăza de undeva până m-oiu întoarce eu din țarină. După aceea mă dau iar jos și pornesc răpede cu demâncarea la lingurari… Și oricât oiu fi mers eu de tare, vreme trecuse la mijloc doar, cât am umblat horhăind cine știe pe unde și cât am bojbăit

și mocoșit prin teiu, să prind pupăza, și lingurarilor, nici mai rămâne cuvânt, li se lungise urechile de foame așteptând. Ș-apoi, vorba ceea: „Țiganului, când i-e foame, cântă; boierul se primblă cu mânile dinapoi, iar țăranul nostru își arde luleaua și mocnește într-însul". Așa și lingurarii noștri: cântau acum îndrăcit pe ogor, șezând în coada sapei, cu ochii păinjeniți de-atâta uitat, să vadă nu li vine mâncarea dincotrova? Când, pe la prânzul cel mare, numai iacată-mă-s și eu de după un dâmb, cu mâncarea sleită, veneam, nu veneam, auzindu-i lălăind așa de cu chef… Atunci au și tăbărât balaurii pe mine, și cât pe ce să mă înghită, de nu era o chirandă mai tânără între dânșii, să-mi ție de parte.

— Hauileo, mo! ogoiți-vă! ce tolocăniți băietul? Cu tatul său aveți ce-aveți, iar nu cu dânsul!

Atunci lingurarii, nemaipunându-și mintea cu mine, s-au așternut pe mâncare, tăcând molcum. Și scăpând eu cu obraz curat, îmi ieu traista cu blidele, pornesc spre sat, mă abat iar pe la teiu, mă suiu într-însul, pun urechea la gura scorburei și aud ceva zbătându-se înăuntru. Atunci ieu lespedea cu îngrijire, bag mâna și scot pupăza, vlăguită de atâta zbucium; iar ouăle, când am vrut să le ieu, erau toate numai o chisăliță. După asta vin acasă, leg pupăza de picior c-o ață ș-o îndosesc de mama vro două zile în pod prin cele putini hârbuite; și una-două, la pupăză, de nu știau cei din casă ce tot caut prin pod așa des. Însă a doua zi după asta, iaca și mătușa Măriuca lui moș Andrei vine la noi, c-o falcă-n cer și cu una în pământ, și se ia la ciondănit cu mama din pricina mea:

— Mai auzit-ai dumneata, cumnată, una ca asta, să fure Ion pupăza, care, zicea mătușa cu jale, ne trezește des-dimineață la lucru de atâția ani?

Grozav era de tulburată, și numai nu-i venea să lăcrămeze când spunea aceste. Și acum văd eu că avea mare dreptate mătușa, căci pupăza era ceasornicul satului. Însă mama, sărmana, nu știa de asta nici cu spatele.

— Ce spui, cumnată?! Da' că l-aș ucide în bătaie, când aș afla că el a prins pupăza, s-o chinuiască. De-amu bine că mi-ai spus, las' pe mine, că ți-l iau eu la depănat!

— Nici nu te mai îndoi despre asta, cumnată Smărandă, zise mătușa, căci de zbânțuitul ista al dumnitale nimica nu scapă! Ce mai atâta? Mi-au spus mie cine l-au văzut că Ion a luat-o; gâtul îmi pun la mijloc!

Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, saiu cu dânsa pe sub streșina casei și mă duc de-a dreptul în târgul vitelor, s-o vând, căci era tocmai lunea, într-o zi de târg. Și cum ajung în iarmaroc, încep a mă purta țanțoș printre oameni, de colo până colo, cu pupăza-n mână, că doar și eu eram oleacă de fecior de negustor. Un moșneag nebun, c-o vițică de funie, n-are ce lucra?

— De vânzare-ți e găinușa ceea… măi băiete?

— De vânzare, moșule!

— Și cât cei pe dânsa?

— Cât crezi dumneata că face!

— Ia ad-o-ncoace la moșul, s-o drămăluiască!

Și cum i-o dau în mână, javra dracului se face a o căuta de ou și-i dezleagă atunci frumușelața de la picior, apoi mi-o aruncă-n sus, zicând: „Iaca poznă, c-am scăpat-o!" Pupăza, zbrr! pe-o dugheană și, după ce se mai odihnește puțin, își ia apoi drumul în zbor spre Humulești și mă lasă mare și devreme cu lacrimile pe obraz, uitându-mă după dânsa!… Eu atunci, haț! de sumanul moșneagului, să-mi plătească paserea…

— Ce gândești dumneata, moșule? Te joci cu marfa omului? Dacă nu ți-a fost de cumpărat, la ce i-ai dat drumul? Că nu scapi nici cu giunca asta de mine! Înțeles-ai? Nu-ți paie lucru de șagă! Și mă băgam în ochii moșneagului, și făceam un tărăboiu, de se strânsese lumea ca la comédie împrejurul nostru; dă, iarmaroc nu era?!

— Dar știi că ești amarnic la viață, măi băiete?! zise moșneagul de la o vreme, râzând. În ce te bizui de te îndârjești așa, nepoate? Dec! nu cumva ai pofti să-mi iei viția pentr-un cuc armenesc? Pesemne te mănâncă spinarea, cum văd eu, măi țică, și ia acuși te scarpin, dacă vrei, ba și-un topor îți fac, dacă mă crezi, de-i zice „aman, puiule!“ când îi scăpa din mâna mea!

— Dă pace băietului, moșule, zise un humulești an de-ai noștri, că-i feciorul lui Ștefan a Petrei, gospodar de la noi din sat, și ți-i găsi beleaua cu dânsul pentru asta.

— He, he! să fie sănătos dumnealui, om bun; d-apoi chitești dumneata că nu ne cunoaștem noi cu Ștefan a Petrei? zise moșneagul; chiar mai dinioarea l-am văzut umblând prin târg, cu cotul subsuoară, după cumpărat sumani, cum îi e negustoria, și trebuie să fie pe-aici undeva, ori în vro dugheană, la băut adălmașul. Apoi bine că știu a cui ești, măi țică! ian stai oleacă, să te duc eu la tată-tău și să văd, el te-a trimis cu pupăzi de vânzare, să spurci iarmarocul?

Toate ca toatele, dar când am auzit eu de tata, pe loc mi s-a muiet gura. Apoi încet-încet m-am furișat printre oameni, și unde-am croit-o la fugă spre Humulești, uitându-mă înapoi să văd, nu mă ajunge moșneagul? Căci îmi era acum a scăpare de dânsul, drept să vă spun. Vorba ceea: „Lasă-l, măi! L-aș lăsa eu, dar vezi că nu mă lasă el acum!“ Tocmai așa pățisem și eu; ba eram încă bucuros că am scăpat numai cu-atâta. Bine-ar fi s-o pot scoate la capăt, măcar

așa, cu mama și cu mătușa Măriuca, gândeam eu, bătându-mi-se inima, ca-ntr-un iepure, de frică și de osteneală.

Și când ajung acasă, aflu că tata și mama erau duși în târg; și frații îmi spun, cu spaimă, că-i poznă mare cu mătușa lui moș Andrei: a sculat mai tot satul în picioare din pricina pupăzăi din teiu; zice că i-am fi luat-o noi, și pe mama a pus-o în mare supărare cu asta. Știi că și mătușa Măriuca e una din cele care scoate mahmurul din om; nu-i o femeie de înțeles, ca mătușa Anghilița lui moș Chiriac, s-a mântuit vorba. Și cum îmi spuneau ei îngrijiți, numai ce și auzim cântând în tei:

— Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!

Soră-mea Catrina zise atunci cu mierare:

— I-auzi, bădiță! Doamne, cum sunt unii de năpăstuiesc omul chiar pe sfânta dreptate!

— Mai așa, sorioară!… Dar în gândul meu: „Când ați ști voi câte a pătimit, sireaca, din pricina mea, și eu din pricina ei, i-ați plânge de milă!“

Zahei însă ne lăsase vorbind și se ca’ mai dusese în târg, după mama, să-i spună bucurie despre pupăză…

Și a doua zi, marți, taman în ziua de lăsatul săcului de postul Sân-Petrului, făcând mama un cuptior zdravăn de alivenci și plăcinte cu poalele-n brâu, și părpălind niște pui tineri la frigare, și apoi tăvălindu-i prin unt, pe la prânzul cel mic, cheamă pe mătușa Măriuca lui moș Andrei la noi și-i zice cu dragă inimă:

— Doamne, cumnățică-hăi, cum se pot învrăjbi oamenii din nimica toată, luându-se după gurile cele răle! Ia poftim, soro, mai bine să mâncăm ceva din ce-a da Dumnezeu, să cinstim câte-un pahar de vin în sănătatea gospodarilor noștri și: „Cele răle să se spele, cele bune să s-adune; vrajba dintre noi să piară, și neghina din ogoare!“

Căci, dac-ai sta să faci voie rea de toate, zău, ar trebui de la o vreme s-apuci câmpii!

— Așa, cumnată dragă, zise mătușa Măriuca, strângând cu nedumerire din umere, când se punea la masă. Văzut-ai dumneata? Să mai pui altă dată temei pe vorbele oamenilor!

Apoi începem cu toții a mânca. Și alții ca alții, dar eu știu că mi-am pus bine gura la cale, să-mi fie pe toată ziua. Și îndată ce m-am sculat de la masă, luându-mi rămas-bun de la călcâie, fuga la scăldat; și când sar odată voinicește de pe-un mal nalt în știoalnă, din greșală, drept cu fața-n jos, numai scântei mi s-au făcut pe dinaintea ochilor de durere; și am crezut că mi-a plesnit pântecele, nu altăceva. Și după ce-am ieșit cu mare greu din apă și m-am pus pe mal, ținându-mă cu mânile de inimă, băieții s-au strâns ciotcă împrejurul meu și m-au înmormântat cu năsip, și m-au prohodit cum știau ei, și de-abia mi-am venit în simțire peste vrun ceas; ș-apoi am început a mă scălda în ticnă, până pe la asfințitul soarelui, potrivind-o să vin acasă odată cu vacile și spuind mamei că, scăpându-le văcarul din ocol pe ale noastre la amiază, eu singur le-am dus la păscut, și de-aceea m-am întârziet până acum. Și mama, creștină bună, crezându-le toate lăptoase, după răbuș, cum i le spusesem eu cu măgulele, m-a lăudat de vrednicia ce făcusem și mi-a dat și demâncare. Iară eu, mâncând lupește, mă făceam smerit și numai râdeam în mine, mierându-mă tot atunci de ghibăcia minciunilor ce potrivisem, de-mi venea mai-mai să le cred și eu singur pe jumătate.

Iaca, așa se poate înșela omul de multe ori, când nici n-a gândit, dacă nu știe a judeca bine. Însă iar mă întorc și zic: „Tot păținu-i priceput!“

ÎNTR-O ZI, PE-APROAPE DE SÂNT-ILIE, SE ÎNGRĂMĂDISE, ca mai totdeauna, o mulțime de trebi pe capul mamei: niște sumani să-i scoată din stative; alții să-i nividească și să

începă a-i țese din nou; un teanc de sumane croite, nalt până-n grindă, aștepta cusutul; peptănușii în laiță n-avea cine-i ținea de coadă; roata ședea în mijlocul casei, și canură toarsă nu era pentru bătătură! Ș-apoi, vorba ceea: „Nu ședea, că-ți șede norocul“; țevi de făcut la sucală; copil de țâță în albie, pe lângă alți vro cinci-șase, care așteptau să le faci demâncare. Treabă era acolo, nu încurcală; și încă se cerea degrabă, căci venea cu fuga iarmarocul de Fălticeni, care acela este ce este. Și mă scoală mama atunci mai dimineață decât alte dăți și-mi zice cu toată inima:

— Nică, dragul mamei! vezi că tată-tău e dus la coasă, căci se scutură ovăsul cela pe jos; și eu asemene nu-mi văd capul de trebi; tu mai lasă drumurile și stai lângă mămuca, de-i fă țevi și leagănă copilul; c-apoi și eu ți-oiu lua de la Fălticeni o pălăriuță cu tăsma ș-o curălușă de cele cu chimeriu, știi colè, ca pentru tine!

— Bine, mamă! dar, în gândul meu, numai eu știam.

Toate ca toatele, dar la cusut și sărăduit sumane și mai ales la roată, mă întreceam cu fetele cele mari din tors; și din astă pricină, răutăcioasa de Măriuca Săvucului, care, drept să vă spun, nu-mi era urâtă, făcea adeseori în ciuda mea și-mi bătea din pumni, poreclindu-mă „Ion Torcălău“, cum îi zicea unui țigan din Vânători. Însă pentru asta tot îmi era dragă, și torceam împreună cu dânsa, la umbra nucului lor, câte-o movilă de drugi de canură, de mă săruta mama, când i le arătam sara acasă.

Așa ne duceam băieții și fetele unii la alții cu lucrul, ca să ne luăm de urât, ceea ce la țară se cheamă șăzătoare și se face mai mult noaptea, lucrând fiecare al său; cum torceam eu, de-a mai mare dragul pe întrecute cu Măriuca, și cum sfârâia fusul roții, așa-mi sfârâia inima-n mine de dragostea Măriucăi! Martur îmi este Dumnezeu! Și-mi aduc aminte

că odată, noaptea, la o clacă de dezghiocat păpușoi, i-am scos Măriucăi un șoarec din sân, care era s-o bage în boale pe biata copilă, de n-aș fi fost eu acolo.

D-apoi vara, în zilele de sărbătoare, cu fetele pe câmpie, pe colnice și mai ales prin luncile și dumbrăvile cele pline de mândrețe, după cules răchițică de făcut gălbenele, sovârv de umplut flori, dumbravnic și sulcină de pus printre straie, cine umbla? Povestea cântecului:

Fă-mă, Doamne, val de tei
Și m-aruncă-ntre femei!

Și, scurtă vorbă, unde erau trei, eu eram al patrule. Dar când auzeam de legănat copilul, nu știu cum îmi venea; căci tocmai pe mine căzuse păcatul să fiu mai mare între frați. Însă ce era să faci când te roagă mama? Dar în ziua aceea, în care mă rugase ea, era un senin pe ceriu și așa de frumos și de cald afară, că-ți venea să te scalzi pe uscat, ca găinile. Văzând eu o vreme ca asta, am șparlit-o la baltă, cu gând rău asupra mamei, cât îmi era de mamă și de necăjită. Adevăr spun, căci Dumnezeu e deasupra! De la o vreme, mama, crezând că-s prin livadă undeva, iese afară și începe a striga, de da duhul dintr-însa: „Ioane! Ioane! Ioane! Ioane!“ și Ion, pace! Văzând ea că nu dau răspuns de nicăieri, lasă toate în pământ și se ia după mine la baltă, unde știa că mă duc; și, când colo, mă vede tologit, cu pielea goală pe năsip, cât mi ți-i gliganul; apoi, în picioare, ținând la urechi câte-o lespejoară fierbinte de la soare, cu argint printr-însele, și aci săream într-un picior, aci în celălalt, aci plecam capul în dreapta și în stânga, spunând cuvintele:

Auraș, păcuraș,
Scoate apa din urechi,

Că ți-oiu da parale vechi;
Și ți-oiu spăla cofele
Și ți-oiu bate dobele!'

După aceea zvârleam pietrele, pe rând, în știoalna unde mă scăldam: una pentru Dumnezeu și una pentru dracul, făcând parte dreaptă la amundoi; apoi mai zvârleam câteva, de încuiam pe dracul în fundul știoalnei, cu bulbuci la gură; ș-apoi, huștiuliuc! și eu în știoalnă, de-a cufundul, să prind pe dracul de un picior, căci așa ne era obiceiul să facem la scăldat, de pe când Adam-Babadam. După asta, mă mai cufundam de trei ori în rând, pentru Tatăl, pentru Fiul și Duhul Sfânt, și înc-o dată pentru Amin. Apoi mă trăgeam încetișor pe-o coastă, la marginea bălții, cât mi ți-i moronul, și mă uitam pe furiș cum se joacă apa cu piciorușele cele mândre ale unor fete ce ghileau pânza din susul meu. Mai frumos lucru nici că se mai poate, cred!

Toate acestea le privea biata mamă, uitată cu mânile subsuoară, cum e omul necăjit, de după un dâmb din prund, aproape de mine. Dar eu n-o vedeam pe dânsa, căci eram în treabă. În totului tot, a fi trecut la mijloc vro jumătate de ceas, cât a zăbovit mama acolo, mai vro trei-patru de când fugisem de-acasă, ș-ar fi trebuit să înceapă a mi se pune soarele drept inimă, după cum se zice, căci era trecut de amiază. Însă eu, în starea în care mă aflam, fiind cuprins de fericire, uitasem că mai trăiesc pe lume! În sfârșit, mama, cât era ea de tare de cap, de la o vreme pierde răbdarea și vine tiptil, în vârful degetelor, pe la spatele mele, când mă uitam la fete, cum vă spun, îmi ia toate hainele frumușel de pe mal și mă lasă cu pielea goală în baltă, zicându-mi cu năduh:

— Îi veni tu acasă, coropcarule, dacă te-a răzbi foamea, ș-apoi atunci vom avè altă vorbă! Și se tot duce.

Ei, ei! ce-i de făcut, Ioane? Fetele de la ghilit, care văzură asta, numa-și dau ghiont una alteia și chicoteau pe socoteala mea, de răsuna prundul. Iară eu întram în pământ de rușine, și cât pe ce să mă înec, de ciudă ce-mi era. Și din dragostea cea mare de mai dinioarea, îmi venea acum să le strâng de gât, nu altăceva. Dar vorba ceea: „Poți opri vântul, apa și gurile oamenilor?“ De-aceea le-am lăsat și eu pe fete să râdă, până li s-a duce gura la ureche, și pândind vreme pe când șed ele plecate și dau pânza în apă la ghilit, fac țuștiu! din baltă ș-o iau la sănătoasa; și așa fugeam de tare pe prund, de săreau pietrele, pe care le stârneam cu picioarele, cât mine de sus. Și fuga, și fuga, fără să mă uit în urmă, până ce dau între hudiți, pe drumul care ducea la noi acasă. Dar nu merg pe drum, de rușine să nu întâlnesc vrun om, ci sar în grădina lui Costache și merg tupiluș prin păpușoi; apoi într-o hudiță, din hudiță în grădină la Trăsnea, și iar prin păpușoi; și când aproape să ies din grădină, mă simțesc cânii lui Trăsnea, și la mine, să mă rupă! Ce-i de făcut? Auzisem eu din oameni că, dacă vrei să nu te muște cânii și să te lese în pace, cum îi vezi că sar la tine, să te tupilezi jos la pământ și să-i lași să te latre cât le place, fără să te urnești din loc; căci ei bat cât bat și, de la o vreme, te părăsesc și se duc. Și adevărat este, căci așa am scăpat și eu de cânii lui Trăsnea, atunci când am dat peste păcat cu ei și ei cu mine. Noroc din ceriu până-n pământ că nu m-a prins melianul și haramninul de Trăsnea, care avea mare ciudă pe mine, de când mă zăpsise în grădina lui la furat mere domnești și pere sântilierești, căci m-ar fi snopit în bătaie. Ș-apoi numai asta mi-ar mai fi trebuit acum, cât eram de pricopsit! În sfârșit, după ce m-au lăsat cânii lui Trăsnea în pace, cum v-am spus, am sărit în răspintenele unui drum; de acolo, în grădină la noi, și atunci mi s-a părut că mă aflu în sânul lui Dumnezeu. Și

merg eu acum fără păsare prin păpușoi, până în dreptul ogrăzii, și mă uit pintre gard și văd pe mama cum se da în vânt după trebi, când în casă, când afară; și-mi era mai mare mila de dânsa, dar și de pântecele meu cel stocit de apă încă îmi era milă. Vorba ceea: „Milă-mi e de tine, dar de mine mi se rupe inima de milă ce-mi este.“ Și nemaiputând suferi foamea, încep a mărnăi ugilit pintre gard: „Mămucăi, iacată-mă-s!“ Ș-odată și sar în ogradă, mă înfățișez dinaintea mamei, așa chipos cum eram, îi apuc mâna cu sila, o sărut și zic, scâncind: „Mamă, bate-mă, ucide-mă, spânzură-mă, fă ce știi cu mine; numai dă-mi ceva de mâncare, că mor de foame!“ Vorba ceea: „Golătatea încunjură, iară foamea dă de-a dreptul.“ Ea, atunci, cum e mama cu bunătate, se uită galeș la mine și zice oftând:

— Bine-ți șede, coșcogeme coblizan, să umbli lela pe drumuri în halul acesta și să mă lași tocmai la vremea asta fără leac de ajutor! Hai de mănâncă, dar să știi că mi te-ai lehămetit de la inimă; doar să te porți de-acum tare bine, să mai fiu ceea ce-am fost pentru tine; dar nu știu, zău!

Și, scurtă vorbă, văzând că m-am pus rău cu mama, îi juruiesc eu că ce-am făcut n-oiu mai face. Apoi umblu tot cu binișorul pe lângă dânsa și nu ies din cuvântul ei afară nici cu fapta, nici cu vorba, căci: „Vorba dulce mult aduce“; la trebi-s hărnicuț cât se poate: derdicam și măturam prin casă ca o fată mare, de n-avea mama grijă când se ducea undeva. Și-ntr-o zi o văz că mă sărută și-mi zice cu blândețe:

— Dumnezeu să te înzilească, Ionică, dragul mamei, și să-ți dea de toate darurile sale cele bogate dacă te-i purta cum văd că te porți de-o bucată de vreme încoace!

Atunci eu, pe loc am început a plânge, și bucuria mea n-a fost proastă. Și mai multă mustrare am simțit în cugetul meu decât oricând. Și de m-ar fi bătut mama cu toate gardurile și de m-ar fi izgonit de la casă ca pe un străin, tot

n-aș fi rămas așa de umilit în fața ei, ca atunci când m-a luat cu binișorul! Și să nu credeți că nu mi-am ținut cuvântul de joi până mai de-apoi, pentru că așa am fost eu, răbdător și statornic la vorbă în felul meu. Și nu că mă laud, căci lauda-i față: prin somn nu ceream demâncare, dacă mă sculam, nu mai așteptam să-mi deie alții; și când era de făcut ceva treabă, o cam răream de pe-acasă. Ș-apoi mai aveam și alte bunuri: când mă lua cineva cu răul, puțină treabă făcea cu mine; când mă lua cu bineșorul, nici atâta; iar când mă lăsa din capul meu, făceam câte-o drăguță de trebușoară ca aceea, de nici sfânta Nastasia, izbăvitoarea de otravă, nu era în stare a o desface cu tot meșteșugul ei. Povestea ceea: „Un nebun arunc-o piatră în baltă, și zece cumințI n-o pot scoate."

În sfârșit, ce mai atâta vorbă pentru nimica toată? Ia, am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită din Humulești, care nici frumos până la douăzeci de ani, nici cu minte până la treizeci și nici bogat până la patruzeci nu m-am făcut. Dar și sărac așa ca în anul acesta, ca în anul trecut și ca de când sunt, niciodată n-am fost!

III

— NU MI-AR FI CIUDĂ, ÎNCALTEA, CÂND AI FI ȘI TU CEVA și de te miri unde, îmi zice cugetul meu, dar așa, un boț cu ochi ce te găsești, o bucată de humă însuflețită în sat de la noi, și nu te lasă inima să taci; asurzești lumea cu țărăniile tale!

— Nu mă lasă, vezi bine, cugete, căci și eu sunt om din doi oameni; și satul Humulești, în care m-am trezit, nu-i un sat lăturalnic, mocnit și lipsit de priveliștea lumii, ca alte sate; și locurile care încunjură satul nostru încă-s vrednice de amintire. Din sus de Humulești vin Vânătorii Neamțului, cu sămânță de oameni de aceia care s-au hărțuit odinioară cu Sobietzki, craiul polonilor. Și mai din sus, monăstirile Secul și Neamțul, altădată fala bisericei române și a doua vistirie a Moldovei. Din jos vin satele Boiștea și Ghindăoanii, care înjugă numai boi ungurești la carăle lor, unde plugurile rămân singurele pe brazdă în țarină, cu săptămânile, prisăcile fără prisăcar, holdele fără jitar, și nime nu se atinge de ele; iar oamenii din aceste sate nu știu ce-i judecata. Aproape de Boiște vine satul Blebea, care mai mult de jumătate, după ce-și scapă căciula pe baltă, zice: „Să fie de sufletul tatei!“

Înspre apus miază-zi vin monăstirile: Agapia, cea tăinuită de lume; Varaticul, unde și-a petrecut viața Brâncoveanca

cea bogată și milostivă, și satele Filioara, hățașul căprioarelor cu sprincene scăpate din mănăstire; Bălțăteștii, cei păni de salamură, și Ceahlăieștii, Topolița și Ocea, care alungă cioara cu perja-n gură tocmai dincolo, peste hotar; iar spre crivăț, peste Ozană, vine Târgul-Neamțului, cu mahalalele Pometea de sub dealul Cociorva, unde la toată casa este livadă mare; Țuțuienii, veniți din Ardeal, care mănâncă slănină râncedă, se țin de coada oilor, lucrează lână și sunt vestiți pentru teascurile de făcut oloiu; și Condrenii, cu morile de pe Nemțișor și piuăle de făcut sumani. Iar deasupra Condrenilor, pe vârful unui deal nalt și plin de tihărăi, se află vestita Cetatea Neamțului, îngrădită cu pustiu, acoperită cu fulger, locuită vara de vitele fugărite de strechie și străjuită de ceucele și vindereii care au găsit-o bună de făcut cuiburi într-însa.

Dar asta nu mă privește pe mine, băiet din Humulești. Eu am altă treabă de făcut; vreu să-mi dau samă despre satul nostru, despre copilăria petrecută în el, și atâta-i tot.

Câți domnitori și mitropoliți s-au rânduit la scaunul Moldovei, de când e țara asta, au trebuit să treacă măcar o dată prin Humulești spre monăstiri. Apoi, unde pui cealaltă lume care s-a purtat prin satul nostru, și tot lume mai mult bogată și aleasă. Mă rog, la Monăstirea Neamțului: icoană făcătoare de minuni, casă de nebuni, hram de Ispas și iarmaroc în târg, tot atunci; apoi, tot pe aici, treacăt spre iarmaroace: la Peatră de Duminica Mare, și la Folticeni de Sânt-Ilie; la Secu, hram de Tăierea capului sf. Ioan Botezătorul; la Agapia-n deal, hram de Schimbarea la față; la Agapia-n vale, hram de Sf. Voievozi; și la Varaticu, hram de Sântă Măria mare; lume și iar lume!

Și câte târnosiri și sfințiri de biserici din nou, și câte soboare și revizii de fețe bisericești și politicești, și câți

străini din toată lumea, și câte inimi purtate de dor, și câte suflete zdrobite și rătăcite n-au trecut prin satul nostru spre monăstiri! Lume, lume și iar lume!

Și câte oștiri străine și o droaie de cătane călări, tot nemți de cei mari, îmbrăcați numai în fir, au trecut în vremea copilăriei mele, cu săbiile scoase, prin Humulești, spre monăstirile de maice, după Natalița cea frumoasă! Și au făcut nemții mare tărăboiu prin monăstiri, și au răscolit de-a fir-a-păr toate chiliile maicelor, dar n-au găsit-o, căci și beciul privighitorului Parvu din Târgul-Neamțului putea să tăinuiască la nevoie o domniță. Și noroc de vărăticence, care au știut a-i dămoli luându-i cu binișorul, și a-i face să-și bage săbiile în teacă, spuindu-le că cei ce scot sabia de sabie vor pieri!

Dar ce-mi bat eu capul cu craii și cu împărații, și nu-mi caut de copilăria petrecută în Humulești și de nevoile mele? Așa era cu cale să fac de la început, dar am ținut să arăt că humuleștenii nu-s trăiți ca în bârlogul ursului, ci au fericirea de a vedea lume de toată mâna.

La 1852, în ziua când s-a sfințit paraclisul spitalului din Târgul-Neamțului și s-a deschis școala domnească de acolo, eu, împreună cu alți băieți, isonari ai bisericii, stam aproape de Ghica-vodă, care era față la acea serbare, încunjurat de o mulțime de lume, și nu ne mai săturam privindu-l. Și el, frumos la chip și blând cum era, văzându-ne pe mai toți de-a rândul, îmbrăcați cu cămeșuice cusute cu bibiluri și albe cum e helgea, cu bondițe mândre, cu ițari de țigaie și încălțați cu opincuțe, spălați curat și pieptănați, cu rușinea zugrăvită pe față și cu frica lui Dumnezeu în inimă, aruncă o privire părintească spre noi și zise:

— Iată, copii, școala și sfânta biserică, izvoarele mângâierii și ale fericirii sufletești; folosiți-vă de ele și vă luminați, și pre Domnul lăudați!

Aceste vorbe, rostite de gura domnească, au brăzdat adânc inima norodului adunat acolo, și fără întârziere școala s-a umplut de băieți doriți de învățătură, între care eram și eu, cel mai bun de hârjoană și slăvit de leneș; leneș fără pereche mă făcusem, căci mama, după câtă minte avea, nu se îndura să mă mai trimită acum nici la o cofă de apă, numai să învăț carte și să mă fac popă, ca părintele Isaia Duhu, profesorul nostru.

Bun mai era și părintele Duhu, când se afla în toane bune, Dumnezeu să-l ierte! Pus-a el băieții în rânduială cum nu mai văzusem până atunci; cumpăra-ni el vara, din banii săi, cofe de zmeură și fel de fel de puricale de ne da să mâncăm, și mai în toată sâmbăta ne încărca în o droagă de-a Mănăstirii Neamțului și ne ducea la stăriție, să dăm esamen dinaintea starițului Nionil, un bătrân olog, care ne sfătuia cu duhul blândeței să ne ținem de ceaslov și psaltire; căci toate celelalte învățături, zicea el, sunt numai niște ereticii, care mai mult amărăsc inima și tulbură sufletul omului. Dar fost-a scris părintelui Duhu să nu asculte în totul sfaturile cuviosului stariț, ci să ne învețe și câte oleacă de aritmetică, de gramatică, de geografie și din toate câte ceva, după priceperea noastră.

Odată, venind părintele Duhu supărat foc de la mănăstire, ne dete la regula de trei tema următoare:

— Dacă o para luată pe nedreptul îți mănâncă o sută drepte, apoi șase mii de lei (leafa mea pe un an), care mi-a oprit-o starițul Nionil, pe nedreptul, câte parale drepte vor mânca de la Mănăstirea Neamțului?

— Douăzeci și patru de milioane de parale, cinstite părinte, sau șase sute de mii de lei, răspunse unul din noi, cu crida la tabelă.

— Ia să-mi facă Nică Oșlobanu încredințarea, zise părintele Duhu.

Nică Oșlobanu, ca de obiceiu, se scoală în picioare, cât mi ți-i melianul, și se roagă de iertare, spuind că-l doare capul. Și atunci, nu știu cum îi cade un urs mare din sân și… de-a dura prin clasă; nu den cei pe care-i joacă ursarii, ci de mămăligă, umplut cu brânză, rotund, prăjit pe jaratic și de pus drept inimă, când ți-e foame. Băieții dau să-l prindă, Oșlobanu se aruncă în mijlocul lor să și-l ieie, și se face o chirfosală ș-un râs în școală din pricina ursului celuia, de-i poznă! Atunci, parcă-l văd cum s-a plesnit părintele Duhu cu palma peste frunte, zicând c-un oftat adânc:

— Pesemne păcatele mele cele mari și grele m-au aruncat și aici, să învăț niște țopârlani sălbatici! Mai fericit erai de-o mie de ori să paști porcii la Cogeasca-Veche, Isaie, decât să mai fi ajuns și zilele aceste! Iar tu, moglanule de Oșlobene, care te robești pântecelui și nu-ți dai cătuși de puțină osteneală minții, te-i face popă ca tată-tău când s-or pustnici toți bivolii din Monăstirea Neamțului!

Oșlobanu, prost-prost, dar să nu-l atingă cineva cu cât e negru sub unghie, că-și azvârle țărnă după cap, ca buhaiul. Cum se duce sara acasă, și spune tătâne-său ce a zis părintele Isaia. Ș-apoi, las' pe popa Niculai Oșlobanu, căci el nu prea știe multe; slujește câte trei liturghii pe zi și pomenește la hurtă: pe monahi și ieromonahi, pe stareți, pe mitropoliți și pe soțiile și copiii lor, de le merge colbul!

Într-o dimineață, n-are ce lucra părintele Duhu?! Iè pe Teofan, alt călugăr de la spital, și se duc împreună la biserica Sfântului Lazăr de sub dealul Cetății. Și cum întră în biserică, încep a căuta pricină părintelui Oșlobanu, care slujea, că nu se ține de tipic.

— Tipic, boaite fățarnice? Ia să vă dau eu tipic! zise părintele Oșlobanu, lăsând sfintele încolo. Ne-ați luat cu șmecherie pe marele mucenic Dimitrie, izvorâtorul de mir, și ne-ați dat, în locul acestui sfânt vestit, pe Lazăr, un jidan

tremțuros, care tot moare și iar învie, și învie și iar moare, de nu mai știe nime de numele lui. Acesta-i hram? Și după ce ne-ați calicit, luându-ne moșia și închizându-ne biserica cu zid, închideți acum în ciudă și poarta spitalului; ba pănă și clopotele ni le-au oprit de tras cânerii de doftori, tot din pricina voastră, de ni s-au împrăștiet poporenii; nici chioară de babă nu mai dă pe la biserică! Și încă una: de șeizeci și mai bine de ani, de când slujesc preuția, voi aveți să mă învățați tipicul, pui de năpârcă ce sunteți! Ia stați oleacă să vă scot eu gărgăunii din cap!…

Și zvârr! cu pravila cea mare după călugări. Apoi, umflând un sfeșnic zdravăn de alamă, după dânșii, să-i afurisască!… Și, na! părintele Duhu și Teofan și-au prăpădit papucii, fugind mai mult pe brânci decât în picioare; chiar după tipic!

A doua zi, Nică Oșlobanu ca mai ba să deie pe la școală; dar nici părintele Duhu pe la biserica Sfântului Lazăr, că l-ar fi pironit părintele Oșlobanu pe cruce și l-ar fi pus în podul bisericei, spre păstrare, cu parte din icoanele rămase aici de la Cetatea Neamțului.

Și mi se pare că avea mare dreptate bietul bătrân, căci în locul bisericii Sfântului Lazăr fusese altă biserică, de lemn, al cărei hram era Sfântul Dimitrie, făcută și înzestrată cu moșie de Vasile Lupu-voievod, ca și cea de la noi din Humulești. Însă Monăstirea Neamțului, bună mehenghe, când a făcut spitalul din Târgul-Neamțului, face și biserica Sfântului Dumitru de peatră, îi schimbă hramul, numind-o Sfântul Lazăr, o închide cu zid în cuprinsul spitalului, și hramul Sfântului Dumitru l-a pus la paraclisul de la spital, iar moșia preuților a păpat-o, ca și pe moșia Humulești. Și de aici supărarea părintelui Oșlobanu ajunsese la culme; să nu vadă sămânță de călugăr pe la biserica lui, că-i potopește!

Ca prin urechile acului de n-a făcut mucenic pe părintele Duhu, în locul sfântului Dumitru, izvorâtorul de mir.

Peste câteva zile după asta, auzim că Nică Oșlobanu s-a dus să învețe la școala catihetică din Folticeni, vorbă să fie! Văru-meu Ion Mogorogea, Gâtlan, Trăsnea și alți cunoscuți ai mei se dusese tot acolo, mai de demult; bineînțeles, pe socoteala pungii părinților lor. Și eu, rămâind fără tovarăși de ispravă, și mai dându-mi și părintele Isaia un puiu de bate, așa din senin, cihăiam pe mama să se pună pe lângă tata, ca doar m-a da și pe mine la catihet, măcar că eram un ghibirdic și jumătate.

Galbeni, stupi, oi, cai, boi și alte bagateluri de alde aceste, prefăcute în parale, trebuia să ducă dascălii poclon catihetului de la fabrica de popi din Folticeni; ș-apoi lasă-te în *conta* sfinției-sale, că te scoate poponeț, ca din cutie… Pentru mine însă numai două merțe de orz și două de ovăs a dat tata cui se cuvine, de am fost primit în Folticeni, căci școala era numai de mântuială; boii să iasă!

Ajungând acolo toamna târziu, m-am așezat în gazdă la Pavel ciubotarul din ulița Rădășenii, unde erau și ceilalți tovarăși ai mei. Catihetul, care făcea ziua noapte și noaptea zi, jucând stos, rar venea pe la școală. Noi, dacă vedeam așa, ne duceam și mai rar; dar nebunii știu că făceam de-ajuns!

Pavel era holteiu, și casa lui destul de încăpătoare: laițe și paturi de jur împrejur; lângă sobă, altul, și toate erau prinse. Iară gazda, robotind zi și noapte, se proslăvea pe cuptor, între șanuri, calupuri, astrăgaciu, bedreag, dichiciu și alte custuri tăioase, mușcheà, piedecă, hască și clin, ace, sule, clește, pilă, ciocan, ghinț, piele, ață, hârbul cu călacan, cleiu și tot ce trebuie unui ciubotar.

Cu noi ședea și Bodrângă, un moșneag fără căpătâiu, însă de tot hazul. Pentru puțină mâncare și câte-oleacă de pașcă de cea de trei ocă la para, slujea toată casa: tăia lemne,

aţâţa focul, aducea apă, mătura, ne spunea la poveşti nopţi întregi, şezând cu nasul în tăciuni, şi ne cânta din fluier: Doina, care te umple de fiori, *Corăbiasca*, *Mărioţa*, *Horodinca*, *Alivencile*, *Ţiitura*, *Ca la uşa cortului*, hore şi alte cântece sculăţele ca aceste, de jucam până ce asudau podelele şi ne săreau talpele de la ciubote cu călcâie cu tot, că doar acum o dădusem şi eu pe ciubote. Şi din pricina lui Pepelea de moş Bodrângă, Pavel mai nu le putea dovedi din cârpit; ba şi el, uneori, sărindu-şi din minţi, îşi rupea ciubotele ferfeniţă, jucând împreună cu noi.

Odată venise lui Oşlobanu rândul să cumpere lemne, şi aşa, cu toată cărpănoşia lui, iese câne-câneşte în medean, aproape de gazda noastră, şi găseşte un ţăran de la Sasca, pare-mi-se, ori de la Baia, cu un car încărcat cu lodbe de fag.

— Cât cei pe car, bade? zise Oşlobanu, căruia nu-i era a cumpăra lemne cum nu mi-e mie acum a mă face popă.

— Trei husăşi, dascăle.

— Ce spui, bădişorule, pentru un braţ de lemne? Da' că le duc în spate pe toate odată păn-acasă.

— Dacă le-i duce, dascăle, ţi le dau degeaba.

— Zău, nu şuguieşti, bade?

— Nici o şagă, dascăle; să vedem cum le-i duce, şi halal să-ţi fie!

Oşlobanu iè atunci lemnele din carul omului câte unul-unul şi le razămă în picioare lângă braţu-i, după aceea descinge brâul de pe lângă sine şi le împrejură, legându-le frumuşel, să nu se hrentuiască; apoi, săltându-le şi aburcându-le cam anevoie, le umflă-n spate şi la gazdă cu dânsele. Un băietan nebunatic de-alăturea, văzând asta, zise cu glas mare:

— Dascăle-Trascăle, be-he-he; dracul să te ié!

Iar ţăranul, făcându-şi cruce, a rămas cu gura căscată, fără să bleştească un cuvânt.

Acum nu vă mai spun cât era de încărcat carul cu lemne, care, la așa loc, ținea pe vremea aceea șapte lei și jumătate, și cât era de mare și de tare Nică Oșlobanu, și alți vro șeizeci ca dânsul, între cari mulți, lăsându-și nevestele câte cu doi-trei copii acasă, în creierii munților, venise la Folticeni să se pricopsească de învățătură…

Ș-apoi carte se învăța acolo, nu glumă! Unii cântau la psaltichie, colea, cu ifos:

Ison, oligon, petasti,
Două chendime, homili,

până ce răgușeau ca magarii; alții, dintr-o răsuflare, spuneau cu ochii închiși cele șepte taine din catihisul cel mare. Gâtlan se certa și prin somn cu urieșul Goliat. Musteciosul Davidică de la Fărcașa, până tipărea o mămăligă, mântuia de spus pe de rost, răpede și fără greș, toată istoria Vechiului Testament de Filaret Scriban, împărțită în perioade, și pronumele conjunctive de dativ și acuzativ din gramatica lui Măcărescu:

— Mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le; me-te-îl-o, ne-ve-i-le, mi-ți-i, ni-vi-li.

Ce-a fi aceea, ducă-se pe pustiu! Unia dondăneau ca nebunii, până-i apuca amețeală; alții o duceau numai într-un muget, cetind până le perea vederea; la unia le umblau buzele parcă erau cuprinși de pedepsie; cei mai mulți umblau bezmetici și stăteau pe gânduri, văzând cum își pierd vremea, și numai oftau din greu, știind câte nevoi îi așteaptă acasă. Și turbare de cap și frântură de limbă ca la acești nefericiți dascăli nu mi s-a mai dat a vedè; cumplit meșteșug de tâmpenie, Doamne ferește!

De-a mai mare dragul să fi privit pe Davidică, flăcău de munte, cu barba în furculiță și favorițe frumoase, cu pletele crețe și negre ca pana corbului, cu fruntea lată și senină,

cu sprâncenele tufoase, cu ochii mari, negri ca murele și scânteietori ca fulgerul, cu obrajii rumeni ca doi bujori, nalt la stat, lat în spete, subțire la mijloc, mlădios ca un mesteacăn, ușor ca o căprioară și rușinos ca o fată mare, Dumnezeu să-l ierte! că n-avu parte să se preoțească. A murit, sărmanul, înainte de vreme, înecat cu pronumele conjunctive, pieritu-le-ar fi numele să le piară, că au mâncat juvaier de flăcău!

Mai bună minte avea Mirăuță din Grumăzești, care umbla trela-lela, în puterea iernii, pe la tărăbile jidovești, întrebând ba teacă de cosor, ba căpestre de purici, ba cuie de la corabia lui Noe, ba fragi și căpșune pentru cineva care pornise într-adaos, ba cânta în pilda jidovilor:

Nu-mi e ciudă de gândac,
C-a mâncat frunza de fag;
Dar mi-e ciudă pe omidă,
C-a mâncat frunza de crudă:
N-a lăsat să odrăslească,
Voinicii să se umbrească.

Și alte drăcării ce-i trăsneau în cap. Nebun era el să-și peardă viața din pricina lui mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le, ca Davidică?

Eu, ca și Mirăuță, nu mă prea osteneam până-ntr-atâta, să mor învățând; că doar nu-mi plângeau copiii acasă, nici dădusem catihetului cel poclon mare până pe-acolo. Pentru două merțe de orz și două de ovăs, nu era să las copila popei de la Folticenii-Vechi nemângăiată. Afară de aceasta, când mă uitam în oglindă, barbă și mustete ca în palmă; și doar le și pârleam eu într-o privire și le ungeam în toată sara cu seu amestecat cu muc de lumânare și alună arsă, dar degeaba muncă! Ș-apoi, întrat în asemenea școală, mai numai barba și punga, bat-o pustia, te făcea să calci a popă!

D-apoi lui Trăsnea, săracul, ce-i pățea sufletul cu gramatica! Odată îmi zise el, plin de mâhnire:

— Ștefănescule (căci așa mă numeam la Folticeni), astăzi nu mai mergem la școală, că nu știu tabla și vreu să învăț pe mâne la gramatică. Mă rog ție, hai cu mine la câmp spre Folticenii-Vechi; vom învăța împreună, sau câte unul, eu la gramatică și tu la ce-i vrea; apoi mi-i asculta, să vedem, nu s-a prinde și de capul meu ceva? Las' că nici la celelalte nu prea pot învăța cu slova asta nouă, care-a ieșit, însă afurisita de gramatică îmi scoate peri albi, trăsnit-o-ar fi s-o trăsnească! Parcă ai ce face cu dânsa la biserică? Dar dacă se cere!… Am s-o ieu și eu din capăt, și, poate, cu tine, care ai trecut pe la părintele Duhu, să mă pot desluși…

Fiindcă la Folticenii-Vechi era ceva mângâiere pentru mine, mă potrivesc lui Trăsnea, și ne ducem împreună. Și era un ger uscat prin luna lui noiemvrie, și bătea un vântișor subțire în ziua aceea, de-ți frigea obrazul! Cum ajungem la câmp, Trăsnea se tologește pe-un hat și începe la gramatică, din capăt, întrebarea și răspunsul întâiu:

Întrebare: Ce este gramatica română?

Răspuns: Gramatica română este cartea ce ne învață a vorbi și a scrie o limbă corect.

Iar în altă ediție: Gramatica este o învățătură ce ne arată modul de a vorbi și de a scrie bine într-o limbă.

Asta-i asta! Din ceaslov și psaltire, și acele bălmujite rău, ca vai de ele, să treci la gramatică, și încă ce gramatică! Nu ca aceste de acum, pozderie de gramatici; unele „raționate", altele „dezvoltate" și ticsite de „complimente", care, trebuie spus fără compliment, îți esplică… până ce nu se mai înțelege nimică; adică făcute anume pentru copii, de se joacă cu dânsele, de ușoare ce sunt!… Însă ce folos? Peste Trăsnea n-a dat asemene noroc… să umble într-ales… El, păcătosul, uitați-vă ce fel de gramatică trebuia să învețe: „artea, corect, într-o limbă; silabă numim un sunet deplin, simplu sau

compus cu una din consune, sau și cu mai multe consune, care însă să se pronunțe cu o scoatere de voace.“ Iar în altă ediție: „Prin silabă înțelegem rostitura unei părți de cuvânt ș.c.l.“

Ei, ei! de-acum drege-ți „voacea“ și descurcă-te, măi Trăsne, dacă poți!

Iar, la a treia pagină, îndată altă năzbâtie:

Întrebare: Câte părți are gramatica română?

Răspuns: Gramatica română are patru părți, care sunt: 1. Etimologia; 2. Sintaxa; 3. Ortografia și 4. Prosodia.

Întrebare: Ce ne învață fiecare din părțile aceste?

Răspuns: 1. Etimologia ne învață a cunoaște părțile vorbei, adică analisul gramatical.

2. Sintaxa ne învață a lega părțile vorbei după firea limbii noastre, adică sintesul gramatical.

3. Ortografia ne învață a scrie bine, adică după regulile gramaticei.

4. Prosodia ne învață a accentua silabele și a le rosti după firea cuvintelor și scopul ce-l avem în vorbire.

Apoi: mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le. Și alte iznoave hăzoase ca aceste!

Mai pune la socoteală că și Trăsnea era înaintat în vârstă, bucher de frunte și tâmp în felul său; că profesorul, care și el se mira cum au ajuns profesor, zicea: „Luați de ici până ici“, cum mi se pare că se mai face pe une locuri și astăzi, și poate că nu veți aduce bănat nici gramaticului, nici profesorului, nici lui Trăsnea, ci întâmplării, care a făcut pe oameni așa cum sunt: ori cuțite de oțel, ori de tinichea…

Ș-apoi gândiți că Trăsnea citea întrebarea și răspunsul, fiecare pe rând, rar și lămurit, ca să se poată înțelege ceva? Nu așa, necredincioșilor, ci iată cum: „Ce este gramatica română, este… ce este, este… este arata… nu *arata*, artea… artea… ce… ce… ce ne învață, învață… învață… ce

ne învață; a vorbi… bi… bi… ce ne învață… ce este, este… este *arata*, uite dracu! nu arata, artea ce ne învață… ce este, este…“ Și tot așa dondănind foarte răpede, bâlbâit și fără pic de cugetare, până la „a scrie într-o limbă corect“ rar ajungea, sărmanul! Și după ce turba de cap hăt bine, mă striga să-l ascult, că știe. Luam eu cartea din mâna lui și-l întrebam: „Ce este gramatica, măi Trăsne?“ Iar el, închizând ochii, răspundea iute, iute și mornăit, cum cer calicii la pod:

— Ce este gramatica română, este… ce este, este… și celelalte, după obiceiu, schimonosind cuvintele și îndrugându-le fără nici o noimă, de-ți venea să-i plângi de milă!

— Nu așa, măi Trăsne!

— Dar cum?

— Nu mai zice română, și spune numai răspunsul; ce ai cu întrebarea?

Și se și opintea el, într-o privire, să răspundă bine, dar degeaba; se încurca și mai rău, începea a ofta și-i venea să-și spargă capul.

— Mai lasă-mă oleacă, zicea el necăjit și, când te-oi striga, să vii iar să mă asculți; și de n-oiu ști nici atunci, apoi dracul să mă ieie! Dă, gramatica să zicem că n-o înțeleg și s-o lăsăm la o parte; artea, asemine; corect, tiji. D-apoi „română, este… ce… ne învață a vorbi și a scrie bine într-o limbă“ parcă-s cuvinte românești, ce naiba! Numai și aici trebuie să fie ceva: „a vorbi și a scrie bine într-o limbă“, îndrăcit lucru! Cum „să scrii într-o limbă“? Poate cu limba, mai știi păcatul? Pesemne că noi, cum s-ar prinde, las’ că, de scris, talpa gâștei, dar apoi și de vorbit, păcatele noastre, se vede că vorbim pogan și rău de tot; nu românește, ci țărănește… Doamne, Doamne! Învățat mai trebuie să fie și acel care face gramatici! Însă și-n gramatică stau eu și văd că masa tot masă, casa tot casă și boul tot bou se zice, cum

le știu eu de la mama. Poate celelalte bâzdâgănii: „rostitură, artea, corect, pronunțe, analisul, sintesul, prosodia, ortografia, sintaxa, etimologia, concrete, abstracte, conjunctive: mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-vei-le“ și altele de sama acestora să fie mai românești… și noi, prostimea, habar n-aveam de dânsele! Noroc mare că nu ne pune să le și cântăm, c-ar fi și mai rău de capul nostru cel hodorogit! Decât țăran, mai bine să mori! Hai, du-te, Ștefănescule, că m-apuc de învățat!…

Și lăsându-l, m-am dus și eu în ciudă la fata popei, am găsit-o singură-singurică și m-am jucat cu dânsa în ticnă până-ndesară; căci mamă n-avea, și tată-său ca popa, umbla după căpătat… Apoi m-am întors la câmp, cu zgărdița de la gâtul copilei, c-o năframă cusută frumos cu flori de mătasă și cu sânul plin de mere domnești; și, când colo, zărghitul de Trăsnea dormea pe hat, cu gramatica sub nas, și habar n-avea de frig. „Sărace, sărace! nu ești nici de zama ouălor; decât așa, mai bine te făcea mă-ta un mânz și te mâncau lupii“, zic eu în mine.

— He! Trăsnea, mă! scoală! știi tabla? Sare el de jos, îl ascult, cleiu. Haidem acasă, măi Trăsne, că m-a răzbit foamea și frigul, și mor de urât aicea pe câmp!

— Da, că și eu… Ducă-se dracului gramatica! Mi s-a înăcrit sufletul de dânsa! Și osebit de asta, nici nu-mi e bine.

— Un fel de lene, amestecată cu slăbăciune, măi Trăsne, nu-i așa?

— Ba chiar ai nimerit: un fel de leșin la inimă, amestecat cu întinsori, sau cam așa ceva.

— Poate fiorile gramaticii, zic eu.

— Mai știi păcatul? Poate că ș-aceea să fie, zise Trăsnea; căci, dracul s-o iie! cum pui mâna pe dânsa, îndată-ți vine somn… Flecușteț de-aceste nu se potrivesc cu rânduiala bisericii, s-a mântuit vorba… „Osmoglasnicul“ este ce

este… Vorba tatei: „Condacul umple sacul, și troparul hambarul, măi băiete!“ Ce umblăm noi chinuindu-ne cu gramatica, Ștefănescule? Haidem!

Și ne întoarcem noi la gazdă pe la asfințitul soarelui, mâncăm ce mâncăm ș-apoi rugăm pe moș Bodrângă să ne cânte; și unde nu se adună o mulțime de dăscălime la noi, căci aici era staniștea lor; și ne întărtăm la joc, știi colè, ca la vârsta aceea, de nici simțirăm când a trecut noaptea. Și așa am scăpat, și eu de urât, și Trăsnea de bolborosit prin somn: „ce este gramatica română, este… ce este, este…“, ca alte dăți.

Însă veselia nu s-a încheiat numai cu atâta; alta și mai și s-a început din capăt. N-apucase moș Bodrângă a lua bine fluierul de la gură, și iaca ne trezim cu popa Buligă, ce-i ziceau și Ciucălău, din ulița Buciumenii, tămăiat și aghezmuit gata des-dimineață. Dumnezeu să-l iepure! Și cum ne binecuvântează, după obiceiul său, cu amândouă mânile, ca vlădicii, ne și trage câte-un ibrișin pe la nas despre fata popei de la Folticenii-Vechi: ba că-i fată cuminte, ba că-i bună de preuteasă, ba c-ar fi potrivită cu mine, ba că are să mi-o lege tată-său de gât, și câte ponosuri și tâlcuri de-a lui popa Buligă cel buclucaș, păn-a început Gâtlan a-l lua cu măgulele, zicând:

— Ia las', las', cinstite părinte! nu mai umbla și sfinția-ta cu scornituri de-aceste chiar în ziua de lăsatul secului. Mai cântă încaltea, moș Bodrângă, un răstimp, să ne veselim de-ajuns, că părintele a fi bun și ne-a ierta…

Moș Bodrângă de cuvânt; iar începe a cânta, și la joc, băieți! Popa Buligă, deși era bătrân, dacă vede că ni-i treaba de-așa, unde nu-și pune poalele antereului în brâu, zicând:

— Din partea mea, tot chef și voie bună să vă dea Domnul, fiilor, cât a fi și-ți trăi!

Apoi zvârle potcapul deoparte, și la joc de-a valma cu noi, de-i pălălăiau pletele. Și tragem un ropot, și două, și trei, de era cât pe ce să scoatem sufletul din popă. Și așa l-am vlăguit, de-i era acum lehamete de noi. Dar vorba ceea: „Dacă te-ai băgat în joc, trebuie să joci!“ De la o vreme, văzând bietul popă că s-a pus în cârd cu nebunii, începe s-o întoarcă la șurub:

— Mă așteaptă niște fii de duhovnicie, dragii mei, și trebuie să mă duc mort-copt, căci acesta ni-i plugul.

Pavăl, gazda noastră, și pune atunci un talger de uscături ș-o garafă cu vin dinaintea părintelui Buligă, zicând:

— Ia poftim, cinstite părinte, de-ți lua din masa noastră oleacă de gustare ș-un pahar, două de vin, ș-apoi vă-ți duce, dacă spuneți c-aveți așa de mare grabă.

Sfinția-sa, nemaipunându-se de pricină, încrucișează mânile, după obicei, își drege glasul și spune cu smerenie: „Binecuvântează, Doamne, mâncarea și băuturica robilor tăi, amin!“ După aceea ridică un pahar, zicând: „Mă închin, băieți, la fața voastră cu sănătate, ca la un codru verde! Când ne-a fi mai rău, tot așa să ne fie!“ Și dă paharul de dușcă; apoi încă vro două-trei, și peste acele alte câteva; după aceea ne binecuvântează iar cu amândouă mânile, zicând: „Ei, băieți, de-acum liniștiți-vă!“ Ș-apoi ne lasă în pace și-și caută de drum. Însă noi, vorba ceea:

Nici toate-ale doftorului,
Nici toate-a duhovnicului;
De ce petreci,
De ce-ai mai petrece!

Cam pe înserate, ne luăm târâș, cu moș Bodrângă cu tot, și ne băgăm într-o cinstită crâșmă, la fata vornicului de la Rădășeni, unde mai multă lume se aduna de dragostea crâșmăriței decât de dorul vinului; căci era și frumoasă, bat-o hazul s-o bată! Ș-apoi, măritată de curând

după un vădăoiu bătrân și-un „lă-mă, mamă“, cum e mai bine de tras la om în gazdă. Crâșmărița, cum ne-a văzut, pe loc ne-a sărit înainte și ne-a dus deoparte, într-o odaie mare, cu obloane la ferești și podită pe jos, unde eram numai înde noi și crâșmărița, când poftea, ca la casa ei.

Într-un colț al odăiei, câteva merțe de fasole; în altul, sămânță de cânepă; în al treilea, o movilă de mere domnești și pere de Rădășeni, care trăiesc până după Paști; în al patrulea, mazăre și bob, despărțite prin o scândură lată, iar alături, niște bostani turcești; într-o putină, pere uscate și dulci ca smochinele; mai încolo, un teanc de chite de cânepă și de in; pe-o grindă, călepe de tort și lânuri boite fel de fel pentru scoarțe și lăicere; apoi câlți, buci și alte lucruri, zăhăite prin cele polițe și colțare, ca la casa unui gospodar fruntaș de pe vremea aceea.

Și cum ne aflam noi în această binecuvântată casă, crâșmărița iute a lăsat obloanele în jos, a aprins lumânarea și, cât ai bate din palme, ni s-a și înfățoșat cu o cană mare de lut, plină cu vin de Odobești; și turnând prin pahare, săreau stropii din vin de-o șchioapă în sus, de tare ce era. Gâtlan, bun mehenghiu, iè un pahar și-l întinde gazdei, zicând:

— Ia poftim, puiculiță, de cinstește dumneata întâi! să vedem, poate c-ai pus ceva într-însul.

Crâșmărița cea frumoasă, luând paharul, se închină la toți cu sănătate, râzându-i ochii, și, după ce gustă puțin, se roagă să n-o zăbovim, că mai are și alți mușterei, și bărbatu-său nu poate dovedi singur. Dar ți-ai găsit; noi, ațiindu-i calea, o pofteam, cu stăruință, să cinstească de la fiecare. Și ea tot ar fi stat mai mult cu noi, dacă n-am fi alungat-o prostește, mulțumindu-i câte c-o sărutare plină de foc!

— Așa e tineritul ista, bată-l să-l bată, zise moș Bodrângă, șezând cucuiet pe niște buci și molfăind la pere uscate. Aveți dreptate, băieți, acum vi-i vremea!

— Și cum zici, moșule, răspunse crâșmărița, întrând atunci pe ușă c-o strachină de plăcinte fierbinți, c-o găină friptă și puindu-le pe masă dinaintea noastră. Și, zău, mare pomană și-a făcut, căci eram flămânzi ca niște lupi!

După ce mântuim de băut cana ceea, ni se aduce alta, pentru care mulțămeam crâșmăriței tot cu sărutări, până ce se făcea că se mânie și iar fugea dintre noi. Mai pe urmă iar venea și iar fugea, căci cam așa se vinde vinul, pe unde se vinde… Ori, mai știi păcatul? Poate că nici crâșmăriței nu-i era tocmai urât a sta între noi, de ne cerca așa des. La urma urmelor, unde nu-i dă și Trăsnea cel urâcios un pupoiu, fără veste! Căci la de-aceste mai tot prostul se pricepe. Și atunci, crâșmărița cea frumoasă curat că s-a mâniet. Dar ce să-i facem? Vorba ceea: „În care cămeșă s-a mâniet, într-aceea s-a dezmâniè". Că altfel n-ai cum s-o ghibăcești.

De la o vreme, prinzând moș Bodrângă la curaj, să nu înceapă a cânta din fluier o Corăbiască de cele frământate în loc? Noi, atunci, să nu ne întărtăm la joc? Și așa o ferbeam de tare, de nu ne ajungea casa, și dam chiorâș prin fasole, prin mazere și bob, și sămânța de cânepă se făcea oloiu, pârâind sub tălpile noastre.

Cam pe după miezul nopții, văzând că moș Bodrângă ne-a părăsit, începem și noi a ne strecura câte unul, unul, spre gazdă; eu, cu sânul încărcat de pere uscate și c-un bostan mare, ce mi l-a dat crâșmărița, căci pe cât era de frumoasă, pe atâta era și de darnică, mititica!… Și când ajung la gazdă, ce să vezi? mai fiecare tovarăș al meu furluase câte ceva: unul mere domnești, altul pere de Rădășeni; moș Bodrângă pașlise o grămadă de buci pentru ațâțat focul, și Trăsnea, sămânță de cânepă. Iar Oșlobanu, cu ciubotele dintr-o vacă și cu talpele din alta, viind mai în urma tuturor, numai ce-l vedem că se pune cu creștetul pe pat și cu talpele în grindă, așa încălțat și îmbrăcat cum

era; și, ce să-ți mai vadă ochii? Să nu spun minciuni, dar peste o dimerlie de fasole i-au curs atunci din turetce, pe care de obiceiu le purta suflecate, iar atunci le desuflecase, anume pentru trebușoara asta… Numai văru-meu, Ioan Mogorogea, fecior de gospodar cinstit, nu luase nici un capăt de ață. Iar Zaharia lui Gâtlan se mulțămise c-un sărutat din partea frumoasei crâșmărițe. Mare mângâiere pentru un băiet străin, în ziua de lăsatul secului!… Și ia acum înțeleg eu că Gâtlan, căruia-i zicea în școală Zaharia Simionescu, a fost mai cu minte decât noi toți; căci el din cele aduse de noi s-a folosit; iară noi, din fericirea lui, pace!

Ei, ei, toate bune și frumoase la vremea lor; dar de-acum trebuie să ne mai punem și câte pe-oleacă de carte, căci mâne-poimâne vine vacanția de Crăciun, și noi stricăm pânea părinților degeaba; nimic fără cheltuială, și banii nu se ieu din drum. Unul cu altul la un loc aveam acum, la începutul postului, vro patru-cinci ulcioare de oloiu, trei-patru saci de făină de păpușoi, câteva oci de pește sărat, perje uscate, fasole, mazere, bob, sare și lemne pentru câteva săptămâni; căci stam la masă toți împreună, făcând mâncare cu rândul, fiecare dintr-al său pentru o zi. Însă Oșlobanu, care mânca cât șeptesprezece, ne cam pusese pe gânduri. Tată-său, popa Neculai, nu-i vorbă, avea de unde să-i trimită; dar „Ce-i în mână nu-i minciună“.

Multe sunt de făcut și puține de vorbit, dacă ai cu cine te înțelege. Mă sfătuiesc eu într-o zi cu Gâtlan, c-aici ar trebui ceva de făcut, să putem scăpa de câțiva mâncăi, căci tovărășia nu ni se părea dreaptă. Și găsim un mijloc nu se poate mai nimerit: noaptea, când vor dormi toți, să punem poștă la talpe cui vom socoti noi; mai ales că vro câțiva adormeau duși, cum începea moș Bodrângă a spune la povești. Și după ce-am pus la cale unele ca aceste, până-dim când erau ceilalți duși de-acasă și ne apucăm de făcut

poște, ca s-avem pe mai multă vreme. Câteva pături de hârtie, lipite una peste alta cu seu de lumânare topit pe lângă foc, puse încet la talpe, când doarme omul greu, și aprinse c-un chibrit, mai sfânt lucru nici că se poate!… Și fiindcă pe Oșlobanu toți aveau ciudă mai mare, lui i-am făcut pocinog întâiu. Și când l-a ajuns arsura la os, a sărit din somn, răcnind ca un taur, și nu-și găsea loc prin casă, de usturime. Dar, neaflând care-i vinovatul și nebizuindu-se în putere a se bate cu toți, se puse la făcut metanii și ne blăstăma, de-i curgea foc din gură. Noi însă, cu toate blăstămele lui, mai puindu-i în alte nopți câteva poște și făcându-i-se talpele numai o rană, a fost nevoit să-și ieie tălpășița spre Humulești, lehămetindu-se de popie și lăsând toate merindele sale în stăpânirea noastră.

Îndată după asta, Gâtlan scrise lui Oșlobanu:

„Iubite Oșlobene,

Mă închin cu sănătate de la golătate, despoieții din urmă. De n-aveți ce mânca acolo, poftim la noi să postim cu toții.

Al tău voitor de bine,

Zaharia,
Mare căpitan de poște

Peste vro câteva zile am mai tăiat gustul de popie unuia, care venise în gazdă la noi din proaspăt; Nic-a lui Constantin a Cosmei, din Humulești, se duse și el cu tălpile bășicate pe urma lui Oșlobanu. Și cu atâta mai bine, căci tot își pierdeau vremea în zadar. Iar Trăsnea, fiind mai chilos și mai tare de cap, rabdă el cât rabdă și, dacă vede că-l răzbim cu poștele, se mută la altă gazdă, luându-și partea de merinde. Și cu astă rânduială, am rămas noi acum numai trei la Pavel ciubotarul: eu, Gâtlan, văru-meu

Ioan, poreclit Mogorogea, și moș Bodrângă pe deasupra. Văru-meu, care văzuse de patima celorlalți, luase obiceiu în toată seara, la culcare, a-și coase mânicile contășului și, vârându-și picioarele într-însele, dormea fără grijă. Vorba ceea: „Paza bună trece primejdia rea".

Aproape de Crăciun, Pavel făcu o pereche de ciubote de iuft vărului meu Ioan, cu care era prietin unghie și carne. Doi icusari plătise Mogorogea lui Pavel pentru ciubote. Dar, ce-i drept, făceau paralele acele, căci pusese piele bună, talpă de fund, și erau cusute de tocmală. Numai scârț uitase Pavel să pună… și pentru asta rău i s-a stricat inima lui Mogorogea! Noroc mare că era o iarnă geroasă, și omătul ajuta la scârțâit.

În vacanță ne duceam acasă, ș-apoi, vorba țiganului cu „Crăciunul sătulul…" Costițe de porc afumate, chișteburt umplut, trandafiri usturoieți și slănină de cea subțire, făcute de casă, tăiete la un loc, fripte bine în tigaie și cu mămăliguță caldă, se duc unse pe gât. Mai face el țăranul și alte feluri de mâncări gustoase, când are din ce le face. Și, mulțămită Domnului, părinții noștri aveau de unde, căci sărăcia nu se oploșise încă la ușa lor, pe când știu eu. Și să nu-mi uit cuvântul! Petrecem noi sărbătorile frumos la părinți, în Humulești, și după Bobotează ne întoarcem iar în Folticeni, la Pavel, gazda noastră. Pe la școală mai dam noi așa, câteodată, de formă. Dar, la drept vorbind, nici n-aveam ce căuta, căci bucheaua poate s-o învețe și acasă cine vrea. Iar cine nu, ferice de dânsul! Și eu, unul, eram dintr-acei fericiți: când e vorba de credință, ce-ți mai trebuie învățătură? De la moș Bodrângă zic și eu că aveai ce învăța: fluierul său te făcea să joci fără să vrei, și poveștile lui nu-ți dau vreme de dormit. Afară de asta, mai aveam noi cu ce ne trece vremea când voiam: țencușa, ba tăbăcăreasca sau concina, ba alteori, noaptea, ne puneam

la taclale până se făcea ziua albă. Iar în sărbători, o luam hăbăuca prin cele sate, pe unde știam că se fac hori. În Rădășeni, sat mare, frumos și bogat, am jucat la trei jocuri într-o singură zi: unul de flăcăi tomnatici, la care venise fetele cele mai tinere; altul de flăcăi tineri, la care venise fetele cele stătute; iar al treilea, de copilandri, la care venea cine poftea… Flăcăii abia se legănau în joc, și hora se învârtea foarte încet. Fetele nu așteptau rugate, ca pe-aiurea, ci fiecare desprindea mânile a doi flăcăi, unde-i venea la socoteală, spunea bună ziua! și urma jocul înainte. Văru-meu, fudulindu-se cu ciubotele cele nouă, juca numai lângă fata vornicului, soră cu crâșmărița cea frumoasă din Folticeni. Și Gâtlan, care juca lângă mine, îmi spuse la ureche:

— Las' că-i vedè tu ce-am să-i fac lui Mogorogea; de i-a ticni ziua de azi, păcat să-mi fie!

— Taci, măi, zic eu, ce mai vorbești în bobote, că s-a mâniè omul și s-a duce și el acasă.

— Ei, ș-apoi? Ce mare pagubă? Vorba ceea: „Dacă s-a da baba jos din căruță, de-abia i-a fi mai ușor iepei". Și jucăm înainte.

Sara ne întoarcem la gazdă, și Mogorogea, băiet grijuliu, își curăță ciubotele frumos și le pune la uscat pe vatră, deoparte, cum făcea totdeauna. A treia zi după asta, ciubotele văru-meu se rup hăbuc în toate părțile… Și el, supărat la culme, se leagă de Pavel să-i facă altele în locul acelora, ori să-i deie banii îndărăt numaidecât.

— Mi-ai pus piele scoaptă, cârpaciule, zise Mogorogea înfuriat; așa fel de prieten îmi ești? Haiti! alege-ți una din două, căci altfel dai cinstea pe rușine; îți trântesc scroambele de cap! Auzitu-m-ai?

Pavel, neștiindu-se vinovat, zise cu dispreț:

— Ia ascultă, dascăle Mogoroge, nu te prea întrece cu vorba, că nu-ți șede bine. Pe cine faci cârpaciu? După ce-ai

purtat ciubotele atâta amar de vreme, umblând toată ziua în pogheazuri, și le-ai scrombăit pe la jocuri și prin toate corhanele și coclaurile, acum ai vrea să-ți dau și banii înapoi, ori să-ți fac pe loc altele nouă? Dar știi că ești ajuns de cap?! Nu-ți e destul că m-ai amețit, puindu-ți sfârloagele pe calup, trăgându-le la șan, și ungându-le aici, pe cuptor, la nasul meu, în toate diminețile? Ba de câte ori mi-ai pus și poște la picioare, și eu, ca omul cel bun, tot am tăcut și ți-am răbdat. Îmi pare rău că ești gros de obraz! Ei, las' că te-oi sluji eu de-acum, dacă ți-i vorba de-așa!

— Ce spui, cârpaciule? zise văru-meu; și tu mă mogorogești? D-apoi numa-n ciubotele tale am stat eu, bicisnicule? Încă te obrăznicești? Acuși te-oi otânji, cu ceva, de nu te-i putè hrăni în toată viața!

— Până ce mi-i otânji, zise Pavel, eu acuși te cinătuiesc frumușel cu dichiciul; înțeles-ai?

Văzând noi că era cât pe ce să se încaiere la bătaie, ne punem la mijloc și-i împăcăm cu mare greu: Ioan să mai dea un irmilic lui Pavel, iar el să-i căputeze ciubotele, și pace bună!

Mai glumeau ei după aceasta câne-cânește, dar lui Mogorogea nu-i ieșea de la inimă afrontul ce i-l făcuse Pavel.

În săptămâna hârții, sau cârneleaga, moș Vasile, viind la Folticeni, între alte merinde, aduce feciorului său și trei purcei grijiți gata.

— Bine-ai venit sănătos, tată, zise Ioan, sărutându-i mâna. Așă-i că ne-ai nimerit?

— Bine v-am găsit sănătoși, măi băieți, răspunse moș Vasile. D-apoi, vorba ceea: „Nimeresc orbii Suceava, și eu nu eram să vă nimeresc?"

Apoi, din vorbă în vorbă, ne întreabă:

— Ei, ce mai zice Mecetul despre popia voastră? Are gând să vă deie drumul degrabă? Căci eu, drept să vă spun, m-am săturat de-atâta zdruncen și cheltuială.

— Nu se zice mecet, ci catihet, tată, răspunse Ioan rușinat.

— Na, na, na, măria-ta! parcă asta grijă am eu acum!… vorba ceea: „Nu-i Tanda, și-i Manda; nu-i teiu-beleiu, ci-i beleiu-teiu… de curmeiu“. Și ce mai atâta încunjur?… Mecet, Berechet, Pleșcan, cum s-a fi chemând, Ioane, știu că ne jupește bine, zise moș Vasile. Ș-apoi cică popa-i cu patru ochi!… Ia mai bine rugați-vă cu toată inima sfântului hărașc Nicolai de la Humulești, doar v-a ajuta să vă vedeți popi odată; ș-apoi atunci… ați scăpat și voi deasupra nevoiei: bir n-aveți a da, și havalele nu faceți; la mese ședeți în capul cinstei și mâncați tot plăcinte și găini fripte. Iar la urmă vă plătește și dințăritul… Vorba ceea: „Picioare de cal, gură de lup, obraz de scoarță și pântece de iapă se cer unui popă“, și nu-i mai trebuie altceva. Bine-ar fi, Doamne iartă-mă, ca fețele bisericești să fie mai altfel!… dar… veți fi auzit voi că popa are mână de luat, nu de dat; el mănâncă și de pe viu, și de pe mort. Vedeți cât de bine trăiește mecetul, fără să muncească din greu ca noi… Numai… dă!… darul se cinstește!… Ioane, eu ți-am și ochit un potcapic, zise moș Vasile, la pornire. Cată de nu te lăsa pe tânjală, pune mâna pe afiștat mai răpede și vin-acasă; căci Ioana lui Grigoraș Roșu, de la noi, așteaptă cu nerăbdare să-ți fie preuteasă. Mai rămâneți cu sănătate, dascăle Zaharie și nepoate, că eu m-am dus!…

— Mergeți sănătos, moș Vasile, zicem noi, petrecându-l până mai încolo, și vă rugăm, spuneți părinților, din partea noastră, că ne aflăm bine și-i dorim.

După ce se duce moș Vasile, eu zic lui Ion cu binișorul:

— Vere, ia să frigem în astă sară un purcel de ceia, că tare mi-i dor!…

Mogorogea, nătâng și zgârcit cum era, începe a striga la mine:

— Mă! ia ascultați; eu nu-s Nică Oșlobanu, să mă suciți cum vreți voi… Cu ce mă hrăniți, cu aceea am să vă hrănesc. Nu vă dau nici o bucățică de purcel, măcar să crăpați!

— Iar de nu, cel ce zice, răspunde Gâtlan.

— Amin, blestesc eu cu jumătate de gură.

— Și eu mă anin, spuse Pavel de după sobă.

— Amin, neamin, ștergeți-vă pe bot despre purcei, zise Mogorogea cu ciudă; înțeles-ați? Nu tot umblați după bunătăți; mai mâncați și răbdări prăjite, că nu v-a fi nimica!

— Ia lăsați-l încolo, măi; sta-i-ar în gât pe ceea lume! zise Zaharia.

Și ne punem, dragă Doamne, la învățat. Însă, fie vorba între noi, nu ne era a învăța, cum nu i-e cânelui a linge sare. În sobă arsese un foc strașnic; îl învelisem și astupasem, căci era ger afară. Moș Bodrângă se încurcase nu știu pe unde în sara aceea, și Pavel, neavând lucru ca alte dăți, se culcase devreme. Iar Mogorogea, nădăjduindu-se în potcapicul tătâne-său, adormise înaintea lui Pavel cu picioarele în mânecile contășului, după obiceiu, și horăia zdravăn. Vorba ceea: „Lasă-mă, să te las!“ Mai târziu stingem și noi lumânarea și ne culcăm; însă nu puteam adormi, gândindu-ne la purcel.

— Măi Zaharie, nu mai ai tu vro poștă de cele undeva? zic eu încet.

— Nu, bre, răspunse Zaharia și mai încet; și, Doamne, ce bine-ar fi să trântim una lui Mogorogea! Dar, până la poștă, până la nu știu ce, na cuțitașul meu, taie încetișor custura de la mâneca lui Mogorogea, în dreptul unei tălpi, dă-i o pârleală bună cu niște chibrituri de ieste, care ard mocnind, și las' dacă i-or mai ticni purceii… Numai cată de nu te mocoși atâta!

— Adă cuțitașul încoace, zic eu, și, la toată întâmplarea, cred că nu mă vei da prin șperlă și nu-l vei lăsa să mă bată!

— Nici vorbă nu mai rămâne, zise Zaharia; dă-i pârleală înainte, fără grijă.

Atunci… îmi ieu inima în dinți și fac tocmai așa cum fusesem povățuit de Gâtlan; taiu cusutura încetișor și țin câtu-ți-i smocul de chibrituri aprinse la călcâiul văru-meu, unde era pielea mai groasă, până ce-l răzbește focul. Și când răcnește odată cât ce poate, eu zvrrrr! chibriturile din mână, țuștiu! la spatele lui Zaharia și-ncepem a horăi, de parcă dormeam cine știe de când… Ion însă, împiedicat cu picioarele în mânecile contășului, căzuse alivanta la pământ, zvârcolindu-se ca șarpele și blăstămându-ne cum îi venea la gură:

— Vai! osândi-v-ar Dumnezeu să vă osândească, soiuri ticăloase ce sunteți! Nime n-are chip să se odihnească în casa asta de răul vostru! Cine oare mi-a făcut șotia? Pe Zaharia și Nică îi aud horăind și nu cred să fi îndrăznit… Numai că hoțomanul de Pavel mi-a făcut-o… be-l-ar tăunii să-l beie, când i-a fi somnul mai dulce! Și încă se preface că doarme, ticălosul! Ia să-l învăț eu a-și mai bate altă dată joc de om!

Și răpede iè cu cleștele un cărbune aprins din vatră, și cu dânsul pe cuptor la Pavel. Și cum dormea, sărmanul, cu fața în sus, îi pune cărbunele pe pieptul gol, zicând:

— Na! satură-te de făcut șagă cu mine, cârpaciule!

Atunci se aude un răcnet spăimântător, și, odată cu răcnitul, Pavel, izbind cu picioarele în sobă, o și darmă la pământ. Și în buimăceala ceea, trezindu-se cu Ion față în față, unde nu se încinge între dânșii o bătaie crâncenă; ș-apoi stă de-i privește, dacă te rabdă inima…

— Sai, Zaharie, că se face moarte de om în casa asta, și noi avem să dăm samă! zic eu tremurând ca varga de frică.

— Ho, mă! ce vă este? zise Zaharia sărind ca un vultur între dânșii. Casă de oameni de treabă se cheamă asta?…

Iară eu, amandea pe ușă, afară, plângând, și încep a răcni cât îmi lua gura, strigând megieșii. Oamenii săriră buimaci, care dincotro, crezând că-i foc, ori ne taie cătanele, Doamne ferește!… Căci era oștire nemțească în Folticeni pe vremea aceea. După ce se mântuie clăcușoara asta, lumea ne lasă în cât ne-a găsit și se împrăștie, huiduindu-ne. Să fi văzut ce blăstămăție și gălămoz era în casă: fereștile sparte, soba dărămată, smocuri de păr smuls din cap, sânge pe jos, Pavel, cu pieptul ars, și Ion, cu călcăiul fript, ședeau la o parte gâfuind; eu cu Zaharia, de alta, mirându-ne de cele întâmplate… iar nevinovații purcei, fiind spânzurați în tindă, la răceală, nu se știe ce s-au făcut!… Zaharia, de la o vreme, voind a curma tăcerea, zise:

— Cântă-le de-acuma, Ioane: „Cei fără prihană, aliluia!" și nu mai tânji atâta după dânșii; se vede că așa le-a fost scris, mititeii!…

— Ia nu mai clămpăni și tu din gură, măi, răspunse Ion, plin de năduh; ați tot strigat asupra lor, și iaca vi s-a făcut pe voie.

În vorbele aceste, venind și moș Bodrângă, chiurluit, începea-și face cruce de la ușă.

— Ei, moșule, zic eu; place-ți cum ne-ai găsit?

Pavel, care până atunci șezuse ca mut, uitându-se prin casă amărât, zise:

— Ia ascultați, dascălilor: ca să se mântuie toată dihonia, cărăbăniți-vă de la mine, și mă lăsați în pace!

Noi, bucuroși c-am scăpat numai cu-atâta, ne luăm ce mai aveam și ne mutăm la un ferar peste drum, dimpreună cu moș Bodrângă, mângâitorul nostru.

PRIN POSTUL CEL MARE SE RĂSPÂNDEȘTE VUIET printre dascăli despre desființarea catiheților și trecerea celor mai tineri dintre noi la Socola.

— Na-ți-o bună, că ți-am frânt-o! zise Trăsnea; când la adică, nu-i nimică. Vorba ceea: „Ne-am pricopsit cu cai cu tot…“ Dracul mă punea să-mi bat capul cu gramatica?… De știam asta, mai bine ședeam acasă; și cu banii câți s-au dat, pe ici, pe colea, își prindea tata altă nevoie.

— D-apoi noi, ziseră dascălii cei însurați, oftând; ne-am calicit cu desăvârșire: zimți, ba oițe, ba stupi, ba cai și boi s-au dus pe gura lupului! Părintele catihetul să trăiască!…

— Ia tăceți, bre, răspunse Zaharia; banu-i ochiul dracului, s-a mântuit vorba!… Ce-l mai cisluiți atâta pe bietul catihet? Parcă numai el e de-aceia?… Ș-apoi și vouă, nu știu, zău, cum v-a mai întra cineva în voie. Vorba ceea: „Hai în car! – Baiu! – Hai în căruță! – Baiu! – Hai în teleagă! – Baiu! – Hai pe jos! – Baiu!“ Ziceți mai bine că vă trageți la teapa voastră, ca apa la matcă. Eu-s mai bucuros că s-a întâmplat asta. La Socola să mergem, dacă voim să ieșim dobă de carte!… Acolo-s profesorii cei mai învățați din lume, după cum aud eu.

— La Socola! strigă dascălii cei mai tineri.

— Duceți-vă pe pustiu, dacă vă place! duce-v-ați învârtindu-vă ca ciocârlia! strigă cei bătrâni.

Și așa, aproape de Paști, ne-am răzlețit unii de alții, și la Socola a rămas să meargă cine-a vrea în toamna viitoare, anul 1855.

București, 1881, septembre

IV

CUM NU SE DĂ SCOS URSUL DIN BÂRLOG, ȚĂRANUL de la munte strămutat la câmp, și pruncul dezlipit de la sânul mamei sale, așa nu mă dam eu dus din Humulești în toamna anului 1855, când veni vremea să plec la Socola, după stăruința mamei. Și oare de ce nu m-aș fi dat dus din Humulești, nici în ruptul capului, când mereu îmi spunea mama că pentru folosul mieu este aceasta? Iaca de ce nu: drăgăliță Doamne, eram și eu acum holtei, din păcate! Și Iașii, pe care nu-i văzusem niciodată, nu erau aproape de Neamț, ca Fălticenii, de unde, toamna târziu și mai ales prin câșlegile de iarnă, fiind nopțile mari, mă puteam repezi din când în când, pâșlind-o așa cam de după toacă, și tot înainte, sara pe lună, cu tovarășii mei la clăci în Humulești, pe unde știam noi, ținând tot o fugă, ca telegarii. Și după ce jucam cât jucam, furam câte-un sărutat de la cele copile sprințare, și până-n ziuă fiind ieșiți din sat, cam pe la prânzul cel mare ne-aflam iar în Fălticeni, trecând desculți prin vad, în dreptul Baiei, Moldova înghețată pe la margini, și la dus, și la întors, de ne degera măduva-n oase de frig! Inima însă ne era fierbinte, că ce gândeam și izbândeam. De la Neamț la Fălticeni și de la Fălticeni la Neamț era pentru noi atunci o palmă de loc. Dar acum se schimba vorba: o cale scurtă de

două poște, de la Fălticeni la Neamț, nu se potrivește c-o întindere de șase poște, lungi și obositoare, de la Iași până la Neamț. Căci nu vă pară șagă: de la Neamț până la Iași e câtu-i de la Iași până la Neamț, nici mai mult, nici mai puțin. Și mai bine rămâi pe loc, Ioane, chiteam în mintea mea cea proastă, decât să plângi nemângâiat și să te usuci, de dorul cui știu eu, văzând cu ochii!… Dar vorba ceea: „Ursul nu joacă de bunăvoie". Mort-copt, trebui să fac pe cheful mamei, să plec fără voință și să las ce-mi era drag!

Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se oglindește cu mâhnire Cetatea-Neamțului de atâtea veacuri! Dragi-mi erau tata și mama, frații și surorile, și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu cari, în zile geroase de iarnă, mă desfătam pe gheață și la sănius, iar vara, în zile frumoase de sărbători, cântând și chiuind, cutreieram dumbrăvile și luncile umbroase, prundul cu știoalnele, țarinile cu holdele, câmpul cu florile și mândrele dealuri, de după cari-mi zâmbeau zorile în zburdalnica vârstă a tinereței!

Asemenea, dragi-mi erau șăzătorile, clăcile, horile și toate petrecerile din sat, la care luam parte cu cea mai mare însuflețire! De piatră de-ai fi fost, și nu se putea să nu-ți salte inima de bucurie când auzeai, uneori în puterea nopței, pe Mihai scripcarul din Humulești umblând tot satul câte c-o droaie de flăcăi după dânsul și cântând:

Frunză verde de cicoare,
Astă-noapte pe răcoare
Cânta o privighetoare
Cu viersul de fată mare.
Și cânta cu glas duios,
De picau frunzele jos;
Și cânta cu glas supțire

Pentru-a noastră despărțire;
Și ofta și ciripea,
Inima de ț-o rupea!

Și câte și mai câte nu cânta Mihai lăutarul din gură și din scripca sa răsunătoare, și câte alte petreceri pline de veselie nu se făceau pe la noi, de-ți părea tot anul zi de sărbătoare! Vorba unei babe: „Să dea D-zeu tot anul să fie sărbători și numai o zi de lucru, și atunci să fie praznic și nuntă".

Apoi lasă-ți, băiete, satul, cu tot farmecul frumuseților lui, și pasă de te du în loc strein și așa depărtat, dacă te lasă pârdalnica de inimă! Și doar mă și sileam eu, într-o părere, s-o fac a înțălege pe mama că pot să mă bolnăvesc de dorul ei… și să mor printre streini! că văru-meu Ion Mogorogea, Gheorghe Trăsnea, Nică Oșlobanu și alții s-au lăsat de învățat și, despre asta, tot mănâncă pâine pe lângă părinții lor. Dar zădarnică trudă! Mama avea alte gânduri; ea îmi pregătea cu îngrijire cele trebuitoare, zicându-mi de la o vreme cu asprime:

— Ioane, cată să nu dăm cinstea pe rușine și pacea pe gâlceavă!… Ai să pleci unde zic eu. Și Zaharia lui Gâtlan merge cu tine. Luca Moșneagu, megieșul nostru, vă duce cu căruța cu doi cai ca niște zmei. Ia, mai bine, răpezi-te până la el de vezi, gata-i de drum? Că mâne dez-dimineață, cu ajutorul Domnului, plecați.

— Nu mă duc, mamă, nu mă duc la Socola, macar să mă omori! ziceam eu, plângând cu zece rânduri de lacrimi. Mai trăiesc ei oamenii și fără popie.

— Degeaba te mai sclifosești, Ioane, răspunse mama cu nepăsare! la mine nu se trec acestea… Pare-mi-se că știi tu moarea mea… Să nu mă faci, ia acuși, să iau culeșerul din ocniță și să te dezmierd cât ești de mare!

Apoi cheamă pe tata și-i zice hotărâtor:

— Spune-i și d-ta băietului, omule, ce se cuvine, ca să-și ia nădejdea și să-și caute de drum.

— Mai rămâne vorbă despre asta? zise tata posomorât. Are să urmeze cum știm noi, nu cum vrea el, că doar nu-i de capul său. Când m-ar bate numai atâta grijă, măi femeie, ce mi-ar fi? Dar eu mă lupt cu gândul cum să-i port de cheltuială, căci banii nu se culeg de la trunchi, ca surcelele. Și la iști vro șase, afară de dânsul, dacă rămân acasă, nu le mai trebuie nimica? Dar fiind el cel mai mare, norocul său; trebuie să căutăm a-l zburătăci, căci nu se știu zilele omului! Și poate vreodată să fie și el sprijin pentru ișialalți.

Văzând eu că nu-i chip de stat împotriva părinților, începui a mă gândi la pornire, zicând în sine-mi cu amărăciune: „Ce năcaz pe capul meu! Preuții noștri din sat n-au mai trepădat pe la Socola, și mila sfântului! nu-i încape cureaua de pântecoși ce sunt. D-apoi călugării, o adunătură de zamparagii dugliși, din toată lumea, cuibăriți prin mânăstire, ce nu ajung? Și eu să înșir atâtea școli: în Humulești, la Broșteni în crierii munților, în Neamț, la Fălticeni, și acum la Socola, pentru a căpăta voie să mă fac, ia, acolo, un popă prost, cu preuteasă și copii; prea mult mi se cere!“…

Acuși îi spun mamei că mă duc la călugărie, în Neamț, ori la Secu. Și cu câtă carte știu, cu câtă nu știu, peste câțiva ani pot s-ajung dichiu la vrun mitoc și să strâng un știubeiu plin de galbeni, ca părintele Chirilaș, de la jugărit, din Vânătorii Neamțului. Ș-apoi atunci… pune-ți, cuvioase Ilarie, plosca cu rachiu la șold, icrișoare moi cât se poate de multe și altceva de gustare în buzunările dulamei, pistoalele în brâu, pe sub rasă, comanacul pe-o ureche, și, cu *sabia Duhului* în mână și pletele în vânt, ia-o la papuc, peste

„Piciorul Rău“, spre „Cărarea Afurisită“ dintre Secu și Agapia din deal, unde toată vara se aude cântând un glas îngeresc:

Ici în vale, la pârău,
Mielușa lui Dumnezeu!

Iar câte-un glas gros răspunde:

Hop și eu de la Durău,
Berbecu' lui Dumnezeu!…

Căci, fără să vreu, aflasem și eu, păcătosul, câte ceva din tainele călugărești… umblând vara cu băieții după… bureți prin părțile acele, de unde prinsesem și gust de călugărie…Știi, ca omul cuprins de evlavie.

În sfârșit, ca să nu-mi uit vorba, toată noaptea cea dinainte de plecare, până s-au revărsat zorile, m-am frământat cu gândul, feliu și chip, cum aș putea îndupleca pe mama să mă deie mai bine la mânăstire; și tocmai când eram hotărât a spune mamei acestea, iaca și soarele răsare, vestind o zi frumoasă, și Luca Moșneagu, însurățel de-al doilea, a cărui tânără nevastă avusese grijă să-l trezească la timp și să-l pregătească de pornire… se și aude strigând afară: „Gata sunteți? Haidem! că eu vă aștept cu caii înhămați“. Mama atunci mă și ia răpede-răpede la pornit, fără să am când îi spune de călugărie.

Și, scurtă vorbă, ne adunăm, cu rudele lui Zaharia, cu ale mele, în ogradă la moș Luca, sărutăm noi mâna părinților, luându-ne rămas-bun cu ochii înecați în lacrimi și, după ce ne suim în căruță, supărați și plânși, ca vai de noi, Luca Moșneagu, harabagiul nostru, dă bici cailor, zicând nevestei sale, care închidea poarta după noi: „Olimbiadă, iè sama bine de borta ceea!“ Căci niște porci, spărgând gardul într-un loc, se înnădise în grădina lui la păpușoi.

Era dimineața, în ziua de Tăierea capului lui Ioan Botezătorul, când ieșeam din Humulești, și fetele, și flăcăii, gătiți frumos, ca în zi de sărbătoari, foiau prin sat în toate părțile, cu bucurie zugrăvită pe fețe! Numai eu cu Zaharia, ghemuiți în căruța lui moș Luca, ne duceam surgun, dracului pomană, că mai bine n-oiu putea zice.

— Rogu-te, mână mai tare, moș Luca, zic eu, să nu se mai uite satul ca la urs la noi!

Luca Moșneagu însă mâna cum știa el, căci smârțoagele lui de cai erau vlăguiți din cale-afară, și slabi, și ogârjiți ca niște mâți de cei leșinați, nu zmei, cum zicea mama, care nu știa cum să mă urnească mai degrabă din casă.

— Fire-ar afurisit să fie cine a mai desființat și catiheții cele, tocmai acum în vremea noastră! zise Zaharia lui Gâtlan, plin de năduh, după ce-am ieșit la drum, afară. Când să-ți petreci și tu tinerețea, apucă-te de cărturărie; parcă are omul zece vieți! Tot umblând noi din școală în școală, mai mult, ia, așa „de frunza frăsinelului“, mâne, poimâne avem să ne trezim niște babalâci gubavi și oftigoși – numai buni de făcut popi, ieșiți din Socola.

— Ce zici dumneata, moș Luca, despre unele ca aceste?

— Ce să zic, dascăle Zaharia; știm noi cum vi-s formele? Eu trebuie să vă duc la locul hotărât, și, de-aci încolo, cum v-a sluji capul. Hi, căluții tatei, să ne întoarcem cât mai degrabă acasă!

Cum auzeam noi pe moș Luca pomenind cu drag de casă și când mai vedeam cum rămân satele și locurile frumoase în urmă, și tot altele necunoscute se înfățoșază înainte-ne, supărarea noastră creștea la culme! Pentru fiecare fântână, părâu, vâlcică, dumbravă și alte locuri drăgălașe ce lăsam în urmă-ne scoteam câte-un suspin adânc din piepturile noastre! Și, după mintea ce-o aveam, ne-am fi întors înapoi chiar atunci, de nu eram dați în sama lui moș Luca, de care ne rușinam ca și de părinții noștri.

După un scurt popas, făcut la podul de la Timișești, de pe Moldova, pornim înainte spre Moțca și suim încet-încet codrul Păștcanilor. Apoi, din vârful acestui codru, mai aruncăm, nimernicii de noi, câte-o căutătură jalnică spre munții Neamțului: uriești munți, cu vârfurile ascunse în nouri, de unde purced izvoarele și se revarsă pârâiele cu răpejune, șopotind tainic, în mersul lor neîncetat, și ducând, poate, cu sine multe-multe patimi și ahturi omenești, să le înece-n Dunărea măreață!

— Ei, ei! măi Zaharie, zic eu, coborându-ne la vale spre Păștcani; de-acum și munții i-am pierdut din vedere, și înstrăinarea noastră este hotărâtă cine știe pentru câtă vreme!

— Cum ne-a fi scris de la Dumnezeu sfântul, zise Zaharia, cu glasul aproape stâns, ș-apoi rămase dus pe gânduri tot drumul, până la Blăgești, peste Siretiu, unde ne-a fost și masul în noaptea aceea.

Dar vai de masul nostru! Aici, pe prispa unui rotariu, puțin de nu era să rămânem chiori. De cu sară și până după miezul nopții am stat numai într-o fumăraie de baligi, ca la carantină, și tot ne-au coșit țânțarii.

— Așa-i viața câmpenească, zise moș Luca, cioșmălindu-se și învârtindu-se ca pe jăratic, de răul țânțărimei. Cum treci Siretul, apa-i rea și lemnele pe sponci; iar vara te înăduși de căldură, și țânțarii te chinuiesc amarnic. N-aș trăi la câmp, Doamne ferește! Halal pe la noi! Apele-s dulci, limpezi ca cristalul și reci ca gheața; lemne, de-ajuns; vara, umbră și răcoare în toate părțile; oamenii, mai sănătoși, mai puternici, mai voinici și mai voioși, iar nu ca iști de pe la câmp: sarbezi la față și zbârciți, de parcă se hrănesc numai cu ciuperci fripte, în toată viața lor.

— Știi una, moș Luca, zise Zaharia de la o vreme. Găinușa-i spre asfințit, rariții de-asemine, și luceafărul de ziuă de-acum trebuie să răsară; haidem să pornim la drum!

— Că bine zici, dascăle Zaharie! parcă ț-a ieșit un sfânt din gură! Decât ne-om tot învârti și cioșmoli pe iastă prispă, mai bine să scurtăm din cale. Căci mare-i Dumnezeu, ne-a feri el de întâmplări!

Și așa, luându-ne rămas-bun de la gazdă, care era tot afară culcat, pe altă prispă, plecăm. Și cum ieșim în șleah, părerea noastră de bine: întâlnim câțiva oameni, cu niște care cu draniță, mergând spre Iași. Ne întovărășim cu dânșii, de frica lăieșilor din Ruginoasa, și hai-hai, hai-hai, până-n ziuă, iacă-tă-ne în Târgul-Frumos, unde-am și înjunghiat câțiva harbuji într-ales, de ne-am potolit, deocamdată, și foamea, și setea. Apoi, după ce s-au hodinit caii, am pornit înainte, spre Podu-Leloaie; și de aici, tot înainte spre Iași, mai mult pe jos decât în căruță, căci zmeii lui moș Luca se muiese de tot; și țăranii noștri, glumeți cum sunt ei, ne tot șfichiuiau, în treacăt, care dincotro, de ni-era mai mare rușinea de rușinea lui moș Luca. Iar, mai ales, pe la asfințitul soarelui, tocmai când întram în Iași, pe rohatca Păcurari, un flăcăuan al dracului ne-a luat în râs cum se cade, zicând:

— Moșule, iè sama de ține bine telegarii ceia, să nu ieie vânt; că Iașul ista-i mare și, Doamne ferește, să nu faci vro primejdie!…

Atâta i-a trebuit lui moș Luca, ș-apoi lasă pe dânsul! câte parastase și panaghii, toate i le-a rădicat…

— I-auzi, măi! Dac-ar ști el, chiolhănosul și ticăitul, de unde am pornit astă-noapte, ș-ar strânge lioarba acasă, n-ar mai dârdăi degeaba asupra căișorilor mei! Ș-apoi doar nu vin eu acum întâiași dată la Iași, să-mi deie povăț unul ca dânsul ce rânduială trebuie să păzesc. Patruzecile mâne-sa de golan! Dacă n-a stat oleacă, să-l învăț eu a mai lua de altă dată drumeții în râs!

Văzând noi că ne ieu oamenii tot peste picior și pe moș Luca tulburat din cale-afară, cum eram în căruță, ne acoperim peste tot c-un țol, zicând eu, cam cu sfială:

— Moș Luca, de te-a întreba cineva, de-acum înainte, de ce trag caii așa de greu, să spui că aduci niște drobi de sare de la Ocnă, și las' dacă nu te-a crede fiecare!…

— Ei, apoi?! Știutu-v-am eu că și voi mi-ați fost de-aceștia? zise moș Luca, mergând pe lângă cai, plin de năduh; nu mă faceți, că ia acuși vă ard câteva jordii prin țolul cela, de v-a trece spurcatul!

Auzind noi ce ni se pregătește, ghiontitu-ne-am unul pe altul, chicotind înnădușit, și ca' mai ba să zicem nici cârc! În sfârșit, după multe șfichiuiri ce-a primit moș Luca de la unii-alții, cum e lumea a dracului, mergând noi în pasul cailor, din hop în hop, tot înainte prin rătăcănile de pe ulițile Iașilor, am ajuns într-un târziu, noaptea, în cieriul Socolei și am tras cu căruța sub un plop mare, unde-am găsit o mulțime de dăscălime adunată de pe la catiheți, din toate județele Moldovei: unia mai tineri, iar cei mai mulți cu niște târsoage de barbe cât badanalele de mari, șezând pe iarbă, împreună cu părinții lor, și preuți și mireni, și mărturisindu-și unul altuia păcatele!

POVEŞTI

Prefața la poveștile mele

Iubite cetitoriu,

Multe prostii ăi fi cetit, de când ești.

Cetește, rogu-te, și ceste și pe unde-i vedè că nu-ți vin la socoteală, iè pana în mână și dă și tu altceva mai bun la ivală, căci eu atâta m-am priceput și atâta am făcut.

Autoriul

Soacra cu trei nurori

(Poveste)

ERA ODATĂ O BABĂ, CARE AVEA TREI FECIORI NALȚI ca niște brazi și tari de virtute, dar slabi de minte.

O răzeșie destul de mare, casa bătrânească cu toată pojijia ei, o vie cu livadă frumoasă, vite și multe păseri alcătuiau gospodăria babei. Pe lângă acestea mai avea strânse și părăluțe albe pentru zile negre; căci lega paraua cu zece noduri și tremura după ban.

Pentru a nu răzleți feciorii de pe lângă sine, mai dură încă două case alături, una la dreapta și alta de-a stânga celei bătrânești. Dar tot atunci luă hotărâre nestrămutată a ține feciorii și viitoarele nurori pe lângă sine – în casa bătrânească – și a nu orândui nimic pentru împărțeală până aproape de moartea sa. Așa făcu; și-i râdea inima babei de bucurie când gândea numai cât de fericită are să fie, ajutată de feciori și mângâiată de viitoarele nurori. Ba de multe ori zicea în sine: „Voiu privighea nurorile, le-oiu pune la lucru, le-oiu struni și nu le-oiu lăsa nici pas a ieși din casă, în lipsa feciorilor mei. Soacră-mea – fie-i țărna ușoară! – așa a făcut cu mine. Și barbatu-meu – Dumnezeu să mi-l ierte! – nu s-a putut plânge că l-am înșelat sau i-am risipit casa; …deși câteodată erau bănuiele… și mă probozea… dar acum s-au trecut toate!“

Tustrei feciorii babei umblau în cărăușie și câștigau mulți bani. Celui mai mare îi venea vremea de însurat, și

baba, simțind asta, umbla valvârtej să-i găsească mireasă; și în cinci-șase sate, abiè-abiè putu nimeri una după placul ei: nu prea tânără, naltă și uscățivă, însă robace și supusă. Feciorul nu ieși din hotărârea maică-sa, nunta se făcu și baba își luă cămeșa de soacră, ba încă netăiată la gură, care însemnează că soacra nu trebuie să fie cu gura mare și să tot cârtească de toate cele.

După ce s-a sfârșit nunta, feciorii s-au dus în treaba lor, iar nora rămase cu soacra. Chiar în acea zi, cătră seară, baba începu să puie la cale viața nurori-sa. Pentru babă, sita nouă nu mai avea loc în cuiu. „De ce mi-am făcut clește? ca să nu mă ard“, zicea ea. Apoi se suie iute în pod și coboară de acolo un știubeiu cu pene rămase tocmai de la răposata soacră-sa, niște chite de cânepă și vreo două dimerlii de păsat.

— Iată ce am gândit eu, noro, că poți lucra nopțile. Piua-i în căsoaia de alătură, fusele în oboroc sub pat, iar furca după horn. Când te-i sătura de strujit pene, vei pisa malaiu; și când a veni barbatu-tău de la drum, vom face plachie cu costițe de porc, de cele afumate, din pod, și, Doamne, bine vom mânca! Acum deodată, până te-i mai odihni, iè furca în brâu, și până mâni dimineață să gătești fuioarele aceste de tors, penele de strujit și malaiul de pisat. Eu mă las puțin, că mi-a trecut ciolan prin ciolan cu nunta voastră. Dar tu să știi că eu dorm iepurește; și pe lângă iști doi ochi, mai am unul la ceafă, care șede pururè deschis și cu care văd, și noaptea, și ziua, tot ce se face prin casă. Ai înțeles ce ți-am spus?

— Da, mămucă. Numai ceva de mâncare…

— De mâncare? O ceapă, un usturoiu ș-o bucată de mămăligă rece din poliță sunt destul pentru o nevastă tânără ca tine… Lapte, brânză, unt și ouă de-am putè sclipui să ducem în târg ca să facem ceva parale; căci casa s-a mai îngreuiat cu un mâncău și eu nu vreu să-mi pierd comândul.

Apoi, când înseră, baba se culcă în pat, cu fața la părete, ca să n-o supere lumina de la opaiț, mai dând a înțelege nurori-sa că are s-o privigheze; dar somnul o cuprinse îndată, și habar n-avea de ce face noră-sa. Pe când soacra horăia, dormind dusă, blajina noră migăia prin casă; acuși la strujit pene, acuși îmbala tortul, acuși pisa malaiul și-l vântura de buc. Și dacă *Enachi* se punea pe gene-i, ea îndată lua apă rece și-și spala fața, ca nu cumva s-o vadă neadormita soacră și să-i bănuiască. Așa să munci biata noră până după miezul nopții; dar, despre ziuă, somnul o doborî, și adormi și ea între pene, caiere, fusele cu tort și bucul de malaiu. Baba, care se culcase odată cu găinile, se sculă cu noaptea-n cap și începu a trânti ș-a plesni prin casă, încât biata noră, care de-abiè ațipise, de voie, de nevoie, trebui să se scoale, să sărute mâna soacrei și să-i arăte ce-a lucrat. Încet-încet, nora s-a dat la brazdă, și baba era mulțumită cu alegerea ce-a făcut. Peste câteva zile, cărăușii sosesc, și tânăra nevastă, văzându-și bărbățelul, mai uită din cele necazuri!

Nu trece mult, și baba pune la cale și pe feciorul cel mijlociu, și-și iè un suflet de noră întocmai după chipul și asemănarea celei dintăi, cu deosebire numai că aceasta era mai în vârstă și ceva încrucișată, dar foc de harnică.

După nuntă, feciorii se duc iarăși în cărăușie și nurorile rămân iar cu soacra acasă. După obiceiu, ea le dă de lucru cu măsură și, cum înserează, se culcă, spuind nurorilor să fie harnice și dându-le de grijă ca nu cumva să adoarmă, că le vede ochiul cel neadormit.

Nora cea mai mare tălmăci apoi celeilalte despre ochiul soacră-sa cel atoatevăzător, și așa, una pe alta se îndemnau la treabă, și lucrul ieșea gârlă din mânile lor. Iară soacra huzurea de bine.

Dar binele, câteodată, așteaptă și rău. Nu trece tocmai mult, și vine vremea de însurat și feciorului celui mic. Baba însă voia cu orice chip să aibă o troiță nedespărțită de nurori… de aceea și chitise una de mai înainte. Dar nu-i totdeauna cum se chitește, ce-i și cum se nimerește. Într-o bună dimineață, feciorul mamei îi și aduce o noră pe cuptor. Baba se scarmănă de cap, dă la deal, dă la vale, dar n-are ce face, și, de voie, de nevoie, nunta s-a făcut, și pace bună!

După nuntă, bărbații din nou se duc la treaba lor și nurorile rămân iar cu soacra acasă. Baba iarăși le dă de lucru cu măsură și, cum vine sara, se culcă după obiceiu. Cele două nurori, văzând pe cea mai tânără codindu-se la treabă, îi zic:

— Da' nu te tot codi, că mămuca ne vede.

— Cum? Eu o văd că doarme. Ce fel de treabă e aceasta? Noi să lucrăm, și ea să doarmă?!

— Nu căuta că horăiește, zise cea mijlocie, mămuca are la ceafă un ochiu neadormit, cu care vede tot ce facem, ș-apoi tu nu știi cine-i mămuca, n-ai mâncat niciodată moarea ei.

— La ceafă?… vede toate? n-am mâncat moarea ei?… Bine că mi-am adus aminte… Dar ce mâncăm noi, fetelor hăi?

— Ia, răbdări prăjite, dragă cumnățică… Iar dacă ești flămândă, iè și tu o bucată de mămăligă din colțar și cu niște ceapă și mănâncă.

— Ceapă cu mămăligă? d-apoi neam de neamul meu n-a mâncat așa bucate! Da' slănină nu-i în pod? unt nu-i? ouă nu sunt?

— Ba sunt de toate, ziseră cele două, dar sunt a mămucăi.

— Eu cred că tot ce-i a mămucăi e ș-al nostru, și ce-i al nostru e ș-al ei. Fetelor hăi! s-a trecut de șagă. Voi lucrați, că

eu mă duc să pregătesc ceva de-a mâncării, știi colè, ceva mai omenește; ș-acuși vă chem și pe voi.

— Doamne, ce vorbă ți-a ieșit din gură! ziseră cele două. Vrei să ne-aprindem paie în cap? să ne zvârlă baba pe drum?

— Las' dacă v-a durè capul! Când v-a întreba pe voi, să dați vina pe mine și să lăsați să vorbesc eu pentru toate.

— Apoi dar… dă!… fă cum știi; numai să nu ne bagi și pe noi în belea.

— Hai, fetelor, tăceți, gura vă meargă; că nu-i bună pacea, și mi-e dragă gâlceava. Și iese cântând:

Vai, saracu' omul prost,
Bun odor la cas-a fost!

Nu trece nici un ceas la mijloc, ș-un cuptor de plăcinte, câțiva pui pârpâăți în frigare și prăjiți în unt, o străchinoaie de brânză cu smântână și mămăliguța erau gata. Apoi iute cheamă și pe celelalte două în bordeiu, și se pun la masă cu toatele.

— Hai, fetelor, mâncați bine și pe Domnul lăudați, că eu mă răpăd în cramă s-aduc și un cofăiel de vin, ca să meargă plăcintele aceste mai bine pe gât.

După ce-au mâncat ș-au băut bine, le-au venit a cânta, ca rusului din gura gârliciului:

Soacră, soacră, poamă acră,
De te-ai coace cât te-ai coace,
Dulce tot nu te-i mai face;
De te-ai coace toată toamna,
Ești mai acră decât coarna;
De te-ai coace-un an ș-o vară,
Tot ești acră și amară;

Ieși afară ca o pară;
Întri-n casă ca o coasă;
Șezi în unghiu ca un junghiu.

Ș-au mâncat, ș-au băut, ș-au cântat până au adormit cu toatele pe loc.

Când se scoală baba în zori de ziuă, ia nurori dacă ai de unde. Iese afară spărietă, dă încolo, dă pe dincolo, și când întră în bordeiu, ce să vadă? bietele nurori jăleau pe soacră-sa… Pene împrăștiete pe jos, fărmături, blide aruncate în toate părțile, cofăielul de vin răsturnat, ticăloșie mare!…

— Da' ce-i acolo? strigă baba înspăimântată.

Nurorile atunci sar arse în picioare; și cele mari încep a tremura de frică, cum e varga, și lasă capul în jos de rușine. Iar cea cu pricina răspunde:

— Da' bine, mămucă, nu știi c-au venit tătuca și cu mămuca, și le-am făcut de mâncare, și le-am scos un cofăiel de vin, și de aceea ne-am chefăluit și noi oleacă. Iaca, chiar mai dineoarea s-au dus.

— Și m-au văzut cuscrii cum dormeam?

— D-apoi cum să nu te vază, mămucă?!

— Ș-apoi de ce nu m-ați sculat? Mânca-v-ar ciuma să vă mănânce!

— D-apoi dă, mămucă, fetele aceste au spus că d-ta vezi tot; și de aceea am gândit că ești mânioasă pe tătuca și pe mămuca, de nu te scoli. Și ei erau așa de mâhniți, de mai nu le-a ticnit mâncarea.

— Ei, lasă, ticăloaselor, că vă voiu dobzăla eu de acum înainte!

Și de atunci nurorile n-au mai avut zi bună în casă cu baba. Când își aducea ea aminte de puicile cele nadolence și boghete, de vinișorul din cramă, de risipa ce s-a făcut cu munca ei, și c-au văzut-o cuscrii dormind așa lăfăiată,

cum era, crăpa de ciudă și rodea în nurori, cum roade cariul în lemn.

Se lehămetisiseră până și cele două de gura cea rea a babei; și cea mai tânără găsi acum prilej să-i facă pe obraz și să orânduiască totodată și moștenirea babei prin o diată nemaipomenită până atunci, și iată cum:

— Cumnatelor, zise ea într-o zi, când se aflau singure în vie. Nu putem trăi în casa aceasta de n-om face toate chipurile să scăpăm de hârca de babă.

— Ei, cum?

— Să faceți cum v-oiu învăța eu, și habar să n-aveți.

— Ce să facem? întrebă cea mai mare.

— Ia, să dăm busta în casă la babă, și tu s-o iei de cânepa dracului și s-o trăsnești cu capul de păretele cel despre răsărit, cât îi putè; tot așa să faci și tu cu capul babei, de păretele cel despre apus, ș-apoi ce i-oiu mai face și eu, veți vedea voi.

— D-apoi când or veni ai noștri?

— Atunci, voi să vă faceți moarte-n popușoi, să nu spuneți nici laie, nici bălaie. Oiu vorbi eu și cu dânșii, și las' dacă va fi ceva!…

Se înduplecară și cele două, întrară cu toatele în casă; luară pe babă de păr ș-o izbiră cu capul de pereți până i-l dogiră. Apoi cea mai tânără, fiind mai șugubață decât cele două, trântește baba în mijlocul casei ș-o frământă cu picioarele, ș-o ghigosește ca pe dânsa; apoi îi scoate limba afară, i-o străpunge cu acul și i-o presură cu sare și cu piper, așa că limba îndată se umflă, și biata soacră nu mai putu zice nici cârc! și, slabă și stâlcită cum era, căzu la pat bolnavă de moarte. Apoi nurorile, după sfătuirea celei cu pricina, așezară baba într-un așternut curat, ca să-și mai aducă aminte de când era mireasă; și după aceasta începură a scoate din lada babei valuri de pânză, a-și da ghiont una

alteia și a vorbi despre stârlici, toiag, năsălie, poduri, paraua din mâna mortului, despre găinile ori oaia de dat peste groapă, despre strigoi și câte alte năzdrăvănii înfiorătoare, încât numai aceste erau de ajuns, ba și de întrecut, s-o vâre în groapă pe biata babă.

Iaca fericirea visată de mai înainte cum s-a împlinit!

Pe când se petreceau aceste, iaca s-aud scârțâind niște care: bărbații veneau. Nevestele lor le ies întru întâmpinare și, după sfătuirea celei mai tinere, de la poartă s-aruncă în gâtul barbaților și încep a-i lua cu vorba și a-i dezmierda care de care mai măgulitor.

— Da' ce face mămuca? întrebară cu toții deodată când dejugau boii.

— Mămuca, le luă cea mai tânără vorba din gură, mămuca nu face bine ce face; are de gând să ne lase sănătate, sărmana.

— Cum? ziseră barbații înspăimântați, scăpând resteiele din mână.

— Cum? Ia, sunt vreo cinci-șase zile de când a fost să ducă viteii la suhat, și un vânt rău pesemne a dat peste dânsa, sărmana!… ielele i-au luat gura și picioarele.

Fiii se răped atunci cu toții în casă la patul mâne-sa; dar biata babă era umflată cât o bute și nici putea blești macar din gură; simțirea însă nu și-o perduse de tot. Și, văzându-i, își mișcă puțin mâna și arătă la nora cea mare și la păretele despre răsărit, apoi arătă pe cea mijlocie și păretele despre apus; pe urmă pe cea mai tânără și jos în mijlocul casei; după aceea de-abiè putu aduce puțin mâna spre gură și îndată căzu într-un leșin grozav.

Toți plângeau și nu se puteau dumeri despre semnele ce face mama lor. Atunci nora cea tânără zise, prefăcându-se că plânge și ea:

— Da' nu înțelegeți ce vrea mămuca?

— Nu, ziseră ei.

— Biata mămucă lasă cu limbă de moarte: că fratele cel mare să ieie locul și casa cea despre răsărit; cel mijlociu, cea despre apus; iară noi, ca mezini ce suntem, să rămânem aici, în casa bătrânească.

— Că bine mai zici tu, nevastă, răspunse barbatu-său.

Atunci ceilalți nemaiavând încotro șovăi, diata rămase bună făcută.

Baba muri chiar în acea zi, și nurorile, despletite, o boceau de vuia satul. Apoi, peste două zile, o îngropară cu cinste mare, și toate femeile din sat și de prin meleagurile vecine vorbeau despre soacra cu trei nurori și ziceau: „Ferice de dânsa c-a murit, că știu că are cine-o boci!“

Capra cu trei iezi

(Poveste)

ERA ODATĂ O CAPRĂ CARE AVEA TREI IEZI. IEDUL CEL mare și cu cel mijlociu dau prin băț de obraznici ce erau; iară cel mic era harnic și cuminte. Vorba ceea: „Sunt cinci degete la o mână și nu samănă toate unul cu altul".

Într-o zi, capra cheamă iezii de pe-afară și le zice :

— Dragii mamei copilași! Eu mă duc în pădure ca să mai aduc ceva de-a mâncării. Dar voi, încuieți ușa după mine, ascultați unul de altul, și să nu cumva să deschideți până ce nu-ți auzi glasul meu. Când voiu veni eu, am să vă dau de știre, ca să mă cunoașteți, și am să vă spun așa:

Trei iezi cucuieți,
Ușa mamei descuieți!
Că mama v-aduce vouă:
Frunze-n buze,
Lapte-n țițe,
Drob de sare
În spinare,
Mălăieș
În călcăieș,
Smoc de flori
Pe subsuori.

Auzit-ați ce-am spus eu?

— Da, mămucă, ziseră iezii.

— Pot să am nădejde în voi?

— Să n-ai nicio grijă, mămucă, apucară cu gura înaainte cei mai mari. Noi suntem odată băieți, și ce-am vorbit odată vorbit rămâne.

— Dacă-i așa, apoi veniți să vă sărute mama! Dumnezeu să vă apere de cele rele, și mai rămâneți cu bine!

— Mergi sănătoasă, mămucă, zise cel mic, cu lacrimi în ochi, și Dumnezeu să-ți ajute ca să te întoarne cu bine și să ne-aduci demâncare.

Apoi capra iese și se duce în treaba ei. Iar iezii închid ușa după dânsa și trag zăvorul. Dar vorba veche: „Părețiі au urechi și ferestile ochi". Un dușman de lup – ș-apoi știți care? – Chiar cumătrul caprei, care de mult pândea vreme cu prilej ca să pape iezii, trăgea cu urechea la păretele din dosul casei, când vorbea capra cu dânșii.

„Bun! zise el în gândul său. Ia, acum mi-e timpul… De i-ar împinge păcatul să-mi deschidă ușa, halal să-mi fie! Știu că i-aș cărnoși și i-aș jumuli!" Cum zice, și vine la ușă; și cum vine, și începe:

Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți !
Că mama v-aduce vouă:
Frunze-n buze,
Lapte-n țițe,
Drob de sare
În spinare,
Mălăieș
În călcăieș,
Smoc de flori
Pe subsuori.

— Hai! deschideți cu fuga, dragii mamei, cu fuga!

— Ia! băieți, zise cel mai mare, săriți și deschideți ușa, că vine mama cu demâncare.

— Sărăcuțul de mine! zise cel mic. Să nu cumva să faceți pozna să deschideți, că-i vai de noi! Asta nu-i mămuca. Eu o cunosc de pe glas; glasul ei nu-i așa de gros și de răgușit, ci-i mai subțire și mai frumos !

Lupul, auzind aceste, se duse la un ferar și puse să-i ascuțe limba și dinții, pentru a-și subția glasul, ș-apoi, întorcându-se, începu iar:

Trei iezi cucuieți
Mamei ușa descuieți!…

— Ei, vedeți, zise iarăși cel mare; dacă mă potrivesc eu vouă? Nu-i mămuca, nu-i mămuca! D-apoi cine-i dacă nu-i ea?! Că doar și eu am urechi! Mă duc să-i deschid.

— Bădică! bădică! zise iarăși cel mic. Ascultați-mă și pe mine! Poate mai de-apoi a veni cineva ș-a zice:

Deschideți ușa,
Că vine mătușa!

ș-atunci voi trebuie numaidecât să deschideți? D-apoi nu știți că mătușa-i moartă de când lupii albi și s-a făcut oale și ulcioare, sărmana?

— Apoi, dă! nu spun eu bine? zise cel mare. Ia, de-atunci e rău în lume, de când a ajuns coada să fie cap… Dacă te-i potrivi tu acestora, îi ținè mult și bine pe mămuca afară. Eu, unul, mă duc să deschid.

Atunci mezinul se vâră iute în horn și, sprijinit cu picioarele de prichiciu și cu nasul de funingine, tace ca peștele și tremură ca varga de frică. Dar frica-i din raiu, sărmana! Asemene cel mijlociu, țuștiu! iute sub un chersin; se-nghemuiește acolo cum poate, tace ca pământul și-i tremură carnea pe dânsul de frică: Fuga-i rușinoasă, da-i

sănătoasă!… Însă cel mare se dă după ușă și – să tragă, să nu tragă? – în sfârșit, trage zăvorul… Când iaca!… ce să vadă? ș-apoi mai are când vedè?… căci lupului îi scăpărau ochii și-i sfârâia gâtlejul de flămând ce era. Și, nici una, nici două, hați! pe ied de gât, îi rătează capul pe loc și-l mănâncă așa de iute și cu așa poftă, de-ți părea că nici pe-o măsea n-are ce pune. Apoi se linge frumușel pe bot și începe a se învârti prin casă cu neastâmpăr, zicând:

— Nu știu, părerea m-a amăgit, ori am auzit mai multe glasuri? Dar ce Dumnezeu?! Parc-au întrat în pământ… Unde să fie, unde să fie? Se ițește el pe colo, se ițește pe dincolo, dar pace bună! iezii nu-s nicăiri!

— Mă !… că mare minune-i și asta !… dar nici acasă n-am de coasă… ia să mai odihnesc oleacă aste bătrânețe!

Apoi se îndoaie de șele cam cu greu, și se pune pe chersin. Și când s-a pus pe chersin, nu știu cum s-au făcut, că ori chersinul a crăpat, ori cumătrul a strănutat… Atunci iedul de sub chersin, să nu tacă? – îl păștea păcatul și-l mânca spinarea, sărăcuțul!

— Să-ți fie de bine, nănașule !

— A !… ghidi! ghidi! ghiduși ce ești! Aici mi-ai fost? Ia vină-ncoace la nănășelul, să te pupe el!

Apoi ridică chersinul binișor, înșfacă iedul de urechi și-l flocăiește și-l jumulește și pe-acela de-i merg petecele!… Vorba ceea: „Că toată paserea pe limba ei piere“.

Pe urmă se mai învârte cât se mai învârte prin casă, doar a mai găsi ceva, dar nu găsește nimic, căci iedul cel cuminte tăcea molcum în horn, cum tace peștele în borș la foc. Dacă vede lupul și vede că nu mai găsește nimic, își pune în gând una: așază cele două capete cu dinții rânjiți în ferești, de ți se părea că râdeau; pe urmă unge toți pereții cu sânge, ca să facă și mai mult în ciuda caprei, ș-apoi iese și-și caută de drum. Cum a ieșit dușmanul din casă, iedul cel

mic se dă iute jos din horn și încuie ușa bine. Apoi începe a se scărmăna de cap și a plânge cu amar după frățiorii săi.

— Drăguții mei frățiori! De nu s-ar fi înduplecat, lupul nu i-ar fi mâncat! Și biata mamă nu știe de astă mare urgie ce-a venit pe capul ei!

Și bocește el și bocește până îl apucă leșin ! Dar ce era să le facă? Vina nu era a lui, și ce-au căutat pe nas le-a dat.

Când jălea el așa, iacă și capra venea cât putea, încărcată cu de-a mâncării și gâfuind. Și cum venea, cât de colo vede cele două capete, cu dinții rânjiți, în ferești.

— Dragii mămucuței, dragi! Cum așteaptă ei cu bucurie și-mi râd înainte când mă văd!

Băieții mamei, băieți,
Frumușei și cucuieți !

Bucuria caprei nu era proastă. Dar când s-apropie bine ce să vadă? Un fior rece ca gheața îi trece prin vine, picioarele i se taie, un tremur o cuprinde în tot trupul, și ochii i se painjinesc. Și ce era nu era a bine!… Ea însă tot merge păn' la ușă, cum poate, crezând că părerea o înșală… și cum ajunge, și începe:

Trei iezi cucuieți,
Ușa mamei descuieți!
Că mama v-aduce vouă:
Frunze-n buze,
Lapte-n țițe,
Drob de sare
În spinare,
Mălăieș
În călcăieș
Smoc de flori
Pe subsuori.

Atunci iedul mezin – care acum era și cel dintâi și cel de pe urmă – sare iute și-i deschide ușa. Apoi s-aruncă în brațele mâne-sa și cu lacrimi de sânge începe a-i spune:

— Mămucă, mămucă, uite ce am pățit noi ! Mare foc și potop au căzut pe capul nostru!

Capra atunci, holbând ochii lung prin casă, o cuprinde spaima și rămâne încremenită!… Dar mai pe urmă, îmbărbătându-se, și-a mai venit puțin în fire ș-a întrebat :

— Da' ce-a fost aici, copile?

— Ce să fie, mămucă? Ia, cum te-ai dus dumneata de-acasă, n-a trecut tocmai mult și iacă cineva s-aude bătând la ușă și spunând:

Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți…

— Și ?…

— Și frate-meu cel mare, nătâng și neastâmpărat cum îl știi, fuga la ușă să deschidă.

— Ș-atunci ?…

— Atunci, eu m-am vârât iute în horn, și frate-meu cel mijlociu în chersin, iară cel mare, după cum îți spun, se dă cu nepăsare după ușă și trage zăvorul!…

— Ș-atunci?…

— Atunci, grozăvie mare! Nănașul nostru și prietenul dumitale, cumătrul lup, se și arată în prag!

— Cine? Cumătrul meu? El? Care s-a jurat pe părul său că nu mi-a spăriè copilașii niciodată?

— Apoi da, mamă! Cum vezi, i-a umplut de spărieți!

— Ei las', că l-oiu învăța eu! Dacă mă vede că-s o văduvă sărmană și c-o casă de copii, apoi trebuie să-și bată joc de casa mea? Și pe voi să vă puie la păstramă ? Nici o faptă fără plată… Ticălosul și mangositul! Încă se rânjea la mine câteodată și-mi făcea cu măseaua… Apoi doar eu

nu-s de-acelea de care crede el: n-am sărit peste garduri niciodată de când sunt. Ei, taci, cumătre, că te-oiu dobzăla eu! Cu mine ți-ai pus boii în plug? Apoi, ține minte că ai să-i scoți fără coarne!

— Of, mămucă, of! Mai bine taci și lasă-l în plata lui Dumnezeu! Că știi că este o vorbă: „Nici pe dracul să-l vezi, da' nici cruce să-ți faci !"

— Ba nu, dragul mamei! „Că până la Dumnezeu, sfinții îți ieu sufletul." Ș-apoi ține tu minte, copile, ce-ți spun eu: că de i-a mai da lui nasul să mai miroase pe-aici, apoi las'!… Numai tu, să nu cumva să te răsufli cuiva, ca să prindă el de veste.

Și de-atunci căuta și ea vreme cu prilej ca să facă pe obraz cumătru-său. Se pune ea pe gânduri și stă în cumpene, cum să dreagă și ce să-i facă?

„Aha! ia, acu i-am găsit leacul, zise ea în gândul său. Taci! Că i-oiu face eu cumătrului una de și-a mușca labele!"

Aproape de casa ei era o groapă adâncă; acolo-i nădejdea caprei.

— La cada cu dubala, cumătre lup, că nu-i de chip !… Ia, de-acu să-ncepe fapta: Hai la treabă, cumătriță, că lupul ți-a dat de lucru!

Și așa zicând, pune poalele-n brâu, își suflecă mânicele, aține focul și s-apucă de făcut bucate. Face ea sarmale, face plachie, face alivenci, face pască cu smântână și cu ouă și fel de fel de bucate. Apoi umple groapa cu jaratic și cu lemne putregăioase, ca să ardă focul mocnit. După asta așază o leasă de nuiele numai înținată și niște frunzări peste dânsa; peste frunzari toarnă țărnă și peste țărnă așterne o rogojină. Apoi face un scăuieș de ceară anume pentru lup. Pe urmă lasă bucatele la foc să fearbă și se duce prin pădure să caute pe cumătru-său și să-l poftească la praznic. Merge ea cât merge prin codru, până ce dă de-o prăpastie grozavă și întunecoasă și pe-o tihăraie dă cu crucea peste lup.

— Bună vremea, cumătro! Da' ce vânt te-a abătut pe-aici?

— Bună să-ți fie inima, cumătre, cum ți-i căutătura… apoi dă, nu știi d-ta că nevoia te duce pe unde nu ți-i voia? Ia, nu știu cine-a fost pe la mine pe-acasă în lipsa mea, că știu că mi-a făcut-o bună!

— Ca ce fel, cumătriță dragă?

— Ia, a găsit iezii singurei, i-a ucis și i-a crâmpoțit, de le-am plâns de milă! Numai văduvă să nu mai fie cineva!

— Da' nu mai spune, cumătră !

— Apoi de-acum, ori să spun, ori să nu mai spun, că totuna mi-e. Ei, mititeii, s-au dus către Domnul, și datoria ne face să le căutăm de suflet. De aceea am făcut și eu un praznic, după puterea mea, și am găsit de cuviință să te poftesc și pe d-ta, cumătre; ca să mă mai mângăi…

— Bucuros, dragă cumătră, dar mai bucuros eram când m-ai fi chemat la nuntă.

— Te cred, cumătre, d-apoi, dă, nu-i cum vrem noi, ci-i cum vrè Cel-de-sus.

Apoi capra pornește înainte plângând, și lupul după dânsa, prefăcându-se că plânge.

— Doamne, cumătre, Doamne! zise capra suspinând. De ce ți-e mai drag în lume, de-aceea n-ai parte…

— Apoi dă, cumătră, când ar ști omul ce-ar păți, dinainte s-ar păzi. Nu-ți face și d-ta atâta inimă rea, că odată avem să mergem cu toții acolo.

— Așa este, cumătre, nu-i vorbă. Dar sărmanii gâgâlici, de cruzi s-au mai dus!

— Apoi dă, cumătră; se vede că și lui Dumnezeu îi plac tot puișori de cei mai tineri.

— Apoi, dacă i-ar fi luat Dumnezeu, ce ți-ar fi? D-apoi așa?…

— Doamne, cumătră, Doamne ! Oiu face și eu ca prostul… Oare nu cumva nenea Martin a dat raita pe la d-ta pe-acasă? Că mi-aduc aminte ca acu că l-am întâlnit odată

prin zmeuriș; și mi-a spus că dacă-i vrea d-ta să-i dai un băiet, să-l învețe cojocăria.

Și din vorbă-n vorbă, din una-n alta, ajung păn-acasă la cumătra!

— Ia poftim, cumătre, zise ea luând scăuieșul și punându-l deasupra groapei cu pricina, șezi colè și să ospătezi oleacă din ceea ce ne-a dat Dumnezeu!

Răstoarnă apoi sarmalele în strachină și i le pune dinainte.

Atunci lupul nostru începe a mânca hâlpov; și gogâlț, gogâlț, gogâlț, îi mergeau sarmalele întregi pe gât.

— Dumnezeu să ierte pe cei răposați, cumătră, că bune sarmale ai mai făcut!

Și cum ospăta el, buf! cade fără sine în groapa cu jaratic, căci scăuieșul de ceară s-a topit, și leasa de pe groapă nu era bine sprijinită: nici mai bine, nici mai rău, ca pentru cumătru.

— Ei, ei! Acum scoate, lupe, ce-ai mâncat! Cu capra ți-ai pus în cârd? Capra ți-a venit de hac!

— Valeu, cumătră, talpele mele! Mă rog, scoate-mă că-mi arde inima-n mine!

— Ba nu, cumătre; c-așa mi-a ars și mie inima după iezișorii mei! Lui Dumnezeu îi plac pui de cei mai tineri; mie însă-mi plac și de iști mai bătrâni, numai să fie bine fripți; știi, colè, să treacă focul printr-înșii.

— Cumătră, mă pârlesc, ard de tot, mor, nu mă lăsa!

— Arzi, cumătre, mori, că nici viu nu ești bun! De-abiè i-a mai trece băietului istuia de spăriet, că mult păr îmi trebuia de la tine ca să-l afum. Ți-aduci aminte, dihanie răutăcioasă și spurcată, când mi te-ai jurat pe părul tău? Și bine mi-ai mâncat iezișorii !

— Mă ustură inima-n mine, cumătră! mă rog, scoate-mă, și nu-ți mai face atâta osândă cu mine!

— Moarte pentru moarte, cumătre, arsură pentru arsură, că bine-o mai plesnișI dinioare cu cuvinte din scriptură!

După aceasta, capra și cu iedul au luat o căpiță de fân ș-au aruncat-o peste dânsul, în groapă, ca să se mai potolească focul. Apoi, la urma urmelor, năpădiră asupra lui și-i mai trântiră în cap cu bolovani și cu ce-au apucat, până-l omorâră de tot. Și așa s-a păgubit sărmana capră și de cei doi iezi, da' și de cumătru-său lupul păgubașă a rămas, și păgubașă să fie.

Și auzind caprele din vecinătate de una ca aceasta, tare le-au mai părut bine! Și s-au adunat cu toatele la priveghiu și unde nu s-au așternut pe mâncate și pe băute, veselindu-se împreună…

Și eram și eu acolo de față, și-ndată după aceea am încălecat iute pe-o șea, ș-am venit de v-am spus povestea așa, ș-am mai încălecat pe-o roată și v-am spus jitia toată; și unde n-am mai încălecat pe-o căpșună și v-am spus, oameni buni, o mare și gogonată minciună!

Punguța cu doi bani

ERA ODATĂ O BABĂ ȘI UN MOȘNEAG. BABA AVEA O găină, și moșneagul avea un cucoș; găina babei se oua de câte două ori pe fiecare zi și baba mânca o mulțime de ouă; iar moșneagului nu-i dădea nici unul. Moșneagul într-o zi își perdu răbdarea și zise:

— Măi babă, mănânci ca în târgul lui Cremene. Ia dă-mi și mie niște ouă, ca să-mi prind pofta macar.

— Da' cum nu! zise baba, care era foarte zgârcită. Dacă ai poftă de ouă, bate și tu cucoșul tău, să facă ouă, și-i mânca; că și eu așa am bătut găina, și iacătă-o cum se ouă.

Moșneagul, pofticios și hapsân, se ia după gura babei și, de ciudă, prinde iute și degrabă cucoșul și-i dă o bătaie bună, zicând:

— Na! ori te ouă, ori du-te de la casa mea; ca să nu mai strici mâncarea degeaba.

Cucoșul, cum scăpă din mânile moșneagului, fugi de-acasă și umbla pe drumuri, bezmetec. Și cum mergea el pe-un drum, numai iată găsește o punguță cu doi bani. Și cum o găsește, o și ia în clonț și se întoarnă cu dânsa înapoi spre casa moșneagului. Pe drum se întâlnește c-o trăsură c-un boier și cu niște cucoane. Boierul se uită cu băgare de seamă la cucoș, vede în clonțu-i o punguță și zice vezeteului:

— Măi! ia dă-te jos și vezi ce are cucoșul cela în plisc.

Vezeteul se dă iute jos din capra trăsurei și, c-un feliu de meșteșug, prinde cucoșul și luându-i punguța din clonț o dă boieriului. Boieriul o ia, fără păsare o pune în buzunar și pornește cu trăsura înainte. Cucoșul, supărat de asta, nu se lasă, ci se ia după trăsură spuind neîncetat:

Cucurigu! boieri mari,
Dați punguța cu doi bani!

Boierul, înciudat, când ajunge în dreptul unei fântâni, zice vezeteului:

— Mă! ia cucoșul ist obraznic și-l dă în fântâna ceea.

Vezeteul se dă iarăși jos din capră, prinde cucoșul și-l azvârle în fântână! Cucoșul, văzând această mare primejdie, ce să facă? Începe-a înghiți la apă; și-nghite, și-nghite, până ce-nghite toată apa din fântână. Apoi zboară de-acolo afară și iarăși se ia în urma trăsurei, zicând:

Cucurigu! boieri mari,
Dați punguța cu doi bani!

Boierul, văzând aceasta, s-a mirat cumplit și a zis:

— Mă! da' al dracului cucoș i-aista! Ei, las'că ți-oiu da eu ție de cheltuială, măi crestatule și pintenatule !

Și cum ajunge acasă, zice unei babe de la bucătărie să ia cucoșul, să-l azvârle într-un cuptor plin cu jăratic și să pună o lespede la gura cuptorului. Baba, cânoasă la inimă, de cuvânt; face cum i-a zis stăpânu-său. Cucoșul, cum vede și astă mare nedreptate, începe a vărsa la apă; și toarnă el toată apa din fântână pe jăratic, până ce stinge focul de tot, și se răcorește cuptiorul; ba încă face și o apăraie prin casă, de s-au îndrăcit de ciudă hârca de la bucătărie. Apoi dă o bleandă lespezei de la gura cuptiorului, iese teafăr și de-acolo, fuga la fereasta boierului și începe a trânti cu ciocul în geamuri și a zice:

Cucurigu! boieri mari,
Dați punguța cu doi bani!

— Măi, că mi-am găsit beleaua cu dihania asta de cucoș, zise boieriul cuprins de mierare. Vezeteu! Ia-l de pe capul meu și-l zvârle în cireada boilor ș-a vacilor; poate vreun buhaiu înfuriat i-a veni de hac: l-a lua în coarne, și-om scăpa de supărare.

Vezeteul iarăși ia cucoșul și-l azvârle în cireadă! Atunci bucuria cucoșului! Să-l fi văzut cum înghițea la buhai, la boi, la vaci și la viței; păn-a înghițit el toată cireada, ș-a făcut un pântece mare, mare cât un munte! Apoi iar vine la fereastră, întinde aripele în dreptul soarelui, de întunecă de tot casa boierului, și iarăși începe:

Cucurigu! boieri mari,
Dați punguța cu doi bani!

Boierul, când mai vede și astă dăndănaie; crăpa de ciudă și nu știa ce să mai facă, doar va scăpa de cucoș.

Mai stă boierul pe gânduri, pănă-i vine iarăși în cap una.

— Am să-l dau în haznaua cu banii; poate va înghiți la galbeni, i-a sta vreunul în gât, s-a îneca și-oiu scăpa de dânsul.

Și, cum zice, umflă cucoșul de-o aripă și-l zvârle în haznaua cu banii; căci boierul acela, de mult bănărit ce avea, nu-i mai știa numărul. Atunci cucoșul înghite cu lăcomie toți banii și lasă toate lăzile pustii. Apoi iesă și de-acolo, el știe cum și pe unde, se duce la fereasta boierului și iar începe :

Cucurigu! boieri mari,
Dați punguța cu doi bani!

Acum, după toate cele întâmplate, boierul, văzând că n-are ce-i mai face, i-azvârle punguța. Cucoșul o ia de jos cu bucurie, se duce în treaba lui și lasă pe boier în pace.

Atunci toate paserile din ograda boierească, văzând voinicia cucoșului, s-au luat după dânsul, de ți se părea că-i o nuntă, și nu altăceva; iară boierul se uită galiș cum se duceau paserile și zise oftând:

— Ducă-se și cobe și tot, numai bine că am scăpat de belea, că nici lucru curat n-a fost aici!

Cucoșul însă mergea țanțos, iar paserile după dânsul, și merge el cât merge, până ce ajunge acasă la moșneag, și de la poartă începe a cânta: „Cucurigu!!! cucurigu!!!"

Moșneagul, cum aude glasul cucoșului, iesă afară cu bucurie; și, când își aruncă ochii spre poartă, ce să vadă? Cucoșul său era ceva de spăriet! elefantul ți se părea purice pe lângă acest cucoș; și-apoi în urma lui veneau cârduri nenumărate de paseri, care de care mai frumoase, mai cucuiete și mai boghete. Moșneagul, văzând pe cucoșul lui așa de mare și de greoiu, și încunjurat de-atâta amar de galițe, i-a deschis poarta. Atunci cucoșul i-a zis:

— Stăpâne, așterne un țol aici în mijlocul ogrăzii.

Moșneagul, iute ca un prâsnel, așterne țolul. Cucoșul atunci se așază pe țol, scutură puternic din aripi și îndată se umple ograda și livada moșneagului, pe lângă paseri, și de cirezi de vite; iară pe țol toarnă o movilă de galbeni, care strălucea la soare de-ți lua ochii! Moșneagul, văzând aceste mari bogății, nu știa ce să facă de bucurie, sărutând mereu cucoșul și dezmerdându-l.

Atunci, iaca și baba vinea nu știu de unde; și, când a văzut ea unele ca aceste, numa-i sclipeau răutăcioasei ochii în cap și plesnea de ciudă.

— Moșnege, zise ea rușinată, dă-mi și mie niște galbeni!

— Ba pune-ți pofta-n cuiu, măi babă! Când ți-am cerut ouă, știi ce mi-ai răspuns! Bate acum și tu găina, să-ți aducă galbeni; c-așa am bătut și eu cucoșul, știi tu din a cui pricină… și iaca ce mi-a adus!

Atunci baba se duce în poiată, găbuiește găina, o apucă de coadă și o ia la bătaie, de-ți venea să-i plângi de milă! Biata găină, cum scapă din mânile babei, fuge pe drumuri. Și cum mergea pe drum, găsește și ea o mărgică ș-o înghite. Apoi răpede se întoarce acasă la babă și începe de pe poartă: „Cot, cot, cotcodac!“ Baba iesă cu bucurie înaintea găinei. Găina sare peste poartă, trece iute pe lângă babă și se pune pe cuibariu; și, după vrun ceas de ședere, sare de pe cuibariu, cotcodocind. Baba atunci se duce cu fuga, să vadă ce i-a făcut găina!… Și când se uită în cuibariu, ce să vadă? Găina se ouase o mărgică. Baba, când vede că ș-a bătut joc de dânsa, o prinde ș-o bate, păn-o omoară în bătaie! Și așa, baba cea zgârcită și nebună a rămas de tot săracă, lipită pământului. De-acu a mai mânca și răbdări prăjite în loc de ouă; că bine și-a făcut râs de găină și-a ucis-o fără să-i fie vinovată cu nemica, sărmana!

Moșneagul însă era foarte bogat; el și-a făcut case mari și grădini frumoase și trăia foarte bine; pe babă, de milă, a pus-o găinăriță, iar pe cucoș îl purta în toate părțile după dânsul, cu salbă de aur la gât și încălțat cu ciubotele galbene și cu pinteni la călcăie, de ți se părea că-i un irod de cei frumoși, iară nu cucoș de făcut borș.

Dănilă Prepeleac

(Poveste)

ERAU ODATĂ ÎNTR-UN SAT DOI FRAȚI, ȘI AMÂNDOI erau însurați. Cel mai mare era harnic, grijuliv și chiabur, pentru că unde punea el mâna punea și Dumnezeu mila, dar n-avea copii. Iară cel mai mic era sarac. De multe ori fugea el de noroc și norocul de dânsul, căci era leneș, nechitit la minte și nechibzuit la trebi; ș-apoi mai avea și o mulțime de copii! Nevasta acestui sarac era muncitoare și bună la inimă, iar a celui bogat era pestriță la mațe și foarte zgârcită. Vorba veche: „Tot un bou ș-o belea". Fratele cel sarac – sarac să fie de păcate! – tot avea și el o pereche de boi, dar colè: porumbi la păr, tineri, nalți de trup, țepoși la coarne, amundoi cudalbi, țintați în frunte, ciolănoși și groși, cum sunt mai buni de înjugat la car, de ieșit cu dânșii în lume și de făcut treabă. Dar plug, grapă, teleagă, sanie, car, tânjală, cârceie, coasă, hreapcă, țăpoiu, greblă și câte alte lucruri ce trebuiesc omului gospodar nici că se aflau la casa acestui om nesocotit. Și când avea trebuință de asemene lucruri, totdeauna supăra pe alții, iară mai ales pe frate-său, care avea de toate. Nevasta celui bogat de multe ori făcea zile fripte bărbatului, ca să-l poată descotorosi odată de frate-său. Ea zicea adeseori:

— Frate, frate, dar pita-i cu bani, barbate.

— Apoi, dă, măi nevastă, sângele apă nu se face. Dacă nu l-oiu ajuta eu, cine să-l ajute?

Nevasta, nemaiavând încotro, tăcea și înghițea noduri. Toate ca toate, dar carul său era de haimana. Nu treceau două-trei zile la mijloc, și se trezea la ușa ei cu Dănilă, cumnatu-său, cerând să-i împrumute carul: ba să-și aducă lemne din pădure, ba făină de la moară, ba căpiți din țarină, ba multe de toate.

— Măi frate, zise într-o zi cel mai mare istuilalt; mi-e lehamite de frăția noastră!… Tu ai boi, de ce nu-ți închipuiești ș-un car? Al meu l-ai hârbuit de tot. Hodorog! încolo, hodorog! pe dincolo, carul se strică. Ș-apoi, știi vorba ceea: „Dă-ți, popă, pintenii și bate iapa cu călcâiele".

— Apoi, dă, frate, zise istalalt, scărpinându-se în cap, ce să fac?

— Ce să faci? Să te-nvăț eu: boii tăi sunt mari și frumoși; ie-i și-i du la iarmaroc, vinde-i și cumpără alții mai mici și mai ieftini, iar cu banii rămași cumpără-ți și un car, și iaca te-ai făcut gospodar.

— Ia, știi că nu m-ai învățat rău? Așa am să fac.

Zicând aceste, se duce la dânsul acasă, își iè boii de-o funie și pornește cu ei spre târg. Dar, cum am spus, omul nostru era un om de aceia căruia-i mânca cânii din traistă, și toate trebile, câte le făcea, le făcea pe dos. Târgul era cam departe, și iarmarocul pe sfârșite. Dar cine poate sta împotriva lui Dănilă Prepeleac? (că așa îi era porecla, pentru că atâta odor avea și el pe lângă casă făcut de mâna lui). El tuflește cușma pe cap, o îndeasă pe urechi și habar n-are: „Nici nu-i pasă de Năstasă; de Nichita, nici atâta".

Mergând el cu Duman și Tălășman ai săi, tot înainte spre iarmaroc, tocmai pe când suia un deal lung și trăgănat, alt om venea dinspre târg cu un car nou, ce și-l cumpărase chiar atunci și pe care îl trăgea cu mânile singur, la vale cu proptele și la deal cu opintele.

— Stai, prietene, zise ist cu boii, care se tot smunceau din funie, văzând troscotul cel fraged și mândru de pe lângă drum. Stăi puțin cu carul, c-am să-ți spun ceva.

— Eu aș sta, dar nu prea vrè el să steie. Dar ce ai să-mi spui?

— Carul dumitale parcă merge singur.

— D-apoi… mai singur, nu-l vezi?

— Prietene, știi una?

— Știu dacă mi-i spune.

— Hai să facem treampa; dă-mi carul, și na-ți boii. Nu vreau să le mai port grija în spate: ba fân, ba ocol, ba să nu-i mănânce lupii, ba de multe de toate… Oiu fi eu vrednic să trag un car, mai ales dacă merge singur.

— Șuguiești, măi omule, ori ți-e într-adins?

— Ba nu șuguiesc, zise Dănilă.

— Apoi dar, te văd că ești bun mehenghiu, zise cel cu carul; m-ai găsit într-un chef bun; hai, noroc să dea Dumnezeu! Să-ți aibi parte de car, și eu de boi!

Apoi dă carul, își iè boii, pleacă pe costișă într-o parte spre pădure și se cam mai duce. Istalalt, adecă Dănilă, zice în gândul său:

„Taci, că-i cu buche; l-am potcovit bine! De nu cumva s-ar răzgândi; dar parcă nu era țigan, să întoarcă."

Apoi își iè și el carul și pornește tot la vale înapoi spre casă.

— Aho! car nebun, aho! Când te-oiu încărca zdravăn cu saci de la moară, ori cu fân din țarină, atunci să mergi așa!

Și cât pe ce, cât pe ce să nu-l ia carul înainte. Dar de la o vreme valea s-a sfârșit și s-a început un deal; când să-l suie la deal, suie-l dacă poți!… Hârți! încolo, scârți! încolo, carul se da înapoi.

— Na! car mi-a trebuit, car am găsit!

Apoi cu mare greu hartoiește carul într-o parte, îl oprește în loc, se pune pe proțap și se așterne pe gânduri.

— Mă!… asta încă-i una! De-oiu fi eu Dănilă Prepeleac, am prăpădit boii; iar de n-oiu fi eu acela, apoi am găsit o căruță… Ba e Prepeleac, ba nu-i el…

Când iaca un om trecea iute spre târg c-o capră de vânzare.

— Prietene, zise Dănilă, nu mi-i da capra ceea, să-ți dau carul ista?

— Apoi… dă… capra mea nu-i de cele săritoare, și-i bună de lapte.

— Ce mai la deal, la vale! bună, ne-bună, na-ți carul și dă-mi-o!

Cela nu se pune de pricină, dă capra și iè carul. Apoi așteaptă până vin alte care, de-l leagă dinapoia lor, și se duce în treaba lui spre casă, lăsând pe Dănilă gură-cască tot pe loc.

— Bun, zise Prepeleac. Ia, pe ist cu capra știu încaltea că bine l-am boit!

Iè apoi și el capra și pornește iar spre târg. Dar capra tot capră; se smuncea în toate părțile, încât îi era acum lehamite de dânsa.

— De-aș ajunge mai degrabă în târg, zise Prepeleac, ca să scap de râia asta.

Și, mergând el mai departe, iaca se întâlnește c-un om ce venea de la târg c-o gâscă în brațe.

— Bun întâlnișul, om bun! zise Dănilă.

— Cu bine să dea Dumnezeu!

— Nu vrei să facem schimb? să-ți dau capra asta și să-mi dai gâsca.

— N-ai nimerit-o, că nu-i gâscă, ci-i gânsac; l-am cumpărat de sămânță.

— Da, dă-mi-l, dă-mi-l! că-ți dau și eu o sămânță bună.

— De mi-i da ceva adaos, poate să ți-l dau; iară de nu, norocul gâștelor de-acasă; că are să facă un otrocol prin ele, de s-a duce vestea!

În sfârșit, dur la deal, dur la vale, unul mai dă, altul mai lasă, și Prepeleac mărită capra! Apoi înșfacă gânsacul și pleacă tot înainte spre târg. Când ajunse în târg, gânsacul, dorit de gâște, țipa cât îi lua gura: „ga, ga, ga, ga!“

— Na! c-am scăpat de dracul și am dat peste tată-său: acesta mă asurzește! Las', că te însor eu și pe tine acuși, măi buclucașule!

Și, trecând pe lângă un negustor cu pungi de vânzare, dă gânsacul pe-o pungă de cele pe talger și cu baierile lungi, de pus în gât. Iè el punga, o sucește, o învârtește ș-apoi zice:

— Na-ți-o frântă, că ți-am dres-o! Dintr-o pereche de boi de-a mai mare dragul să te uiți la ei am rămas c-o pungă goală. Măi! măi! măi! măi! Doar știu că nu mi-i acum întâiași data, să merg la drum; dar parcă dracul mi-a luat mințile!

Mai șede el cât șede de cască gura prin târg, ș-apoi își iè tălpășița spre casă. Și, ajungând în sat, se duce drept la frate-său, ca să-i ducă bucurie.

— Bine v-am găsit, bădiță!

— Bine-ai venit, frate Dănilă! Da' mult ai zăbovit la târg!

— Apoi dă, bădiță; m-am pornit cu graba și m-am întâlnit cu zăbava.

— Ei, ce veste ne mai aduci de pe la târg?

— Ia, nu prea bună! Bieții boișorii mei s-au dus ca pe gura lupului.

— Vro dihanie a dat peste dânșii, ori ți i-a furat cineva?

— Ba! I-am dat eu singur cu mâna mea, bădiță.

Apoi spuse din capăt toată întâmplarea, pe unde-a fost și ce-a pățit; iar la urma urmelor zise:

— Ș-apoi, ce mai atâta vorbă lungă, dintr-o pereche de boi m-am ales c-o pungă; ș-apoi și asta pute a pustiu, bădiță dragă.

— Mă! da, drept să-ți spun, că mare nătărău mai ești!

— Apoi dă!… bădiță! păn-aici, toate-au fost cum au fost, da' de-acum am prins eu minte… Numai ce folos? Când e minte, nu-i ce vinde; când e brânză, nu-i bărbânță. Iaca, îți dau dumitale punga asta, că eu n-am ce face cu dânsa. Și te mai rog de toți dumnezeii să-mi împrumuți macar o dată carul cu boii, s-aduc niște lemne din pădure la nevastă și la copii, că n-au scânteie de foc în vatră, sărmanii! ș-apoi, ce-a da Dumnezeu! cred că nu te-oiu mai supăra.

— Ptiu! mă! zise frate-său, după ce l-a lăsat să sfârșească. Se vede că Dumnezeu a umplut lumea asta cu ce-a putut. Iaca-ți mai dau o dată carul, dar asta ți-a fi cea de pe urmă.

Lui Dănilă atâta i-a trebuit. Ia acum carul cu boii frăține-său și pornește. Cum ajunge în pădure, chitește un copac care era mai mare și trage carul lângă el; fără să dejuge boii, începe a tăiè copacul, ca să cadă în car deodată. Trebi de ale lui Dănilă Prepeleac! Bocănește el cât bocănește, când pârrr! cade copacul peste car de-l sfarmă și peste boi de-i ucide!

— Na! că făcui pacostea și frăține-meu! Ei, ei, acum ce-i de făcut?… Eu cred că ce-i bine nu-i rău: Dănilă face, Dănilă trebuie să desfacă. Mă duc să văd, n-oiu putè smomi pe frate-meu să-mi împrumute și iapa, să fug apoi cu ea în lume, iar copiii și nevasta să-i las în știrea Celui-de-sus.

Așa zicând, pornește și, mergând prin pădure, s-a rătăcit. După multă trudă și buimăceală, în loc să iasă la drum, dă de-un helești și, văzând niște lișițe pe apă, zvârrr! cu toporul într-însele, cu chip să ucidă vro una s-o ducă peșchiș frăține-său… Dar lișițele, nefiind chioare, nici moarte, au zburat; toporul s-a cufundat, și Prepeleac a rămas bătând în buze.

— Mă!… că rău mi-a mai mers astăzi! Ce zi pocită! Se vede că m-a luat cineva din urmă!

Apoi dă din umere și pornește; mai merge el cât merge, până ce, cu mare greu, găsește drumul. Apoi o iè la papuc și hai, hai! hai, hai! ajunge în sat, la frate-său, și pe loc cârpește o minciună, care se potrivea ca nuca în părete.

— Frate, mai fă-mi un bine și cu iapa, ca să mân boii de călare: în pădure a plouat grozav, și s-a făcut o mâzgă ș-un gheţuș, de nu te mai poți de feliu ținè pe picioare.

— Mă! zise frate-său, se vede că tu ai fost bun de călugărit, iar nu de trăit în lume, să necăjești oamenii și să chinuiești nevasta și copii[i]! Haiti! lipsești dinaintea mea și du-te unde-a dus surdul roata și mutul iapa, ca să nu mai aud de numele tău!

Iapa! Las' pe Dănilă, că știe el unde-a duce-o: să-și ieie iertăciune de la boi și ziua bună de la car. Apoi iese pe ușă, pune mâna pe iapă și pe-o secure, și tunde-o! Când se trezește frate-său, iè iapă dacă ai de unde! Prepeleac era tocmai la heleșteul din pădure, să caute toporul. Aici îi trăsni în cap lui Dănilă că el ar fi bun de călugăr, după vorbele frăține-său.

— Am să durez o mănăstire pe pajiștea asta, de are să se ducă vestea în lume, zise el.

Și deodată se și apucă. Face mai întâi o cruce ș-o înfige în pământ, de însamnă locul. Apoi se duce prin pădure și începe a chiti copacii trebuitori: ista-i bun de amânare, cela de tălpi, ista de grinzi, cela de tumurugi, cela de costoroabe, ista de toacă; și tot așa dondănind el din gură, iaca se trezește dinaintea lui c-un drac ce ieșise din iaz.

— Ce vrei să faci aici, măi omule?

— Da' nu vezi?

— Stai, mă! nu te-apuca de năzbutii. Iazul, locul și pădurea de pe-aici sunt ale noastre.

— Poate-i zice că și rățele de pe apă sunt ale voastre, și toporul meu din fundul iazului. V-oiu învăța eu pe voi să puneți stăpânire pe lucrurile din lume, cornoraților!

Dracul, neavând ce-i face, huștiuliuc! în iaz și dă de știre lui Scaraoschi despre omul lui Dumnezeu, cu năravul dracului. Ce să facă dracii? Se sfătuiesc între dânșii, și Scaraoschi, căpetenia dracilor, găsește cu cale să trimită pe unul din ei c-un burduf de bivol plin cu bani, să-i dea pustnicului Dănilă, ca să-l poată mătura de-acolo.

— Na-ți, mă, bani! zise dracul trimis; și să te cărăbănești de aici; că, de nu, e rău de tine!

Prepeleac se uită la cruce, se uită la drac și la bani… dă din umere ș-apoi zice:

— Aveți noroc, spurcaților, că-mi sunt mai dragi banii decât pustnicia, că v-aș arăta eu vouă!

Dracul răspunde:

— Nu te pune în poară, măi omule, cu împăratul iadului; ci mai bine ia-ți bănișorii și caută-ți de nevoi.

Apoi lasă banii și se întoarnă în heleșteu, unde găsește pe Scaraoschi tare mâhnit pentru perderea unei comori așa de mari, cu care ar fi putut dobândi o mulțime de suflete.

Prepeleac, în acest timp, se chitea cum ar face să vadă banii acasă la dânsul.

— Bun! zise Dănilă. Nici asta nu se iè din drum. Tot mănăstiri să croiești, dacă vrei să te bage dracii în samă, să-ți vie cu banii de-a gata la picioare și să te facă putred de bogat!

Pe când se îngrijea el cum să ducă banii acasă, iaca un alt drac din iaz i se înfățișează înainte, zicându-i:

— Măi omule! Stăpânu-meu s-a răzgândit; el vrea mai întâi să ne cercăm puterile ș-apoi să iei banii.

„Ia, acu-i acu!“ zise Prepeleac în gândul său, oftând. Dar este o vorbă: tot bogatul minteos și tânărul frumos. Dănilă mai prinsese acum la minte.

— Puterile? Ei, cum și în ce fel?

— Iaca cum: dintru-ntăi și dintru-ntăi, care dintre noi amundoi a lua iapa ta în spate și va încunjura iazul de trei ori, fără s-o puie jos și să se răsufle, ai aceluia să fie banii.

Și cum zice, umflă dracul iapa în cârcă și într-o clipă încunjură iazul de trei ori. Prepeleac, văzând atâta putere din partea dracului, nu-i prea veni la socoteală, dar tot își ținu firea și zise:

— Măi Michiduță! doar eu te credeam mai tare decât ești! Așa-i că tu ai luat iapa în spate? Însă eu ți-oiu lua-o numai între picioare; și îndată se și azvârle pe iapă și încunjură iazul de trei ori, fără să se răsufle.

Dracul atunci se miră mult de asta și, neavând ce mai zice, iscodi alta.

— Acum să ne întrecem din fugă, zise el.

— Măi Michiduță! da' cu mine ți-ai găsit că poți tu să te întreci din fugă?

— D-apoi cu cine?

— Vină încoace, să-ți arăt eu cu cine!

Apoi merge împreună cu dracul în niște porumbrei, unde vede un iepure dormind, și i-l arată.

— Vezi tu colo pe cineva ghemuit jos și mititel?

— Văd.

— Acela-i copilul meu cel mai mic. Aține-te! Și când l-oiu trezi din somn, să te iei după el. Și-odată și strigă: u! ta! na! na! na!…

Atunci iepurele sare, și dracul după el. Fug ei cât fug, și de la o vreme dracul pierde urma iepurelui. Până acum toți râdeau de Prepeleac, dar acum a ajuns să râdă și el de dracul. Pe când Dănilă se ținea cu mâna de inimă, râzând de prostia dracului, iaca și acesta se înturna gâfuind.

— Mă! da' sprinten și sprințăroiu copil mai ai, drept să-ți spun! Când aproape-aproape să pun mâna pe dânsul, i-am pierdut urma, și să te duci, duluță!

— Samănă tătăne-său, sireicanul! zise Dănilă. Ei? mai ai poftă să te întreci și cu mine?

— Ba mai pune-ți pofta-n cuiu!… Mai bine să ne întrecem din trântă.

— Din trântă? Doar de ți-e greu de viață. Mă! tot am auzit din bătrâni că dracii nu-s proști; d-apoi, cum văd eu, tu numai nu dai în gropi, de prost ce ești. Ascultă! Eu am un unchi bătrân de 999 de ani și 52 de săptămâni; și de-l vei putè trânti pe dânsul, atunci să te încerci și cu mine, dar cred că ți-a da pe nas.

Zicând aceste, pornește înainte și face semn dracului cu mâna, să vie după el. În fundul pădurii, sub niște stânci, se afla o bizunie de urși, peste care dăduse Prepeleac, umblând câteodată, ca pustnic ce se găsea, după vlăstari sălbatici și după zmeură. Ajungând ei aproape, Dănilă zise:

— Iaca locașul unchiului meu. Întră înlăuntru; ai să-l găsești dormind în cenușă, cu nasul în tăciuni. De vorbit, nu poate vorbi, că măselele și dinții i-au căzut mai bine de o mie de ani.

Dracul, când n-are ce face, știți ce face… Întră înlăuntru și începe a-și purta codița cea bârligată pe la nasul uncheșului. Atâta i-a trebuit lui moș Ursilă, ș-apoi las' pe dânsul! Deodată sare mânios din bârlog, haț! dracul subsuoară și-l strânge cu atâta putere, de era să-și deie sufletul, și ochii i-au ieșit afară din cap cât cepele de mari.

— Na! nu cauți, ș-o găsești, zise Dănilă, care privea de departe vălmășagul acesta și se strica de râs. Dar nu știu ce face dracul, că face el ce face, și cu mare greu scapă din labele lui moș Ursilă. Dănilă, cum vede pe drac scăpat, bun teafăr… se face că-l scoate.

— Ia las', măi omule, las'! nu-ți mai face obraz. Dacă ai știut că ai un moș așa de grobian, pentru ce m-ai îndemnat să mă lupt cu el?

— Da' ce? Nu ți-a plăcut? Hai și cu mine!

— Cu tine, și numai cu tine, m-oi întrece din chiuit; și care-a chiui mai tare, acela să ieie banii.

— Bun!… zise Dănilă în gând; las' că te-oiu chiui eu! Măi Michiduță! Ia chiuie tu întăi, ca să aud cum chiui.

Atunci dracul se crăcește c-un picior la asfințit și cu unul la răsărit, s-apucă zdravăn cu mânile de torțile ceriului, cască o gură cât o șură, și, când chiuie o dată, se cutremură pământul, văile răsună, mările clocotesc și peștii din ele se sperie; dracii ies afară din iaz câtă frunză și iarbă! Și oleacă numai de nu s-a risipit bolta cerului. Dănilă însă ședea călare pe burduful cu bani și, ținându-și firea, zise:

— Mă! da' numai așa de tare poți chiui? Eu mai nu te-am auzit. Mai chiuie o dată!

Dracul chiuie și mai grozav.

— Tot nu te-am auzit. Încă o dată!

Dracul chiuie ș-a treia oară, așa de tare, de credeai că s-a rupt ceva într-însul.

— Acum nu te-am auzit nici atâta… Așa-i c-a venit și rândul meu?

— Mai așa!

— Măi Michiduță! când oiu chiui eu, ai să asurzești ș-au să-ți sară creierii din cap. Înțeles-ai tu? Însă eu îți priesc bine, dacă-i vrè să mă asculți.

— În ce fel?

— Ia să-ți leg ochii și urechile c-un ștergar, dacă vrei să mai trăiești.

— Leagă-mi ce știi și cu ce știi, numai să nu mor!

Atunci Dănilă leagă strâns c-un ștergar gros de câlți ochii și urechile dracului, ca la baba-oarba; apoi iè o drughineață groasă de stejar în mână, căci, cât era de pustnic Dănilă, tot mai mult se bizuia pe drughineață decât în sfânta cruce, și pâc! la tâmpla dracului cea dreaptă, una!

— A… leu! destul! Nu mai chiui!

— Ba nu! stai, Sarsailă! tu cum ai chiuit de trei ori? Trosc! și la stânga una!

— Va… leu! destul!

— Ba nu-i destul! și-i mai trage și-n numele tatălui una!

— A… uleo! strigă dracul îngrozitor și cu ochii legați, cum era, văicărându-se grozav și zvârcolindu-se ca șarpele, se aruncă în iaz, spunând lui Scaraoschi cele întâmplate și că nu-i de șuguit cu vrăjitorul acesta.

Dănilă însă ofta din greu lângă burduful cu banii și se tot frământa cu gândul ce-i de făcut. Când, iaca al treilea drac i se înfățișează înainte, c-un buzdugan strașnic de mare în mână, pe care îl trântește la pământ și zice:

— Măi omule! ia, acum să te văd! Cine-a azvârli buzduganul ista mai tare în sus, ai aceluia să fie banii.

„Na! Dănilă, zice el în gândul său, așă-i c-ai sfeclit-o?“

Dar vorba ceea: „Nevoia învață pe cărăuș“.

— Ia zvârle-l tu întâi, măi dracule!

Atunci dracul ie buzduganul de coadă, și când îl zvârle, se suie așa de tare, de nu se mai vede; și abia după trei zile și trei nopți, căzând jos, cu mare strășnicie s-a cufundat în fundul pământului, de s-au zguduit temeliile lumii!

— Ia azvârle-l și tu acum, zise dracul îngâmfat.

— L-oiu zvârli eu, nu te îngriji, dar scoate-l mai întăiu la fața pământului, cum a fost și la tine.

Dracul ascultă și-l scoate.

— Haiti! mai răpede, mai răpede, că n-am timp de așteptat…

— Mai îngăduiește puțin, tartarule, că nu te trag copiii de poale!

Dracul îngăduie, căci n-are încotro.

Nu trecu mult și ziua se călători. Cerul era limpede, și luceferii sclipitori râdeau la stele, iară luna, scoțând capul de după dealuri, se legăna în văzduh, luminând pământul.

— Da' nu-l mai zvârli, omule?

— Ba am să-l zvârl de-acum; dar îți spun dinainte, să te ștergi pe bot despre dânsul.

— De ce?

— Iaca de ce: vezi tu colo în lună niște pete?

— Le văd.

— Acolo-s frații mei din ceea lume. Și, Doamne, mare nevoie mai au de fer, ca să-și potcovească caii. Uĭ-te bine și vezi cum îmi fac semn cu mâna, să le dau buzduganul ista; ș-odată și pune mâna pe dânsul.

— Stăi, nepriceputule, că buzduganul ista îl avem lăsat moștenire de la strămoșul nostru; și nu-l putem da nici pentru toată lumea; ș-odată-i și smunceşte buzduganul din mână, și fuga cu el în iaz, spunând lui Scaraoschi ce era să pățească cu buzduganul.

Atunci Scaraoschi, îngrijit și mânios grozav, chemă înaintea sa pe toată drăcimea și bătu din picior, strigând:

— Acum, în clipă, să se aleagă unul dintre voi care să meargă și să afurisească pe acest proclet și vrăjmaș cumplit.

Pe loc și vine unul înaintea sa, tremurând.

— Să trăiți, mârșăvia-voastră! Eu mă duc să îndeplinesc nelegiuita voastră poruncă.

— Mergi! și dacă-i fi meșter și-i izbuti, să știi c-am să te fac mai mare.

Atunci dracul pornește c-o falcă-n cer și cu una-n pământ, și într-o clipă și ajunge la pustnicul Dănilă.

— Măi omule, zise dracul. Tu, cu șmichiriile tale, ai tulburat toată drăcimea; da' acuși am să te vâr și eu în toate grozile morții! Hai să ne blăstămăm, și care dintre noi amândoi a fi mai meșter, acela să ieie banii!

Ș-odată și-ncepe dracul a boscorodi din gură și a descânta, că nu știu ce face, de-i pocnește lui Dănilă un ochiu din cap. Săracul Prepeleac! se vede că i-a fost scris tot el să

răsplătească și păcatele iepei frăține-său, a caprei, ale gânsacului logodit și ale boilor uciși în pădure. Pesemne blăstămul gâștelor văduvite l-a ajuns, sărmanul!

Doamne! Multe mai are de pătimit un pustnic adevărat când se depărtează de poftele lumești și se gândește la fapte bune!… Prepeleac pustnicul se stricase acum de tot cu dracul…Ș-apoi ce este mai gingaș decât ochiul? Dănilă crăpa de durere! dar, oricât îl durea de tare, el tot își ținu inima cu dinții și zise:

— Nu mă sparii tu cu de-alde-aceste, demon spurcat ce ești! Am să te fac să-ți muști mânile și să mă pomenești în toată viața ta!

— Dă, dă, nu mai dondăi atâta din gură și blastămă și tu acum, să te văd cât ești de meșter.

— Ai să iei burdufu cu bani în spate și ai să mergi la casa mea, căci blăstămurile părințești nu-s la mine. Înțeles-ai?

Și, cum zice, încalecă și Dănilă pe burduf; iară dracu-i umflă în spate și zboară iute ca gândul taman la casa lui Dănilă Prepeleac.

Copiii și nevasta lui, când au văzut un bivol zburând pe sus, au rupt-o de fugă, înspăimântați. Dănilă însă a început a-i striga pe nume; și ei, cunoscând glasul lui, s-au oprit.

— Dragii tatei, băieți! Ia veniți încoace și aduceți cu voi și blăstămurile părințești! ragila și peptenii de peptănat câlți!

Băieții încep a curge toți, care dincotro, cu blăstemurile părințești în mână. Îi venise acum și lui Dănilă apa la moară.

— Puneți mâna, copii, pe jupânul ista, și începeți a-l blăstăma cum îți și voi mai bine, ca să-i placă și dumisale.

Atunci lasă pe copii, că și dracul fuge de dânșii. Au tăbărât cu toții pe dânsul și l-au schingiuit după placul lui Dănilă. Ș-au început dracul a țipa cât îi lua gura; și scăpând

cu mare greu din mânile lor, hârșcâit și stâlcit cum era, a lăsat și bani și tot și s-a dus pe urlați după ceilalți.

Iară Dănilă Prepeleac, nemaifiind supărat de nimene și scăpând deasupra nevoiei, a mâncat și a băut și s-a desfătat până la adânci bătrânețe, văzându-și pe fiii fiilor săi împrejurul mesei sale.

Povestea porcului

CICĂ ERA ODATĂ O BABĂ ȘI UN MOȘNEAG: MOȘNEAGUL de-o sută de ani, și baba de nouăzeci; și amundoi bătrânii aceștia erau albi ca iarna și posomorâți ca vremea cea rea din pricină că nu aveau copii. Și, Doamne! tare mai erau doriți să aibă măcar unul, căci, cât era ziulica și noaptea de mare, ședeau singurei ca cucul și le țiuia urechile, de urât ce li era. Și apoi, pe lângă toate aceste, nici vreo scofală mare nu era de dânșii: un bordeiu ca vai de el, niște țoale rupte, așternute pe lăiți, și atâta era tot. Ba, de la o vreme încoace, urâtul îi mânca și mai tare, căci țipenie de om nu li deschidea ușa; parcă erau bolnavi de ciumă, sărmanii!

În una din zile, baba oftă din greu și zise moșneagului:

— Doamne, moșnege, Doamne! De când suntem noi, încă nu ne-a zis nime tată și mamă! Oare nu-i păcat de Dumnezeu că mai trăim noi pe lumea asta? Căci la casa fără de copii nu cred că mai este vrun Doamne-ajută!

— Apoi dă, măi babă, ce putem noi face înaintea lui Dumnezeu?

— Așa este, moșnege, văd bine; dar, până la una, la alta, știi ce-am gândit eu astă-noapte?

— Știu, măi babă, dacă mi-i spune.

— Ia, mâne dimineață, cum s-a amiji de ziuă, să te scoli și să apuci încotro-i vedè cu ochii; și ce ți-a ieși înainte

întâi și-ntâi, dar a fi om, da' șerpe, da', în sfârșit, orice altă jivină a fi, pune-o în traistă și o adă acasă; vom crește-o și noi cum vom putè, și acela să fie copilul nostru.

Moșneagul, sătul și el de-atâta singurătate și dorit să aibă copii, se scoală a doua zi des-dimineață, își iè traista în băț și face cum i-a zis baba… Pornește el și se duce tot înainte pe niște ponoare, până ce dă peste un bulhac. Și numai iaca că vede în bulhac o scroafă cu doisprezece purcei, care ședeau tologiți în glod și se păleau la soare. Scroafa, cum vede pe moșneag că vine asupra ei, îndată începe a grohăi, o rupe de fugă, și purceii după dânsa. Numai unul, care era mai ogârjit, mai răpănos și mai răpciugos, neputând ieși din glod, rămase pe loc.

Moșneagul degrabă îl prinde, îl bagă în traistă, așa plin de glod și de alte podoabe cum era, și pornește cu dânsul spre casă.

— Slavă ție, Doamne! zise moșneagul, că pot să duc babei mele o mângăiere! Mai știu eu? Poate ori Dumnezeu, ori dracul i-a dat în gând ieri noapte de una ca asta.

Și cum ajunge-acasă, zice:

— Iaca, măi băbușcă, ce odor ți-am adus eu! Numai să-ți trăiască! Un băiet ochios, sprâncenat și frumușel de nu se mai poate. Îți samănă ție, ruptă bucățică!… Acum pune de lăutoare și grijește-l cum știi tu că se grijesc băieții: că, după cum vezi, îi cam colbăit, mititelul!

— Moșnege, moșnege! zise baba, nu râde, că și aceasta-i făptura lui Dumnezeu; ca și noi… Ba poate… și mai nevinovat, sărmanul!

Apoi, sprintenă ca o copilă, face degrabă leșie, pregătește de scăldătoare și, fiindcă știa bine treaba moșitului, lă purcelul, îl scaldă, îl trage frumușel cu untură din opaiț pe la toate încheieturile, îl strânge de nas și-l sumuță, ca să nu se dioache odorul. Apoi îl peaptănă și-l grijește așa

de bine, că peste câteva zile îl scoate din boală; și cu tărâțe, cu cojițe, purcelul începe a se înfiripa și a crește văzând cu ochii, de-ți era mai mare dragul să te uiți la el. Iară baba nu știa ce să mai facă de bucurie că are un băiet așa de chipos, de hazliu, de gras și învălit ca un pepene. Să-i fi zis toată lumea că-i urât și obraznic, ea ținea una și bună, că băiet ca băietul ei nu mai este altul! Numai de-un lucru era baba cu inima jignită: că nu putea să le zică *tată* și *mamă*.

Într-una din zile, moșneagul voiește a merge la târg să mai cumpere câte ceva.

— Moșnege, zise baba, nu uita să aduci și niște roșcove pentru ist băiet, că tare-a fi dorit, mititelul!

— Bine, măi babă. Dar în gândul său: „Da' mânca-l-ar brânca să-l mănânce, surlă, că mult mă mai înăduși cu dânsul. De-am avè pâne și sare pentru noi, da' nu să-l mai îndop și pe dânsul cu bunătăți… Când m-aș potrivi eu babei la toate cele, apoi aș lua câmpii!"

În sfârșit, moșneagul se duce la târg, târguiește el ce are de târguit și, când vine acasă, baba îl întreabă, ca totdeauna:

— Ei, moșnege, ce mai știi de pe la târg?

— Ce să știu, măi babă? Ia, nu prea bune vești: împăratul vrea să-și mărite fata.

— Și asta-i veste rea, moșnege?

— D-apoi îngăduiește puțin, măi babă, că nu-i numa atâta, că, de ce-am auzit eu, mi s-a suit părul în vârful capului. Și când ți-oiu spune până la sfârșit, cred că ți s-a încrâncina și ție carnea pe tine.

— Da' de ce, moșnege? Vai de mine!

— D-apoi, iaca de ce, măi babă, ascultă: Împăratul a dat de știre, prin crainicii săi, în toată lumea, că oricine s-a afla să-i facă, de la casa aceluia și până la curțile împărătești, un pod de aur pardosit cu petre scumpe și fel de fel de copaci, pe de-o parte și pe de alta, și în copaci să cânte tot felul de păseri, care nu se mai află pe lumea asta, aceluia îi dă fata; ba

cică-i mai dă și jumătate din împărăția lui. Iară cine s-a bizui să vină ca s-o ceară de nevastă și n-a izbuti să facă podul, așa cum ți-am spus, aceluia pe loc îi și taie capul. Și cică până acum o mulțime de feciori de crai și de împărați, cine mai știe de pe unde au venit, și nici unul din ei n-a făcut nici o ispravă; și împăratul, după cum s-a hotărât, pe toți i-a tăiat, fără cruțare, de le plânge lumea de milă. Apoi, măi babă, ce zici? bune vești sunt aceste? Ba și împăratul cică s-a bolnăvit de supărare!

— Of! moșnege, of! boala împăraților e ca sănătatea noastră! Numai despre feții de împărat, ce mi-ai spus, mi se rupe inima din mine, că mare jale și alean or fi mai ducând mamele lor pentru dânșii! Mai bine că al nostru nu poate vorbi și nu-l duce capul, ca pe alții… la atâtea iznoave.

— Bune-s și acestea, măi babă; da' bună ar fi și aceea când ar avè cineva un fecior care să facă podul și să ieie pe fata împăratului, că știu c-ar încăleca pe nevoie și, Doamne! mare slavă ar mai dobândi în lume!

Când vorbeau bătrânii, purcelul ședea în culcuș, într-un cotlon sub vatră, cu râtul în sus și, uitându-se țintă în ochii lor, asculta ce spun ei și numai pufnea din când în când. Și cum sfătuiau bătrânii, ei în de ei, despre acestea, numai iaca se aude sub vatră: „Tată și mamă! eu îl fac". Baba atunci a amețit de bucurie, moșneagul însă, gândind că-i Ucigă-l-crucea, s-a spăriet și, uimit, se uita prin bordeiu în toate părțile, să vadă de unde a ieșit acel glas; dar, nevăzând pe nime, și-a mai venit în sine. Însă godacul iar a strigat:

— Tată, nu te înfricoșa, că eu sunt! Ci trezește pe mama și du-te la împăratul de-i spune că eu îi fac podul.

Moșneagul atunci zise îngăimat:

— D'apoi ai să-l poți face, dragul tatei?

— Despre asta n-aibi grijă, tată, că ești cu mine. Numai du-te și vestește împăratului ce-am spus eu!

Baba, atunci, venindu-și în sine, sărută băietul și-i zise:

— Dragul mamei, drag! Nu-ți pune viața în primejdie, și pe noi să ne lași, tocmai acum, străini, cu inima arsă și fără nici un sprijin!

— Nu te îngriji, mămucă, de feliu; că trăind și nemurind ai să vezi cine sunt eu.

Atunci moșneagul, nemaiavând ce zice, își peaptănă barba frumos, iè toiagul bătrâneților în mână, apoi iese din casă și pornește spre împărăție și, cum ajunge în târg, se duce cu pieptul deschis drept la palatul împăratului. Un străjer, cum vede pe moșneag că stă pe-acolo, îl întreabă:

— Da' ce vrei, moșule!

— Ia, am treabă la împăratul; feciorul meu se prinde că i-a face podul.

Străjerul, știind porunca, nu mai lungește vorba, ci iè moșneagul și-l duce înaintea împăratului. Împăratul, văzând pe moșneag, îl întreabă:

— Ce voiești de la mine, moșule?

— Să trăiți mulți ani cu bine, luminate și preaputernice împărate! Fecioru-meu, auzind că aveți fată de măritat, m-a trimis, din partea lui, ca să aduc la cunoștința măriei-voastre că el, cică, poate să vă facă podul.

— Dacă poate să-l facă, facă-l, moșnege; și atunci fata și jumătate din împărăția mea ale lui să fie. Iară de nu, atunci… poate-i fi auzit ce-au pățit alții, mai de viță decât dânsul?! Dacă te prinzi așa, apoi mergi de-ți adă feciorul încoace. Iară de nu, caută-ți de drum și nu umbla cu gărgăunii în cap.

Moșneagul, auzind aceste chiar din gura împăratului, se pleacă până la pământ; apoi iese și pornește spre casă, ca să-și aducă feciorul. Și, cum ajunge acasă, spune fecioru-său ce a zis împăratul. Purcelul atunci, plin de bucurie, începe a zburda prin bordeiu, dă un ropot pe sub laiți, mai răstoarnă câteva oale cu râtul și zice:

— Haidem, tătucă, să mă vadă împăratul!

Baba, atunci, începe a se boci și a zice:

— Se vede că eu nu mai am parte în lumea asta de nimica! Până acum m-am chinuit de l-am crescut și l-am scos din toată nevoia, și acum… parcă văd c-am să rămân fără dânsul! Și, tot bocind ea, o apucă leșin de supărare.

Iar moșneagul, de cuvânt; pune cușma pe cap, o îndeasă pe urechi, își iè toiagul în mână, iese din casă și zice:

— Hai cu tata, băiete, s-aducem noră mâne-ta.

Purcelul, atunci, de bucurie, mai dă un ropot pe sub lăiți, apoi se iè după moșneag și, cât colè, mergea în urma lui, grohăind și mușluind pe jos, cum e treaba porcului. Abiè ajung ei la porțile palatului împărătesc, și străjerii, cum îi văd, încep a se uita unul la altul și a bufni de râs.

— Da' ce-i acesta, moșule? zise unul din ei.

— D'apoi acesta mi-e feciorul, care se prinde c-a face podul împăratului.

— Doamne, moșule, Doamne! multă minte îți mai trebuie! zise un străjer bătrân; se vede că ți-ai urât zilele!

— Apoi dă, ce-i scris omului în frunte-i este pus, și tot de-o moarte are să moară cineva.

— D-ta, moșule, cum vedem noi, cauți pricina ziua-miaza-mare, cu lumânare, ziseră străjerii.

— D-apoi asta nu vă privește pe d-voastre; ia, mai bine păziți-vă gura și dați de știre împăratului c-am venit noi, răspunse moșneagul.

Străjerii, atunci, se uită lung unul la altul și strâng și ei din umere, apoi unul din ei vestește împăratului despre venirea noilor pețitori, moșneagul cu purcelul său! Atunci împăratul îl cheamă înaintea sa. Moșneagul, cum întră, se pleacă până la pământ și stă la ușă, smerit. Iară purcelul calcă înainte pe covoare, grohăind, și începe a mușlui prin casă.

Atunci împăratul, văzând așa mare obrăznicie, pe de-o parte i-a venit a râde, iară pe de alta se tulbură grozav și zise:

— Da' bine, moșnege, când ai venit în cela rând, parcă erai în toată mintea; dar acum unde te visezi, de umbli cu porci după tine? Și cine te-a pus la cale să mă iei tocmai pe mine în bătaie de joc?

— Ferească Dumnezeu, înălțate împărate, să cuget eu, om bătrân, la una ca asta! D-apoi, să avem iertare, luminarea-voastră, că acesta mi-i flăcăul, despre care v-am spus mai dăunăzi că m-a trămis la măria-voastră, dacă vă mai aduceți aminte.

— Și el are să-mi facă podul?

— D-apoi așa nădăjduim în Dumnezeu, că chiar el, măria-ta!

— Hai! ie-ți porcul de-aici și ieși afară! Și dacă până mâne dimineață n-a fi podul gata, moșnege, are să-ți steie capul unde-ți stau talpele. Înțelesu-m-ai?

— Milostiv este Cel-de-sus, măria-voastră! Iară dacă s-a întâmpla – să nu bănuiți, puternice împărate! – după dorința luminării-voastre, apoi atunci să ne trimiteți copila acasă.

Și zicând aceste, se pleacă după obiceiu, își iè purcelul, iese și pornește spre casă, urmat de câțiva ostași, în paza cărora l-a dat împăratul până a doua zi, ca să vadă ce poate fi una ca asta. Căci multă vorbă, mult râs și mare nedumerire se mai făcuse la palat și în toate părțile despre o astfel de batjocură nemaipomenită.

Și, cătră sară, ajungând moșneagul și cu purcelul acasă, pe babă o apucă un tremur, de spaimă, și începe a se văicăra și a zice:

— Vai de mine, moșnege! da' ce foc mi-ai adus la casă? Mie ostași îmi trebuiesc?

— Încă mai ai gură să întrebi?! acestea-s faptele tale; m-am luat după capul tău cel sec și m-am dus pe coclauri să-ți aduc copii de suflet. Și acum, iaca în ce chichion am

întrat! Că n-am adus eu ostașii, ci ei m-au adus pe mine. Și capului meu se vede că până mâne dimineață i-a fost scris să mai steie unde stă!

Purcelul însă umbla mușluind prin casă după mâncare și nici grijă n-avea despre încurcala ce făcuse. Moșnegii s-au ciondănit cât s-au mai ciondănit și, cât erau ei de îngrijiți, despre ziuă au adormit. Iară purcelul atunci s-a suit binișor pe laiță, a spart o fereastră de bărdăhan și, suflând o dată din nări, s-au făcut că două suluri de foc, de la bordeiul moșneagului, care acum nu mai era bordeiu, și până la palatul împăratului. Și podul, cu toate cele poruncite, era acum gata. Iară bordeiul moșneagului se prefăcuse într-un palat mult mai strălucitor decât al împăratului! Și, deodată, baba și moșneagul se trezesc îmbrăcați în porfiră împărătească, și toate bunătățile de pe lume erau acum în palaturile lor. Iară purcelul zburda și se tologea numai pe covoare, în toate părțile.

Tot în acea vreme, și la împărăție strașnică zvoană s-a făcut, și însuși împăratul cu sfetnicii săi, văzând această mare minune, grozav s-au spăriet, și temându-se împăratul să nu i se întâmple ceva de rău, a făcut sfat și a găsit cu cale să dea fata după feciorul moșneagului și de îndată a și trimis-o. Căci și împăratul, cât era de împărat, le dăduse acum toate pe una, și nici macar aceea nu era bună: frica!

Nuntă n-a mai făcut, căci cu cine era s-o facă? Fata împăratului, cum a ajuns la casa mirelui, i-au plăcut palaturile și socrii. Iar când a dat cu ochii de mire, pe loc a încremenit, dar mai pe urmă, strângând ea din umere, a zis în inima sa: „Dacă așa au vrut cu mine părinții și Dumnezeu, apoi așa să rămâie.“ Și s-a apucat de gospodărie.

Purcelul toată ziua mușluia prin casă, după obiceiul său, iară noaptea, la culcare, lepăda pelea cea de porc și rămânea un fecior de împărat foarte frumos! Și n-a trecut

mult, și nevasta lui s-a deprins cu dânsul, de nu-i mai era acum așa de urât ca dintăi.

La vro săptămână, două, tânăra împărăteasă, cuprinsă de dor, s-a dus să-și mai vadă părinții; iară pe bărbat l-a lăsat acasă, căci nu-i da mâna să iasă cu dânsul. Părinții, cum au văzut-o, s-au bucurat cu bucurie mare și, întrebând-o despre gospodărie și bărbat, ea a spus tot ce știa. Atunci împăratul a început s-o sfătuiască, zicând:

— Draga tatei! Să nu cumva să te împingă păcatul să-i faci vrun neajuns, ca să nu pățești vreo nenorocire! Căci, după cum văd eu, omul acesta, sau ce-a fi el, are mare putere. Și trebuie să fie ceva neînțeles de mintea noastră, de vreme ce a făcut lucruri peste puterea omenească!

După aceasta au ieșit amundouă împărătesele în grădină ca să se primble. Și aici, mama sfătui pe fată cu totul de alt fel:

— Draga mamei, ce fel de viață ai să mai duci tu dacă nu poți ieși în lume cu barbatul tău? Eu te sfătuiesc așa: să potrivești totdeauna să fie foc zdravăn în sobă și, când a adormi bărbatu-tău, să iei pielea cea de porc și s-o dai în foc, ca să ardă, și atunci ai să te mântui de dânsa!

— Că bine zici, mamă! iaca, mie nu mi-a venit în cap de una ca asta.

Și cum s-a întors împărăteasa cea tânără sara acasă, a și poruncit să-i facă un foc bun în sobă. Și când dormea bărbatu-său mai bine, ea a luat pielea cea de porc, de unde o punea el, și a dat-o pe foc! Atunci perii de pe dânsa au început a pârâi și pelea a sfârâi, prefăcându-se în cioric ars și apoi în scrum; și a făcut în casă o duhoare așa de grozavă, încât bărbatul pe loc s-a trezit înspăimântat, a sărit drept în picioare și s-a uitat cu jale în sobă. Și când a văzut această mare nenorocire, a lăcrimat, zicând:

— Alei! femeie nepricepută! Ce-ai făcut? De te-a învățat cineva, rău ți-a priit, iară de-ai făcut-o din capul tău, rău cap ai avut!

Atunci ea deodată s-a văzut încinsă peste mijloc cu un cerc zdravăn de fier. Iară bărbatu-său i-a zis:

— Când voiu pune eu mâna mea cea dreaptă pe mijlocul tău, atunci să plesnească cercul acesta, și numai atunci să se nască pruncul din tine, pentru că ai ascultat de sfaturile altora, de ai nenorocit și căzăturile ieste de bătrâni, m-ai nenorocit și pe mine și pe tine deodată! Și dacă vei avea cândva nevoie de mine, atunci să știi că mă cheamă *Făt-Frumos* și să mă cauți la Mănăstirea-de-Tămâie.

Cum a sfârșit de zis aceste, deodată s-a stârnit un vânt năpraznic, și, venind un vârtej înfricoșat, a ridicat pe ginerele împăratului în sus și s-a făcut nevăzut. Atunci podul cel minunat îndată s-a stricat și s-a mistuit, de nu se știe ce s-a făcut. Iară palatul în care ședeau moșnegii și cu nora, cu toate bogățiile și podoabele din el, s-a schimbat iarăși în sărăcăciosul bordeiu al moșneagului, de mai nainte. Atunci bătrânii, văzând astă mare nenorocire și pe nora lor în așa hal, au început a o mustra, cu lacrimi în ochi, și a-i zice cu asprime să se ducă unde știe, că ei n-au cu ce s-o ție.

Ea, văzându-se acum așa de nenorocită și horopsită, ce să facă și încotro s-apuce? Să se ducă la părinți? Se temea de asprimea tată-său și de șugubața defăimare a oamenilor! Să rămâie pe loc? Nu avea cele trebuitoare și-i era lehamite de mustrările socrilor. În sfârșit, s-a hotărât a se duce în toată lumea, să-și caute bărbatul. Și hotărându-se astfel, a zis Doamne-ajută! și a pornit încotro a văzut cu ochii. Și a mers ea, a mers tot înainte, prin pustiuri, un an de zile, până ce a ajuns într-un loc sălbatic și cu totul necunoscut. Și aici, văzând o căsuță tupilată și acoperită cu mușchiu, care

mărturisea despre vechimea ei, a bătut la poartă. Atunci se aude dinlăuntru un glas de femeie bătrână, zicând:

— Cine-i acolo?

— Eu sunt, un drumeț rătăcit.

— De ești om bun, aproape de chilioara mea; iară de ești om rău, departe de pe locurile aceste, că am o cățea cu dinții de oțel și, de i-oiu da drumul, te face mii și fărâme!

— Om bun, măicuță!

Atunci i se deschide poarta și drumeața întră înlăuntru.

— Da' ce vânt te-a adus și cum ai putut răzbate prin aceste locuri, femeie, hăi? Că pasere măiastră nu vine pe aici, necum om pământean.

Atunci drumeața a oftat din greu și a zis:

— Ia, păcatele mele m-au adus, măicuță. Caut Mănăstirea-de-Tămâie și nu știu în care parte a lumii se află!

— Se vede că tot mai ai oleacă de noroc de ai nimerit tocmai la mine. Eu sunt Sfânta Mercuri, de-i fi auzit de numele meu.

— De nume am auzit, măicuță, dar că te afli în lumea asta, nici prin cap nu mi-a trecut vreodată.

— Vezi? Tot de noroc să se plângă omul!

Apoi Sfânta Mercuri a strigat o dată cu glas puternic, și pe loc s-au adunat toate jivinele din împărăția ei; și, întrebându-le despre Mănăstirea-de-Tămâie, au răspuns toate deodată că nici n-au auzit măcar pomenindu-se de numele ei. Sfânta Mercuri, auzind aceste, s-a arătat cu mare părere de rău, dar, neavând nici o putere, a dat drumeței un corn de prescură și un păhăruț de vin, ca să-i fie pentru hrană la drum; și i-a mai dat încă o furcă de aur, care torcea singură, și i-a zis cu bineșorul: „Păstreaz-o, că ți-a prinde bine la nevoie". Apoi a îndreptat-o la soră-sa cea mai mare, la Sfânta Vineri.

Și drumeața, pornind, a mers iar un an de zile tot prin locuri sălbatice și necunoscute, până ce cu mare greu ajun-

se la Sfânta Vineri. Și aici i s-a întâmplat ca și la Sfânta Mercuri: numai că Sfânta Vineri i-a mai dat și ea un corn de prescură, un păhăruț de vin și o vârtelniță de aur care depăna singură; și a îndreptat-o și ea cu multă bunătate și blândețe la soră-sa cea mai mare, la Sfânta Duminecă. Și de aici drumeața, pornind chiar în acea zi, a mers iarăși un an de zile prin niște pustietăți și mai grozave decât cele de până aici. Și fiind însărcinată pe al treilea an, cu mare greutate a putut să ajungă și până la Sfânta Duminecă. Și Sfânta Duminecă a primit-o cu aceeași rânduială și tot așa de bine ca și surorile sale. Și făcându-i-se milă de această nenorocită și struncinată ființă, a strigat și Sfânta Duminecă o dată, cât a putut, și îndată s-au adunat toate vietățile: cele din ape, cele de pe uscat și cele zburătoare. Și atunci ea le-a întrebat cu tot dinadinsul dacă știe vreuna din ele în care parte a lumii se află Mănăstirea-de-Tămâie. Și toate au răspuns, ca dintr-o singură gură, că nu li s-au întâmplat să audă măcar vorbindu-se vreodată despre aceasta. Atunci Sfânta Duminecă a oftat din adâncul inimei, s-a uitat galiș la nenorocita drumeață și i-a zis:

— Se vede că vrun blăstăm al lui Dumnezeu, sau altăceva, așa trebuie să fie, de nu ai parte de ceea ce cauți, fiica mea! Că aici este capătul unei lumi necunoscute încă și de mine, și oricât ai voi tu și oricare altul să mai meargă înainte de aici, este cu neputință.

Și atunci, numai iaca un ciocârlan șchiop se vede venind, cât ce putea; și, șovâlc, șovâlc, șovâlc! se înfățișează înaintea Sfintei Dumineci. Atunci ea îl întreabă și pe acesta:

— Tu, ciocârlane, nu cumva știi unde se află Mănăstirea-de-Tămâie?

— Da' cum să nu știu, stăpână? Că doar pe-acolo m-a purtat dorul, de mi-am frânt piciorul.

— Dacă-i așa, apoi acum îndată iè pe această femeie, du-o numaidecât acolo, cum îi ști tu, și povățuiește-o cum a fi mai bine.

Atunci ciocârlanul, oftând, a răspuns cu smerenie:

— Mă supun cu toată inima la slujba măriei-voastre, stăpână, deși este foarte cu anevoie de mers până acolo.

Apoi Sfânta Duminecă a dat și ea drumeței un corn de prescură și un păhăruț de vin, ca să-i fie pentru hrană până la Mănăstirea-de-Tămâie; și i-a mai dat o tipsie mare de aur și o cloșcă tot de aur, bătută cu pietre scumpe, și cu puii tot de aur, ca să-i prindă bine la nevoie; și apoi a dat-o pe sama ciocârlanului, care îndată a și pornit, șovâlcâind. Și când ciocârlanul pe jos, când drumeața pe sus, când ea pe jos, când el pe sus. Și când biata drumeață nu mai putea nici pe sus, nici pe jos, atunci îndată ciocârlanul o lua pe aripioarele sale și o ducea. Și tot așa mergând ei încă un an de zile, cu mare greutate și zdruncen, au trecut peste nenumărate țări și mări, și prin codri și pustietăți așa de îngrozitoare, în care fojgăiau bălauri, aspide veninoase, vasiliscul cel cu ochi fărmăcători, vidre câte cu douăzeci și patru de capete și altă mulțime nenumărată de gângănii și jigănii înspăimântătoare, care stăteau cu gurile căscate, numai și numai să-i înghită; despre a cărora lăcomie, viclenie și răutate nu-i cu putință să povestească limba omenească.

Și, în sfârșit, după atâta amar de trudă și primejdii, cu mare ce au izbutit să ajungă la gura unei peșteri. Aici călătoarea s-a suit iarăși pe aripile ciocârlanului, din care abia mai putea fâlfâi, și el și-a dat drumul cu dânsa pe o altă lume, unde era un raiu, și nu altăceva!

— Iaca Mănăstirea-de-Tămâie! zise ciocârlanul. Aici se află Făt-Frumos, pe care îl cauți tu de-atât amar de vreme. Nu cumva ți-i cunoscut ceva pe aici?

Atunci ea, deși îi fugeau ochii de atâtea străluciri, se uită mai cu băgare de samă și îndată cunoaște podul cel minu-

nat din ceea lume și palatul în care trăise ea cu Făt-Frumos așa de puțin, și îndată i se umplură ochii de lacrimi de bucurie.

— Mai stăi! și nu te bucura așa degrabă, că încă ești nemernică pe aceste locuri și tot n-ai scăpat de primejdii, zise ciocârlanul.

Îi arată apoi o fântână, unde trebuia să se ducă trei zile de-a rândul; îi spune cu cine are să se întâlnească și ce să vorbească; o povățuiește ce să facă, rând pe rând, cu *furca*, cu *vârtelnița*, cu *tipsia* și cu *cloșca cu puii de aur* dăruite ei de cele trei surori: Sfânta Mercuri, Sfânta Vineri și Sfânta Duminecă.

Apoi, luându-și ziua bună de la călătoarea încredințată lui, iute se întoarnă înapoi, zburând neîncetat de frică să nu-i mai rupă cineva și celalalt picior. Iară nemernica drumeață, lăcrimând, îl petrecea cu ochii în zbor, mergând spre fântâna ce-i arătase el.

Și cum ajunge la fântână, scoate mai întâi furca, de unde o avea strânsă, și apoi se pune jos să se odihnească. Nu trece mult și, viind o slujnică să ieie apă, cum vede o femeie necunoscută și furca cea minunată torcând singură fire de aur, de mii de ori mai subțiri decât părul din cap, fuga la stăpână-sa și-i dă de veste!

Stăpâna acestei slujnice era viespea care înălbise pe dracul, îngrijitoarea de la palatul lui Făt-Frumos, o vrăjitoare strașnică, care închega apa și care știa toate drăcăriile de pe lume. Dar numai un lucru nu știa hârca: gândul omului. Talpa-iadului, cum aude despre această minunăție, trimite slujnica degrabă, să-i cheme femeia cea străină la palat și, cum vine, o întreabă:

— Am auzit că ai o furcă de aur care toarce singură. Nu ți-e de vânzare, și cât mi-i cere pe dânsa, femeie, hăi?

— Ia, să mă lași să stau într-o noapte în odaia unde doarme împăratul.

— De ce nu? Dă furca încoace și rămâi aici până la noapte, când s-a înturna împăratul de la vânătoare.

Atunci drumeața dă furca și rămâne. Știrba-baba-cloanța, știind că împăratul are obiceiu a bea în toată sara o cupă de lapte dulce, i-a pregătit acum una ca să doarmă dus până a doua zi dimineață. Și cum a venit împăratul de la vânătoare și s-a pus în așternut, hârca i-a și trimis laptele; și cum l-a băut împăratul, pe loc a adormit ca mort. Atunci Talpa-iadului a chemat pe necunoscuta drumeață în odaia împăratului, după cum avusese tocmeală, și a lăsat-o acolo, zicându-i încetișor:

— Șezi aici până despre ziuă, că am să vin atunci tot eu să te iau.

Hârca, nu doar că șoptea și umbla cătinel ca să n-o audă împăratul, ci avea grijă să n-o audă, din odaia de alăturea, un credincios al împăratului, care în toate zilele umbla cu dânsul la vânat.

Și cum s-a depărtat băboiul de acolo, nenorocita drumeață a îngenuncheat lângă patul soțului ei și a început a plânge cu amar și a zice:

— Făt-Frumos! Făt-Frumos! Întinde mâna ta cea dreaptă peste mijlocul meu, ca să plesnească cercul ist afurisit și să nasc pruncul tău!

Și, sărmana, s-a chinuit așa până despre ziuă, dar în zadar, căci împăratul parcă era dus pe ceea lume! Despre ziuă, Tălpoiul a venit posomorâtă, a scos pe necunoscuta de acolo și i-a zis cu ciudă să iasă din ogradă și să meargă unde știe. Și nenorocita, ieșind cu nepus în masă și necăjită ca vai de ea, s-a dus iarăși la fântână și a scos acum vârtelnița. Și viind iarăși slujnica la apă și văzând și această mare minune, fuga la stăpână-sa și-i spune că femeia ceea de ieri are acum o vârtelniță de aur, care deapănă singură și care-i mult mai minunată decât furca ce i-a dat. Atunci

pohoața de babă o cheamă iarăși la dânsa prin slujnică, pune mâna și pe vârtelniță, tot cu același vicleșug, și a doua zi des-dimineață o scoate iarăși din odaia împăratului și din ogradă.

Însă în această noapte credinciosul împăratului, simțind ce s-a petrecut și făcându-i-se milă de nenorocita de străină, ș-a pus în gând să descopere vicleșugul babei. Și cum s-a sculat împăratul și s-a pornit la vânătoare, credinciosul i-a spus cu de-amăruntul ce se petrecuse în odaia lui în cele două nopți din urmă. Și împăratul, cum a auzit aceste, pe loc a tresărit, de parcă i-a dat inima dintr-însul. Apoi a plecat ochii în jos și a început a lăcrima. Și pe când din ochii lui Făt-Frumos se scurgeau șiroaie de lacrimi, la fântâna știută, urgisita și zbuciumata lui soție scosese acum pe tipsie și cloșca cu puii de aur, cea mai de pe urmă a ei nădejde! Și cum sta ea în preajma fântânii, numai ce iaca pe slujnica știută iarăși o aduce Dumnezeu la fântână, și când mai vede și această mare minunăție, nici mai așteaptă să ieie apă, ci fuga la stăpână-sa și-i spune:

— Doamne, stăpână, Doamne! Ce-am văzut eu! Femeia ceea are acum o tipsie de aur și o cloșcă de aur, cu puii tot de aur, așa de frumoși, de-ți fug ochii pe dânșii!

Băbornița, cum aude aceasta, pe loc trimite s-o cheme, zicând în gândul său: „După ce umblă ea nu se mănâncă".

Și cum vine străina, hoanghina pune mâna și pe tablaua cea de aur și pe cloșca de aur cu puii de aur, tot cu același vicleșug.

Dar împăratul, când a venit în astă-sară de la vânat și când i s-a adus laptele, a zis în gândul său:

— Acest lapte nu se mai bè, și cum a zis l-a și aruncat pe furiș, undeva, și pe loc s-a făcut că doarme dus.

După ce hârca s-a încredințat că împăratul doarme, bizuindu-se ea și acum în puterea băuturei sale, a adus iarăși pe

străină în odaia lui, tot cu aceeași rânduială ca și în nopțile trecute; și lăsând-o acolo, s-a depărtat! Atunci zbuciumata drumeață, căzând iarăși în genunchi lângă patul soțului ei, se îneca în lacrimi, spuind iarăși cuvintele aceste:

— Făt-Frumos! Făt-Frumos! Fie-ți milă de două suflete nevinovate, care se chinuiesc de patru ani cu osânda cea mai cumplită! Și întinde mâna ta cea dreaptă peste mijlocul meu, să plesnească cercul și să se nască pruncul tău, că nu mai pot duce această nesuferită sarcină!

Și când a sfârșit de zis aceste, Făt-Frumos a întins mâna, ca prin somn, și când s-a atins de mijlocul ei, dang! a plesnit cercul, și ea îndată a născut pruncul, fără a simți câtuși de puțin durerile facerii. După aceasta împărăteasa povestește soțului său câte a pătimit ea de când s-a făcut el nevăzut.

Atunci împăratul, chiar în puterea nopții, se scoală, ridică toată curtea în picioare și poruncește să-i aducă pe hârca de babă înaintea sa, dimpreună cu toate odoarele luate cu vicleșug de la împărăteasa lui. Apoi mai poruncește să-i aducă o iapă stearpă și un sac plin cu nuci, și să lege și sacul cu nucele și pe hârcă de coada iepei, și să-i deie drumul. Și așa s-a făcut. Și când a început iapa a fugi, unde pica nuca, pica și din Talpa-iadului bucățica; și când a picat sacul, i-a picat și hârcei capul.

Hârca aceasta de babă era scroafa cu purceii din bulhacul peste care v-am spus că dăduse moșneagul, crescătorul lui Făt-Frumos. Ea, prin drăcăriile ei, prefăcuse atunci pe stăpânu-său, Făt-Frumos, în purcelul cel ogârjit, răpciugos și răpănos, cu chip să-l poată face mai pe urmă ca să ieie vreo fată de-a ei, din cele unsprezece ce avea și care fugiseră după dânsa din bulhac. Iaca dar pentru ce Făt-Frumos a pedepsit-o așa de grozav. Iară pe credincios cu mari daruri l-au dăruit împăratul și împărăteasa, și pe lângă dânșii l-au ținut până la sfârșitul vieței lui.

Acum, aduceți-vă aminte, oameni buni, că Făt-Frumos nu făcuse nuntă când s-a însurat. Dar acum a făcut și nunta și cumătria totodată, cum nu s-a mai pomenit și nici cred că s-a mai pomeni una ca aceasta undeva. Și numai cât a gândit Făt-Frumos, și îndată au și fost de față părinții împărătesei lui și crescătorii săi, baba și moșneagul, îmbrăcați iarăși în porfiră împărătească, pe care i-au pus în capul mesei. Și s-a adunat lumea de pe lume la această mare și bogată nuntă, și a ținut veselia trei zile și trei nopți, și mai ține și astăzi, dacă nu cumva s-a fi sfârșit.

Povestea lui Stan Pățitul

ERA ODATĂ UN FLĂCĂU STĂTUT, PE CARE-L CHEMA Stan. Și flăcăul acela din copilăria lui se trezise prin străini, fără să cunoască tată și mamă și fără nici o rudă care să-l ocrotească și să-l ajute.

Și, ca băiet străin ce se găsea, nimernicind el de colo până colo pe la ușile oamenilor, de unde până unde s-a oploșit de la o vreme într-un sat mare și frumos.

Și aici, slujind cu credință ba la unul, ba la altul, până la vârsta de treizeci și mai bine de ani, și-a sclipuit puține parale, câteva oi, un car cu boi și o văcușoară cu lapte. Mai pe urmă și-a înjghebat și o căsuță, și apoi s-a statornicit în satul acela pentru totdeauna, trăgându-se la casa lui și muncind ca pentru dânsul. Vorba ceea: „Și peatra prinde mușchiu dacă șede mult într-un loc".

Și cum s-a văzut flăcăul cu casă și avere bunicică, nu mai sta locului, cum nu stă apa pe pietre, și mai nu-l prindea somnul de harnic ce era. Dintr-o parte venea cu carul, în alta se ducea, și toate trebile și le punea la cale singurel. Nu-i vorbă că, de greu, greu îi era; pentru că, în lipsa lui, n-avea cine să-i îngrijească de casă și de vitișoare cum trebuie. Numai, dă! ce să facă bietul om? Cum era să se întindă mai mult, că de-abia acum se prinsese și el cu

mânele de vatră; și câte a tras până s-a văzut la casa lui, numai unul Dumnezeu știe. De-aceea alerga singur zi și noapte în toate părțile, cum putea, și muncea în dreapta și în stânga, că doar-doar a încăleca pe nevoie, ș-apoi atunci, văzând și făcând.

Toate ca toate, dar urâtul îi venea de hac. În zile de lucru, calea-valea; se lua cu treaba și uita de urât. Dar în nopțile cele mari, când era câte o givorniță cumplită și se mai întâmpla să fie și sărbători la mijloc, nu mai știa ce să facă și încotro să apuce, vorba cântecului:

De urât mă duc de-acasă,
Și urâtul nu mă lasă;
De urât să fug în lume,
Urâtul fuge cu mine.

Se vede lucru că așa e făcut omul, să nu fie singur. De multe ori i-a venit flăcăului în cap să se însoare, dar când își aducea aminte uneori de câte i-au spus că au pătimit unii și alții de la femeile lor, se lua pe gânduri și amâna, din zi în zi și de joi până mai de-apoi, această poznașă trebușoară și gingașă în multe privinți, după cum o numea el, gândindu-se mereu la multe de toate… Unia zic așa, că femeia-i sac fără fund. Ce-a mai fi și asta? Alții, că să te ferească Dumnezeu de femeia leneșă, mârșavă și răsipitoare; alții alte năstrușnicii, încât nu știi ce să crezi și ce să nu crezi?

Numai nu-i vorbă că am văzut eu și destui bărbați mult mai ticăiți și mai chitcăiți decât cea mai biciznică femeie. Și așa, trezindu-se el în multe rânduri vorbind singur, ca nebunii, sta în cumpene: să se însoare… să nu se însoare?!…

Și, ba s-a însura la toamnă, ba la iarnă, ba la primăvară, ba la vară, ba iar la toamnă, ba vremea trece, flăcăul începe și el a se trece, mergând tot înainte cu burlăcia, și însurătoarea rămâne baltă. Și apoi este o vorbă: că până la

20 de ani se însoară cineva singur; de la 20-25 îl însoară alții; de la 25-30 îl însoară o babă, iară de la 30 de ani înainte numai dracu-i vine de hac.

Tocmai așa s-a întâmplat și cu flăcăul acesta că, până la vremea asta, nici el de la sine, nici prietenii, nici babele – câtu-s ele de-a dracului, de prefăcute și iscoditoare – tot nu l-au putut face să se însoare.

Stan era om tăcut în felul său, dar și când da câte-o vorbă dintr-însul vorba era vorbă, la locul ei, și nu-l putea răpune te miri cine.

Mulți trăgeau nădejdea să-l ieie de ginere, dar flăcăul era chitit la capul său și nu se da cu una, cu două. Și așa, de la o vreme, și prietenii și babele lehămetindu-se, l-au dat în burduhul dracului și l-au lăsat pe sama lui, să facă de-acum înainte ce-a ști el cu dânsul, că ei și-au luat toată nădejdea.

Amu, întru-una din zile, flăcăul se scoală de noapte, face mămăligă îmbrânzită și ce-a mai dat Dumnezeu, pune mâncarea în traistă, înjugă boii la car, zice Doamne-ajută și se duce la pădure, să-și aducă un car de lemne. Și ajungând el în pădure pe când se amija de ziuă, a tăiat lemne, a încărcat carul zdravăn și l-a cetluit bine, și păn-or mai mânca boii, s-a pus să mănânce și el ceva. Și după ce a mâncat cât i-a trebuit, i-a mai rămas o bucățică de mămăligă îmbrânzită și, făcând-o boț, a zis: „Ce s-o mai duc acasă? ia s-o pun ici pe teșitura asta, că poate-a găsi-o vreo lighioaie ceva, a mânca-o și ea ș-a zice-o bodaproste". Și punând mămăliga pe teșitură, înjugă boii, zice iar un Doamne-ajută și, pe la prânzișor, pornește spre casă. Și cum a pornit el din pădure, pe loc s-a și stârnit un vifor cumplit, cu lapoviță în două, de nu vedeai nici înainte, nici înapoi. Mânia lui Dumnezeu ce era afară! să nu scoți câne din casă, dar încă om! Însă dracul nu caută mai bine; la așa vreme te face să pierzi răbdarea și, fără să vrei, te vâră în păcat.

În acea zi, Scaraoschi, căpetenia dracilor, voind a-și face mendrele cum știe el, a dat poroncă tuturor slugilor sale ca să apuce care încotro a vedè cu ochii, și pretutindene, pe mare și pe uscat, să vâre vrajbă între oameni și să le facă pacoste.

Atunci dracii s-au împrăștiet, iute ca fulgerul, în toate părțile. Unul din ei a apucat spre păduri, să vadă de n-a putè trebălui ceva și pe-acolo; doar a face pe vrun om să bârfească împotriva lui Dumnezeu, pe altul să-și chinuiască boii, altuia să-i rupă vrun capăt sau altceva de la car, altuia să-i schilogească vrun bou, pe alții să-i facă să se bată până s-or ucide, și câte alte bazaconii și năzbutii de care iscodește și vrăjește dracul.

Ce-or fi isprăvit ceilalți draci nu știm, dar acestui de la pădure nu i-a mers bine în acea zi. S-a pus el, nu-i vorbă, luntre și punte ca să-și vâre codița cea bârligată undeva, dar degeaba i-a fost, că, pe unde se ducea, tot în gol umbla.

Și tot cercând el ba ici, ba colea, înspre sară numai ce dă de-o pârtie. Atunci se iè tiptil-tiptil pe urma ei și se duce tocmai la locul de unde încărcase Stan lemnele. Și, când colo, găsește numai locul, pentru că flăcăul, după cum am spus, de mult ieșise din pădure și se dusese în treaba lui.

Văzând el dracul că nici aici n-a izbutit nimica, crâșca din măsele și crăpa de ciudă, pentru că era îngrijit cu ce obraz să se înfățișeze înaintea lui Scaraoschi; ș-apoi, afară de aceasta, era buimac de cap și hămesit de foame, de atâta umblet.

Și cum sta el pe gânduri, posomorât și bezmetic, numai iaca ce vede pe-o teșitură un boț de mămăligă. Atunci, bucuria dracului! Odat-o și halește și nu zice nimica. Apoi, nemaiavând ce face, își iè coada între vine și se întoarce la stăpânu-său, și, cum ajunge în iad, Scaraoschi îl întreabă:

— Ei, copile, ce ispravă ai făcut? Câte suflete mi-ai arvonit? Dă-ți solia!

— Ia, mai nimica, stăpâne, răspunse dracul, rușinat și tremurând ca varga de frică; se vede c-am pornit într-un ceas rău. Vremea a fost prea dimpotrivă, cum știți, și numai un om a venit azi în pădure, dar și-acela a scăpat de mine, căci am dat în urma lui târziu, tocmai când se dusese. Noroc numai c-am găsit pe-o teșitură un boț de mămăligă, de-am mâncat, căci îmi gârâiau mațele de foame. Alta nu mai știu nimica, întunecimea-voastră.

— Ei bine, zmârdoare uricioasă ce ești, de mâncat ai mâncat boțul cel de mămăligă, dar ce-a zis omul acela când a pus mămăliga acolo, pe teșitură, ai tu la știință?

— Ba de asta nu știu nimica, stăpâne.

— Apoi, ce păzești tu alta, dacă nu știi nici macar ceea ce vorbesc muritorii? Să-ți spun eu dară, deși n-am fost în pădure, ca tine: a zis că cine-a mânca boțul cel de mămăligă să zică bodaproste… Zis-ai tu ceva când ai mâncat-o?

— Ba n-am zis nimica, stăpâne.

— Așa? În loc să-ți dai osteneală ca să afli până și gândul oamenilor, tu nu știi nici măcar ceea ce vorbesc ei? Mai pot eu să am nădejde în voi? Ei, las' că-ți găsesc eu acuși leacul; te-i învăța tu minte de altă dată! Hai, pornește acum degrabă la omul acela, și să-i slujești taman trei ani de zile, cu credință, la ce te-a pune el! Simbrie în bani să nu primești de la dânsul, ci să faci tocmală că, după ce ți-i împlini anii, să ai a lua din casa lui ce-i vrea tu; și aceea are să fie de trebuință la talpa iadului, că au început a putrezi căpătâiele… Ia să vedem, ți-a veni în cap ce ai să iei? hai, gata ești? ie-ți tălpășița!

— Gata, stăpâne, iaca, pornesc!

Atunci dracul dă o raită pe la talpa iadului, să vadă ce lipsește, și apoi iese iute ca scânteia și se tot duce înainte la

slujbă, după poronca lui Scaraoschi. Și când pe aproape de casa lui Stan, dracul s-a prefăcut într-un băiet ca de opt ani, îmbrăcat cu straie nemțești, și umbla zgribulind pe la poartă. Stan era acasă și chiar atunci luase ceaunul de pe foc, ca să mestece mămăliga; și numai iaca ce vede că se răped cânii să rupă omul, nu altăceva, și când se uită mai bine, ce să vadă? Vede un băiet că se acățăra pe stâlpul porții, de teama cânilor. Atunci Stan aleargă la poartă, zicând:

— Țibă, Hormuz, na, Balan, nea! Zurzan, dați-vă-n laturi, cotarle! Da' de unde ești tu, măi țică? și ce cauți pe-aici, spaima cânilor?

— De unde să fiu, bădică? Ia, sunt și eu un băiet sărman, din toată lumea, fără tată și mamă, și vreau să întru la stăpân.

— Să întri la stăpân? d-apoi tu nici de păscut gâștele nu ești bun… Cam de câți ani îi fi tu?

— Ia, poate să am vro treisprezece ani.

— Ce spui tu, măi?… Apoi dar bine-a zis cine-a zis că vrabia-i tot pui, dar numai dracul o știe de când îi… Eu de-abia ți-aș fi dat șepte, mult opt ani. Dar ce, Doamne iartă-mă! pesemne că și straiele acestea pocite fac să arăți așa de sfrijit și închircit. Am mai văzut deunăzi umblând pe aici prin sat un ciofligar de-alde tine, dar acela era oleacă mai chipos și altfel îmbrăcat:

Cu antereu de canavață,
Ce se ținea numa-n ață,
Și cu nădragi de anglie,
Petece pe ei o mie.

Și când mergea pe drum, nădragii mergeau alături cu drumul: cică umbla după strâns pielcele, și cum trecea pe la poarta mea, de-abia l-am scos din gura lui Zurzan; l-a pieptănat de i-au mers petecele. Vorba ceea: „Aș veni desară la

voi, dar mi-e rușine de câni". Și acum parcă-l văd cât era de ferfenițos și cum își culegea boarfele de pe jos. Oleacă de n-ai pățit și tu ca dânsul. Și cum te cheamă pe tine?

— Tot Chirică mă cheamă.

— Măi parpalecule, nu cumva ești botezat de sfântul Chirică Șchiopul, care ține dracii de păr?

— Nu-l știu pe acela, dar Chirică mă cheamă.

— Apoi, despre mine, fie oricine ți-a fi nănaș, dar știu c-a nimerit-o bine, de ți-a pus numele Chirică: pentru că ești un fel de vrăbioi închircit.

— Apoi dă, bade, închircit, vrăbioi, cum mă vezi, acesta sunt, am văzut eu și hoituri mari și nici de-o lume: la treabă se vede omul ce poate. Las' să mă cheme cum m-a chema; ce ai d-ta de-acolo? Da' pe d-ta cum te cheamă?

— Tot Stan mă cheamă, dar de la o boală ce am avut, când eram mic, mi-au schimbat numele din Stan în Ipate, și de-atunci am rămas cu două nume.

— D-apoi ai la știință, bade, că și d-ta ai cântec:

Ipate, care dă oca pe spate
Și face cu mâna să-i mai aducă una.

— Dar știi că m-ai plesnit în pălărie, măi Chirică? Al dracului băiet! Parcă ești Cel-de-pe-comoară, măi, de știi toate cele! De trup ești mărunțel, nu-i vorbă, dar la fire ești mare. Ia să te vedem dacă mi-i ghici tu cimilitura aceasta:

Lată – peste lată,
peste lată – îmbojorată,
peste îmbojorată – crăcănată,
peste crăcănată – măciulie,
peste măciulie – limpezeală,
peste limpezeală – gălbeneală
și peste gălbeneală – huduleț.

Chirică atunci începe a zâmbi și zice:

— De-oi ghici, mi-i da și mie o hrincă dintr-însa?

— D-apoi știu eu ce crezi tu că-i aceea? Gâcește întâi, să vedem.

— Ce să fie?! zise Chirică. Ia, fața casei, vatra, focul, pirostiile, ceaunul, apa dintr-însul, făina și culeșerul sau melesteul.

— Bun, măi Chirică, ia acum văd și eu că nu ești prost! Hai! cât să-ți dau pe an ca să te tocmești la mine?

— Apoi eu… nu mă tocmesc cu anul.

— Dar cum te tocmești tu?

— Eu mă tocmesc pe trei ani odată: pentru că nu-s deprins a umbla din stăpân în stăpân, și vreu să cunosc ceva când voiu ieși de la d-ta.

— Despre mine, cu atâta mai bine, măi Chirică. Și ce mi-i cere tu pentru trei ani?

— Ce să-ți cer? Ia, să-mi dai de mâncare și de purtat cât mi-a trebui, iar când mi s-or împlini anii, să am a lua din casa d-tale ce voiu vrè eu.

— Ce fel de vorbă-i asta? Poate că tu îi bărăni atunci să-mi iei sufletul din mine, ori mai știu eu ce dracul ți-a veni în cap să ceri!?

— Ba nu, bade Ipate, n-aibi grijă; nu ți-oiu mai cere vrun lucru mare până pe-acolo. Ș-apoi, ce ți-oiu lua eu din casă nu-ți face trebuință d-tale.

— Apoi na! zise Ipate. Măsoară-i vorba cu îmblăciul. Balan să-ți aleagă din gură ce spui, dacă nu vorbești deslușit.

— Apoi dă, bade Ipate, unde-i vorbă, nu-i mânie: mai bine să te tocmești întâi, decât pe urmă.

— Apoi aceasta-ți spun și eu, măi, ciotul dracului! dezleagă odată calul de la gard, să știu eu atunci – de-oiu ajunge cu sănătate – ce-i al tău și ce-i al meu.

— Ia lasă, bade Ipate, lasă, nu te mai pune și d-ta atâta pentru te miri ce și mai nimica, că doar n-are să fie un cap de țară…

— Măi Chirică, știi una? rămâi la mine, și ne-om împăca noi atunci. Te văd că ești un băiet isteț și – mai știi păcatul? – poate și harnic; sameni a fi știind de unde să iei lucrul și unde să-l pui.

— Despre aceasta n-aibi grijă, bade, zise Chirică. Nu căuta că-s mic, dar trebile care ți le-oi face eu nu le-a face altul, măcar să fie cu stea în frunte.

— Mai știi? Bine-ar fi, măi Chirică, dac-ar fi toate cu lapte câte le spui. Dar tu curat că ai dat peste un stăpân ca pâinea cea bună; numai să avem vorba dinainte, să nu fii rău de gură, c-apoi mi-i să nu mă scoți din sărite și să mă faci câteodată să-mi ies din răbuș afară.

— Nici despre asta nu mă tem că-i bănui, bade Ipate.

— Vrea să zică, ne-am înțeles. De-acum vină de-i mânca și tu ceva. Iaca niște bulughine cu mujdeiu și cu mămăligă. Hai! dă-i colb ș-apoi te apucă de treabă.

Băietul se pune ciobănește într-un genunchiu, îmbucă răpede ce îmbucă și apoi se duce după trebi. Și așa era Chirică de liniștit și de harnic la trebile lui, că parcă era de-acolo de când l-a făcut mă-sa, și Ipate se îndemna cu dânsul, uitase acum de urât și huzurea de bine, și din ziua în care s-a tocmit Chirică la Ipate, norocul îi curgea gârlă din toate părțile, și nu mai știa ce are la casa lui.

Ce garduri streșinite cu spini, de mai nici vântul putea răzbate printre ele! Ce șuri și ocoale pentru boi și vaci, perdea pentru oi, poieți pentru păseri, cotețe pentru porci, sâsâiac pentru păpușoi, hambare pentru grâu și câte alte lucruri de gospodărie, făcute de mâna lui Chirică, cât ai bate din palme! Să nu spun minciuni, dar Ipate se îmbogățise însutit și înmiit de când a venit Chirică în slujbă la

dânsul. Acum văzuse el ce poate Chirică, și-i era drag ca ochii din cap.

Trecuse vreo doi ani la mijloc și în una din zile Chirică zice stăpânului său:

— Stăpâne, să nu bănuiești, da' am să zic și eu o vorbă: de ce nu te însori? Ca mâne-poimâne te-i trezi că ai îmbătrânit, și nu-ți rămâne nici un urmaș. După viață este și moarte. De unde știi ce se întâmplă, ferească Dumnezeu! și atunci, cui rămâne atâta avere?

— Ce vorbești tu, măi Chirică? Dacă nu m-am însurat eu când am fost de însurat, apoi la vremea asta ți-ai găsit să mă însor? Pesemne vrei să-și facă dracul râs de mine… Nu vezi că a trecut soarele de-ameazi: sunt mai mult bătrân decât tânăr.

— Da' ia lasă-mă la pârdalnicul, stăpâne, că-i spăriè oamenii cu vorbele d-tale! Nu te mai face așa de bătrân, că doar nu ți-i vremea trecută. Eu gândesc că tocmai acum ești bun de însurat; pentru că ai cu ce să ții nevasta și copiii. Slava Domnului! mulți ar dori să aibă ceea ce ai d-ta.

— Ți-ai găsit, zise Ipate. Parcă ești nu știu cum, măi Chirică; vorbești și tu, ia așa, în dodii, câteodată. Am eu sămănături? am eu toate cele trebuincioase pentru casă? Tu crezi că numai așa se ține femeia… Vorba ceea: „Când se-nsoară, nu-i de moară".

— De asta te plângi, stăpâne?

— D-apoi, de care altă, măi Chirică? Nu știi tu că gura înainte de toate și apoi celelalte?

— Stăpâne, dacă-i numai atâta, apoi las' că te fac eu cu grâu, să ai de unde face pâne și colaci pentru nuntă, ba și pentru cumătrie dacă vrei.

— De unde, măi Chirică?

— Vezi d-ta, colo departe, niște lanuri frumoase de grâu care dă în copt?

— Le văd.

— Du-te chiar acum la stăpânul moșiei și-i spune că te prinzi să-i dai în girezi tot grâul cât îl are sămănat. Și dacă te-a întreba cât să-ți dea pentru această ostenicioasă treabă, spune-i că nu primești bani, ci numai atâta grâu, cu paie cu tot, cât îi putè duce d-ta în spate și cu un băiet al d-tale.

— Cum asta, măi Chirică? Parcă vorbești de pe ceea lume. Crezi tu că vom putè noi singuri secera și strânge atâta amar de grâu, că doar sute și mii de brațe trebuiesc acolo, nu șagă! Ș-apoi, numai pentru două sarcini de grâu? Ce nebun ai crede tu c-ar fi acela?

— Stăpâne, ca să cunoști cine sunt eu și cât pot, ascultă-mă și du-te la boier de-i spune cum te-am învățat.

Ipate, cu un gând să se ducă și cu zece nu. În sfârșit, își ia el inima-n dinți și se duce la curte să vadă ce are să fie și, cum ajunge, se înfățișează înaintea boierului și zice:

— Să nu vă supărați, cucoane! Nu cumva aveți trebuință de secerători?

— Ba încă mare nevoie am, om bun; parcă Dumnezeu te-a adus. Căci grâul e copt, nu mai poate suferi întârziere.

— Apoi, cucoane, mă prind eu să ți-l secer.

— Cum, singur?

— Asta-i treaba mea, cucoane. Eu mă prind să ți-l dau girezi. Nu-i cuvânt gospodăresc?

— Cum văd, te bizuiești în brațe multe.

— Multe, cucoane, puține, cucoane, câte-a dat Dumnezeu; numai treaba s-o fac.

— Ș-apoi ce mi-i cere, așa cu hurta?

— Ce să cer, cucoane, ia când ți-oiu da grâul în girezi, să am voie a lua numai atâta grâu, cu paie cu tot, cât oiu putè duce în spate eu și c-un băietan al meu.

— Măi omule, vorbești înadins ori vrei să șuguiești?

— Ba ferească Dumnezeu, cucoane, vorbesc înadins. Boierul a crezut că Ipate e nebun și voia să se mântuie de dânsul, zicând:

— Dacă-i așa, om bun, du-te mâni dimineață și te apucă de lucru; oiu vedè eu ce treabă-i face și ne-om împăca noi.

— Împăcarea, cum ți-am spus, cucoane.

— Ei, du-te, du-te, și las'! să vedem! Atunci Ipate se întoarnă acasă, și Chirică îl întreabă:

— Ei, stăpâne, cum a rămas cu boierul?

— Cum să rămâie, măi Chirică! Ia, m-am prins hăt și bine să-i dau grâul în girezi, după cum ai zis. Dar m-a luat groaza când am trecut pe lângă lan și l-am văzut câtu-i de mare. Asta-i o treabă foarte grea și mare lucru să fie ca s-o putem noi scoate la capăt. Știu eu tare bine că boierul m-a luat de nebun, dar nici cu minte nu sunt, după cât văd eu acum. Dracul știe ce avem să facem!

— N-aibi grijă, stăpâne, că doar ești cu mine! zise Chirică.

— Ia mai bine să luăm cele trebuitoare și haidem acolo chiar în astă sară, ca mâne dimineață să ni se facă ziuă pe lan.

Și așa se ieu ei amundoi și se duc. Și cum ajung acolo, cam pe înseratelea, Ipate zice:

— Vezi tu, măi Chirică? asta nu-i șagă; mi se pare că noi avem să dăm peste dracul.

— Stăpâne, știi ce? culcă-te și te odihnește, și mâni dimineață vom vorbi amundoi.

Ipate, ca cel cu grija în spate, se frământă el cu mintea cât se mai frământă și, obosit fiind, se lasă oleacă jos pe iarbă și adormi dus. Chirică atunci, el știe ce face și cum face, că într-o clipă adună toată drăcimea și-o pune la lucru pe câmp. Unii secerau, alții legau snopi, alții făceau clăi și suflau cu nările să se usuce, alții cărau, alții durau girezi, mă rog, claca dracului era! ce să spun mai mult?

Când se trezește Ipate, în zori de ziuă, se sparie ce vede: totul era mântuit; în locul grâului de pe câmp vede acum o gireadă mare și două mai mici, așezate pe culmea dealului, iară pe Chirică nu-l vede nicăiri. Atunci lui Ipate i s-a suit tot părul în vârful capului de frică și a început a căuta pe Chirică în toate părțile. Și când colo, numai ce iată că-l văzu dormind pe vârful unei girezi, și atunci își mai veni puțin în fire. Feciorii boierești se sculară cu noaptea-n cap, cum îi treaba lor, și veniră pe lanuri să vadă ce mai este. Și când văzură ei una ca aceasta, îi cuprinse spaima, și fuga la boier, de-i vestiră. Boierul atunci se scoală iute, se azvârle pe un cal și ține numai o fugă până pe lanuri, și când colo, vede și el ce nu se mai văzuse și nu se mai auzise de când lumea și pământul.

— Ei, cucoane, am mântuit trebușoara, zise Ipate. Bine că ați apucat a veni și d-voastră, ca să fiți de față când ne-om lua dreptul.

Atunci Chirică, nici una, nici două, scoate o funie cu care era încins, leagă bine gireada cea mare, cum știe el, o ia în spate și pe ici ți-i drumul. Iară boierul, mai văzând și aceasta, a încremenit cu mânile subsuori, uitându-se la dânsul cum se ducea. Și crezând că de-acum și Ipate are să ia cele două girezi mici și-l calicește de tot, crăpa de necaz, dar n-avea încotro. Și neștiind ce să facă, zise lui Ipate cu binișorul:

— Om bun, na-ți bani în locul grâului ce mai ai a lua, și lasă-mă în pace. N-am crezut că am a face cu dracul.

— Ferească Dumnezeu, cucoane, cruce de aur cu noi în casă! Departe de pe locurile aceste! Ba, zău, am muncit de-a dat inima din noi.

— Ia lasă-mă încolo, măi omule; pesemne tu ai să mă înveți pe mine ce-i plugăria!? Că doar nu samăn eu grâu de ieri, de alaltăieri, să nu fi mai avut a face cu secerători!… Și

chiar de nu-i fi tu Ucigă-l-crucea, tot n-ați umblat cu lucru curat; însă ce-am eu cu sufletul vostru? voi aveți a da samă. Primește bani, cum ți-am spus, și mai duceți-vă și la altă casă, că eu, unul, știu c-am pățit-o bună.

Ipate, auzind aceasta, părerea lui de bine; ia bani cu cât se învoiește și se duce și el după Chirică. Și când ajunse acasă, Chirică treierase, vânturase, măcinase; în sfârșit, pusese toate trebile la cale. Și Ipate, când a mai văzut și asta, nu mai știa ce să zică; mai că-i venea a crede că și el are a face cu dracul.

— Măi Chirică, d-apoi știi că și boierul, câtu-i de boier, a pus-o de mămăligă. Iaca, mi-a dat și bani de am adus acasă.

— Și aceștia-s buni, stăpâne; pune-i la chimeriu și taci molcom. Am știut eu dinainte că are să ne iasă și de cheltuială.

A doua zi după asta, Chirică zise lui Ipate:

— Ei, stăpâne, de-acum cred că n-ai ce mai zice: ca mâne-poimâne mi se împlinesc anii, și rămâi făr' de mine. Mai nainte, calea-valea; erai deprins a trăi singur, dar acum are să-ți cadă greu; mai ales că ți s-a îngreuiat și gospodăria. Hai, ce zici, te însori ori ba?

— Apoi dă, măi Chirică, știu eu ce să fac? Parcă tot m-aș însura; când aș da peste-o parte bună, aș face poate și eu pasul acesta. Dar tare mă tem nu cumva să-mi ieu pe dracul după cap, să-l aduc cu lăutari în casă și pe urmă să nu-l pot scoate nici cu o mie de popi; c-apoi atunci, lehamete și de însurat, și de avere, și de tot!

— De asta ți-i acum în grijă, stăpâne? dac-a rămas treaba până la atâta, apoi las' pe mine, că te-oiu face eu să iei un drăguț de femeie care nu se mai află! Căci eu șed calare în inima lor și, nu că mă laud, dar știu toate mărunțaiele dintr-însele. Despre asta nu mi-e rușine; pot să-ți

aleg una și noaptea p-întuneric. Pentru altul n-aș face-o, să știu că mi-ar da lumea de pe lume, dar pe d-ta vreu numaidecât să te văd om ca toți oamenii, în rând cu lumea. Nu vezi că cei mai mulți de teapa d-tale se țin cu nasul pe sus numai din pricina asta? Ca și cum parcă d-ta n-ai fi vrednic să ții o femeie!

— Măi Chirică, tare mai ești și tu nu știu cum! scoți omul din minți cu vorbele tale. Bun staroste mi-am găsit! Nu știu cine te-a îndreptat la casa mea, că știu că ești berechet bun. Ș-apoi, mult stau eu câteodată și mă gândesc în mintea mea, de unde ai tu atâta putere? Mai că-mi vine să zic și eu, ca boierul cela. Nu știu, nălucă să fii, om să fii, dracul să fii, dar nici lucru curat nu ești. Numai fii ce-i fi, asta nu mă privește; mie unuia știu că mi-ai priit bine, n-am ce zice! Ei, ia spune, cum zici tu că mi-i alege femeie?

— Ia, în duminica viitoare, stăpâne, să mergem în sat la horă. Eu oiu sta deoparte, cu băieții, iar d-ta să te prinzi în joc lâng-o fată care ți-a plăcea. Eu atunci mi-oiu târâi piciorul pe lângă d-ta, oiu ochi-o bine și apoi ți-oiu spune eu ce zace într-însa.

— Da' știi c-ai chitit-o bine, măi Chirică?! Tot cu draci ești tu, bine zic eu.

— Apoi dă, stăpâne, în ziua de azi, dacă nu-i fi și cu draci oleacă, apoi cică te fură sfinții și iar nu-i bine.

În sfârșit, ce spun ei, ce nu mai spun, cum vine duminica, Ipate și cu Chirică se iau și se duc la horă în sat. Chirică, cum îi treaba băieților, se acățăra pe cele garduri și se hlizea cu ceilalți băieți. Iar Ipate, de cuvânt; se prinde în joc lângă o fată, care chitește că i-ar cam veni la socoteală; începe el a o măsura cu ochii de sus până jos și de jos până sus și, cum se învârtea hora, ba o strângea pe fată de mână, ba o călca pe picior, ba… cum e treaba flăcăilor. Și tropai, tropai, ropai, ropai! i se aprind lui Ipate al

nostru călcăiele. Chirică era și el pe-acolo, și, cum se lasă Ipate din joc, spiridușul dracului îi zice:

— Ei, stăpâne, parcă te-ai cam aburit la față, nu știu cum; ce zici, așa-i că-ți vine la socoteală?

— Apoi dă, nu știu cum să mai zic și eu; pesemne păcatele mele mi te-au scos înainte, măi Chirică. Eu gândesc s-o pornesc pe treabă, fata-i hazulie și m-a fărmăcat de-acum.

— Ba nu, stăpâne; dacă-i vrea să mă asculți, eu te sfătuiesc să n-o iei pe asta. Și focu-i hazliu, dar tare rău te pârjolește câteodată. Fetișoara asta, o vezi d-ta cât e de scumpă la râs? Parcă ți-ar veni a crede că-i de cele cu crucea-n sân, dar, ia, una de aceste a înălbit odată, numai într-o singură noapte, pe moșu-meu în fântână.

— Cum asta, mă Chirică?

— Da', ia nu mai știi și d-ta cum, stăpâne!

— Ian auzi-l, mai degrabă i-ai putè strâmba fălcile decât vorba! Măi Chirică, eu gândesc că s-a da după mine și s-a face și ea bună.

— Î… hî! da, cum nu? Eu însă îți spun prietenește că fetișoara asta are trei coaste de drac într-însa; și chiar și cea mai bună dintre femei încă tot mai are una. Să te mai lași, stăpâne, păn-om da măcar peste una de acelea, ș-apoi ți-oiu mai spune eu ce mai este de făcut.

— Apoi dă, măi Chirică, tu m-ai tot cihăit de cap până acum, să mă însor, să mă însor, de mi-ai aprins pofta de însurat, și apoi, acum, tot tu o șurubuiești și-o întorci, cum îți vine ție la socoteală.

— Stăpâne, știi că eu nu-ți voiesc răul; ascultă-mă, că n-ai să greșești.

Ipate, auzind așa, se dă după Chirică și se întoarnă ei sara acasă tot cum s-au dus. Însă cum ajunge acasă, parcă

nu era acela; muncea el, nu muncea, dar știu că se frământa cu gândurile și de-abia aștepta să vină duminica viitoare.

Duminica vine, și ei iară se duc la horă, în alt sat. Chirică, după obiceiul său, se ia cu băieții, iară Ipate se prinde în joc lângă o fată, care o chitește el; joacă cât joacă și lângă aceea, și, intrând în vorbă cu dânsa, fata, bună mehenghe, îi întoarce capul și Ipate vede că nu-i de lepădat. Dar Chirică era și el pe-acolo și, cum se lasă Ipate de joc, îi zice:

— Ei, stăpâne, cum văd eu, nici de asta nu te-ai da în lături; așa-i că ți-a căzut tronc la inimă?

— Mai așa, măi Chirică!

— Apoi îți spun eu, stăpâne, că nici asta nu-i de noi. O vezi cât e de pâșină, dar și asta are două coaste de drac într-însa. Să te mai lași, stăpâne, cum ți-am spus eu.

— Apoi dă, măi Chirică; în ziua de azi nu știu, zău, care-a mai fi cu crucea-n sân, cum cauți tu… Eu gândesc că tot om alege, om alege, păn-om culege.

— Ba nu, stăpâne; lasă pe mine, că știu eu ce fac.

Ipate iar se lasă după cum zice Chirică, și se întoarnă ei sara acasă tot cum s-au dus. Dar Ipate, acum, nici de treabă nu-și mai căuta, nici mâncarea nu se prindea de dânsul, nici somnul nu-l fura, era cum e mai rău; toată ziua prindea buburuzi și, punându-i pe dosul mânii, zicea:

Buburuz, buburuz,
Încotro vei zbura
Într-acolo m-oiu însura.

Dă, ce să-i zici? dăduse și el în pârpăra însuratului. Ș-apoi știți că este-o vorbă: când îi omul în doi peri, să te ferești de dânsul, c-atunci e cum îi mai rău. Vorba ceea: „Arde focu-n paie ude“. Așa și Ipate, tot sughița, tot ofta din greu și de-abia aștepta să vie duminica.

Duminica iar vine, și ei acum se ieu și se duc la joc în alt sat. Și cum ajung acolo, Ipate se și prinde în joc lângă

un puișor de fată căreia îi jucau ochii în cap ca la o șerpoaică. Se învățase și el, șiretul, a le alege așa de pe deasupra, dar numai Chirică băietul știa ce zace în inima lor și cât le poate calul; că ce-i mai greu de ales decât omul? Dar Chirică era și el pe-acolo. Și ce-a făcut el, ce-a dres, că fetei și lui Ipate au început a le sfârâi inima unul după altul. Boldul Satanei se vede că-i înghimpase. Și cum se lasă Ipate din joc, Chirică îl trage deoparte și-l întreabă:

— Ei, stăpâne, cum ți se pare?

— Cum să mi se pară, măi Chirică? Ia, parcă-mi vine s-o sorb cu ochii, de dragă ce-mi e; dacă n-a mai fi nici asta, apoi nu mă mai însor niciodată, că destul mi-ai tulburat mințile păn-acum.

— Asta-i bună, stăpâne! zise Chirică. Nu-i vorbă, că tot are și ea o coastă de drac; dar, trăind și nemurind, i-om scoate-o noi și pe-aceea.

Atunci, bucuria lui Ipate! Începe a se ține de fată ca scaiul de oaie. Și unde nu ți-o înșfacă pe sus, și se iau ei ba din tâlcuri, ba din cimilituri, ba din pâcâlit, ba din una, ba din alta și, de colè pănă colea, și-au plăcut unul altuia. Și Ipate, nemaiavând răbdare, se și duce la tată-său și la mă-sa, de-o cere. Vorba ceea:

Vin' la mama de mă cere:
De m-a da, de nu m-a da,
Peste noapte mi-i fura.

Părinții fetei, când aud asta, au de bucurie că le-a picat un om așa de bun și o dau cu mânici largi. Peste câteva zile nunta se face, și Ipate își ia femeia, cu zestre cu tot, o duce acasă la dânsul, și pace bună! Și așa trăiau ei de bine și se iubeau unul pe altul, ca niște hulubași. Și Ipate, fiind foarte mulțămit de asta, zise într-o zi:

— Doamne, măi Chirică, bun suflet de femeie mai am! Bine mi-am ales-o!

— Bună, stăpâne, nu-i cuvânt, dar știi că este-o vorbă: „Când nici nu gândești, atunci te trântește"; las' să vedem. Ia adu-ți aminte ce ți-am spus odată, că și asta, cât îi de bună și blajină, tot are o coastă de drac într-însa, care trebuie scoasă numaidecât, dacă ți-i voia să ai femeie cum trebuie și s-o duci cu dânsa până la adânci bătrânețe.

— Apoi dă, nu știu cine ți-a mai putè întra și ție în voie, măi Chirică. Câte știi tu, numai dracul cred că poate să-ți deie de fund.

Dar nu se împlinește bine anul, și femeia lui Ipate face un băiet. La vro două-trei luni după asta, Ipate se trezește într-o zi cu socru-său că vine și-l cheamă la nunta unui frate al femeiei sale. Chirică, simțind toate, cum îi dracul, trage pe stăpânu-său la o parte și-i zice:

— Stăpâne, lasă să se ducă numai nevasta d-tale cu copilul, iar d-ta spune că, de-i avè vreme să te duci mai pe urmă, bine-de-bine, iară de nu, să te ierte. Și după asta, ți-oi mai spune eu ce-i de făcut.

Ipate, deprins a asculta pe Chirică, zice socru-său:

— Tată, eu n-oiu putè merge, că, după cum vezi, am tare multe trebi pe capul meu și numai cu un argățel ce-l am de-abia le pot dovedi. Nevasta mea, însă, poate să meargă, și, de m-a ierta vremea să pot veni și eu mai pe urmă, bine-de-bine, iară de nu, te rog să mă ierți.

Socru-său atunci, nemaiavând ce zice, ia pe nevasta lui Ipate cu copil cu tot și se ca' mai duce. În ziua de uncrop, Chirică zice lui Ipate:

— Stăpâne, ia, acum a venit vremea ca să scoatem coasta cea de drac din femeia d-tale. Hai, încalecă iute pe cal și te du la nuntă. Dar să știi de la mine ce ai să faci când vei ajunge acolo. Alături cu casa socru-tău este o căsuță tupilată, în care șede un tălpoi de babă, meșteșugoasă la trebile sale, cum îi sfredelul dracului. Du-te de trage în

gazdă la dânsa și te fă că ești un drumeț străin. Pune-te apoi pe lângă ea luntre și punte și juruiește-i cerul și pământul, ca să-ți smomească pe nevasta d-tale și să ți-o aducă acolo. Și atunci să vezi ce pot babele și cât îi de credincioasă femeia!

— Să… ra! măi Chirică, ce spui tu? Parcă despre asta mi-aș pune capul la mijloc.

— Ba nu fi așa de darnic, stăpâne. Mai bine cruță-ți capul, că poate ți-a mai trebui.

— Dar oare nu m-or cunoaște, măi Chirică?

— N-aibi grijă, stăpâne, poți să te duci și pe la nuntă, că am făcut ce știu eu, și nime n-are să te cunoască.

Ipate, voind să se încredințeze și despre asta, ascultă pe Chirică și se duce: și cum ajunge în sat, trage la gazdă la babă, o ia cam pe departe și-i spune ca să-i aducă desară pe nevasta lui Stan din satul cutare la dânsul.

Baba, când aude asta, pune mâna la gură, clatină din cap și zice:

— Doamne, om bun, cum crezi d-ta că aș face eu una ca asta, mai ales că femeia are barbat bun, frumos și bogat și nu-i de-acele de care gândești d-ta?

Atunci Ipate scoate plosca de la oblânc, dă babei vreo câteva gâturi de rachiu și apoi îi mai întinde o pungă, toșcă de bani, zicând:

— Mătușă, de mi-i face acest bine, atunci să știi că ai să ai și mai mult de la mine. Fii bine încredințată că n-are să ne știe nici pământul.

Baba, deodată, stă pe gânduri; parcă n-ar fi prea voit nici treaba s-o facă, dar nici punga s-o lese. În sfârșit, mai șede ea pe gânduri cât șede, apoi ia punga și zice:

— Om bun, mânca-te-ar puricii să te mănânce!… Eu știu ce vra să zică durerea la inimă, bat-o pârdalnica s-o bată!… Nu știu, zău, cum a sta și asta! îmi plesnește obrazul de rușine când gândesc cum am să mă înfățișez înaintea

femeiei celea cu vorbe de-acestea… Mă duc și eu într-un noroc, să vedem, și de-oiu putè face ceva, bine-de-bine, iară de nu, mi-i crede și d-ta, că știu cum se fac de greu trebile acestea, și rar le scoatem la capăt.

— Crede și d-ta, mătușă, că de-i face pe treabă, n-are să-ți fie degeaba.

Atunci baba zice:

— Să vedem; întrebarea n-are greș. Mai știi de unde sare iepurele? Mai ales că bărbatu-său nu este aici.

Apoi, cam înspre sară, lasă pe drumeț singur în casă și se duce alăturea la nuntă și, cum ajunge, trage pe nevasta lui Ipate deoparte, îi spune codoșca câte și mai multe ș-o face pe femeie să se alunece cu mintea.

— Mătușă, zice nevasta, d-apoi oare cum om face noi ca să fie mai bine?

— Acesta nu-i vrun lucru păn' pe-acolo, copilă, hăi, zise baba. Ia, du-te în casă, trezește-ți copilul din somn, și el atunci are să înceapă a plânge; pe urmă pișcă-l tot câte-oleacă, și el are să înceapă a țipa. Și atunci tatu-tău, cum îi el supărăcios, are să zică de la o vreme să iei băietul și să-l dai, ia, încolo, la baba cea de-alăturea. Tu, cum îi auzi asta, să iei băietul cu albie cu tot și să vii cu dânsul la mine. Ș-apoi atunci…

Femeia lui Ipate ascultă de babă, face cum i-a zis ea și, pe înserate, vine la dânsa cu copilul în brațe; și, cum întră în casă, începe a se chicoti și a spune de la nuntă multe și mărunte, fără să cunoască pe bărbatu-său.

Atunci Ipate li dă de băut până le ametește pe amundouă, apoi își fură copilul din covățică, după cum îl învățase Chirică, și fuge cu dânsul acasă. Chirică, cum îl vede venind, îi iese înainte de pe la poartă și zice:

— Ei, stăpâne, minciuni ți-am spus eu, ori ba?

— Ba nu, măi Chirică; acum văd eu ce poate femeia. De-acum nu mai trăiesc nici un ceas cu dânsa; am s-o dau dracului de pomană, soi rău ce este ea!

— Ba nu, stăpâne, să nu faci una ca asta, că femeia d-tale e una dintre cele mai bune femei. Da' știu eu cine-i de vină aici. Las-o întâi să vie acasă, să-i scoatem costița ceea care ți-am spus eu, și atunci îi vedè d-ta ce lucru de femeie are să iasă dintr-însa.

Acum, să ne întoarcem iar din urmă.

Femeia lui Ipate și cu baba, când se trezesc din amețală, nici tu drumeț, nici tu copil, nici tu nimica! Atunci odată încep ele a se boci înădușit și a se bate cu pumnii peste cap, însă fără nici un folos! Mai iscodește ea pe ici, pe colea, să vadă, n-a putè afla ceva despre copil, dar copilul parcă întrase în pământ.

— Ei, ei! Acu-i acu. Vai de mine, nevastă, hăi! zise baba; ce păcat mi-am găsit cu tine! dracul știe ce să fac!

Și cum sta baba împetrită, dracul îi și dă în gând una:

— Nevastă, hăi! alta nu-i de făcut decât să înșomoltăcim motanul ista al meu cu niște petece, să-l punem în albiuță și apoi să dăm foc casei pe dinlăuntru, iară noi să ieșim afară. Și când s-a aprinde mai tare, noi să începem a ne boci în gura mare și a striga: foc! foc! și, păn-or sări oamenii de la nuntă, până nu știu ce, casa are să se topească. Și când or găsi motanul scrum, au să creadă că a ars copilul, și poate s-o tămăduim.

— Că bine zici d-ta, mătușă, asta s-o facem!

— S-o facem, s-o facem! Dar eu ce fac tocmai acum, la bătrânețe, fără leac de adăpost?

— Nu te îngriji de asta, mătușă dragă, că am să te ieu cu mine și-i trăi pe lângă noi ca banul cel bun. Barbatu-meu e cum îi pâinea cea bună, și te-om avè curat ca pe-o mamă.

Atunci baba se înduplecă, căci n-are încotro, dau ele foc casei, și până când sar oamenii, până nu știu ce, și casă, și motan, și tot se făcuse scrum. Iară ele plângeau de udau pământul, zicând:

— Vai de noi și de noi, copilașul nostru, cum au ars!

Oamenii, văzându-le zbuciumându-se așa, au început care dincotro să le mângăie. Și a doua zi, tatul femeii lui Ipate trimite pe un argat al său cu carul cu boi să ducă și pe babă, și pe fiică-sa la bărbatu-său acasă, arătându-se cu mare părere de rău pentru astă cumplită nenorocire. Pe drum, femeia lui Ipate zice babei:

— Mătușică, vără-te ici în sacul acesta, și când vom ajunge acasă, întâi am să spun bărbatu-meu că aici sunt niște buci de la mămuca, pentru făcut saci. Și aceasta numai până s-a duce de la noi un ticălos de argat care-l avem, că chiar azi i se împlinește.

Baba ascultă și se vără în sac. Și cum ajung acasă și trag carul în ogradă, nevasta lui Ipate lasă toate cele în car și se duce de-a dreptul în casă, plângând, să găsească pe bărbatu-său și să-i spună cele întâmplate. Însă, când colo, nici Ipate, nici Chirică nu erau acasă. Atunci femeia lui Ipate și cu argatul tătâne-său tăbârcesc sacul cum pot, îl pun într-o căsoaie, pe cuptior, după horn, și apoi ea dă drumul argatului să se ducă înapoi. Și cum pornește acesta, Ipate și pică în loc. Femeia lui, cum îl vede, începe a boci și a zice:

— Vai de mine și de mine, bărbate, ce-am pățit!… Copilașul nostru nu mai este! Și îi spune toată întâmplarea, după cum se înțelesese cu baba. Ipate atunci îi zice:

— Lasă, măi femeie, că, de-om trăi, vom fi noi harnici să mai facem copii. Dă, cu cine să te sfădești? pesemne așa a fost să fie de la Dumnezeu!

Și cum vorbeau ei, numai iaca întră și Chirică pe ușă, cu un ciocan, c-o daltă și c-o pereche de clești în mână. Fe-

meia lui Ipate, cum îl vede, începe a i se tângui și lui. Dar Chirică, după ce-o ascultă, zice:

— O crezi, stăpâne, ce spune? Nu te mai uita în gura ei! Ia mai bine s-o cinătuim. Pune-o jos să-i scoatem costița ceea.

Atunci Ipate odată mi ți-o și înșfacă de cozi, o trântește la pământ ș-o ține bine. Iară Chirică începe a-i număra coastele din stânga, zicând: una, două, trei și, când la a patra, pune dalta, trântește cu ciocanul, o apucă cu cleștele ș-o dă afară. Apoi așază pielea la loc, pune el ce pune la rană, și pe loc se tămăduiește. După aceasta zice:

— Stăpâne, ia de-acum ai femeie cumsecade; numai s-o cam ții din frâu și să-i retezi unghiile din când în când, ca nu cumva să-ți pună coarne.

Și odată se duce Chirică la casa de alăturea și aduce copilul. Femeia lui Ipate, când a mai văzut și asta, numai i s-a încleștat gura și a înghețat de frică.

Atunci Chirică sărută mâna lui Ipate și zice:

— Ei, stăpâne, iaca, chiar azi mi s-au împlinit anii de slujbă. Rămâi de-acum sănătos, că eu mă duc de unde am venit. Dar să știi de la mine, și să spui și altora, că te-a slujit un drac trei ani de zile, numai pentru un boț de mămăligă de pe teșitura din pădure și pentru un putregaiu de căpătâiu ce-mi trebuiește sub talpa-iadului.

Și atunci, odată și înșfacă Chirică sacul cel de după horn cu babă cu tot și se face nevăzut. Femeia lui Ipate începe atunci a țipa grozav și a zice:

— Aleargă după dânsul, bărbate, și nu-l lăsa! Câlții de la mămuca mi i-a luat!… din ce să mai facem noi saci?

Ipate însă nu avea acum grijile aceste; el era mâhnit pentru pierderea lui Chirică, care era bunătate de băiet, și nu știa unde l-ar găsi, ca să-i mulțămească pentru atâtea binefaceri ce primise de la dânsul.

Dar Chirică era acum tocmai în iad și se desfăta la sânul lui Scaraoschi, iar codoșca de babă gemea sub talpa-iadului

și numai motanul ei cel din ceea lume îi plângea de milă, pentru că l-a cocolit așa de bine.

Și iaca așa, oameni buni, s-a izbăvit Ipate și de dracul, și de babă, trăind în pace cu nevasta și copii[i] săi. Și după aceea, când îi spunea cumva cineva câte ceva de pe undeva, care era cam așa și nu așa, Ipate flutura din cap și zicea:

— Ia păziți-vă mai bine treaba și nu-mi tot spuneți cai verzi pe pereți, că eu sunt Stan Pățitul!

Povestea lui Harap-Alb

AMU CICĂ ERA ODATĂ ÎNTR-O ȚARĂ UN CRAIU, CARE avea trei feciori. Și craiul acela mai avea un frate mai mare, care era împărat într-o altă țară, mai depărtată. Și împăratul, fratele craiului, se numea Verde-împărat; și împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete. Mulți ani trecură la mijloc de când acești frați nu mai avură prilej a se întâlni amundoi. Iară verii, adică feciorii craiului și fetele împăratului, nu se văzuse niciodată de când erau ei. Și așa veni împrejurarea de nici împăratul Verde nu cunoștea nepoții săi, nici craiul nepoatele sale: pentru că țara în care împărățea fratele cel mai mare era tocmai la o margine a pământului, și crăia istuilalt la altă margine. Și apoi, pe vremile acelea, mai toate țările erau bântuite de războaie grozave, drumurile pe ape și pe uscat erau puțin cunoscute și foarte încurcate și de aceea nu se putea călători așa de ușor și fără primejdii ca în ziua de astăzi. Și cine apuca a se duce pe atunci într-o parte a lumii adeseori dus rămânea până la moarte.

Dar ia să nu ne depărtăm cu vorba și să încep a depăna firul poveștii.

Amu cică împăratul acela, aproape de bătrânețe, căzând la zăcare, a scris către frăține-său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase

împărat în locul său după moartea sa. Craiul, primind cartea, îndată chemă tustrei feciorii înaintea sa și le zice:

— Iaca ce-mi scrie frate-meu și moșul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărăți peste o țară așa de mare și bogată ca aceea are voie din partea mea să se ducă, ca să împlinească voința cea mai de pe urmă a moșului vostru.

Atunci feciorul cel mai mare iè îndrăzneală și zice :

— Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sunt cel mai mare dintre frați; de aceea te rog să-mi dai bani de cheltuială, straie de primineală, arme și cal de călărie, ca să și pornesc, fără zăbavă.

— Bine, dragul tatei, dacă te bizuiești că-i putè răzbate până acolo și crezi că ești în stare a cârmui și pe alții, alege-ți un cal din herghelie, care-i vrea tu, ie-ți bani cât ți-or trebui, haine care ți-or plăcè, arme care-i crede că-ți vin la socoteală și mergi cu bine, fătul meu.

Atunci feciorul craiului își iè cele trebuitoare, sărută mâna tătâne-său, primind carte de la dânsul către împăratul, zice rămas-bun fraților săi și apoi încalecă și pornește cu bucurie spre împărăție.

Craiul însă, vrând să-l ispitească, tace molcum și, pe înserate, se îmbracă pe ascuns într-o piele de urs, apoi încalecă pe cal, iese înaintea fecioru-său pe altă cale și se bagă sub un pod. Și când să treacă fiu-său pe acolo, numai iaca la capătul podului îl și întâmpină un urs mornăind. Atunci calul fiului de crai începe a sări în două picioare, forăind, și cât pe ce să izbească pe stăpânu-său. Și fiul craiului, nemaiputând struni calul și neîndrăznind a mai merge înainte, se întoarnă rușinat înapoi la tatu-său. Până să ajungă el, craiul pe de altă parte și ajunsese acasă, dăduse drumul calului, îndosise pielea cea de urs și aștepta acum să vie fecioru-său. Și numai iaca îl și vede viind răpede, dar nu așa după cum se dusese.

— Da' ce-ai uitat, dragul tatei, de te-ai întors înapoi? zise craiul cu mirare. Aista nu-i semn bun, după cât știu eu.

— De uitat, n-am uitat nimica, tată, dar ia, prin dreptul unui pod, mi-a ieșit înainte un urs grozav, care m-a vârât în toți spărieții. Și cu mare ce scăpând din labele lui, am găsit cu cale să mă întorc la d-ta acasă decât să fiu prada fiarelor sălbatece. Și de-acum înainte, ducă-se, din partea mea, cine știe, că mie unuia nu-mi trebuie nici împărăție, nici nimica; doar n-am a trăi cât lumea, ca să moștenesc pământul.

— Despre aceasta bine ai chitit-o, dragul tatei. Se vede lucru că nici tu nu ești de împărat, nici împărăția pentru tine; și decât să încurci numai așa lumea, mai bine să șezi departe, cum zici, căci, mila Domnului: „Lac de-ar fi, broaște sunt destule". Numai aș vrea să știu, cum rămâne cu moșu-tău. Așa-i că ne-am încurcat în slăbăciune?

— Tată, zise atunci feciorul cel mijlociu, să mă duc eu, dacă vrei.

— Ai toată voia de la mine, fătul meu, dar mare lucru să fie de nu ți s-or tăia și ție cărările. Mai știi păcatul, poate să-ți iasă înainte vreun iepure, ceva… și popâc! m-oi trezi cu tine acasă, ca și cu frate-tău, ș-apoi atunci rușinea ta n-a fi proastă. Dar dă, cearcă și tu, să vezi cum ți-a sluji norocul. Vorba ceea: „Fiecare pentru sine, croitor de pâine". De-i izbuti, bine-de-bine, iară de nu, au mai pățit și alți voinici ca tine…

Atunci feciorul cel mijlociu, pregătindu-și cele trebuitoare și primind și el carte din mâna tată-său cătră împăratul, își ia ziua bună de la frați, și a doua zi pornește și el. Și merge, și merge, până ce înnoptează bine. Și când prin dreptul podului, numai iaca și ursul: mor! mor! mor! Calul fiului de crai începe atunci a forăi, a sări în două picioare și a da înapoi. Și fiul craiului, văzând că nu-i lucru

de șagă, se lasă și el de împărăție și, cu rușinea lui, se întoarce înapoi la tată-său acasă. Craiul, cum îl vede, zice:

— Ei, dragul tatei, așa-i că s-a împlinit vorba ceea: „Apără-mă de găini, că de câni nu mă tem".

— Ce fel de vorbă-i asta, tată?! zise fiu-său rușinat; la d-ta urșii se cheamă găini? Ba, ia acum cred eu frăține-meu, că așa urs oștirea întreagă este în stare să o zdrumice… Încă mă mier cum am scăpat cu viață; lehamite și de împărăție și de tot, că doar, slava Domnului, am ce mânca la casa d-tale.

— Ce mânca văd eu bine că ai, despre asta nu e vorbă, fătul meu, zise craiul posomorât, dar, ia spuneți-mi, rușinea unde o puneți? Din trei feciori câți are tata, nici unul să nu fie bun de nimica?! Apoi, drept să vă spun, că atunci degeaba mai stricați mâncarea, dragii mei… Să umblați numai așa, frunza frăsinelului, toată viața voastră și să vă lăudați că sunteți feciori de craiu, asta nu miroasă a nas de om… Cum văd eu, frate-meu se poate culca pe o urechie din partea voastră; la sfântul Așteaptă s-a împlini dorința lui. Halal de nepoți ce are! Vorba ceea:

La plăcinte, înainte
Și la război, înapoi.

Fiul craiului cel mai mic, făcându-se atunci roș cum îi gotca, iese afară în grădină și începe a plânge în inima sa, lovit fiind în adâncul sufletului de apăsătoarele cuvinte ale părintelui său. Și cum sta el pe gânduri și nu se dumerea ce să facă pentru a scăpa de rușine, numai iaca se trezește dinaintea lui cu o babă gârbovă de bătrânețe, care umbla după milostenie.

— Da' ce stai așa pe gânduri, luminate crăișor? zise baba; alungă mâhnirea din inima ta, căci norocul îți râde

din toate părțile și nu ai de ce fi supărat. Ia, mai bine miluiește baba cu ceva.

— Ia lasă-mă-ncolo, mătușă, nu mă supăra, zise fiul craiului; acum am altele la capul meu.

— Fecior de craiu, vedè-te-aș împărat! Spune babei ce te chinuiește; că, de unde știi, poate să-ți ajute și ea ceva.

— Mătușă, știi ce? Una-i una și două-s mai multe; lasă-mă-n pace, că nu-mi văd lumea înaintea ochilor de necaz.

— Luminate crăișor, să nu bănuiești, dar nu te iuți așa de tare, că nu știi de unde-ți poate veni ajutor.

— Ce vorbești în dodii, mătușă? tocmai de la una ca d-ta ți-ai găsit să aștept eu ajutor?

— Poate ți-i deșanț de una ca aceasta? zise baba. Hei, luminate crăișor! Cel-de-sus varsă darul său și peste cei neputincioși; se vede că așa place sfinției-sale. Nu căuta că mă vezi gârbovă și stremțuroasă, dar, prin puterea ce-mi este dată, știu dinainte ceea ce au de gând să izvodească puternicii pământului și adeseori râd cu hohot de nepriceperea și slăbiciunea lor. Așa-i că nu-ți vine a crede, dar să te ferească Dumnezeu de ispită! Căci multe au mai văzut ochii mei de-atâta amar de veacuri câte port pe umerele acestea. Of! crăișorule! crede-mă, că să aibi tu puterea mea, ai vântura țările și mările, pământul l-ai da de-a dura, lumea aceasta ai purta-o, uite așa, pe degete, și toate ar fi după gândul tău. Dar uite ce vorbește gârbova și neputincioasa! Iartă-mă, Doamne, că nu știu ce mi-a ieșit din gură! Luminate crăișor, miluiește baba cu ceva!

Fiul craiului, fărmăcat de vorbele babei, scoate atunci un ban și zice:

— Ține, mătușă, de la mine puțin și de la Dumnezeu mult.

— De unde dai, milostivul Dumnezeu să-ți deie, zise baba, și mult să te înzilească, luminate crăișor, că mare norocire te

așteaptă. Puțin mai este, și ai să ajungi împărat, care n-a mai stat altul pe fața pământului așa de iubit, de slăvit și de puternic. Acum, luminate crăișor, ca să vezi cât poate să-ți ajute milostenia, stăi liniștit, uită-te drept în ochii mei și ascultă cu luare-aminte ce ți-oiu spune: du-te la tată-tău și cere să-ți deie calul, armele și hainele cu care a fost el mire, și atunci ai să te poți duce unde n-au putut merge frații tăi; pentru că ție a fost scris de sus să-ți fie dată această cinste. Tatu-tău s-a împotrivi și n-a vrie să te lase, dar tu stăruiește pe lângă dânsul cu rugăminte, că ai să-l îndupleci. Hainele despre care ți-am vorbit sunt vechi și ponosite, și armele ruginite, iară calul ai să-l poți alege punând în mijlocul hergheliei o tavă plină cu jaratic, și care dintre cai a veni la jaratic să mănânce, acela are să te ducă la împărăție și are să te scape din multe primejdii. Ține minte ce-ți spun eu, că poate să ne mai întâlnim la vrun capăt de lume: căci deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om!

Și pe când vorbea baba aceste, o vede învăluită într-un hobot alb, ridicându-se în văzduh, apoi înălțându-se tot mai sus, și după aceea n-o mai zări defel. Atunci o înfiorare cuprinde pe fiul craiului, rămânând uimit de spaimă și mirare, dar pe urmă, venindu-i inima la loc și plin de încredere în sine că va izbuti la ceea ce gândea, se înfățișază înaintea tată-său, zicând:

— Dă-mi voie ca să mă duc și eu pe urma fraților mei, nu de altă, dar ca să-mi încerc norocul. Și ori oiu putè izbuti, ori nu, dar îți făgăduiesc dinainte că, odată pornit din casa d-tale, înapoi nu m-oiu mai întoarce, să știu bine că m-oiu întâlni și cu moartea în cale.

— Lucru negândit, dragul tatei, să aud așa vorbe tocmai din gura ta, zise craiul. Frații tăi au dovedit că nu au inimă într-înșii, și din partea lor mi-am luat toată nădejdea.

Doar tu să fii mai viteaz, dar parcă tot nu-mi vine a crede. Însă, dacă vrei și vrei numaidecât să te duci, eu nu te opresc, dar mi-i nu cumva să te întâlnești cu scârba în drum și să dai și tu cinstea pe rușine, c-apoi atunci curat îți spun că nu mai ai ce căuta la casa mea.

— Apoi dă, tată, omul e dator să se încerce. Am să pornesc și eu într-un noroc și cum a da Dumnezeu! Numai, te rog, dă-mi calul, armele și hainele cu care ai fost d-ta mire, ca să mă pot duce.

Craiul, auzind aceasta, parcă nu i-a prea venit la socoteală și, încreținд din sprincene, a zis:

— Hei, hei! dragul tatei, cu vorba aceasta mi-ai adus aminte de cântecul cela:

Voinic tânăr, cal bătrân,
Greu se-ngăduie la drum!

D-apoi calul meu de pe atunci cine mai știe unde i-or fi putrezind ciolanele! Că doar nu era să trăiască un veac de om! Cine ți-a vârât în cap și una ca aceasta, acela încă-i unul… Ori vorba ceea: Pesemne umbli după cai morți să le iei potcoavele.

— Tată, atâta cer și eu de la d-ta. Acum, ori c-a fi trăind calul, ori că n-a fi trăind, aceasta mă privește pe mine; numai vreu să știu dacă mi-l dai ori ba.

— Din partea mea, dat să-ți fie, dragul tatei, dar mi-i de-a mirarea de unde ai să-l iei, dacă n-are ființă pe lume.

— Despre aceasta nu mă plâng eu, tată, bine că mi l-ai dat; de unde-a fi, de unde n-a fi, dacă l-oiu găsi, al meu să fie.

Și atunci, odată se suie în pod și coboară de-acolo un căpăstru, un frâu, un biciu și o șea, toate colbăite, sfarogite și vechi ca pământul. Apoi mai scoate dintr-un gherghiriu niște straie foarte vechi, un arc, niște săgeți, un paloș și un buzdugan, toate pline de rugină, și se apucă de

le grijește bine și le pune deoparte. Pe urmă umple o tavà cu jaratic, se duce cu dânsa la herghelie și o pune jos între cai. Și atunci, numai iaca ce iese din mijlocul hergheliei o răpciugă de cal, grebănos, dupuros și slab, de-i numărai coastele; și venind de-a dreptul la tavà, apucă o gură de jaratic. Fiul craiului îi și trage atunci cu frâul în cap, zicând:

— Ghijoagă uricioasă ce ești! din toți caii, tocmai tu te-ai găsit să mănânci jaratic? De te-a împinge păcatul să mai vii o dată, vai de steaua ta are să fie!

Apoi începe a purta caii încolo și încoace, și numai iaca slăbătura cea de cal iar se repede și apucă o gură de jaratic. Fiul craiului îi mai trage și atunci un frâu în cap, cât ce poate, și apoi iar începe a purta caii de colo până colo, să vadă, nu cumva a veni alt cal să mănânce jaratic. Și numai iaca, și a treia oară, tot gloaba cea de cal vine și începe a mânca la jaratic, de n-a mai rămas. Atunci fiul craiului, mânios, îi mai trage un frâu, iar cât ce poate, apoi îl prinde în căpăstru și, punându-i frâul în cap, zice în gândul său:

— Să-l ieu, ori să-i dau drumul; mă tem că m-oiu face de râs. Decât cu așa cal, mai bine pedestru.

Și cum sta el în cumpene, să-l iie, să nu-l iie, calul se și scutură de trei ori, și îndată rămâne cu părul lins-prelins și tânăr ca un tretin, de nu era alt mânzoc mai frumos în toată herghelia. Și apoi, uitându-se țintă în ochii fiului de craiu, zice:

— Sui pe mine, stăpâne, și ține-te bine!

Fiul craiului, punându-i zabala în gură, încalecă, și atunci calul odată zboară cu dânsul până la nouri și apoi se lasă în jos ca o săgeată. După aceea mai zboară încă o dată până la lună și iar se lasă în jos mai iute decât fulgerul. Și unde nu mai zboară și a treia oară până la soare și, când se lasă jos, întreabă:

— Ei, stăpâne, cum ți se pare? Gândit-ai vrodată că ai să ajungi: soarele cu picioarele, luna cu mâna și prin nouri să cauți cununa?

— Cum să mi se pară, dragul meu tovarăș? Ia, m-ai băgat în toate grozile morții, căci, cuprins de amețeală, nu mai știam unde mă găsesc și cât pe ce erai să mă prăpădești.

— Ia, așa am amețit și eu, stăpâne, când mi-ai dat cu frâul în cap, să mă prăpădești, și cu asta am vrut să-mi răstorc cele trei lovituri. Vorba ceea: una pentru alta. Acum cred că mă cunoști și de urât, și de frumos, și de bătrân, și de tânăr, și de slab, și de puternic; de-aceea mă fac iar cum m-ai văzut în herghelie, și de-acum înainte sunt gata să te întovărășesc oriunde mi-i porunci, stăpâne. Numai să-mi spui dinainte cum să te duc: ca vântul ori ca gândul?

— De mi-i duce ca gândul, tu mi-i prăpădi, iar de mi-i duce ca vântul, tu mi-i folosi, căluțul meu, zise fiul craiului.

— Bine, stăpâne. Acum sui pe mine fără grijă și hai să te duc unde vrei.

Fiul craiului, încălecând, îl netezește pe coamă și zice:

— Hai, căluțul meu!

Atunci calul zboară lin ca vântul, și când vântul au aburit, iaca și ei la craiu în ogradă au sosit.

— Bun sosit la noi, voinice! zise craiul, cam cu jumătate de gură. Dar aista cal ți l-ai ales?…

— Apoi dă, tată, cum a dat târgul și norocul; am de trecut prin multe locuri și nu vreau să mă ieie oamenii la ochi. M-oiu duce și eu cât călare, cât pe jos, cum oiu putè.

Și zicând aceste, pune tarnița pe cal, anină armele la oblânc, își ia merinde și bani de ajuns, schimburi în desagi și o ploscă plină cu apă. Apoi sărută mâna tată-său, primind carte de la dânsul către împăratul, zice rămas-bun fraților săi și a treia zi cătră sară pornește și el, mergând din

pasul calului. Și merge el, și merge, până ce înnoptează bine. Și, când prin dreptul podului, numai iaca îi iese și lui ursul înainte, mornăind înfricoșat. Calul atunci dă năvală asupra ursului, și fiul craiului, ridicând buzduganul să deie, numai iaca ce aude glas de om zicând:

— Dragul tatei, nu da, că eu sunt.

Atunci fiul craiului descalecă, și tată-său, cuprinzându-l în brațe, îl sărută și-i zice:

— Fătul meu, bun tovarăș ți-ai ales; de te-a învățat cineva, bine ți-a priit, iară de-ai făcut-o din capul tău, bun cap ai avut. Mergi de-acum tot înainte, că tu ești vrednic de împărat. Numai ține minte sfatul ce-ți dau: în călătoria ta ai să ai trebuință și de răi, și de buni, dar să te ferești de omul roș, iară mai ales de cel spân, cât îi putè; să n-ai de-a face cu dânșii, căci sunt foarte șugubeți. Și, la toată întâmplarea, calul, tovarășul tău, te-a mai sfătui și el ce ai să faci, că de multe primejdii m-a scăpat și pe mine în tinerețile mele! Na-ți acum și pielea asta de urs, că ți-a prinde bine vreodată.

Apoi, dezmierdând calul, îi mai sărută de câteva ori pe amundoi și le zice:

— Mergeți în pace, dragii mei. De-acum înainte, Dumnezeu știe când ne-om mai vedè!…

Fiul craiului atunci încalecă, și calul, scuturându-se, mai arată-se o dată tânăr, cum îi plăcea craiului, apoi face o săritură înapoi și una înainte și se cam mai duc la împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvântul din poveste, înainte mult mai este. Și merg ei o zi, merg două, și merg patruzeci și nouă, până ce de la o vreme le întră calea în codru și atunci numai iaca ce le iesă înainte un om spân și zice cu îndrăzneală fiului de craiu:

— Bun întâlnișul, voinice! Nu ai trebuință de slugă la drum? Prin locurile iestea e cam greu de călătorit singur;

nu cumva să-ți iasă vro dihanie ceva înainte și să-ți scurteze cărările. Eu cunosc bine pe-aici, și poate mai încolo să ai nevoie de unul ca mine.

— Poate să am, poate să n-am, zise fiul craiului, uitându-se țintă în ochii Spânului, dar acum deodată mă las în voia întâmplării, și apoi, dând pinteni calului, pornește.

Mai merge el înainte prin codru cât merge, și, la o strâmtoare, numai iaca ce Spânul iar îi iesă înainte, prefăcut în alte straie, și zice cu glas supțiratic și necunoscut:

— Bună calea, drumețule!

— Bună să-ți fie inima, cum ți-i căutătura, zise fiul craiului.

— Cât despre inima mea, s-o dea Dumnezeu oricui, zise Spânul oftând… Numai ce folos? Omul bun n-are noroc; asta-i știută; rogu-te, să nu-ți fie cu supărare, drumețule, dar fiindcă a venit vorba de-așa, îți spun, ca la un frate, că din cruda copilărie slujesc prin străini, și încaltea nu mi-ar fi ciudă, când n-aș vrè să mă dau la treabă, căci cu munca m-am trezit. Dar așa, muncesc, muncesc, și nu s-alege nimica de mine; pentru că tot de stăpâni calici mi-am avut parte. Și vorba ceea: La calic slujești, calic rămâi. Când aș da odată peste un stăpân cum gândesc eu, n-aș ști ce să fac să nu-l smintesc. Nu cumva ai trebuință de slugă, voinice? Cum te văd, sameni a avè său la rărunchi. De ce te scumpești pentru nimica toată și nu-ți iei o slugă vrednică, ca să-ți fie mână de ajutor la drum? Locurile aiestea sunt șugubețe; de unde știi cum vine întâmplarea, și, Doamne ferește, să nu-ți cadă greu singur.

— Acum deodată încă tot nu, zise fiul craiului cu mâna pe buzdugan; m-oiu mai sluji și eu singur, cum oiu putè, și dând iar pinteni calului, pornește mai răpede.

Și mergând el tot înainte prin codri întunecoși, de la un loc se închide calea și încep a i se încurca cărările, încât nu se mai pricepe fiul craiului acum încotro să apuce și pe unde să meargă.

— Ptiu, drace! iaca în ce încurcătură am întrat! Asta-i mai rău decât poftim la masă, zise el. Nici tu sat, nici tu târg, nici tu nimica. De ce mergi înainte, numai peste pustietăți dai; parcă a perit sămânța omenească de pe fața pământului. Îmi pare rău că n-am luat măcar spânul cel de-al doile cu mine. Dacă s-a aruncat în partea mâne-sa, ce-i vinovat el? Tata așa a zis, însă la mare nevoie, ce-i de făcut? vorba ceea: Rău-i cu rău, dar e mai rău făr' de rău. Și tot horhăind el când pe o cărare, când pe un drum părăsit, numai iaca ce iar îi iese Spânul înainte, îmbrăcat altfel și călare pe un cal frumos, și, prefăcându-și glasul, începe a căina pe fiul craiului, zicând:

— Sărmane omule, rău drum ai apucat! Se vede că ești străin și nu cunoști locurile pe aici. Ai avut mare noroc de mine, de n-ai apucat a coborî priporul ista, că erai prăpădit. Ia, colo devale, în înfundătura ceea, un taur grozav la mulți bezmetici le-a curmat zilele. Și eu, mai dăunăzi, cât mă vezi de voinic, de-abia am scăpat de dânsul, ca prin urechile acului. Întoarce-te înapoi, ori, dacă ai de dus înainte, ia-ți în ajutor pe cineva. Chiar și eu m-aș tocmi la d-ta, dacă ți-a fi cu plăcere.

— Așa ar trebui să urmez, om bun, zise fiul craiului, dar ți-oi spune drept: tata mi-a dat în grijă, când am pornit de-acasă, ca să mă feresc de omul roș, iară mai ales de cel spân, cât oiu putea; să n-am de a face cu dânșii nici în clin, nici în mânecă; și dacă n-ai fi spân, bucuros te-aș tocmi.

— Hei, hei! călătorule. Dacă ți-i vorba de-așa, ai să-ți rupi ciochinele umblând și tot n-ai să găsești slugă cum cauți d-ta, că pe-aici sunt numai oameni spâni. Ș-apoi, când este la adecălea, te-aș întreba: ca' ce fel de zăticneală ai putè să întâmpini din pricina asta? Pesemne n-ai auzit vorba ceea: că de păr și de coate-goale nu se plânge nimene. Și când nu sunt ochi negri, săruți și albaștri! Așa și d-ta: mulțămește lui

Dumnezeu că m-ai găsit și tocmește-mă. Și dacă-i apuca odată a te deprinde cu mine, știu bine că n-am să pot scăpa ușor de d-ta, căci așa sunt eu în felul meu, știu una și bună: să-mi slujesc stăpânul cu dreptate. Hai, nu mai sta la îndoială, că mă tem să nu ne-apuce noaptea pe aici. Și când ai avea încaltea un cal bun, calea-valea, dar cu smârțogul ista îți duc vergile.

— Apoi dă, Spânule, nu știu cum să fac, zise fiul craiului. Din copilăria mea sunt deprins a asculta de tată și, tocmindu-te pe tine, parcă-mi vine nu știu cum. Dar, fiindcă mi-au mai ieșit până acum înainte încă doi spâni, și cu tine al treilea, apoi mai-mi vine a crede că aiasta-i țara spânilor și n-am încotro; mort-copt, trebuie să te ieu cu mine, dacă zici că știi bine locurile pe aici.

Și, din două vorbe, fiul craiului îl tocmește și după aceea pornesc împreună să iasă la drum, pe unde arată Spânul. Și mergând ei o bucată bună, Spânul se preface că-i e sete și cere plosca cu apă de la stăpânu-său. Fiul craiului i-o dă, și Spânul, cum o pune la gură, pe loc o și ia, oțerindu-se, și varsă toată apa dintr-însa. Fiul craiului zice atunci supărat:

— Dar bine, Spânule, de ce te apuci? Nu vezi că pe aici e mare lipsă de apă? Și pe arșița asta o să ne uscăm de sete.

— Să avem iertare, stăpâne! Apa era bâhlită și ne-am fi putut bolnăvi. Cât despre apă bună, nu vă îngrijiți; acuși avem să dăm peste o fântână cu apă dulce și rece ca gheața. Acolo vom poposi puțin, oiu clătări plosca bine ș-oiu umplè-o cu apă proaspătă, ca să avem la drum, căci mai încolo nu prea sunt fântâni, și, din partea apei, mi se pare că i-om duce dorul. Și cârnind pe o cărare, mai merg ei oleacă înainte, până ce ajung într-o poiană și numai iaca ce dau de o fântână cu ghizdele de stejar și cu un capac deschis în laturi. Fântâna era adâncă și nu avea nici roată, nici cumpănă, ci numai o scară de coborât până la apă.

— Ei, ei! Spânule, acum să te văd cât ești de vrednic, zise fiul craiului. Spânul atunci zâmbește puțin și, coborându-se în fântână, umple întâi plosca și o pune la șold. Apoi, mai stând acolo în fund pe scară, aproape de fața apei, zice:

— Ei, da' ce răcoare-i aici! „Chima răului pe malul pârâului!" Îmi vine să nu mai ies afară. Dumnezeu să ușureze păcatele celui cu fântâna, că bun lucru a mai făcut. Pe arșițele ieste, o răcoreală ca asta mult plătește!

Mai șede el acolo puțin și apoi iese afară, zicând:

— Doamne, stăpâne, nu știi cât mă simțesc de ușor; parcă îmi vine să zbor, nu altăceva! Ia vâră-te și d-ta oleacă, să vezi cum ai să te răcorești; așa are să-ți vină de îndemână după asta, de are să ți se pară că ești ușor cum îi pana…

Fiul craiului, boboc în felul său la trebi de aieste, se potrivește Spânului și se bagă în fântână, fără să-l trăsnească prin minte ce i se poate întâmpla. Și cum sta și el acolo de se răcorea, Spânul face tranc! capacul pe gura fântânii, apoi se suie deasupra lui și zice cu glas răutăcios:

— Alelei! fecior de om viclean ce te găsești; tocmai de ceea ce te-ai păzit n-ai scăpat. Ei, că bine mi te-am căptușit! Acum să-mi spui tu cine ești, de unde vii și încotro te duci, că, de nu, acolo îți putrezesc ciolanele!

Fiul craiului ce era să facă? îi spune toate cu de-amănuntul, căci, dă, care om nu ține la viață înainte de toate?

— Bine, atâta am vrut să aflu din gura ta, puiu de viperă ce mi-ai fost, zice atunci Spânul: numai cată să fie așa, că, de te-oiu prinde cu oca mică, greu are să-ți cadă. Chiar acum aș putè să te omor, în voia cea bună, dar mi-i milă de tinerețele tale… Dacă vrei să mai vezi soarele cu ochii și să mai calci pe iarbă verde, atunci jură-mi-te pe ascuțișul paloșului tău că mi-i da ascultare și supunere întru toate, chiar și-n foc de ți-aș zice să te arunci. Și, de azi

înainte, eu o să fiu în locul tău nepotul împăratului, despre care mi-ai vorbit, iară tu, sluga mea; și atâta vreme să ai a mă sluji, până când îi muri și iar îi învie. Și oriunde vei merge cu mine, nu care cumva să bleștești din gură către cineva despre ceea ce a urmat între noi, că te-am șters de pe fața pământului. Îți place așa să mai trăiești, bine-de-bine; iară de nu, spune-mi verde în ochi, ca să știu ce leac trebuie să-ți fac…

Fiul craiului, văzându-se prins în clește și fără nici o putere, îi jură credință și supunere întru toate, lăsându-se în știrea lui Dumnezeu, cum a vrè el să facă. Atunci Spânul pune mâna pe cartea, pe banii și pe armele fiului de crai și le iè la sine; apoi îl scoate din fântână și-i dă paloșul să-l sărute, ca semn de pecetluire a jurământului, zicând:

— De-acum înainte să știi că te cheamă *Harap-Alb*; aista ți-i numele, și altul nu.

După aceasta încalecă, fiecare pe calul său, și pornesc, Spânul înainte, ca stăpân, Harap-Alb în urmă, ca slugă, mergând spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvântul din poveste, înainte mult mai este.

Și merg ei, și merg, cale lungă să le-ajungă, trecând peste nouă mări, peste nouă țări și peste nouă ape mari, și într-o târzie vreme ajung la împărăție.

Și cum ajung, Spânul se înfățișază înaintea împăratului cu carte din partea craiului. Și împăratul Verde, cetind cartea, [s]are de bucurie că i-a venit nepotul, și pe dată îl și face cunoscut curții și fetelor sale, care îl primesc cu toată cinstea cuvenită unui fiu de craiu și moștenitor al împăratului.

Atunci Spânul, văzând că i s-au prins minciunile de bine, cheamă la sine pe Harap-Alb și-i zice cu asprime:

— Tu să ședzi la grajd nedezlipit și să îngrijești de calul meu ca de ochii din cap, că de-oiu veni pe-acolo și n-oiu găsi trebile făcute după plac, vai de pielea ta are să fie. Dar până

atunci, na-ți o palmă, ca să ții minte ce ți-am spus. Bagat-ai în cap vorbele mele?

— Da, stăpâne, zise Harap-Alb, lăsând ochii în jos.

Și, ieșind, pornește la grajd.

Cu asta a voit Spânul să-și arăte arama și să facă pe Harap-Alb ca să-i ieie și mai mult frica.

Fetele împăratului întâmplându-se de față când a lovit Spânul pe Harap-Alb, li s-au făcut milă de dânsul și au zis Spânului cu binișorul:

— Vere, nu faci bine ceea ce faci. Dacă este că a lăsat Dumnezeu să fim mai mari peste alții, ar trebui să avem milă de dânșii, că și ei, sărmanii, sunt oameni!

— Hei, dragele mele vere, zice Spânul cu viclenia lui obicinuită; d-voastră încă nu știți ce-i pe lume. Dacă dobitoacele n-ar fi fost înfrânate, de demult ar fi sfășiet pe om. Și trebuie să știți că și între oameni cea mai mare parte sunt dobitoace, care trebuiesc ținuți din frâu, dacă ți-i voia să faci treabă cu dânșii.

Ei, apoi… zi că nu-i lumea de-apoi! Să te ferească Dumnezeu când prinde mămăliga coajă. Vorba ceea:

Dă-mi, Doamne, ce n-am avut,
Să mă mier ce m-a găsit.

Fetele atunci au luat altă vorbă, dar din inima lor nu s-a șters purtarea necuviincioasă a Spânului, cu toate îndreptările și înrudirea lui, pentru că bunătatea nu are de-a face cu răutatea. Vorba ceea:

Vița-de-vie, tot în vie,
Iară vița-de-boz, tot răgoz.

Și din ceasul acela au început a vorbi ele înde ele, că Spânul defel nu samănă în partea lor, nici la chip, nici la bunătate; și că Harap-Alb, sluga lui, are o înfățișare mult mai plăcută și samănă a fi mult mai omenos. Pesemne

inima le spunea că Spânul nu le este văr, și de aceea nu-l puteau mistui. Așa îl urâse ele de tare acum, că, dacă ar fi fost în banii lor, s-ar fi lepădat de Spân ca de Ucigă-l-crucea. Dar nu aveau ce se face de împăratul, ca să nu-i aducă supărare.

Amu, întru una din zile, cum ședea Spânul la ospăț împreună cu moșu-său, cu verele sale și cu alții, câți se întâmplase, li s-au adus mai la urmă în masă și niște sălăți foarte minunate. Atunci împăratul zice Spânului :

— Nepoate, mai mâncat-ai sălăți de aceste de când ești?

— Ba nu, moșule, zice Spânul; tocmai eram să vă întreb de unde le aveți, că tare-s bune!… O haraba întreagă aș fi în stare să mănânc, și parcă tot nu m-aș sătura.

— Te crede moșul, nepoate, dar când ai ști cu ce greutate se capătă! pentru că numai în Grădina Ursului, dacă-i fi auzit de dânsa, se află sălăți de aceste, și mai rar om care să poată lua dintr-însele și să scape cu viață. Între toți oamenii din împărăția mea, numai un pădurariu se bizuiește la treaba asta. Și acela, el știe ce face, ce drege, de-mi aduce din când în când așa, câte puține, de poftă.

Spânul, voind să piardă acum pe Harap-Alb cu orice preț, zise împăratului:

— Doamne, moșule, de nu mi-a aduce sluga mea sălăți de aceste și din piatra seacă, mare lucru să fie!

— Ce vorbești, nepoate! zise împăratul; unul ca dânsul, și încă necunoscător de locurile acestea, cum crezi că ar putea face această slujbă? Doar de ți-i greu de viața lui.

— Ia las', moșule, nu-i duce grija; pun rămășag că are să-mi aducă sălăți întocmai ca aceste, și încă multe, că știu eu ce poate el.

Ș-odată cheamă Spânul pe Harap-Alb și-i zice răstit:

— Acum degrabă să te duci cum îi ști tu și să-mi aduci sălăți de aceste din Grădina Ursului. Hai, ieși răpede și

pornește, că nu-i vreme de pierdut. Dar nu cumva să faci de altfel, că nici în borta șoarecului nu ești scăpat de mine!

Harap-Alb iese mâhnit, se duce în grajd și începe a-și netezi calul pe coamă, zicând:

— Ei, căluțul meu, când ai știi tu în ce necaz am întrat! Sfânt să fie rostul tătâne-meu, că bine m-a învățat! Așa-i că, dacă n-am ținut samă de vorbele lui, am ajuns slugă la dârloagă și acum, vrând-nevrând, trebuie s-ascult, că mi-i capul în primejdie?

— Stăpâne, zise atunci calul; de-acum înainte, ori cu capul de piatră, ori cu piatra de cap, tot atâta-i: fii odată barbat și nu-ți face voie rea. Încalecă pe mine, și hai! Știu eu unde te-oiu duce, și mare-i Dumnezeu, ne-a scăpa el și din aceasta!

Harap-Alb, mai prinzând oleacă la inimă, încalecă și se lasă în voia calului, unde vrè el să-l ducă.

Atunci calul pornește la pas, până ce iese mai încolo, ca să nu-i vadă nimene. Apoi își arată puterile sale, zicând:

— Stăpâne, ține-te bine pe mine, că am să zbor lin ca vântul, să cutreierăm pământul. Mare-i Dumnezeu și meșteru-i dracul. Hèlbet! vom putè veni de hac și Spânului celuia, nu-i e vremea trecută.

Și odată zboară calul cu Harap-Alb până la nouri; apoi o ia de-a curmezișul pământului: pe deasupra codrilor, peste vârful munților, peste apa mărilor și după aceea se lasă încet-încet într-un ostrov mândru din mijlocul unei mări, lângă o căsuță singuratică, pe care era crescut niște mușchiu pletos de o podină de gros, moale ca mătasa și verde ca buratecul.

Atunci Harap-Alb descalecă, și spre mai mare mirarea lui, numai iaca îl întâmpină în pragul ușii cerșetoarea căreia îi dăduse el un ban de pomană, înainte de pornirea lui de acasă.

— Ei, Harap-Alb, așa-i că ai venit la vorbele mele, că deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om? Află acum că eu sunt Sfânta Duminecă și știu ce nevoie te-a adus pe la mine. Spânul vrea să-ți răpuie capul cu orice chip și de-aceea te-a trămis să-i aduci sălăți din Grădina Ursului, dar i-or da ele odată pe nas… Rămâi aici în astă-noapte, ca să văd ce-i de făcut.

Harap-Alb rămâne bucuros, mulțămind Sfintei Dumineci pentru buna găzduire și îngrijirea ce are de el.

— Fii încredințat că nu eu, ci puterea milosteniei și inima ta cea bună te ajută, Harap-Alb, zice Sfânta Duminecă ieșind și lăsându-l în pace să se liniștească.

Și cum iese Sfânta Duminecă afară, odată și pornește desculță prin rouă, de culege o poală de somnoroasă, pe care o ferbe la un loc cu o vadră de lapte dulce și cu una de miere și apoi ie mursa aceea și iute se duce de o toarnă în fântâna din Grădina Ursului, care fântână era plină cu apă până în gură. Și mai stând Sfânta Duminecă oleacă în preajma fântânii, numai iaca ce vede că vine ursul cu o falcă în ceriu și cu una în pământ, mornăind înfricoșat. Și cum ajunge la fântână, cum începe a bea lacom la apă și a-și linge buzele de dulceața și bunătatea ei. Și mai stă din băut, și iar începe a mornăi; și iar mai bea câte un răstimp, și iar mornăiește, până ce, de la o vreme, încep a-i slăbi puterile și, cuprins de amețeală, pe loc cade jos și adoarme mort, de puteai să tai lemne pe dânsul.

Atunci Sfânta Duminecă, văzându-l așa, într-o clipă se duce și, deșteptând pe Harap-Alb chiar în miezul nopții, îi zice:

— Îmbracă-te iute în pielea cea de urs, care o ai de la tată-tău, apucă pe ici tot înainte, și cum îi ajunge în răscrucile drumului, ai să și dai de Grădina Ursului. Atunci sai răpede înlăuntru de-ți ia sălăți într-ales, și câte-i vrea de

multe, căci pe urs l-am pus eu la cale. Dar, la toată întâmplarea, de-i vedè și-i vedè că s-a trezit și năvălește la tine, zvârle-i pielea cea de urs și apoi fugi încoace spre mine cât îi putea.

Harap-Alb face cum îi zice Sfânta Duminecă. Și cum ajunge în grădină, odată începe a smulge la sălăți într-ales și leagă o sarcină mare, mare, cât pe ce să n-o poată ridica în spinare. Și când să iasă cu dânsa din grădină, iaca ursul se trezește, și după dânsul, Gavrile! Harap-Alb, dacă vede reaua, i-aruncă pielea cea de urs, și apoi fuge cât ce poate cu sarcina în spate, tot înainte la Sfânta Duminecă, scăpând cu obraz curat.

După aceasta, Harap-Alb, mulțămind Sfintei Dumineci pentru binele ce i-a făcut, îi sărută mâna, apoi își iè sălățile și, încălecând, pornește spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvântul din poveste, înainte mult mai este.

Și mergând tot cum s-a dus, de la o vreme ajunge la împărăție și dă sălățile în mâna Spânului.

Împăratul și fetele sale, văzând aceasta, le-a fost de-a mirarea. Atunci Spânul zice îngâmfat:

— Ei, moșule, ce mai zici?

— Ce să zic, nepoate? Ia, când aș avé eu o slugă ca aceasta, nu i-aș trece pe dinainte.

— D-apoi de ce mi l-a dat tata de-acasă? numai de vrednicia lui, zise Spânul; căci altfel nu-l mai luam după mine, ca să-mi încurce zilele.

La vro câteva zile după aceasta, împăratul arată Spânului niște petre scumpe, zicând:

— Nepoate, mai văzut-ai petre nestemate așa de mari și frumoase ca acestea de când ești?

— Am văzut eu, moșule, felurite petre scumpe, dar ca aceste, drept să-ți spun, n-am văzut. Oare pe unde se pot găsi așa petre?

— Pe unde să se găsească, nepoate! Ia, în Pădurea Cerbului. Și cerbul acela este bătut tot cu petre scumpe, mult mai mari și mai frumoase decât aceste. Mai întâi, cică are una în frunte, de strălucește ca un soare. Dar nu se poate apropiè nimene de cerb, căci este solomonit și nici un fel de armă nu-l prinde; însă el, pe care l-a zări, nu mai scapă cu viață. De-aceea fuge lumea de dânsul de-și scoate ochii; și nu numai atâta, dar chiar când se uită la cineva, fie om sau orice dihanie a fi, pe loc rămâne moartă. Și cică o mulțime de oameni și de sălbătăciuni zac fără suflare în pădurea lui numai din astă pricină: se vede că este solomonit, întors de la țiță, sau dracul mai știe ce are de-i așa de primejdios. Dar cu toate aceste, trebuie să știi, nepoate, că unii oameni îs mai al dracului decât dracul; nu se astâmpără nici în ruptul capului; macar că au pățit multe, tot cearcă prin pădurea lui, să vadă, nu l-or putè găbui cumva? Și care dintre ei are îndrăzneală mare și noroc și mai mare, umblând pe acolo, găsește din întâmplare câte o piatră de aceste, picată de pe cerb, când se scutură el la șapte ani o dată, și apoi aceluia om nu-i trebuie altă negustorie mai bună. Aduce peatra la mine și i-o plătesc cât nu face; ba încă sunt bucuros că o pot căpăta. Și află, nepoate, că asemene petre fac podoaba împărăției mele, nu se găsesc altele mai mari și mai frumoase decât aceste la nici o împărăție, și de-aceea s-a dus vestea despre ele în toată lumea. Mulți împărați și crai înadins vin să le vadă, și li-i de-a mirarea de unde le am.

— Doamne, moșule! zise atunci Spânul; să nu te superi, dar nu știu ce fel de oameni fricoși aveți pe aici. Eu pun rămășag pe ce vrei că sluga mea are să-mi aducă pielea cerbului aceluia, cu cap cu tot, așa împodobit cum este.

Ș-odată cheamă Spânul pe Harap-Alb și-i zice:

— Du-te în Pădurea Cerbului, cum îi ști tu, și macar fă pe dracul în patru, sau orice-i face, dar numaidecât să-mi aduci pielea cerbului, cu cap cu tot, așa bătute cu petre

scumpe, cum se găsesc. Și doar te-a împinge păcatul să clinteşti vreo peatră din locul său, iară mai ales acea mare din fruntea cerbului, c-apoi atâta ți-i leacul! Hai, pornește iute, că nu-i vreme de pierdut!

Harap-Alb vede el bine unde merge treaba, că doar nu era din butuci; dar neavând încotro, iese mâhnit, se duce iar în grajd la cal și, netezindu-l pe coamă, îi zice:

— Dragul meu căluț, la grea belea m-a vârât iar Spânul!… De-oiu mai scăpa și din asta cu viață, apoi tot mai am zile de trăit. Dar nu știu, zău, la cât mi-a sta norocul!

— Nu-i nimica, stăpâne, zise calul. Capul de-ar fi sănătos, că belelele curg gârlă. Poate ai primit poroncă să jupești peatra morii și să duci pielea la împărăție?

— Ba nu, căluțul meu; alta și mai înfricoșată, zise Harap-Alb.

— Vorbă să fie, stăpâne, că tocmala-i gata, zise calul. Nu te teme, știu eu năzdrăvănii de ale Spânului; și să fi vrut, de demult i-aș fi făcut pe obraz, dar lasă-l să-și mai joace calul. Ce gândești? Și unii ca aceștia sunt trebuitori pe lume câteodată, pentru că fac pe oameni să prindă la minte… Zi și d-ta că ai avut să tragi un păcat strămoșesc. Vorba ceea: „Părinții mănâncă aguridă, și fiilor li se strepezesc dinții“. Hai, nu mai sta la gânduri; încalecă pe mine și pune-ți nădejdea în Dumnezeu, că mare-i puterea lui; nu ne-a lăsa el să suferim îndelung. Cum vrei. „Ce-i e scris omului în frunte-i e pus.“ Doar' mare-i Cel-de-sus! S-or sfârși ele și aceste de la o vreme…

Harap-Alb atunci încalecă, și calul pornește la pas, până ce iese mai încolo departe, ca să nu-i ieie lumea la ochi. Și apoi, încordându-se și scuturându-se o dată voinicește, iară-și arată puterile, zicând:

— Ține-te zdravăn, stăpâne, că iar am să zbor:

În înaltul ceriului,
Văzduhul pământului;
Pe deasupra codrilor,
Peste vârful munților,
Prin ceața măgurilor,
Spre noianul mărilor,
La crăiasa zânelor,
Minunea minunilor,
Din ostrovul florilor.

Și zicând aceste, odată și zboară cu Harap-Alb

În înaltul ceriului,
Văzduhul pământului;

și o iè de-a curmezișș:

De la nouri către soare,
Printre lună și luceferi,
Stele mândre lucitoare,

și apoi se lasă lin ca vântul:

În ostrovul florilor,
La crăiasa zânelor,
Minunea minunelor.

Și când vântul a aburit, iaca și ei la Sfânta Duminecă iar au sosit. Sfânta Duminecă era acasă și, cum a văzut pe Harap-Alb poposind la ușa ei, pe loc l-a întâmpinat și i-a zis cu blândețe:

— Ei, Harap-Alb, așă-i că iar te-a ajuns nevoia de mine?

— Așa este, măicuță, răspunse Harap-Alb, cufundat în gânduri și galben la față, de parcă-i luase pânza de pe obraz. Spânul vrea să-mi răpuie capul cu orice preț. Și de-aș muri mai degrabă, să scap odată de zbucium: decât așa viață, mai bine moarte de o mie de ori!

— Vai de mine și de mine, Harap-Alb, zise Sfânta Duminecă; parcă nu te-aș fi crezut așa slab de înger, dar, după cât văd, ești mai fricos decât o femeie! Hai, nu mai sta ca o găină plouată! rămâi la mine în astă noapte și ț-oiu da eu vrun ajutor. Mare-i Dumnezeu! N-a mai fi el după gândul Spânului. Însă mai rabdă și tu, fătul meu, că mult ai avut de răbdat și puțin mai ai. Păn-acum ț-a fost mai greu, dar de-acum înainte tot așa are să-ți fie, până ce-i ieși din slujba Spânului, de la care ai să tragi încă multe necazuri, dar ai să scapi din toate cu capul teafăr, pentru că norocul te ajută.

— Poate așa să fie, măicuță, zise Harap-Alb, dar prea multe s-au îngrămădit deodată pe capul meu.

— Câte a dat Dumnezeu, Harap-Alb, zise Sfânta Duminecă; așa a trebuit să se întâmple, și n-ai cui bănui: pentru că nu-i după cum gândește omul, ci-i după cum vrè Domnul. Când vei ajunge și tu odată mare și tare, îi căuta să judeci lucrurile de-a fir-a-păr și vei crede celor asupriți și necăjiți, pentru că știi acum ce e necazul. Dar până atunci, mai rabdă, Harap-Alb, căci cu răbdarea îi frigi pielea.

Harap-Alb, nemaiavând ce zice, mulțămește lui Dumnezeu, și de bine, și de rău, și Sfintei Dumineci pentru buna găzduire și ajutorul făgăduit.

— Ia, acum mai vii de-acasă, fătul meu! Zică cine-a zice și cum a vrè să zică, dar când este să dai peste păcat, dacă-i înainte, te silești să-l ajungi, iar dacă-i în urmă, stai și-l aștepți. Mă rog, ce mai la deal, la vale? așa e lumea asta și, de-ai face ce-ai face, rămâne cum este ea; nu poți s-o întorci cu umărul, macar să te pui în ruptul capului. Vorba ceea: „Zi-i lume și te mântuie“. Dar ia să lăsăm toate la o parte și, până la una-alta, hai să vedem ce-i de făcut cu cerbul, că Spânul te-a fi așteptând cu nerăbdare. Și, dă, stăpân nu-i? trebuie să-l asculți. Vorba ceea: „Leagă calul unde zice stăpânul“.

Și odată scoate Sfânta Duminecă obrăzarul și sabia lui Statu-Palmă-Barba-Cot, de unde le avea și, dându-le lui Harap-Alb, zice:

— Ține aceste, că au să-ți fie de mare trebuință unde mergem. Și chiar haidem, cu ajutorul Domnului, să isprăvim odată și trebușoara asta.

Și pe la cântatul cucoșilor se iè Sfânta Duminecă împreună cu Harap-Alb și se duc în Pădurea Cerbului. Și cum ajung în pădure, sapă o groapă adâncă de un stat de om, lângă un izvor, unde în fiecare zi pe la amiază venea cerbul de bea apă, apoi se culca acolo pe loc și dormea cât un beiu, până ce asfințea soarele. Și după aceea, sculându-se, o lua în porneală și nu mai da pe la izvor iar până a doua zi pe la amează.

— Ei, ei! acum groapa este gata, zise Sfânta Duminecă. Tu, Harap-Alb, rămâi aici într-însa, toată ziua, și iaca ce ai de făcut: pune-ți obrăzarul cum se pune, iară sabia să n-o slăbești din mână; și de-amează, când a veni cerbul aici la izvor să bea apă și s-a culca ș-a adormi, cu ochii deschiși, cum i-i feliușagul, tu, îndată ce li-i auzi horăind, să ieși încetișor și să potrivești așa ca să-i zbori capul dintr-o singură lovitură de sabie, și apoi răpede să te arunci în groapă și să șezi acolo într-însa până după asfințitul soarelui. Capul cerbului are să te strige până atunci mereu pe nume, ca să te vadă, dar tu nu cumva să te îndupleci de rugămintea lui și să te ițești la dânsul, că are un ochiu otrăvit și, când l-a pironi spre tine, nu mai trăiești. Însă, cum a asfinți soarele, să știi că a murit cerbul. Și atunci să ieși fără frică să-i jupești pielea, iară capul să-l iei așa întreg, cum se găsește, și apoi să vii la mine.

Și așa, Sfânta Duminecă se iè și se întoarnă singură acasă. Iară Harap-Alb rămâne de pândă în groapă. Și, când pe la amează, numai iaca ce aude Harap-Alb un muget înnădușit:

cerbul venea boncăluind. Și ajungând la izvor, odată și începe a bè hâlpav la apă rece; apoi mai boncăluiește, și iar mai bè câte un răstimp, și iar mai boncăluiește, și iar mai bè, pănă ce nu mai poate. După aceea începe a-și arunca țărnă după cap, ca buhaiul, și apoi, scurmând de trei ori cu piciorul în pământ, se tologește jos pe pajiște, acolo pe loc, mai rumegă el cât mai rumegă, și pe urmă se așterne pe somn, și unde nu începe a mâna porcii la jir.

Harap-Alb, cum îl aude horăind, iese afară încetișor și, când îl croiește o dată cu sabia pe la mijlocul gâtului, îi și zboară capul cât colo de la trup și apoi Harap-Alb se aruncă fără sine în groapă, după cum îl povățuise Sfânta Duminecă. Atunci sângele cerbului odată a și-nceput a curge gâlgâind și a se răspândi în toate părțile, îndreptându-se și năboind în groapă peste Harap-Alb, de cât pe ce era să-l înece. Iară capul cerbului, zvârcolindu-se dureros, striga cu jale, zicând:

— Harap-Alb, Harap-Alb! De nume ți-am auzit, dar de văzut nu te-am văzut. Ieși numai oleacă să te văd încaltea, vrednic ești de comoara ce ți-o las, și apoi să mor cu plăcere, dragul meu!

Dar Harap-Alb tăcea molcum și de-abia își putea desclești picioarele din sângele închegat, care era mai-mai să umple groapa. În sfârșit, mai strigă el, capul cerbului, cât mai strigă, însă Harap-Alb nici nu răspunde, nici se arată, și de la o vreme se face tăcere. Și așa, după asfințitul soarelui, Harap-Alb iese din groapă, jupește pielea cerbului cu băgare de seamă, să nu smintească vreo piatră din locul ei, apoi iè capul întreg, așa cum se găsea, și se duce la Sfânta Duminecă.

— Ei, Harap-Alb, zise Sfânta Duminecă, așa-i că am scos-o la capăt și asta?

— Așa; cu ajutorul lui Dumnezeu și cu al sfinției-voastre, răspunse Harap-Alb, am izbutit, măicuță, să facem și acum pe cheful Spânului, rămânere-aș păgubaș de dânsul să ră-

mân, și să-l văd când mi-oiu vedè ceafa; atunci, și nici atunci, că tare mi-i negru înaintea ochilor!

— Lasă-l, Harap-Alb, în plata lui Dumnezeu, că și-a da el Spânul peste om vrodată; pentru că nu-i nici o faptă fără plată, zise Sfânta Duminecă. Mergi de i le du și acestea, că i-or rămânè ele de cap odată.

Atunci Harap-Alb, mulțămind Sfintei Dumineci, îi sărută mâna, apoi încalecă pe cal și pornește tot cum a venit, mergând spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvântul din poveste, înainte mult mai este… Și pe unde trecea, lumea din toate părțile îl înghesuia: pentru că piatra cea mare din capul cerbului strălucea de se părea că Harap-Alb soarele cu el îl ducea.

Mulți crai și împărați ieșeau înaintea lui Harap-Alb, și care dincotro îl ruga, unul să-i deie bănărit, cât a cere el, altul să-i deie fata și jumătate de împărăție; altul să-i deie fata și împărăția întreagă pentru asemene odoare. Dar Harap-Alb ca de foc se ferea și, urmându-și calea înainte, la stăpânu-său le ducea.

Și întru una din seri, cum ședea Spânul împreună cu moșu-său și cu verele sale sus într-un foișor, numai iaca ce zăresc în depărtare un sul de raze scânteietoare, care venea înspre dânșii; și de ce se apropia, de ce lumina mai tare, de li fura vederile. Și deodată toată suflarea s-a pus în mișcare: lumea de pe lume, fiind în mare nedumerire, alerga să vadă ce minune poate să fie. Și, când colo, cine era? Harap-Alb, care venea în pasul calului, aducând cu sine pielea și capul cerbului pe care le-a și dat în mâna Spânului.

La vederea acestei minunății, toți au rămas încremeniți și, uitându-se unii la alții, nu știau ce să zică. Pentru că în adevăr era și lucru de mirare!

Dar Spânul, cu viclenia sa obicinuită, nu-și pierde cumpătul. Și, luând vorbă, zice împăratului:

— Ei, moșule, ce mai zici? adeveritu-s-au vorbele mele?

— Ce să mai zic, nepoate?! răspunse împăratul uimit. Ia, să am eu o slugă așa de vrednică și credincioasă ca Harap-Alb, aș pune-o la masă cu mine, că mult prețuiește omul acesta!

— Ba să-și puie pofta-n cuiu! răspunse Spânul cu glas răutăcios. Asta n-aș face-o eu de-ar mai fi el pe cât este; doar nu-i frate cu mama, să-l pun în capul cinstei! Eu știu, moșule, că sluga-i slugă și stăpânu-i stăpân; s-a mântuit vorba. Na, na, na! d-apoi pentru vrednicia lui mi l-a dat tata, căci altfel de ce l-aș fi luat cu mine. Hei, hei! Nu știți d-voastră ce poam-a dracului e Harap-Alb aista! Până l-am dat la brazdă, mi-am stupit sufletul cu dânsul. Numai eu îi vin de hac. Vorba ceea: „Frica păzește bostănăria". Alt stăpân în locul meu nu mai face brânză cu Harap-Alb, cât îi lumea și pământul. Ce te potrivești, moșule? Cum văd eu, d-ta prea intri în voia supușilor. De-aceea nu-ți dau cerbii pietre scumpe și urșii sălăți. Mie unuia știu că nu-mi suflă nimene în borș: când văd că mâța face mărazuri, ț-o strâng de coadă, de mănâncă și mere pădurețe, căci n-are încotro… Dacă ț-a ajuta Dumnezeu să mă rânduiești mai degrabă în locul d-tale, îi vedè, moșule dragă, ce prefacere are să iè împărăția; n-or mai ședè lucrurile tot așa moarte cum sunt. Pentru că știi vorba ceea: „Omul sfințește locul!"… Fost-ai și d-ta la tinerețe, nu zic. Dar acum îți cred. Dă, bătrânețe nu-s? Cum n-or sta trebile baltă!

În sfârșit, Spânului îi mergea gura ca pupăza, de-a ameți pe împăratul, încât a uitat și de Harap-Alb, și de cerb, și de tot.

Fetele împăratului însă priveau la verișor… cum privește cânele pe mâță, și li era drag ca sarea-n ochi: pentru că le spunea inima ce om fără de lege este Spânul. Dar cum erau să iasă ele cu vorba înaintea tatălui lor? Spânul n-avea de

cine… Vorba ceea: „Găsise un sat fără câni și se primbla fără băț“. Că altă, ce pot să zic?

La vro câteva zile după asta, împăratul făcu un ospăț foarte mare în cinstea nepotu-său, la care ospăț au fost poftiți cei mai strălucițioaspeți: împărați, crai, voievozi, căpitanii oștirilor, mai-marii orașelor și alte fețe cinstite.

În ziua de ospăț, fetele împăratului s-au pus cu rugămintea pe lângă Spân să deie voie lui Harap-Alb ca să slujească și el la masă. Spânul, neputându-le strica hatârul, cheamă pe Harap-Alb de față cu dânsele și-i învoi aceasta, însă cu tocmală, ca în tot timpul ospățului să steie numai la spatele stăpânu-său și nici măcar să-și ridice ochii la ceilalți meseni, că de l-oiu vedè obrăznicindu-se cumva, acolo pe loc îi și taiu capul.

— Auzit-ai ce am spus, slugă netrebnică, zise Spânul, arătând lui Harap-Alb tăișul paloșului, pe care jurase credință și supunere Spânului la ieșirea din fântână.

— Da, stăpâne, răspunse Harap-Alb cu umilință; sunt gata la porunca luminării-voastre.

Fetele împăratului au mulțămit Spânului și pentru atâta.

Amu, tocmai pe când era temeiul mesei, și oaspeții, tot gustând vinul de bun, începuse a se chiurchiului câte oleacă, numai iaca o pasere măiastră se vede bătând la fereastră și zicând cu glas muieratic:

— Mâncați, beți și vă veseliți, dar de fata împăratului Roș nici nu gândiți!

Atunci, deodată, tuturor mesenilor pe loc li s-a stricat cheful și au început a vorbi care ce știa și cum îi ducea capul: unii spuneau că împăratul Roș, având inimă haină, nu se mai satură de a vărsa sânge omenesc; alții spuneau că fata lui este o farmazoană cumplită, și că din pricina ei se fac atâtea jertfe; alții întăreau spusele celorlalți, zicând

că chiar ea ar fi venit în chip de pasăre de a bătut acum la fereastră, ca să nu lese și aici lumea în pace. Alții ziceau că, oricum ar fi, dar paserea aceasta nu-i lucru curat; și că trebuie să fie un trimis de undeva, numai pentru a iscodi casele oamenilor. Alții, mai fricoși, își stupeau în sân, menind-o ca să se întoarcă pe capul aceluia care a trimis-o. În sfârșit, unii spuneau într-un fel, alții în alt fel, și multe se ziceau pe sama fetei împăratului Roș, dar nu se știa care din toate acele vorbe este cea adevărată.

Spânul, după ce-i ascultă pe toți cu luare-aminte, clătină din cap și zise:

— Rău e când ai a face tot cu oameni care se tem și de umbra lor! D-voastră, cinstiți oaspeți, se vede că păsteți boboci, de nu vă pricepeți al cui fapt e acesta.

Și atunci Spânul răpede își ațintește privirile asupra lui Harap-Alb și, nu știu cum, îl prinde zâmbind.

— Așa… slugă vicleană ce-mi ești!? Vra să zică, tu ai știință de asta și nu mi-ai spus. Acum degrabă să-mi aduci pe fata împăratului Roș, de unde știi și cum îi ști tu. Hai, pornește! Și nu cumva să faci de altfel, că te-ai dus de pe fața pământului!

Atunci Harap-Alb, ieșind plin de mâhnire, se duce în grajd la cal și, netezindu-l pe coamă și sărutându-l, zice:

— Dragul meu tovarăș, la grea nevoie m-a băgat iar Spânul! Amu a scornit alta: cică să-i aduc pe fata împăratului Roș de unde-oiu ști. Asta-i curat vorba ceea: „Poftim pungă la masă, dacă ți-ai adus de-acasă“. Se vede că mi s-a apropiet funia la par. Cine știe ce mi s-a mai întâmpla! Cu Spânul tot am dus-o cum am dus-o, câne-cânește, până acum. Dar cu omul roș nu știu, zău, la cât mi-a sta capul. Ș-apoi, unde s-a fi găsind acel împărat Roș și fata lui, care cică este o farmazoană cumplită, numai Cel-de-pe-comoară a fi știind! Parcă dracul vrăjește, de n-apuc bine a

scapa din una și dau peste alta! Se vede că m-a născut mama într-un ceas rău, sau nu știu cum să mai zic, ca să nu greșesc înaintea lui Dumnezeu. Mă pricep eu tare bine ce ar trebui să fac, ca să se curme odată toate aceste. Dar m-am deprins a târî după mine o viață ticăloasă. Vorba ceea: „Să nu dea Dumnezeu omului cât poate el suferi".

— Stăpâne, zise atunci calul, nechezând cu înfocare, nu te mai olicăi atâta! După vreme rea, a fi el vreodată și senin. Dac-ar sta cineva să-și facă samă de toate cele, cum chitești d-ta, apoi atunci ar trebui să vezi tot oameni morți pe toate cărările… Nu fi așa de nerăbdător! De unde știi că nu s-or schimba lucrurile în bine și pentru d-ta? Omul e dator să se lupte cât a putea cu valurile vieții, căci știi că este o vorbă: „Nu aduce anul ce aduce ceasul". Când sunt zile și noroc, treci prin apă și prin foc și din toate scapi nevătămat. Vorba cântecului:

Fă-mă, mamă, cu noroc,
Și macar m-aruncă-n foc.

Las' pe mine, stăpâne, că știu eu pe unde te-oiu duce la împăratul Roș: pentru că m-au mai purtat o dată păcatele pe acolo cu tatu-tău, în tinerețele lui. Hai, încalecă pe mine și ține-te bine, că acum am să-mi arăt puterile chiar de aici, de pe loc, în ciuda Spânului, ca să-i punem venin la inimă.

Harap-Alb atunci încalecă, și calul, nechezând o dată puternic, zboară cu dânsul:

În înaltul ceriului,
Văzduhul pământului

și o iè de-a curmezișș:

De la nouri către soare,
Printre lună și luceferi,
Stele mândre lucitoare.

Și apoi, de la o vreme, începe a se lăsa lin ca vântul, și luând de-a lung pământul, merg spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvântul din poveste, înainte mult mai este.

Dar ia să vedem, ce se mai petrece la masă după ducerea lui Harap-Alb?

— Hei, hei! zise Spânul în sine, tremurând de ciudă: nu te-am știut eu că-mi ești de aceștia, că de mult îți făceam felul!… Dar trăind și nemurind, te-oiu sluji eu, măi badeo!… Paloșul ista are să-ți știe de știre… Ei, vedeți, moșule și cinstiți meseni, cum hrănești pe dracul, fără să știi cu cine ai de-a face? Dacă nu-s și eu un puișor de om în felul meu, dar tot m-a tras Harap-Alb pe șfară! Bine-a zis cine-a zis: „Că unde-i cetatea mai tare, acolo bate dracul războiu mai puternic“.

În sfârșit, împăratul, fetele sale și toți oaspeții rămaseră încremeniți, Spânul, bodrogănind din gură, nu știa cum să-și ascundă ura, iară Harap-Alb, îngrijit de ce i s-ar mai putè întâmpla în urmă, mergea tot înainte prin locuri pustii și cu greu de străbătut.

Și când să treacă un pod peste o apă mare, iaca o nuntă de furnici trecea și ea tocmai atunci podul. Ce să facă Harap-Alb ? Stă el oleacă și se sfătuiește cu gândul: „Să trec peste dânsele, am să omor o mulțime; să dau prin apă, mă tem că m-oi îneca, cu cal cu tot. Dar tot mai bine să dau prin apă, cum a da Dumnezeu, decât să curm viața atâtor gâzulițe nevinovate“. Și zicând Doamne-ajută, se aruncă cu calul în apă, o trece înot dincolo, la cela mal, fără primejdie și apoi își iè drumul înainte. Și cum mergea el, numai iaca i se înfățoșază o furnică zburătoare, zicând:

— Harap-Alb, fiindcă ești așa de bun, de ți-a fost milă de viața noastră, când treceam pe pod, și nu ne-ai stricat veselia, vreu să-ți fac și eu un bine: na-ți aripa asta, și când îi avea vrodată nevoie de mine, să dai foc aripei, și atunci eu împreună cu tot neamul meu avem să-ți venim în ajutor.

Harap-Alb, strângând aripa cu îngrijire, mulțămește furnicii pentru ajutorul făgăduit și apoi pornește tot înainte.

Și mai merge el cât merge, și numai iaca ce aude o bâzâitură înnădușită. Se uită el în dreapta, nu vede nimica; se uită în stânga, nici atâta; și când se uită în sus, ce să vadă? Un roiu de albine se învârtea în zbor pe deasupra capului său și umblau bezmetice de colo până colo, neavând loc unde să se așeze. Harap-Alb, văzându-le așa, i se face milă de dânsele și, luându-și pălăria din cap, o pune pe iarbă la pământ, cu gura-n sus, și apoi el se dă într-o parte. Atunci, bucuria albinelor; se lasă jos cu toatele și se adună ciotcă în pălărie. Harap-Alb, aflându-se cu părere de bine despre asta, aleargă în dreapta și în stânga și nu se lasă până ce găsește-un buștihan putregăios, îl scobește cu ce poate și-i face urdiniș; după aceea așază niște țepuși într-însul, îl freacă pe dinăuntru cu cătușnică, cu sulcină, cu mătăciune, cu poala Sântă-Măriei și cu alte buruiene mirositoare și prielnice albinelor și apoi, luându-l pe umăr, se duce la roi, răstoarnă albinele frumușel din pălărie în buștihan, îl întoarce binișor cu gura în jos, îi pune deasupra niște captălani, ca să nu răzbată soarele și ploaia înlăuntru, și apoi, lăsându-l acolo pe câmp, între flori, își caută de drum.

Și cum mergea el, mulțămit în sine pentru această facere de bine, numai iaca i se înfățișază înainte crăiasa albinelor, zicându-i:

— Harap-Alb, pentru că ești așa de bun și te-ai ostenit de ne-ai făcut adăpost, vreu să-ți fac și eu un bine în viața mea: na-ți aripa asta și, când îi avè vreodată nevoie de mine, aprinde-o, și eu îndată am să-ți vin întru ajutor.

Harap-Alb, luând aripa cu bucurie, o strânge cu îngrijire; apoi, mulțămind crăiesei pentru ajutorul făgăduit, pornește, urmându-și calea tot înainte.

Mai merge el cât merge și, când la poalele unui codru, numai iaca ce vede o dihanie de om, care se pârpâlea pe

lângă un foc de douăzeci și patru de stânjini de lemne și tot atunci striga, cât îi lua gura, că moare de frig. Și-apoi, afară de aceasta, omul acela era ceva de spăriet; avea niște urechi clăpăuge și niște buzoaie groase și dăbălăzate. Și când sufla cu dânsele, cea de deasupra se răsfrângea în sus peste scăfârlia capului, iar cea de desubt atârna în jos, de-i acoperea pântecele. Și, ori pe ce se oprea suflarea lui, se punea promoroaca mai groasă de-o palmă. Nu era chip să te apropii de dânsul, că așa tremura de tare, de parcă-l zghihuia dracul. Și dac-ar fi tremurat numai el, ce ți-ar fi fost? Dar toată suflarea și făptura de primprejur îi țineau hangul: vântul gemea ca un nebun, copacii din pădure se văicărau, pietrele țipau, vreascurile țiuiau și chiar lemnele de pe foc pocneau de ger. Iară veveriţele, găvozdite una peste alta în scorburi de copaci, suflau în unghii și plângeau în pumni, blăstămându-și ceasul în care s-au născut. Mă rog, foc de ger era: ce să vă spun mai mult! Harap-Alb, numai o țâră cât a stat de s-a uitat, a făcut țurțuri la gură și, neputându-și stăpâni râsul, zise cu mirare:

— Multe mai vede omul acesta cât trăiește! Măi tartorule, nu mânca haram și spune drept, tu ești Gerilă? Așă-i că taci?… Tu trebuie să fii, pentru că și focul îngheață lângă tine, de arzuliu ce ești.

— Râzi tu, râzi, Harap-Alb, zise atunci Gerilă tremurând, dar, unde mergi, fără mine n-ai să poți face nimica.

— Hai și tu cu mine, dacă vrei, zise Harap-Alb; de-abia te-i mai încălzi mergând la drum, căci nu e bine când stai locului.

Gerilă atunci se iè cu Harap-Alb și pornesc împreună. Și mergând ei o bucată înainte, Harap-Alb vede altă drăcărie și mai mare: o namilă de om mânca brazdele de pe urma a 24 de pluguri și tot atunci striga în gura mare că crapă de foame.

— Ei, apoi să nu bufnești de râs? zise Harap-Alb. Măi, măi, măi! că multe-ți mai văd ochii! Pesemne c-aista-i Flămânzilă, foametea, sac fără fund sau cine mai știe ce pricopseală a fi, de nu-l poate sătura nici pământul.

— Râzi tu, râzi, Harap-Alb, zice atunci Flămânzilă, dar, unde mergeți voi, fără mine n-aveți să puteți face nici o ispravă.

— Dacă-i așa, hai și tu cu noi, zise Harap-Alb, că doar n-am a te duce în spinare.

Flămânzilă atunci se iè după Harap-Alb și pornesc tustrei înainte. Și mai mergând ei o postată, numai iaca Harap-Alb vede altă minunăție și mai mare: o arătare de om băuse apa de la 24 de iazuri și o gârlă pe care umblau numai 500 de mori și tot atunci striga în gura mare că se usucă de sete.

— Măi, da' al dracului onânie de om e și acesta! zise Harap-Alb. Grozav burdăhan și nesățios gâtlej, de nu pot să-i potolească setea nici izvoarele pământului; mare ghiol de apă trebuie să fie în mațele lui! Se vede că acesta-i prăpădenia apelor, vestitul Setilă, fiul Secetei, născut în zodia rățelor și împodobit cu darul suptului.

— Râzi tu, râzi, Harap-Alb, zise atunci Setilă, căruia începu a-i țâșni apa pe nări și pe urechi, ca pe niște lăptoace de mori, dar, unde vă duceți voi, fără de mine degeaba vă duceți.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise Harap-Alb; de-abia nu te-i mai linciuri atâta în cele ape, îi scăpa de blăstămul broaștelor și-i da răgaz morilor să umble, că destul ți-ai făcut mendrele până acum. Ce, Doamne iartă-mă, îi face broaște în pântece de atâta apă!

Setilă atunci se iè după Harap-Alb și pornesc tuspatru înainte. Și mai mergând ei o bucată, numai iaca ce vede Harap-Alb altă minunăție și mai minunată: o schimonositură

de om avea în frunte numai un ochi, mare cât o sită și, când îl deschidea, nu vedea nimica; da chior peste ce apuca. Iară când îl ținea închis, dar fie zi, dar fie noapte, spunea că vede cu dânsul și în măruntaiele pământului.

— Iaca, începu el a răcni ca un zmintit, toate lucrurile mi se arată găurite, ca sitișca, și străvezii, ca apa cea limpede; deasupra capului meu văd o mulțime nenumărată de văzute și nevăzute; văd iarba cum crește din pământ; văd cum se rostogolește soarele după deal, luna și stelele cufundate în mare; copacii cu vârful în jos, vitele cu picioarele în sus și oamenii umblând cu capul între umere; văd, în sfârșit, ceea ce n-aș mai dori să vadă nimene, pentru a-și osteni vederea: văd niște guri căscate uitându-se la mine și nu-mi pot da samă de ce vă mirați așa, mira-v-ați de… frumusețe-vă!

Harap-Alb atunci se bate cu mâna peste gură și zice:

— Doamne ferește de omul nebun, că tare-i de jălit, sărmanul! Pe de-o parte îți vine a râde și pe de alta îți vine a-l plânge. Dar se vede că așa l-a lăsat Dumnezeu. Poate că acesta-i vestitul Ochilă, frate cu Orbilă, văr primare cu Chiorilă, nepot de soră lui Pândilă, din sat de la Chitilă, peste drum de Nimerilă. Ori din târg de la Să-l-cați, megieș cu Căutați și de urmă nu-i mai dați. Mă rog, unu-i Ochilă pe fața pământului, care vede toate și pe toți altfel de cum vede lumea cealaltă; numai pe sine nu se vede cât e de frumușel. Parcă-i un boț, chilimboț boțit, în frunte cu un ochi, numai să nu fie de diochiu!

— Râzi tu, râzi, Harap-Alb, zise atunci Ochilă, uitându-se închiorchioșat, dar, unde te duci, fără de mine rău are să-ți cadă. Fata împăratului Roș nu se capătă așa de lesne cum crezi tu. Din gardul Oancei ți-a da-o împăratul, dacă n-oi fi și eu pe-acolo.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise Harap-Alb, că doar n-avem a te duce de mână, ca pe un orb.

Ochilă atunci se iè și el după Harap-Alb și pornesc tuscinci înainte. Și mai mergând ei o bucată, numai iaca ce vede Harap-Alb altă bâzdâganie și mai și: o pocitanie de om umbla cu arcul după vânat paseri. Ș-apoi, chitiți că numai în arc se închia tot meșteșugul și puterea omului aceluia? Ți-ai găsit! Avea un meșteșug mai drăcos și o putere mai pe sus decât își poate dracul închipui: când voia, așa se lățea de tare, de cuprindea pământul în brațe. Și altă dată, așa se deșira și se lungea de grozav, de ajungea cu mâna la lună, la stele, la soare și cât voia de sus. Și dacă se întâmpla să nu nimerească paserile cu săgeata, ele tot nu scăpau de dânsul; ți le prindea cu mâna din zbor, le răsucea gâtul cu ciudă și apoi le mânca așa, crude, cu pene cu tot. Chiar atunci avea un vrav de paseri dinainte și ospăta dintr-însele cu lăcomie, ca un vultan hămisit. Harap-Alb, cuprins de mirare, zise:

— Dar oare pe acesta cum mama dracului l-a fi mai chemând?

— Zi-i pe nume, să ți-l spun, răspunse atunci Ochilă, zâmbind pe sub mustețe.

— Dar te mai duce capul ca să-l botezi? Să-i zici Păsărilă… nu greșești; să-i zici Lățilă… nici atâta; să-i zici Lungilă… asemene; să-i zici Păsări-Lăți-Lungilă mi se pare că e mai potrivit cu năravul și apucăturile lui, zise Harap-Alb, înduioșat de mila bietelor paseri. Se vede că acesta-i vestitul Păsări-Lăți-Lungilă, fiul săgetătorului și nepotul arcașului; brâul pământului și scara ceriului; ciuma zburătoarelor și spaima oamenilor, că altfel nu te pricepi cum să-i mai zici.

— Râzi tu de mine, râzi, Harap-Alb, zise atunci Păsări-Lăți-Lungilă, dar mai bine ar fi să râzi de tine, căci nu

știi ce păcat te paște. Chiteşti că fata împăratului Roș numai așa se capătă? Poate n-ai știință ce vidmă de fată e aceea, când vrè, se face pasere măiastră, îți arată coada, și ia-i urma dacă poți! De n-a fi și unul ca mine pe-acolo, degeaba vă mai bateți picioarele ducându-vă.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise atunci Harap-Alb; de-abia mi-i lua pe Gerilă de țuluc și l-îi purta cu nasul pe la soare, doar s-a încălzi câtuși decât și n-a mai clănțăni atâta din măsele, ca un cocostârc de cei bătrânicioși, că parcă mă strânge în spate când îl văd așa.

Păsări-Lăți-Lungilă se iè atunci după Harap-Alb și pornesc ei tusșese înainte. Și pe unde treceau, pârjol făceau: Gerilă potopea pădurile prin ardere. Flămânzilă mânca lut și pământ amestecat cu humă și tot striga că moare de foame. Setilă sorbea apa de prin bălți și iazuri, de se zbăteau peștii pe uscat și țipa șerpele în gura broaștei de secetă mare ce era pe acolo. Ochilă vedea toate cele ca dracul, și numai înghețai ce da dintr-însul:

Că e laie,
Că-i bălaie;
Că e ciută,
Că-i cornută.

Mă rog, nebunii de-a lui, câte-n lună și în stele, de-ți venea să fugi de ele. Sau să râzi ca un nebun, credeți-mă ce vă spun!

În sfârșit, Păsări-Lăți-Lungilă ademenea zburătoarele și, jumulite, nejumulite, ți le păpa pe rudă, pe sămânță, de nu se mai stăvelea nimene cu păseri pe lângă casă de răul lui.

Numai Harap-Alb nu aducea nici o supărare. Însă, ca tovarăș, era părtaș la toate: și la pagubă, și la câștig, și prietenos cu fiecare, pentru că avea nevoie de dânșii în călătoria sa la împăratul Roș, care, zice, cică era un om pâclișit și răutăcios la culme: nu avea milă de om nici cât de un

câne. Dar vorba ceea: „La unul fără suflet trebuie unul fără de lege". Și gândesc eu că din cinci nespălați câți merg cu Harap-Alb, i-a veni el vreunul de hac; ș-a mai da împăratul Roș și peste oameni, nu tot peste butuci, ca până atunci. Dar iar mă întorc și zic: mai știi cum vine vremea? Lumea asta e pe dos, toate merg cu capu-n jos; puțini suie, mulți coboară, unul macină la moară. Ș-apoi acel unul are atunci în mână și pânea, și cuțitul și taie de unde vrè și cât îi place, tu te uiți și n-ai ce-i face. Vorba ceea: „Cine poate oase roade; cine nu, nici carne moale". Așa și Harap-Alb și cu ai săi; poate-or izbuti să ia fata împăratului Roș, poate nu, dar acum, deodată, ei se tot duc înainte și, mai la urmă, cum le-a fi norocul. Ce-mi pasă mie? Eu sunt dator să spun povestea și vă rog să ascultați.

Amu Harap-Alb și cu ai săi mai merg ei cât merg și, într-o târzie vreme, ajung la împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvântul din poveste, înainte mult mai este. Și cum ajung, odată într-a buluc în ogradă tușșese. Harap-Alb înaainte și ceilalți în urmă, care de care mai chipos și mai îmbrăcat, de se târâiau ațele și curgeau obielele după dânșii, parcă era oastea lui Papuc Hogea Hogegarul. Și atunci, Harap-Alb se și înfățișază înaintea împăratului Roș, spunându-i de unde, cum, cine și pentru ce anume au venit. Împăratului i-a fost de-a mirarea, văzând că niște golani au asemene îndrăzneală, de vin cu nerușinare să-i ceară fata, fie din partea oricui ar fi. Dar, nevoind a le strica inima, nu le spune nici da, nici ba, ci le dă răspuns ca să rămâie peste noapte acolo, și până mâne dimineață s-a mai gândi el ce trebuie să facă… Și pe altă parte, împăratul odată cheamă în taină pe un credincios al său și dă poruncă să-i culce în casa cea de aramă înfocată, ca să doarmă pentru veșnicie, după cum păție și alți peținori, poate mai ceva decât aceștia.

Atunci credinciosul împăratului se duce răpede și dă foc casei celei de aramă pe dedesupt, cu 24 de stânjini de lemne, de se face casa roșă cum e jaraticul. Apoi, cum înserează, vine și poftește pe oaspeți la culcare. Gerilă atunci, năzdrăvan cum era el, cheamă [pe] tovarășii săi deoparte și le zice încetișor:

— Măi, nu cumva să vă împingă *Mititelul* să întrați înaintea mea unde ne-a duce omul țapului celui roș, că nu mai ajungeți să vedeți ziua de mâne. Doar unu-i împăratul Roș, vestit prin meleagurile aceste pentru bunătatea lui cea nepomenită și milostivirea lui cea neauzită. Îl știu eu cât e de primitor și de darnic la spatele altora. Numai de nu i-ar muri mulți înainte! să trăiască trei zile cu cea de-alaltaieri! D-apoi fetișoara lui; a zis dracul și s-a făcut; bucățică ruptă tată-său în picioare, ba încă și mai și. Vorba ceea: „Capra sare masa, și iada sare casa". Dar las' că și-au găsit ei omul. De nu le-oiu veni eu de hac în astă noapte, nici mama dracului nu le mai vine!

— Așa gândesc și eu, zise Flămânzilă; și-a pus el, împăratul Roș, boii în cârd cu dracul, dar are să-i scoată fără coarne.

— Ba mi se pare c-a da el și teleagă, și plug, și otic, și tot, numai să scape de noi, zise Ochilă.

— Ia ascultați, măi! zise Gerilă: „Vorba lungă, sărăcia omului". Mai bine haidem la culcare, că ne așteaptă omul împăratului cu masa întinsă, cu făcliile aprinse și cu brațele deschise. Hai! Ascuțiți-vă dinții și porniți după mine.

Și odată pornesc ei, teleap, teleap, teleap! Și, cum ajung în dreptul ușei, se opresc puțin. Atunci Gerilă suflă de trei ori cu buzișoarele sale cele iscusite și casa rămâne nici fierbinte, nici rece, cum e mai bine de dormit într-însa. Apoi intră cu toții înlăuntru, se tologește care unde apucă, și tac mă cheamă. Iară credinciosul împăratului, încuind ușa pe dinafară cu răpegiune, le zice cu răutate:

— Las' că v-am găsit eu ac de cojoc. De-acum dormiți, dormire-ați somnul cel de veci, că v-am așternut eu bine! Vă veți face voi scrum până mâne dimineață.

Apoi îi lasă acolo și el se duce în treaba lui. Dar Harap-Alb și cu ai săi nici nu bindiseau de asta; ei, cum au dat de căldurică, pe loc li s-au muiet ciolanele și au început a se întinde și a se hârjoni în ciuda fetei împăratului Roș. Ba încă Gerilă se întindea de căldură, de-i treceau genunchele de gură. Și hojma morocănea pe ceilalți, zicând:

— Numai din pricina voastră am răcit casa; căci pentru mine era numai bună cum era. Dar așa pățești dacă te iei cu niște bicisnici. Las' că v-a mai păli el berechetul acesta de altă dată! Știi că are haz și asta? Voi să vă lăfăiți și să huzuriți de căldură, iară eu să crăp de frig. Bu…nă treabă! Să-mi dau eu liniștea mea pentru hatârul nu știu cui? Acuși vă târnâiesc prin casă, pe rudă, pe sămânță; încaltea să nu se aleagă nimica nici de somnul meu, dar nici de al vostru.

— Ia tacă-ți gura, măi Gerilă! ziseră ceilalți. Acuși se face ziuă, și tu nu mai stinchești cu brașoave de-ale tale. Al dracului lighioaie mai ești! Destul acum, că ne-ai făcut capul călindar. Cine-a mai dori să facă tovărășie cu tine aibă-și parte și poarte-ți portul. Că pe noi știu că ne-ai amețit. Are cineva cap să se liniștească de răul tău? I-auzi-l-ăi: parcă-i o moară hodorogită. Numai gura lui se aude în toate părțile. Hojma tolocănește pentru nimica toată, curat ca un nebun. Tu, măi, ești bun de trăit numai în pădure, cu lupii și cu urșii, dar nu în case împărătești și între niște oameni cumsecade.

— Ia ascultați, măi, dar de când ați pus voi stăpânire pe mine? zise Gerilă. Apoi nu mă faceți din cal măgar, că vă veți găsi mantaua cu mine! Eu îs bun cât îs bun, dar și când m-a scoate cineva din răbdare, apoi nu-i trebuie nici țigan de laie împotriva mea.

— Zău, nu șuguiești, măi Buzilă? Da' amarnic mai ești la viață; când te mânii, faci sânge-n baligă, zise Flămânzilă. Tare-mi ești drag!… Te-aș vârî în sân, dar nu încapi de urechi… Ia mai bine ogoiește-te oleacă și mai strânge-ți buzișoarele acasă; nu de altă, dar să nu-ți pară rău pe urmă, că doar nu ești numai tu în casa asta.

— Ei, apoi! Vorba ceea: „Fă bine, să-ți auzi rău", zise Gerilă. Dacă nu v-am lăsat să întrați aici înaintea mea, așa mi se cade; ba încă și mai rău decât așa. Cine-a face de altă dată ca mine, ca mine să pățească.

— Ai dreptate, măi Gerilă, numai tu nu te cauți, zise Ochilă. Dar cu prujituri de-a tale, ia acuși se duce noaptea, și vai de odihna noastră. Macar tu să fii acela, ce ai zice, când ți-a strica cineva somnul? Ba încă ai dat peste niște oameni ai lui Dumnezeu, dar, să fi fost cu alții, hei, hei! mâncai papara până acum.

— Dar nu mai tăceți, măi? Că ia acuși trec cu picioarele prin pereți și ies afară cu acoperământul în cap, zise Lăți-Lungilă. Parcă nu faceți a bine, de nu vă mai astâmpără dracul nici la vremea asta. Măi Buzilă, mi se pare că tu ești toată pricina gâlcevei dintre noi.

— Ba bine că nu! zise Ochilă. Are el noroc de ce are, dar știu eu ce i-ar trebui.

— Ia, să-i faci chica topor, spinarea dobă și pântecele cobză, zise Setilă, căci altmintrelea nici nu e de chip s-o scoți la capăt cu boclucașul acesta.

Gerilă, văzând că toți îi stau împotrivă, se mânie atunci și unde nu trântește o brumă pe pereți, de trei palme de groasă, de au început a clănțăni și ceilalți de frig, de sărea cămeșa de pe dânșii.

— Na! încaltea v-am făcut și eu pe obraz. De-acum înainte spuneți ce vă place, că nu mi-a fi ciudă, zise Gerilă, râzând cu hohot. Ei, apoi? Cică să nu te strici de râs!…

De Harap-Alb, nu zic. Dar voi, mangosiților și farfasiților, de câte ori îți fi dormit în stroh și pe târnomată, să am eu acum atâția bani în pungă nu mi-ar mai trebui altă! Oare nu cumva v-ați face și voi, niște feciori de ghindă, fătați în tindă, că sunteți obraze supțiri?

— Iar cauți sămânță de vorbă, măi Buzilă? ziseră ceilalți. Al dracului să fii cu tot neamul tău, în vecii vecilor, amin!

— De asta și eu mă anin și mă închin la cinstita fața voastră, ca la un codru verde, cu un poloboc de vin și cu unul de pelin, zise Gerilă. Și hai de-acum să dormim, mai acuși să ne trezim, într-un gând să ne unim, pe Harap-Alb să-l slujim și tot prieteni să fim; căci cu vrajbă și urgie raiul n-o să-l dobândim.

În sfârșit, ce-or fi mai dondănit ei, și cât or mai fi dondănit, că numai iaca se face ziuă!… Și atunci, credinciosul împăratului, crezând că s-a curățit de oaspeți, vine cu gândul să mărture scrumul afară, după rânduială. Și când ajunge mai aproape, ce să vadă? Casa cea de aramă, înfocată așa de strașnic de cu sară, era acum toată numai un sloiu de gheață, și nu se mai cunoștea pe dinafară nici ușă, nici ușori, nici gratii, nici obloane la ferești, nici nimica; iar înlăuntru se auzea un tărăboiu grozav; toți bocăneau la ușă cât ce puteau și strigau cât le lua gura, zicând:

— Nu știm ce fel de împărat e acesta, de ne lasă fără scânteie de foc în vatră, să degerăm aicea… Așa sărăcie de lemne nu s-a văzut nici la bordeiul cel mai sărăcăcios. Vai de noi și de noi, că ne-a înghețat limba în gură și măduva în ciolane de frig!…

Credinciosul împăratului, auzind aceste, pe de-o parte l-a cuprins spaima, iară pe de alta s-a îndrăcit de ciudă. Și dă el să descuie ușa, nu poate; dă s-o desprindă, nici atâta. Pe urmă, ce să facă? Aleargă și vestește împăratului despre

cele întâmplate. Atunci vine și împăratul cu o mulțime de oameni, cu cazmale ascuțite și cu cazane pline cu uncrop; și unii tăiau gheața cu căzmalele, alții aruncau cu uncrop pe la țițînile ușii și în borta cheiei și după multă trudă, cu mare ce hălăduiesc de deschid ușa și scot pe oaspeți afară. Și când colo, ce să vezi? Toți erau cu părul, cu barba și mustețele pline de promoroacă, de nu-i cunoșteai, oameni sunt, draci sunt, ori alte arătări. Și așa tremurau de tare, de le dârdâiau dinții în gură. Iară mai ales pe Gerilă parcă-l zghihuiau toți dracii; pozne făcea cu buzișoarele sale, încât s-a îngrozit și împăratul Roș când l-a văzut făcând așa de frumușel.

Atunci Harap-Alb, ieșind dintre dânșii, se înfățișază cuviincios înaintea împăratului, zicând:

— Prea înălțate împărate! Luminarea-sa, nepotul prea puternicului Verde-împărat, m-a fi așteptând cu nerăbdare. De-acum înainte, cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră.

— Bine, voinice, zise împăratul, uitându-se la dânșii cam acru oarecum; a veni ea și vremea aceea… Dar acum, deodată, ia să ospătați ceva, ca să nu ziceți că ați ieșit din casa mea ca de la o casă pustie.

— Parcă v-a ieșit un sfânt din gură, luminate împărate, zise atunci Flămânzilă, că ne ghiorăiesc mațele de foame.

— Poate ni-ți da și ceva de udeală, măria-ta, zise Setilă, că ni sfârâie gâtlejul de sete.

— Ia lăsați, măi, zise Ochilă, clipocind mereu din gene, că luminarea-sa știe ce ne trebuie.

— Așa cred și eu, zise Păsărilă, doar, de-a puterea hi, am căzut la casă împărătească, și nu vă temeți, că are înălțimea-sa atâta purtare de grijă, ca să nu fim chinuiți cu frig, cu foame și cu sete.

— Mai rămâne îndoială despre asta, zise Gerilă, tremurând cumplit. Dar n-aveți știință că înălțimea-sa este tata flămânzilor și al însetaților? Și tocmai de asta mă bucur și eu, că de-abia m-oiu mai încălzi oleacă bând sângele Domnului.

— Ei, tacă-vă gura de-acum! zise Flămânzilă. Destul e o măciucă la un car de oale. Nu tot cetărați pe măria-sa, că om e dumnealui. Pentru niște sărăcuți ca noi e greu de făcut trebi de acestea. Dar la o împărăție, ca cum te-ar pișca un purice; nu se mai bagă în seamă.

— Din partea mea, mâncarea-i numai o zăbavă; băuturica mai este ce este, zise Setilă; și aș ruga pe luminarea-sa că, dacă are de gând a ne ospăta, după cum s-a hotărât, apoi să ne îndesească mai mult cu udeala, pentru că acolo stă toată puterea și îndrăzneala. Vorba ceea: „Dă-i cu cinstea, să peară rușinea". Dar mi se pare că ne-am prea întins cu vorba, și luminarea-sa nu știe cum să ne mai între în voie.

— Acum, de ne-ar da odată ce ne-ar da, zise Flămânzilă, căci mă roade inima de foame ce-mi e!

— Ia mai îngăduiți oleacă, măi, zise Ochilă, că doar nu v-au mas șoarecii în pântece. Acuși s-or aduce și bucatele, și vinul, și numai de-ați avè pântece unde să le puneți.

— Îndată vi s-a aduce și demâncare, și băutură, zise împăratul, numai de-ați putè dovedi cât vă voiu da eu; că de nu-ți fi mâncători și băutori buni, v-ați găsit beleaua cu mine, nu vă pară lucru de șagă!

— De ne-ar da Dumnezeu tot atâta supărare, luminarea voastră, zise atunci Flămânzilă, ținându-se cu mânile de pântece.

— Și înălțimei-voastre gând bun și mână slobodă, ca să ne dați cât se poate mai multă mâncare și băuturică, zise Setilă, căruia îi lăsa gura apă, că din mâncare și băutură,

las' dacă ne-a întrece cineva; numai la treabă nu ne prea punem cu toți nebunii.

Împăratul tăcea la toate aceste, îi asculta cu dezgust și numai înghițea noduri. Dar, în gândul său:

„Bine, bine! Cercați voi marea cu degetul, dar ia să vedem cum i-ți da de fund? Vă vor ieși ele toate aceste pe nas". După aceea îi lasă și se duce în casă.

În sfârșit, nu trece mult la mijloc, și numai iaca li se aduc 12 harabale cu pâine, 12 ialovițe fripte și 12 buți pline cu vin de cel hrănit, de care, cum bei câte oleacă, pe loc ți se taie picioarele, îți sclipesc ochii în cap, ți se încleie limba în gură și începi a bolborosi turcește, fără să știi bechiu macar. Flămânzilă și Setilă ziseră atunci celorlalți:

— Măi, mâncați voi întâi și beți cât veți putè, dar nu cumva să vă puneți mintea cu toată mâncarea și băutura, c-apoi al vostru e dracul!

Atunci Harap-Alb, Gerilă, Ochilă și Păsări-Lăți-Lungilă se pun ei de ospătează și beu cât le trebuie. Dar ce are a face? parcă nici nu se cunoștea de unde au mâncat și au băut; că doar mâncare și băutură era acolo, nu șagă; dă, ca la o împărăție.

— Hai, ia dați-vă deoparte, măi păcătoșilor, că numai ați crâmpoțit mâncarea, ziseră atunci Flămânzilă și Setilă, care așteptau cu neastâmpăr, fiind rupți în coș de foame și de sete.

Și atunci unde nu începe Flămânzilă a cărăbăni deodată în gură câte o haraba de pâne și câte o ialoviță întreagă, și răpede mi ți le-a înfulicată și le-a forfăcat, de parcă n-au mai fost. Iară Setilă, dând fundurile afară la câte o bute, horp! ți-o sugea dintr-o singură sorbitură; și, răpede-răpede, mi ți le-a supt pe toate de-a rândul, de n-a mai rămas nici macar picătură de vin pe doage.

După aceea, Flămânzilă a început a striga în gura mare că moare de foame și a zvârli cu ciolane în oamenii împărătești, care erau acolo de față.

Iară Setilă striga și el cât ce putea că crapă de sete și zvârlea cu doage și cu funduri de poloboc în toate părțile, ca un nebun.

Împăratul atunci, auzind vuiet tocmai din casă, iese afară și, când vede aceste, își pune mânile în cap de necaz.

— Măi, măi, măi! Aceștia-s curat sărăcie trimisă de la Dumnezeu pe capul meu, zise împăratul în sine, plin de amărăciune. Mi se pare că, ia acum, mi-am dat și eu peste oameni.

Harap-Alb iese atunci din mijlocul celorlalți și iar se înfățișază înaintea împăratului, zicând:

— Să trăiți, luminate împărate! De-acum cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră, căci nepotul împăratului Verde ne-a fi așteptând cu nerăbdare.

— A veni ea și vremea aceea, voinice, zise împăratul cam cu jumătate de gură. Dar ia mai aveți puțină răbdare, căci fata nu-i de cele de pe drumuri, s-o luați numai așa, cum s-ar întâmpla. Ia să mai vedem cam cum ar veni trebușoara asta. Nu-i vorbă, de mâncat ați mâncat și de băut ați băut fiecare cât șeptesprezece. Însă de acum înainte mai aveți și ceva treabă de făcut: iaca, vă dau o mierță de sămânță de mac, amestecată cu una de năsip mărunțel; și, până mâni dimineață, să-mi alegeți macul de-o parte, fir de fir, și năsipul de altă parte; nu cumva să găsesc vreun fir de mac pintre nisip sau vreunul de năsip pintre mac, că atunci am stricat pacea. Și dacă-ți putè scoate la capăt trebușoara asta, atunci oiu mai vedè eu… Iară de nu, veți plăti cu capul obrăznicia ce ați întrebuințat față cu mine, ca să prindă și alții la minte văzând de patima voastră.

Și apoi, ducându-se împăratul în treaba lui, i-a lăsat să-și bată capul cum vor ști.

Atunci Harap-Alb și cu ai săi au început a strânge din umere, nepricepându-se ce-i de făcut.

— Ei, apoi șagă vă pare? Cu chițibușuri de aceste să ne zăbovim noi? Pâclișit om e împăratul Roș! se vede el, zise atunci Ochilă. Eu, nu-i vorbă, macar că e așa de întunerec, deosebesc tare bine firele de mac din cele de năsip. Dar numai iuțală și gură de furnică ar trebui să aibi ca să poți apuca, alege și culege niște flecușteț ca aceste, în așa scurtă vreme. Bine-a zis cine-a zis ca să te ferești de omul roș, căci e lișt dracul în picioare, acum văd eu.

Harap-Alb își aduce atunci aminte de aripa cea de furnică, o scoate de unde-o avea strânsă, apoi scapără și-i dă foc cu o bucățică de iască aprinsă. Și atunci, minune mare! Numai iaca au și început a curge furnicile cu droaia, câtă pulbere și spuză, câtă frunză și iarbă; unele pe sub pământ, altele pe deasupra pământului și altele în zbor, de nu se mai curmau viind. Și, într-un buc, au și ales năsipul de-o parte și macul de altă parte; să fi dat mii de mii de lei, nu găseai fir de mac printre năsip sau fir de năsip printre mac. Și apoi, în zori de ziuă, când e somnul mai dulce, de doarme și pământul sub om, o mulțime de furnici de cele mărunțele au străbătut înlăuntrul palatului și au început a pișca din somn pe împăratul, de-l frigeau, nu altăceva. Și văzându-se el cuprins de așa usturime, s-a sculat cu nepus în masă, căci nu mai era de chip să doarmă, cum dormea alte dăți, până pe la amează, nesupărat de nimene. Și, cum s-a sculat, a și început a căuta cu de-amăruntul prin așternut, să vadă ce poate să fie. Dar a găsit nimica toată, căci furnicele parcă întrase în pământ; s-au mistuit, de nu se știe ce s-au mai făcut.

— A dracului treabă! Uite ce blândă mi-a ieșit pe trup. Să fi fost nimica… parcă nu-mi vine a crede. Însă mai știu eu?… Ori părerea mă înșală, ori s-a stricat vremea, zise împăratul; din două, una trebuie să fie numaidecât. Dar, până una-altă, ia să mă duc să văd: ales-au năsipul din mac acei nespălați, care-mi rod urechile să le dau fata?

Și când se duce împăratul și vede cum se îndeplinise de bine poronca lui, se umple de bucurie… Și, nemaiavând ce pricină să le caute, rămâne pe gânduri.

Atunci Harap-Alb iar iese din mijlocul celorlalți și se înfățișază împăratului, zicând:

— Preaînălțate împărate, de-acum cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem de unde am venit.

— A veni ea și vremea aceea, voinice, zise împăratul, îngânând vorba pintre dinți, dar până atunci mai este încă treabă; iaca ce aveți de făcut: fata mea are să se culce desară unde se culcă totdeauna, iară voi să mi-o străjuiți toată noaptea. Și dacă mâne dimineață s-a afla tot acolo, atunci poate să ți-o dau; iară de nu, ce-i păți, cu nime nu-i împărți… Înțeles-ați?

— Să trăiți, luminate împărate, răspunse Harap-Alb, numai de n-ar fi mai multă întârziere, căci stăpânul mă așteaptă și grozavă urgie poate să cadă pe capul meu din astă pricină.

— Stăpânu-tău, ca stăpânu-tău; ce ți-a face el, asta-i deosebit de bașca, zise împăratul, uitându-se chioriș la dânșii. Ieie-vă macar și pielea de pe cap, ce am eu de-acolo? Însă pe mine căutați să nu mă smintiți: fata și ochii din cap, căci atâta vi-i leacul; v-ați dus pe copce, cu toată șmichiria voastră.

După aceasta, împăratul îi lasă încurcați și se duce la ale sale.

— Aici încă trebuie să fie un drac la mijloc, zise Gerilă, clătinând din cap.

— Ba încă de cei bătrâni; săgeata de noapte și dracul cel de amează̆zi, răspunse Ochilă. Dar nu ș-a juca el mendrele îndelung, așa cred eu.

În sfârșit, durai-vurai, sara vine, fata se culcă și Harap-Alb se pune de strajă chiar la ușa ei, iară ceilalți se înșiră tot câte unul-unul până la poartă, după poroncă.

Și, când pe aproape de miezul nopții, fata împăratului se preface într-o păsărică și zboară nevăzută pintre cinci străji. Dar când ajunge pe la străjerul Ochilă, el, sireicanul, mi ț-o vede și dă de știre lui Păsărilă, zicând:

— Măi, fetișoara împăratului ne-a tras butucul. A dracului zgâtie de fată! s-a prefăcut în păsărică, a zburat ca săgeata pe lângă ceilalți și ei habar n-au despre asta. Ei, apoi? Lasă-te în sama lor dacă vrei să rămâi făr' de cap. De-acum, numai noi o putem găsi și aduce la urma ei. Taci molcum și haidem după dânsa. Eu ți-oiu arăta-o pe unde se ascunde, iară tu să mi-o prinzi cum ți-i meșteșugul și să-i strâmbi gâtul oleacă, să se învețe ea de altă dată a mai purta lumea pe degete.

Și atunci, odată și pornesc ei după dânsa, și nu merg tocmai mult și Ochilă zice:

— Măi Păsărilă, iacătă-o, ia! colo, în dosul pământului, tupilată sub umbra iepurelui; pune mâna pe dânsa și n-o lăsa!

Păsărilă atunci se lățește cât ce poate, începe a bojbăi prin toate buruienile și, când să pună mâna pe dânsa, zbr! pe vârful unui munte, și se ascunde după o stâncă.

— Iacătă-oiu, măi, colo, în vârful muntelui, după stânca ceea, zise Ochilă.

Păsărilă atunci se înalță puțin și începe a cotrobăi pe după stânci; și când să pună mâna pe dânsa, zbr! și de acolo și se duce de se ascunde tocmai după lună.

— Măi Păsărilă, iacătă-oiu, ia! colo, după lună, zise Ochilă; căci nu pot eu s-o ajung, să-i dau o scărmănătură bună.

Atunci Păsărilă se deșiră odată și se înalță până la lună. Apoi, cuprinzând luna în brațe, găbuiește păsărica, mi ț-o înșfacă de coadă și cât pe ce să-i sucească gâtul. Ea atunci se preface în fată și strigă înspăimântată:

— Dăruiește-mi viața, Păsărilă, că te-oiu dărui și eu cu milă și cu daruri împărătești, așa să trăiești!

— Ba că chiar că erai să ne dăruiești cu milă și cu daruri împărătești, dacă nu te vedeam când ai pașlit-o, farmazoană ce ești! zise Ochilă. Știu că am tras o durdură bună căutându-te. Ia, mai bine hai la culcuș, că se face ziuă acuși. Ș-apoi, ce-a mai fi a mai fi.

Și odată mi ț-o înșfacă ei, unul de-o mână și altul de cealaltă și hai! hai, hai! în zori de ziuă ajung la palat și, trecând cu dânsa printre străji, o silesc să intre în odaia ei, tot cum a ieșit.

— Ei, Harap-Alb, zise atunci Ochilă, dacă nu eram eu și cu Păsărilă, ce făceați voi acum? Iaca așa, tot omul are un dar și un amar; și unde prisosește darul nu se mai bagă în samă amarul. Amar era să fie de voi, de nu eram noi amândoi. Și cu străjuirea voastră, era vai de pielea noastră!

Harap-Alb și ceilalți, nemaiavând ce zice, pleacă capul rușinați, mulțămind lui Păsărilă și vestitului Ochilă, căci li-au fost ca niște frați.

Și atunci, numai iaca și împăratul vine ca un leu-paraleu, să-și ia fata pe samă și, când o găsește sub strajă, după cum nu se aștepta el, numa-i scânteiau ochii în cap de ciudă, dar nu avu ce face.

Atunci Harap-Alb iar se înfățișază înaintea împăratului, zicând:

— Luminate împărate, de-acum cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră.

— Bine, voinice, zise împăratul posomorât; a veni ea și vremea aceea. Însă eu mai am o fată, luată de suflet, tot de o vârstă cu fata mea; și nu e deosebire între dânsele nici la frumusețe, nici la stat, nici la purtat. Hai, și dacă-i cunoaște-o care-i a mea adevărată, ia-ț-o și duceți-vă de pe capul meu, că mi-ați scos peri albi, de când ați venit. Iaca, mă duc să le pregătesc, zise împăratul. Tu vină după mine, și, dacă-i gâci-o, ferice de tine a fi. Iară de nu, luați-vă catrafusele și începeți a vă cărăbăni de la casa mea, căci nu vă mai pot suferi!

Și ducându-se împăratul, pune de peaptănă și îmbracă la fel pe amândouă fetele și apoi dă poruncă să vie Harap-Alb să gâcească care-i fata împăratului.

Harap-Alb, văzându-se pus în încurcală, nu mai știa ce să facă și încotro s-o deie ca să nu greșească tocmai acum, la dică. Și, mai stând el pe gânduri oleacă, cum e omul tulburat, își aduce aminte de aripa cea de albină și, scoțând-o de unde-o avea strânsă, scapără și-i dă foc cu o bucățică de iască aprinsă. Și atunci, numai iaca se pomenește cu crăiasa albinelor.

— Ce nevoie te-a ajuns de mine, Harap-Alb? zise ea, zburând pe umărul său. Spune-mi, căci sunt gata să te slujesc.

Atunci Harap-Alb începe a-i spune toate cu de-amăruntul și o roagă de toți dumnezeii ca să-i deie ajutor.

— N-ai grijă, Harap-Alb, zise crăiasa albinelor; las' că te fac eu s-o cunoști și dintr-o mie. Hai, întră în casă cu îndrăzneală, căci am să fiu și eu pe-acolo. Și cum îi întra, stăi puțin și te uită la fete; și care-i vedè-o că se apără cu năframa, să știi că aceea este fata împăratului.

Atunci Harap-Alb întră, cu albina pe umăr, în odaia unde era împăratul și cu fetele, apoi stă puțin deoparte și începe a se uita când la una, când la alta. Și cum sta el

drept ca lumânarea și le privea, cu băgare de seamă, crăiasa albinelor zboară pe obrazul fetei împăratului. Atunci ea, tresărind, odată începe a țipa și a se apăra cu năframa, ca de un dușman. Lui Harap-Alb atâta i-a trebuit: îndată face câțiva pași spre dânsa, o apucă frumușel de mână și zice împăratului:

— Luminarea-voastră, de-acum cred că nu mi-ți mai face nici o împiedecare, pentru că am adus întru îndeplinire tot ceea ce ne-ați poroncit.

— Din partea mea poți s-o iei de-acum, Harap-Alb, zise împăratul, ovilit și sarbăd la față de supărare și rușine; dacă n-a fost ea vrednică să vă răpuie capul, fii măcar tu vrednic s-o stăpânești, căci acum ț-o dau cu toată inima.

Harap-Alb mulțămește atunci împăratului și apoi zice fetei:

— De-acum putem să mergem, căci stăpânu-meu, luminarea-sa nepotul împăratului Verde, a fi îmbătrânit așteptându-mă.

— Ia mai îngăduiește puțin, nerăbdătorule, zise fata împăratului, luând o turturică în brațe, spunându-i nu știu ce la ureche și sărutând-o cu drag; nu te grăbi așa, Harap-Alb, că te-i pripi. Stăi, că mai ai și cu mine oleacă de vorbă: înainte de pornire, trebuie să meargă calul tău și cu turturica mea să-mi aducă trei smicele de măr dulce și apă vie și apă moartă de unde se bat munții în capete. Și de-a veni turturica mea înainte cu smicelele și apa, ie-ți nădejdea despre mine, căci nu merg, ferească Dumnezeu! Iară de-i avè noroc și-a veni calul tău mai întâi și mi-a aduce cele poroncite, să știi că merg cu tine, oriunde mi-i duce; s-a mântuit socoteala.

Și atunci, odată pornesc și turturica, și calul, fugând pe întrecute, când pe sus, când pe jos, după cum cerea trebuința.

Dar turturica, fiind mai ușoară, ajunge mai înainte; și pândind tocmai când era soarele în cruce, de se odihneau munții numai pentru o clipită, se rèpede ca prin foc și iè trei smicele de măr dulce și apă vie și apă moartă, și apoi ca fulgerul se întoarce înapoi. Și, când pe la poarta munților, calul îi iese înainte, o propește în cale și o ia cu măgulelile, zicându-i:

— Turturică-rică, dragă păserică, adă la mine cele trei smicele de măr dulce, apa cea vie și cea moartă, și tu du-te înapoi de-ți iè altele și mi-i ajunge pe drum, căci ești mai sprintenă decât mine. Hai, nu mai sta la îndoială și dă-mi-le, căci atunci are să fie bine și de stăpânu-meu, și de stăpână-ta, și de mine, și de tine; iară de nu mi li-i da, stăpânu-meu Harap-Alb este în primejdie, și de noi încă n-are să fie bine.

Turturica parcă n-ar fi voit. Dar calul n-o mai întreabă de ce-i e cojocul; se răpede și-i iè apa și smicelele cu hapca și apoi fuge cu dânsele la fata împăratului și i le dă, de față cu Harap-Alb. Atunci lui Harap-Alb i s-a umplut inima de bucurie.

Vine ea și turturica mai pe urmă, dar ce-ți e bună?

— Alei, țolină ce-mi ești, zise fata împăratului; da' bine m-ai vândut. Dacă e așa, hai, pornește chiar acum la împăratul Verde și vestește-i că venim și noi în urmă.

Atunci turturica pornește. Iară fata împăratului îngenunchie dinaintea tătâne-său și zice:

— Binecuvântează-mă, tată, și rămâi sănătos! Se vede că așa mi-a fost sortit și n-am ce face; trebuie să merg cu Harap-Alb, și pace bună!

După aceasta, își iè cele trebuitoare la drum, apoi încalecă și ea pe un cal năzdrăvan și stă gata de pornire. Iară Harap-Alb, luându-și oamenii săi, încalecă și el și pornesc spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvântul din poveste, înainte mult mai este.

Mers-au ei și zi și noapte, nu se știe cât au mers; și, de la un loc, Gerilă, Flămânzilă și Setilă, Păsări-Lăți-Lungilă și năzdrăvanul Ochilă se opresc cu toți în cale, se opresc și zic cu jale:

— Harap-Alb, mergi sănătos! De-am fost răi, tu ni-i ierta, căci și răul câteodată prinde bine la ceva.

Harap-Alb le mulțămește ș-apoi pleacă liniștit. Fata vesel îi zâmbește, luna-n ceriu au asfințit. Dar în pieptul lor răsare… Ce răsare? Ia, un dor; soare mândru, luminos și în sine arzătoriu, ce se naște din scânteia unui ochi fărmăcătoriu!

Și mai merg ei cât mai merg, și de ce mergeau înainte, de ce lui Harap-Alb i se tulburau mințile, uitându-se la fată și văzând-o cât era de tânără, de frumoasă și plină de vină-ncoace.

Sălățile din Grădina Ursului, pielea și capul cerbului le-a dus la stăpânu-său cu toată inima. Dar pe fata împăratului Roș mai nu-i venea s-o ducă, fiind nebun de dragostea ei. Căci era boboc de trandafir din luna lui mai, scăldat în roua dimineții, dezmerdat de cele întâi raze ale soarelui, legănat de adierea vântului și neatins de ochii fluturilor. Sau, cum s-ar mai zice la noi în țărănește, era frumoasă de mama focului; la soare te puteai uita, iar la dânsa ba. Și de-aceea Harap-Alb o prăpădea din ochi de dragă ce-i era. Nu-i vorbă, și ea fura cu ochii, din când în când, pe Harap-Alb, și în inima ei parcă se petrecea nu știu ce… poate vreun dor ascuns, care nu-i venea a-l spune. Vorba cântecului:

Fugi de-acole, vină-ncoace!
Șezi binișor, nu-mi da pace!

sau mai știu eu cum să zic, ca să nu greșesc? Dar știu atâta, că ei mergeau fără a simți că merg, părându-li-se calea scurtă și vremea și mai scurtă; ziua ceas și ceasul clipă; dă, cum e omul când merge la drum cu dragostea alăturea.

Nu știa sărmanul Harap-Alb ce-l așteaptă acasă, căci nu s-ar mai fi gândit la de-alde acestea.

Însă vorba cântecului:

De-ar ști omul ce-ar păți,
Dinainte s-ar păzi!

Dar iaca ce m-am apucat de spus. Mai bine vă spuneam că turturica ajunsese la împăratul Verde și-l înștiințase că vine și Harap-Alb cu fata împăratului Roș.

Atunci împăratul Verde a și început a face pregătire, ca pentru o fată de împărat, dând și poroncă să li iasă întru întâmpinare. Iară Spânul icnea în sine și se gândea numai la răzbunare.

În sfârșit, mai merge Harap-Alb cu fata împăratului cât mai merge, și de la o vreme ajung și ei la împărăție.

Și, când colo, numai iaca ce le ies înainte împăratul Verde, fetele sale, Spânul și toată curtea împărătească, ca să-i primească. Și văzând Spânul cât e de frumoasă fata împăratului Roș, odată se răpede să o ie în brațe de pe cal. Dar fata îi pune atunci mâna în piept, îl brâncește cât colo și zice:

— Lipsește dinaintea mea, Spânule! Doar n-am venit pentru tine, ș-am venit pentru Harap-Alb, căci el este adevăratul nepot al împăratului Verde.

Atunci împăratul Verde și fetele sale au rămas încremeniți de ceea ce au auzit. Iar Spânul, văzând că i s-a dat vicleșugul pe față, se răpede ca un câne turbat la Harap-Alb și-i zboară capul dintr-o singură lovitură de paloș, zicând:

— Na! așa trebuie să pățească cine calcă jurământul!

Dar calul lui Harap-Alb îndată se răpede și el la Spân și-i zice:

— Păn-aici, Spânule! Și odată mi ți-l înșfacă cu dinții de cap, zboară cu dânsul în înaltul ceriului, și apoi, dându-i drumul de-acolo, se face Spânul până jos praf și pulbere.

Iară fata împăratului Roș, în vălmășagul acesta, răpede pune capul lui Harap-Alb la loc, îl încunjură de trei ori cu cele trei smicele de măr dulce, toarnă apă moartă, să steie sângele și să se prindă pielea, apoi îl stropește cu apă vie, și atunci Harap-Alb îndată învie și, ștergându-se cu mâna pe la ochi, zice suspinând:

— Ei, da' din greu mai adormisem!

— Dormeai tu mult și bine, Harap-Alb, de nu eram eu, zise fata împăratului Roș, sărutându-l cu drag și dându-i iar paloșul în stăpânire.

Și apoi, îngenunchind amândoi dinaintea împăratului Verde, își jură credință unul altuia, primind binecuvântare de la dânsul și împărăția totodată.

După aceasta se începe nunta, ș-apoi, dă Doamne bine!

Lumea de pe lume s-a strâns de privea,
Soarele și luna din cer le râdea.

Ș-apoi fost-au fost poftiți la nuntă: Crăiasa furnicilor, Crăiasa albinelor și Crăiasa zânelor, minunea minunilor din ostrovul florilor!

Și mai fost-au poftiți încă: crai, crăiese și-mpărați, oameni în samă băgați, ș-un păcat de povestariu, fără bani în buzunariu. Veselie mare între toți era, chiar și sărăcimea ospăta și bea!

Și a ținut veselia ani întregi, și acum mai ține încă; cine se duce acolo bè și mănâncă. Iar pe la noi, cine are bani bè și mănâncă, iară cine nu, se uită și rabdă.

Fata babei și fata moșneagului

ERA ODATĂ UN MOȘNEAG Ș-O BABĂ; ȘI MOȘNEAGUL avea o fată, și baba iar o fată. Fata babei era slută, leneșă, țâfnoasă și rea la inimă; dar, pentru că era fata mamei, se alinta cum s-alintă cioara-n laț, lăsând tot greul pe fata moșneagului. Fata moșneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă. Dumnezeu o împodobise cu toate darurile cele bune și frumoase. Dar această fată bună era horopsită și de sora cea de scoarță, și de mama cea vitrigă; noroc de la Dumnezeu că era o fată robace și răbdătoare; căci altfel ar fi fost vai ș-amar de pielea ei.

Fata moșneagului la deal, fata moșneagului la vale; ea după găteje prin pădure, ea cu tăbuietul în spate la moară, ea, în sfârșit, în toate părțile după treabă. Cât era ziulica de mare, nu-și mai strângea picioarele; dintr-o parte venea și-n alta se ducea. Ș-apoi baba și cu odorul de fiică-sa tot cârtitoare și nemulțămitoare erau. Pentru babă, fata moșneagului era peatră de moară în casă; iar fata ei, busuioc de pus la icoane.

Când se duceau amândouă fetele în sat la șezătoare sara, fata moșneagului nu se încurca, ci torcea câte-un ciur plin de fuse; iar fata babei îndruga și ea cu mare ce câte-un fus; ș-apoi, când veneau amândouă fetele acasă noaptea târziu,

fata babei sărea iute peste pârlaz și zicea fetei moșneagului să-i deie ciurul cu fusele, ca să-l ție până va sări și ea. Atunci fata babei, vicleană cum era, lua ciurul și fuga în casă la babă și la moșneag, spuind că ea a tors acele fuse. În zadar fata moșneagului spunea în urmă că acela este lucrul mânelor sale; căci îndată o apucau de obraz baba și cu fiică-sa și trebuia numaidecât să rămâie pe-a lor. Când veneau duminica și sărbătorile, fata babei era împopoțată și netezită pe cap, de parc-o linseseră viței. Nu era joc, nu era clacă în sat la care să nu se ducă fata babei, iar fata moșneagului era oprită cu asprime de la toate aceste. Ș-apoi, când venea moșneagul de pe unde era dus, gura babei umbla cum umblă melița; că fata lui nu ascultă, că-i ușernică, că-i leneșă, că-i soiu rău… că-i laie, că-i bălaie; și că s-o alunge de la casă; s-o trimită la slujbă unde știe, că nu-i de chip s-o mai ție; pentru că poate să înnărăvească și pe fata ei.

Moșneagul, fiind un gură-cască, sau cum îți vrè să-i ziceți, se uita în coarnele ei, și ce-i spunea ea sfânt era. Din inimă, bietul moșneag poate c-ar fi mai zis câte ceva; dar acum apucase a cânta găina la casa lui, și cucoșul nu mai avea nici o trecere; ș-apoi, ia să-l fi pus păcatul să se întreacă cu didiochiul; căci baba și cu fiică-sa îl umplea de bogdaprosti.

Într-una din zile, moșneagul, fiind foarte amărât de câte-i spunea baba, chemă fata și-i zise:

— Draga tatei, iaca ce-mi tot spune mă-ta de tine: că n-o asculți, că ești rea de gură și înnărăvită și că nu este de chip să mai stai la casa mea; de-aceea du-te și tu încotro te-a îndrepta Dumnezeu, ca să nu se mai facă atâta gâlceavă la casa asta, din pricina ta. Dar te sfătuiesc, ca un tată ce-ți sunt, că, orșiunde te-i duce, să fii supusă, blajină și harnică; căci la casa mea tot ai dus-o cum ai dus-o: c-a

mai fost și mila părintească la mijloc!… dar prin străini, Dumnezeu știe peste ce soi de sămânță de oameni îi da; și nu ți-or putè răbda câte ți-am răbdat noi.

Atunci biata fată, văzând că baba și cu fiică-sa voiesc cu orice chip s-o alunge, sărută mâna tată-său și, cu lacrimi în ochi, pornește în toată lumea, depărtându-se de casa părintească fără nici o nădejde de întoarcere!

Și merse ea cât merse pe-un drum, până ce, din întâmplare, îi ieși înainte o cățelușă, bolnavă ca vai de capul ei și slabă de-i numărai coastele; și cum văzu pe fată, îi zise:

— Fată frumoasă și harnică, fie-ți milă de mine și mă grijește, că ți-oiu prinde și eu bine vrodată!

Atunci fetei i se făcu milă și, luând cățelușa, o spălă și-o griji foarte bine. Apoi o lăsă acolo și-și căută de drum, mulțămită fiind în suflet că a putut săvârși o faptă bună.

Nu merse ea tocmai mult, și numai iaca ce vede un păr frumos și înflorit, dar plin de omizi în toate părțile. Părul, cum vede pe fată, zice:

— Fată frumoasă și harnică, grijește-mă și curățâ-mă de omizi, că ți-oiu prinde și eu bine vrodată!

Fata, harnică cum era, curăță părul de uscături și de omizi cu mare îngrijire și apoi se tot duce înainte să-și caute stăpân. Și, mergând ea mai departe, numai iaca ce vede o fântână mâlită și părăsită. Fântâna atunci zice:

— Fată frumoasă și harnică, îngrijește-mă, că ți-oiu prinde și eu bine vrodată!

Fata rânește fântâna și-o grijește foarte bine; apoi o lasă și-și caută de drum. Și, tot mergând mai departe, numai iaca ce dă de-un cuptior nelipit și mai-mai să se risipească. Cuptiorul, cum vede pe fată, zice:

— Fată frumoasă și harnică, lipește-mă și grijește-mă, că poate ți-oi prinde și eu bine vrodată!

Fata, care știa că de făcut treabă nu mai cade coada nimărui, își suflecă mânicile, călcă lut și lipi cuptiorul, îl humui și-l griji, de-ți era mai mare dragul să-l privești! Apoi își spălă frumușel mânile de lut și porni iarăși la drum.

Și mergând ea acum și zi și noapte, nu știu ce făcu, că se rătăci; cu toate aceste, nu-și pierdu nădejdea în Dumnezeu, ci merse tot înainte până ce, într-una din zile, desdimineață, trecând printr-un codru întunecos, dă de-o poiană foarte frumoasă, și în poiană vede o căsuță umbrită de niște lozii pletoase; și când s-apropie de acea casă, numai iaca o babă întâmpină pe fată cu blândețe și-i zice:

— Da' ce cauți prin aceste locuri, copilă, și cine ești?

— Cine să fiu, mătușă? Ia, o fată săracă, fără mamă și fără tată, pot zice; numai Cel-de-sus știe câte-am tras de când mama care m-a făcut a pus mânile pe piept! Stăpân caut și, necunoscând pe nime și umblând din loc în loc, m-am rătăcit. Dumnezeu însă m-a povățuit de-am nimerit la casa d-tale și te rog să-mi dai sălășluire.

— Sărmană fată! zise bătrâna. Cu adevărat numai Dumnezeu te-a îndreptat la mine și te-a scăpat de primejdii. Eu sunt Sfânta Duminecă. Slujește la mine astăzi și fii încredințată că mâne n-ai să ieși cu mânile goale de la casa mea.

— Bine, măicuță, dar nu știu ce trebi am să fac.

— Ia, să-mi lai copilașii, care dorm acum, și să-i hrănești; apoi să-mi faci bucate; și, când m-oiu întoarce eu de la biserică, să le găsesc nici reci, nici fierbinți, ci cum îs mai bune de mâncat.

Și, cum zice, bătrâna pornește la biserică, iară fata suflică mânicile și s-apucă de treabă. Întâi și-ntâi face lăutoare, apoi iese afară și începe a striga:

— Copii, copii, copii! Veniți la mama să vă leie!

Și când se uită fata, ce să vadă? Ograda se umpluse și pădurea fojgăia de-o mulțime de bălauri și de tot soiul de jivine mici și mari! Însă, tare în credință și cu nădejdea la Dumnezeu, fata nu se sparie; ci le ia pe câte una și le lă și le îngrijește cât nu se poate mai bine. Apoi s-apucă de făcut bucate, și când a venit Sfânta Duminecă de la biserică și a văzut copiii lăuți frumos și toate trebile bine făcute, s-a umplut de bucurie; și după ce-a șezut la masă, a zis fetei să se suie în pod și să-și aleagă de-acolo o ladă, care-a vrè ea, și să și-o ieie ca simbrie; dar să n-o deschidă păn-acasă, la tată-său. Fata se suie în pod și vede acolo o mulțime de lăzi: unele mai vechi și mai urâte, altele mai nouă și mai frumoase. Ea însă, nefiind lacomă, ș-alege pe cea mai veche și mai urâtă dintre toate. Și când se dă cu dânsa jos, Sfânta Duminecă cam încrețește din sprincene, dar n-are încotro. Ci binecuvântează pe fată, care își iè lada în spate și se întoarnă spre casa părintească cu bucurie, tot pe drumul pe unde venise.

Când, pe drum, iaca cuptiorul grijit de dânsa era plin de plăcinte crescute și rumenite… Și mănâncă fata la plăcinte, și mănâncă, hăt bine; apoi își mai iè câteva la drum și pornește.

Când, mai încolo, numai iaca fântâna grijită de dânsa era plină pănă-n gură cu apă limpede cum îi lacrima, dulce și rece cum îi gheața. Și pe colacul fântânii erau două pahare de argint, cu care a băut la apă pănă s-a răcorit. Apoi a luat paharele cu sine și a pornit înainte.

Și mergând mai departe, iaca părul grijit de dânsa era încărcat de pere, galbene ca ceara de coapte ce erau, și dulci ca mierea. Părul, văzând pe fată, și-a plecat crengile-n jos; și ea a mâncat la pere și ș-a luat la drum câte i-a trebuit.

De-acolo mergând mai departe, iaca se întâlnește și cu cățelușa, care acum era voinică și frumoasă, iară la gât

purta o salbă de galbeni pe care a dat-o fetei, ca mulțămită pentru că a căutat-o la boală. Și de aici, fata, tot mergând înainte, a ajuns acasă la tată-său. Moșneagul, când a văzut-o, i s-a umplut ochii de lacrimi și inima de bucurie. Fata atunci scoate salba și paharele cele de argint și le dă tătâne-său; apoi deschizând lada împreună, nenumărate herghelii de cai, cirezi de vite și turme de oi ies din ea, încât moșneagul pe loc a întinerit, văzând atâtea bogății! Iară baba a rămas opărită și nu știa ce să facă de ciudă. Fata babei atunci și-a luat inima-n dinți și a zis:

— Las', mamă, că nu-i pradată lumea de bogății; mă duc să-ți aduc eu și mai multe.

Și cum zice, pornește cu ciudă, trăsnind și plesnind. Merge și ea cât merge, tot pe acest drum, pe unde fusese fata moșneagului; se întâlnește și ea cu cățelușa cea slabă și bolnavă; dă și ea de părul cel ticsit de omide, de fântâna cea mâlită și seacă și părăsită, de cuptiorul cel nelipit și aproape să se risipească; dar când o roagă și cățelușa, și părul, și fântâna, și cuptiorul ca să îngrijească de dânsele, ea le răspundea cu ciudă și în bătaie de joc:

— Da' cum nu!? că nu mi-oiu feșteli eu mânuțele tătucuței și a mămucuței! Multe slugi ați avut ca mine?

Atunci, cu toatele, știind că mai ușor ar putè căpăta cineva lapte de la o vacă stearpă decât să te îndatorească o fată alintată și leneșă, au lăsat-o să-și urmeze drumul în pace și n-au mai cerut de la dânsa nici un ajutor. Și mergând ea tot înainte, a ajuns apoi și ea la Sfânta Duminecă; dar și aici s-a purtat tot hursuz, cu obrăznicie și prostește. În loc să facă bucatele bune și potrivite și să leie copiii Sfintei Dumineci cum i-a lăut fata moșneagului de bine, ea i-a opărit pe toți, de țipau și fugeau nebuni de usturime și de durere. Apoi bucatele le-a făcut afumate, arse și sleite, de nu mai era chip să le poată lua cineva în gură…

și când a venit Sfânta Duminecă de la biserică, și-a pus mânile-n cap de ceea ce-a găsit acasă. Dar Sfânta Duminecă, blândă și îngăduitoare, n-a vrut să-și puie mintea c-o sturlubatecă și c-o leneșă de fată ca aceasta; ci i-a spus să se suie în pod, să-și aleagă de-acolo o ladă, care i-a plăcea, și să se ducă în plata lui Dumnezeu. Fata atunci s-a suit și ș-a ales lada cea mai nouă și mai frumoasă; căci îi plăcea să ieie cât de mult și ce-i mai bun și mai frumos, dar să facă slujbă bună nu-i plăcea. Apoi, cum se dă jos din pod cu lada, nu se mai duce să-și ia ziua bună și binecuvântare de la Sfânta Duminecă, ci pornește ca de la o casă pustie și se tot duce înainte; și mergea de-i pârâiau călcăiele, de frică să nu se răzgândească Sfânta Duminecă să pornească după dânsa, s-o ajungă și să-i ieie lada.

Și când ajunge la cuptior, frumoase plăcinte erau într-însul! Dar când s-apropie să ia dintr-însele și să-și prindă pofta, focul o arde și nu poate lua. La fântână, așijderea: pahărușele de argint, nu-i vorbă, erau, și fântâna plină cu apă până-n gură; dar când a vrut fata să puie mâna pe pahar și să ia apă, paharele pe loc s-au cufundat, apa din fântână într-o clipă a secat, și fata de sete s-a uscat!… Când prin dreptul părului, nu-i vorbă, că parcă era bătut cu lopata de pere multe ce avea, dar credeți c-a avut fata parte să guste vro una? Nu, căci părul s-a făcut de-o mie de ori mai înalt de cum era, de-i ajunsese crengile în nouri! Ș-atunci… scobește-te, fata babei, în dinți! Mergând mai înainte, cu cățeluța încă s-a întâlnit; salbă de galbeni avea și acum la gât; dar când a vrut fata să i-o ieie, cățeluța a mușcat-o de i-a rupt degetele și n-a lăsat-o să puie mâna pe dânsa. Își mușca fata acum degețelele mămucuței și ale tătucuței de ciudă și de rușine, dar n-avea ce face. În sfârșit, cu mare ce a ajuns și ea acasă, la mă-sa, dar și aici nu le-a ticnit bogăția. Căci, deschizând lada, o mul-

țime de bălauri au ieșit dintr-însa și pe loc au mâncat pe babă, cu fată cu tot, de parcă n-au mai fost pe lumea asta, și apoi s-au făcut bălaurii nevăzuți cu ladă cu tot.

Iar moșneagul a rămas liniștit din partea babei și avea nenumărate bogății: el a măritat pe fiică-sa după un om bun și harnic. Cucoșii cântau acum pe stâlpii porților, în prag și în toate părțile; iar găinile nu mai cântau cucoșește la casa moșneagului, să mai facă a rău; c-apoi atunci nici zile multe nu mai aveau. Numai atâta, că moșneagul a rămas pleșuv și spetit de mult ce-l netezise baba pe cap și de cercat în spatele lui cu cociorva, dacă-i copt malaiul.

Ivan Turbinca

ERA ODATĂ UN RUS, PE CARE ÎL CHEMA IVAN. ȘI RUSUL acela din copilărie se trezise în oaste. Și slujind el câteva soroace de-a rândul, acuma era bătrân. Și mai-marii lui, văzându-l că și-a făcut datoria de ostaș, l-au slobozit din oaste, cu arme cu tot, să se ducă unde-a vrea, dându-i și două carboave de cheltuială.

Ivan atunci mulțămi mai-marilor săi și apoi, luându-și rămas-bun de la tovarășii lui de oaste, cu care mai trase câte-o dușcă, două de rachiu, pornește la drum cântând.

Și cum mergea Ivan, șovăind când la o margine de drum, când la alta, fără să știe unde se duce, puțin mai înaintea lui mergeau din întâmplare, pe-o cărare lăuntrică, Dumnezeu și cu Sfântul Petre, vorbind ei știu ce. Sfântul Petre, auzind pe cineva cântând din urmă, se uită înapoi și, când colo, vede un ostaș mătăhăind pe drum în toate părțile.

— Doamne, zise atunci Sfântul Petre, speriat: ori hai să ne grăbim, ori să ne dăm într-o parte, nu cumva ostașul cela să aibă harțag, și să ne găsim beleaua cu dânsul. Știi c-am mai mâncat eu o dată de la unul ca acesta o chelfăneală.

— N-ai grijă, Petre, zise Dumnezeu. De drumețul care cântă să nu te temi. Ostașul acesta e un om bun la inimă

și milostiv. Vezi-l? Are numai două carboave la sufletul său; și, drept cercare, hai, fă-te tu cerșitor la capătul ist de pod, și eu la celalalt. Și să vezi cum are să ne dea amundouă carboavele de pomană, bietul om! Adu-ți aminte, Petre, de câte ori ți-am spus, că unii ca aceștia au să moștenească împărăția ceriurilor.

Atunci Sfântul Petre se pune jos la un capăt de pod, iară Dumnezeu la celalalt și încep a cere de pomană.

Ivan, cum ajunge în dreptul podului, scoate cele două carboave de unde le avea strânse și dă una lui Sfântul Petre și una lui Dumnezeu, zicând:

— Dar din dar se face raiul. Na-vă! Dumnezeu mi-a dat, eu dau, și Dumnezeu iar mi-a da, că are de unde.

Și apoi Ivan începe iar a cânta și se tot duce înainte.

— Atunci Sfântul Petre zice cu mirare:

— Doamne, cu adevărat bun suflet de om e acesta, și n-ar trebui să meargă nerăsplătit de la fața ta!

— Dar, Petre, las' că am eu purtare de grijă pentru dânsul.

Apoi Dumnezeu pornește cu Sfântul Petre și, cât ici, cât colè, ajung pe Ivan, care-o ducea tot într-un cântec, de parcă era toată lumea a lui.

— Bună calea, Ivane, zise Dumnezeu. Dar cânți, cânți, nu te-ncurci!

— Mulțămesc d-voastră, zise Ivan, tresărind. Dar de unde știi așa de bine că mă cheamă Ivan?

— D-apoi, dacă n-oiu ști eu, cine altul are să știe? răspunse Dumnezeu.

— Dar cine ești tu, zise Ivan cam zborșit, de te lauzi că știi toate?

— Eu sunt cerșitorul pe care l-ai miluit colo la pod, Ivane. Și cine dă saracilor împrumută pe Dumnezeu, zice scriptura. Na-ți împrumutul înapoi, căci noi nu avem

trebuință de bani. Ia, numai am vrut să dovedesc lui Petre cât ești tu de milostiv. Află acum, Ivane, că eu sunt Dumnezeu și pot să-ți dau orice-i cere de la mine; pentru că și tu ești om cu dreptate și darnic.

Ivan atunci, cuprins de fiori, pe loc s-a dezmețit, a căzut în genunchi dinaintea lui Dumnezeu și a zis:

— Doamne, dacă ești tu cu adevărat Dumnezeu, cum zici, rogu-te blagoslovește-mi turbinca asta, ca ori pe cine-oiu vrè eu să-l vâr într-însa; și apoi să nu poată ieși de aici fără învoirea mea.

Dumnezeu atunci, zâmbind, blagoslovi turbinca, după dorința lui Ivan, și apoi zise:

— Ivane, când te-i sătura tu de umblat prin lume, atunci să vii să slujești și la poarta mea, căci nu ți-a fi rău.

— Cu toată bucuria, Doamne; am să vin numaidecât, zise Ivan. Dar acum, deodată, mă duc să văd, nu mi-a pica ceva la turbincă?

Și zicând aceste, apucă peste câmpii de-a dreptul, spre niște curți mari, care de-abia se zăreau înaintea lui, pe culmea unui deal. Și merge Ivan, și merge, și merge, până când, pe înserate, ajunge la curțile cele. Și cum ajunge, întră în ogradă, se înfățișează înaintea boierului și cere găzduire. Boierul acela cică era cam zgârcit, dar, văzând că Ivan este om împărătesc, n-are ce să facă. Și vrând-nevrând, poruncește unei slugi să dea lui Ivan ceva de mâncare și apoi să-l culce în niște case nelocuite, unde culca pe toți musafirii care veneau așa, nitam-nisam. Sluga, ascultând porunca stăpânului, ia pe Ivan, îi dă ceva de mâncare și apoi îl duce la locul hotărât, să se culce.

„Las'! dacă nu i-a da odihna pe nas, zise boierul în gândul său, după ce orândui cele de cuviință. Știu că are să aibă de lucru la noapte. Acum să vedem care pe care! Ori el pe draci, ori dracii pe dânsul!“

Căci trebuie să vă spun că boierul acela avea o pereche de case, mai deoparte, în care se zice că locuia necuratul. Și tocmai acolo porunci să culce și pe Ivan!

Ivan însă habar n-avè de asta. El, cum a întrat în odaia unde l-a dus omul boierului, și-a pus armele în rânduială, s-a închinat după obiceiu și apoi s-a tologit așa, îmbrăcat cum era, pe un divan moale ca bumbacul, punându-și turbinca cu cele două carboave sub căpătâiu și așternându-se pe somn; căci de-abia îl țineau picioarele de trudit ce era. Dar poate, bietul, să se odihnească? Căci, cum a stins lumânarea, odată se trezește că-i smunceşte cineva perna de sub cap și i-o aruncă cât colo! Ivan atunci, puind mâna pe sabie, se scoală răpede, aprinde lumânarea și începe a căuta prin casă, în toate părțile, dar nu găsește pe nimene.

— Măi! Dar acest păcat? Ori casa asta nu-i curată, ori s-a cutremurat pământul, de mi-a sărit perna de sub cap, și eu umblu bădădăind ca un nebun! Ce-or mai fi și cutremurile ieste?! zise Ivan, mai făcând câteva cruci până la pământ, și apoi iară se culcă.

Dar, când să ațipească, deodată se aud prin casă o mulțime de glasuri, care de care mai uricioase: unele miorlăiau ca mâța, altele covițau ca porcul, unele orăcăiau ca broasca, altele mornăiau ca ursul, mă rog, fel de fel de glasuri schimonosite se auzeau, de nu se mai știa ce mama dracului să fie acolo! Ivan, atunci, se cam pricepe ce-ar fi asta.

— Apoi, stăi dar! că are Chira socoteală, cum văd eu.

Și odată începe a striga puternic:

— *Pașol na turbinca, ciorti!*

Atunci diavolii odată încep a se cărăbăni unul peste altul în turbincă, de parcă-i aducea vântul. Și după ce întră ei cu toții înlăuntru, Ivan începe a-i ghigosi muscălește. După aceea leagă turbinca strâns la gură, o pune sub cap, mai trântindu-le prin turbincă niște ghionturi rusești, colè,

cum știa el, de da inima din draci. Apoi se culcă cu capul pe dânșii și, nemaifiind supărat de nimene, trage Ivan un somn de cele popești… Dar, când aproape de cântători, Scaraoschi, căpitănia dracilor, văzând că parte din slugile lui se zăbovesc, pornește cu grăbire la locul știut, să le caute. Și, ajungând într-o clipă, se vâră, el știe cum și pe unde în odaie la Ivan și-i șterge o palmă prin somn, cât ce poate. Ivan, atunci, sare ars și odată strigă:

— *Pașol na turbinca!*

Scaraoschi, atunci, întră și el fără vorbă și se înghesuiește peste ceilalți dimoni, căci n-are încotro.

— Ei, las' că vă judec eu acuși, necuraților; voiu scoate incul din voi, zise Ivan tulburat. Cu mine v-ați găsit de jucat? Am să vă muștruluiesc de au să râdă și cânii de voi!

Și odată se îmbracă și se înarmează Ivan cu toate ale lui și, ieșind afară, începe a face un tărăboiu de s-a sculat toată ograda în gura lui.

— Dar ce-ai pățit, mă pohonțule, de te-ai sculat cu noaptea-n cap și faci așa larmă, ziseră oamenii boierului, care dau chiori unul peste altul, de parcă aveau orbul găinilor.

— Ce să pățesc? zise Ivan dârz. Ia! am căptușit niște iepuroi și am de gând să-i jumulesc.

Boierul, în zgomotul ista, se scoală și el și întreabă:

— Ce vuiet e acolo prin ogradă?

— Ia, mai toată noaptea nu ne-am putut odihni din pricina rusului celuia. Dracul știe ce are… Cică a prins niște iepuroi și vrea să-i jumulească, să iertați d-voastră!

În vorbele aceste, numai iaca ce se înfățișează și Ivan înaintea boierului, cu turbinca plină de draci, care se zbăteau ca peștii în vârșă.

— Iaca, gospodin, cu cine m-am vânjolit toată noaptea… dar încaltea ți-am curățit și eu casa de draci și vi-i

aduc poclon des-dimineață. Poroncește să-mi aducă niște palce, că am să-i bat la stroiu, să pomenească ei cât or trăi că au dat peste Ivan, robul lui Dumnezeu.

Boierul, văzând aceasta, pe de-o parte l-a cuprins spaima, iară pe de alta nu mai știa ce să facă de bucurie; căci multe sărindare mai dăduse el până atunci pe la popi, în toate părțile, ca să-i poată izgoni dracii de la casă, și nici că fusese chip. Dar se vede că pân-acum le-a fost și lor veleatul. Cu Ivan și-au găsit popa.

— Bine, Ivane, zise boierul cu mulțămire. Să-ți aducă palce câte vrei, și fă-ți datoria cum știi; c-apoi om oiu fi și eu, hèlbet!

În sfârșit, nu trece mult la mijloc, iaca se pomenește Ivan cu un car de palce cum îi plăcea lui. Le ia și le leagă la un loc, tot câte două-trei, după cum își știa meșteșugul.

Dar, până la vremea asta, se adunase împrejurul lui Ivan tot satul, ca să vadă de patima dracilor. Căci lucru de mirare era acesta, nu șagă! Atunci Ivan dezleagă turbinca în fața tuturor, numai cât poate să încapă mâna, și, luând câte pe un drăcușor de cornițe, mi ți-l ardea cu palcele, de-i crăpa pielea. Și după ce-l răfuia bine, îi da drumul, cu tocmeală, să nu mai vie pe acolo altă dată.

— N-oiu mai veni, Ivane, câte zilișoare-oiu avè eu, zicea Ucigă-l-crucea, cuprins de usturime, și se tot ducea împușcat. Iară oamenii ce priveau și mai ales băieții leșinau de râs.

Dar, mai la urma urmelor, Ivan scoate de barbă și pe Scaraoschi și-i trage un frecuș, de cele moschicești, de-i fugè sufletul.

— Poftim! După bucluc umbli, peste bucluc ai dat, măi jupâne Scaraoschi! Să te înveți tu de altă dată a mai bântui oamenii. Sarsailă spurcat ce ești! Și apoi, dându-i drumul, „na!“ fuge și Scaraoschi după ceilalți, ca tăunul cu paiul…

— Dumnezeu să te înzilească, zise atunci boierul, cuprinzând pe Ivan în brațe și sărutându-l. De-acum rămâi la mine, Ivane, și, pentru că mi-ai curățit casa de draci, am să te țin ca pe palmă.

— Ba nu, gospodin, zise Ivan. Mă duc să slujesc pe Dumnezeu, împăratul tuturor.

Și, zicând aceste, se încinge cu sabia, pune turbinca la șold, își ia ranița în spate și pușca de-a umăr și, pornind, se tot duce înainte, la Dumnezeu. Iară privitorii, cu căciulile în mână, îi urau drum bun, oriîncotro s-a întoarce.

— Călătorie sprincenată! zise boierul; de rămâneai, îmi erai ca un frate; iară de nu, îmi ești ca doi.

Mi se pare mie că și boierul, cât era de boier, luase frica turbincăi, de nu-i păru așa de rău după Ivan, care-i făcuse atâta bine.

Ivan însă nici nu se gândea la asta; el își căuta acum de drum, întrebând din om în om unde șede Dumnezeu. Dar toți pe câți îi întreba dădeau din umere, neștiind ce să răspundă la așa întrebare ciudată.

— Numai Sfântul Nicolai trebuie să știe asta, zise Ivan, scoțând o iconiță din sân și sărutând-o pe dos și pe față.

Și atunci, ca prin minune, se și trezește Ivan la poarta raiului! Și, nici una, nici două, odată începe a bate în poartă cât putea. Atunci Sfântul Petre întreabă dinlăuntru:

— Cine-i acolo?

— Eu.

— Cine eu?

— Eu, Ivan.

— Și ce vrei?

— Tabacioc este?

— Nu-i.

— Votchi este?

— Nu-i.

— Femei sunt?

— Ba.

— Lăutari sunt?

— Nu-s, Ivane, ce mă tot cihăiești de cap?!

— Dar unde se găsesc de aceste?

— La iad, Ivane, nu aici.

— Măi! Dar ce sărăcie lucie pe aici, pe la raiu!… zise Ivan.

Și, nemailungind vorba, îndată și pornește la iad. Și el știe pe unde cotigește, că nu umblă tocmai mult și numai iaca ce dă și de poarta iadului. Și atunci, odată începe a bate în poartă, strigând:

— Ei! Tabacioc este?

— Este, răspunde cineva dinlăuntru.

— Votchi este?

— Este.

— Femei sunt?

— Dar cum să nu fie?!

— Lăutari sunt?

— Ho, ho! Câți poftești.

— A! *haraşo*, *haraşo*! Aici e de mine! Deschideți iute, zise Ivan, tropăind și frecându-și mânile.

Dracul de la poartă, gândind că e vreun mușterеu vechi de-al lor, deschide; și atunci, numai iaca ce se trezesc pe neașteptate cu Ivan Turbinca!

— Vai de noi și de noi! ziseră atunci dracii, scărmănându-se de cap în toate părțile. Așă-i c-am pățit-o?

Ivan însă poriuncește să-i aducă mai degrabă votchi, tabacioc, lăutari și femei frumoase, că are gust să facă un guleaiu.

Se uită dracii unii la alții și, văzând că nu-i chip de stat împotriva lui Ivan, încep a-i aduce, care dincotro, rachiu, tutun, lăutari și tot ce-i poftea lui Ivan sufletul. Umblau

dracii în toate părțile, iute ca prâsnelul, și-i întrau lui Ivan în voie cu toate cele, căci se temeau de turbincă ca de nu știu ce, poate mai rău decât de sfânta cruce.

De la o vreme se chefăluiește Ivan cum se cade, și unde nu începe a chiui prin iad și a juca *Horodinca* și *Cazacinca*, luând și pe draci și pe drăcoaice la joc, cu nepus în masă; și, în vârtejul cela, răsturna tărăbi și toate cele în toate părțile, de-ți venea să te strici de râs de iznoavele lui Ivan. Acum, ce să facă dracii, ca să-l urnească de-acolo? Gândesc ei, se sucesc ei, se frământă ei cu mintea fel și chip, dar nici unuia nu-i vine în cap ce să facă. Talpa-iadului însă, mai ajunsă de cap decât toți dracii, zise atunci lui Scaraoschi:

— Haram de capul vostru! de n-aș fi eu aici, ați păți voi și mai rău decât așa. Aduceți-mi degrabă o putină, o piele de câne și două bețe, să fac o jucărie, cum știu eu, și acuși vi-l măturde-aici.

Și atunci, îndată i se aduc cele cerute, și Tălpoiul face iute o darabană; și apoi, furișându-se de Ivan, iese cu dânsa afară și începe a bate ca de războiu; brr… br…

Ivan, atunci, își vine în simțire și într-un buc iese afară cu pușca la umăr, să vadă ce este.

Talpa-iadului, atunci, face țuști! înlăuntru, și dracii, tronc! închid poarta după Ivan, și, puind zăvoarele bine, bucuria lor că au scăpat de turbincă. Bate el Ivan în poartă cât poate, se răcăduiește el cu pușca, dar au prins ei acum dracii la minte.

— Ei las', cornoraților! De mi-ți mai pica vrodată în mână, turbinca are să vă știe de știre.

Văzând Ivan că porțile iadului sunt ferecate în toate părțile și că dracii n-au gând să-i deschidă, se lehămetește el acum și de lăutari, și de tabacioc, și de votchi, și de tot, și pornește iar la raiu să slujească pe Dumnezeu.

Și cum ajunge la poarta raiului, din afară, se și pune acolo de strajă și stă neadormit zi și noapte, tot întru una, fără să se clintească din loc.

Și nu mult după aceasta, numai iaca ce vine și Moartea și vrea numaidecât să între la Dumnezeu, ca să primească poronci.

Ivan atunci îi pune șpaga în piept și zice:

— *Ștoti, Vidma!* Unde vrei să te duci?

— La Dumnezeu, Ivane, să vedem ce mi-a mai poronci.

— Nu-i voie, zise Ivan; las' că mă duc eu să-ți aduc răspuns.

— Ba nu, Ivane, trebuie să mă duc eu.

Ivan atunci, văzând că Moartea dă chioară peste dânsul, se stropșește la ea zicând:

— *Pașol, Vidma, na turbinca!*

Moartea atunci, neavând încotro, se bagă în turbincă și acuși icnește, acuși suspină, de-ți venea să-i plângi de milă. Iară Ivan leagă turbinca la gură cu nepăsare ș-o anină într-un copac. Apoi începe a bate în poartă. Sfântul Petre, atunci, deschide și, când colo, se trezește cu Ivan.

— Ei, Ivane, doar te-ai săturat acum de umblat prin lume după crancalâcuri?

— M-am săturat și m-am prea săturat, Sfinte Petre.

— Ei, și ce vrei acum?

— Ia, vreu să mă duc la Dumnezeu, să-i spun ceva.

— Bine, Ivane, du-te; nu ți-e oprită calea. De-a putere-a fi, acum ești de casa noastră.

Ivan atunci se duce de-a dreptul înaintea lui Dumnezeu și zice:

— Doamne, nu știu dacă ai la știință ori ba, dar eu slujesc la poarta raiului de multă vreme. Și acum vine Moartea și întreabă ce mai poronciți.

— Spune-i, Ivane, din partea mea, că poroncesc să moară trei ani de zile de-a rândul numai oameni bătrâni, așa ca tine… zise Dumnezeu, zâmbind cu bunătate.

— Bine, Doamne, zise Ivan, uitându-se cam lung la Dumnezeu. Mă duc să-i spun cum ai poroncit.

Și, ducându-se el, scoate Moartea de la închisoare și-i zice:

— Dumnezeu a poroncit ca să mănânci trei ani de zile de-a rândul numai pădure bătrână; de cea tânără să nu te-atingi! Înțeles-ai? Hai, pornește și-ți fă datoria!

Moartea, atunci, pornește prin codri, supărată ca vai de ea, și începe a roade la copaci bătrâni, de-i pocneau fălcile.

Și după ce se împlinesc trei ani în capăt, iar pornește la Dumnezeu, să primească poronci. Dar când știa că are să deie peste Ivan, i se tăiau picioarele ș-o strângea în spate de frică.

— Turbinca! afurisita de turbincă mă vâră în toate boalele, zicea Moartea, suspinând. Decât n-am încotro; trebuie să mă duc, zise ea oftând.

În sfârșit merge ea, nu merge, și de la o vreme ajunge la poarta raiului. Dar, când colo, dă iar cu ochii de Ivan.

— Tot aici ești, Ivane? tot?

— Ba bine că nu! zise Ivan, făcând stânga-mprejur și punându-se drept în calea Morții. Dar unde gândeai să fiu, când asta mi-e slujba?

— Gândeam că te-i fi dus prin lume, după berbantlâcuri de-ale tale.

— Da că doar de lume am fugit; o știu eu cât e de dulce și de amară, bat-o pustia s-o bată! I-s roase lui Ivan urechile de dânsa. Dar ce-ai slăbit așa, Vidmă?

— De bunătățile tale, Ivane. Acum cred că nu ți-i mai face blăstăm cu mine, mi-i da drumul să întru la Dumnezeu, că tare mare treabă mai am.

— Da, cum nu?! ia mai pune-ți pofta la o parte, că doar nu piere lumea… nu cumva ai pofti oare să te pui la taifasuri cu Dumnezeu?

— Dar știi că te prea întreci cu șaga, Ivane…

— Așa ți-e treaba? Încă mă iei la trei parale? *Pașol na turbinca, Vidma!*

Moartea, atunci, se vâră în turbincă, și Ivan o pune la pastramă, zicând:

— Șopârcai cu cine șopârcai, dar cu Ivan nu șopârcai.

Dumnezeu, însă, știa de toate acestea, dar voia să mai facă și pe cheful lui Ivan, nu tot pe-a Morții; căci multe bunătăți mai făcuse și ea în viața ei!

— Ia deschide, Sfinte Petre, zise Ivan, bătând apoi la poartă.

Sfântul Petre deschide, și Ivan se duce iar de se înfățișează înaintea lui Dumnezeu și zice:

— Doamne, Moartea întreabă ce mai poronciți? Și să nu vă supărați, dar tare-i neastâmpărată și avană, drept să vă spun; șede ca pe spini și vrea numaidecât să-i dați răspuns.

— Du-i răspuns, Ivane, că poroncesc să moară de acum înainte trei ani de zile de-a rândul numai oameni tineri, și alți trei ani de zile să moară numai copii obraznici.

— Bine, Doamne, zise Ivan, închinându-se până la pământ. Mă duc să-i spun cum ai poroncit… și cum ajunge Ivan din afară de poartă, scoate Moartea din turbincă și-i zice:

— Dumnezeu a poroncit ca de-acum înainte să mănânci trei ani de zile de-a rândul numai pădure tânără; și alți trei ani de zile, numai vlăstări fragede, răchițică, smicele, nuiele și altele de sama acestora; de pădurea cea bătrână să nu te-atingi, că-i poznă! Auzit-ai, Vidmă? Hai, pornește până te văd, și-ți fă datoria cu sfințenie.

Moartea atunci, înghițind noduri, pornește prin dumbrăvi, lunci și huceaguri, supărată ca vai de capul ei. Și, de

voie, de nevoie, începe când a roade la copaci tineri, când a forfăca smicele și nuiele de-i pârâiau măselele și o dureau șelele și grumajii întinzându-se pe sus, la plopii cei înalți, și plecându-se atâta pe la rădăcinile celor tufari, după mlădițe fragede. Se zămorea și ea, sărmana, cum putè. În sfârșit, s-a chinuit Moartea așa trei ani de zile de-a rândul, și încă alți trei ani, și după ce i se împlinesc cei șese ani de osândă, iar pornește la Dumnezeu să vadă ce poronci i-a mai da. Nu-i vorbă, că știa Vidma ce-o aștepta, dar ce era să facă?

— Turbinca! Mânca-o-ar focul s-o mănânce! zicea Moartea, ducându-se la raiu ca și cum ar fi mers la spânzurătoare. Nu știu ce să mai zic și despre Dumnezeu, ca să nu greșesc. Pesemne c-au ajuns și el în mintea copiilor, Doamne iartă-mă, de i-a dat lui Ivan cel nebun atâta putere asupra mea. Bine mi-ar părè să-l văd și pe Dumnezeu într-o zi, cât e de mare și puternic, în turbinca lui Ivan; ori de nu, măcar pe Sfântul Petrea; numai atunci mi-ar crede ei mie.

Și mergând ea tot bodrogănind vrute și nevrute, ajunge la poarta raiului; și când dă iar de Ivan, i se întunecă lumea înaintea ochilor și zice oftând:

— Dar bine, Ivane, iar ai de gând să mă chinuiești cu turbinca ceea a ta?

— Ba, dac-aș avè mai multă putere, ți-o spun drept că ți-aș scoate ochii ca la dracul și te-aș frige pe frigare, zise Ivan cu ciudă, că din pricina ta s-a prăpădit atâta amar de lume, de la Adam și până astăzi. *Pașol na turbinca, Vidma!* Și de-acum, nici mai spun lui Dumnezeu despre tine, hoanghină bătrână ce ești! Tu și cu Talpa-iadului sunteți potrivită păreche. Îmi vine să vă rup cu dinții de bunișoare ce sunteți. Am să te țin la pastramă, hăt și bine! De-acum în turbincă au să-ți putrezească ciolanele. Hă, hă!

Suspină ea Moartea, dar pace bună; Ivan, parcă nici n-o vede, nici n-o aude. În sfârșit, trece ea așa o bucată de vreme,

cât a fi trecut, și într-una din zile vine Dumnezeu la poartă să vadă ce năzbutii mai face Ivan cu turbinca ceea.

— Ei, Ivane, ce mai direguiești? Moartea n-a mai venit pe-aici?

Ivan, atunci, lasă capul în jos și, tăcând, începe a face fețe-fețe. Iară Moartea răspunde înnădușit din turbincă:

— Iată-mă-s, Doamne, pusă la opreală; m-ai lăsat de râsul unui șuiu ca Ivan, nenorocita de mine!

Dumnezeu, atunci, dezleagă turbinca, dă drumul Morții și zice lui Ivan:

— Ei, Ivane, destul de-acum; ți-ai trăit traiul și ți-ai mâncat malaiul! De milostiv, milostiv ești; de bun la inimă, bun ai fost, nu-i vorbă. Dar, de la o vreme încoace, cam de pe când ți-am blagoslovit turbinca aceasta, te-ai făcut prea nu știu cum. Cu dracii de la boierul cela ai făcut hara-para. La iad ai tras un guleaiu de ți s-a dus vestea ca de popă tuns. Cu Moartea te-am lăsat până acum de ți-ai făcut mendrele, cum ai vrut; n-ai ce zice. Dar toate-s până la o vreme, fătul meu. De-acum ți-a venit și ție rândul să mori; n-am ce-ți face. Trebuie să dăm fiecăruia ce este al său, căci și Moartea are socoteala ei; nu-i lăsată numai așa, degeaba, cum crezi tu.

Ivan atunci, văzând că s-au trecut de șagă, se pune în genunchi dinaintea lui Dumnezeu și-l roagă cu lacrimi, zicând:

— Doamne! Rogu-te să fiu îngăduit macar trei zile, în care să-mi grijesc sufletul, să-mi lucrez racla cu mâna mea astă slăbănoagă și să mă așez singurel într-însa; și după aceste facă Moartea ce va voi cu mine, căci văd eu bine că mi s-a strâns funia la par; încep a slăbi văzând cu ochii.

Dumnezeu îi învoiește cererea aceasta și apoi, luându-i turbinca din stăpânire, îl dă pe sama Vidmei, ca după trei zile să-i ia sufletul!

Ivan acum, rămâind singur, supărat ca vai de el, pe de-o parte că i-a luat Dumnezeu turbinca, pe de alta că are să moară, s-a pus pe gânduri.

„Mă rog, ia să stau și să-mi fac socoteală cu ce m-am ales eu cât am trăit pe lumea asta, zise Ivan în gândul său. În oaste am fost numai de zbucium: hăis, haram, cea, haram! De-atunci încoace am umblat ia așa, teleleu Tanasă. M-am dus la raiu, de la raiu la iad, și de la iad iar la raiu. Și tocmai acum, la adică, n-am nici o mângâiere! Raiu mi-a trebuit mie la vremea asta? Ia, așa pățești dacă te strici cu dracul; aici, la sărăcăciosul ist de raiu, vorba ceea: «Fală goală, traistă ușoară»; șezi cu banii în pungă și duci dorul la toate cele. Mai mare pedeapsă decât asta nici că se mai poate! Votchi nu-i, tabacioc nu-i, lăutari nu-s, guleaiu nu-i, nimica nu-i! Mai am numai trei zile de trăit, și te…ai dus, Ivane, de pe fața pământului! Oare nu-i de făcut vreo șmecherie până mai este încă vreme?“

În sfârșit, mai stă el Ivan oleacă așa, cu fruntea rezemată pe mână, și-i și trăsnește în gând una:

— Taci! Că i-am dat de meșteșug. Încaltea, ce-a fi, a fi; dar degeaba n-are să fie… văd eu bine că tot de una mi-e acum.

Și odată se duce Ivan răpede cu cele două carboave, el știe unde, și cumpără unelte de teslărie, două lătunoaie groase, patru balamale, câteva piroane, două belciuge și un lăcătoiu zdravăn, și se aruncă de-și face el singur o drăguță de raclă, să poată ședè și împăratul într-însa.

— Iaca, Ivane, și casa de veci, zise el. Trei coți de pământ, atâta-i al tău! Vezi în ce se încheie toată scofala de pe lumea asta?

Dar n-apucă Ivan a sfârși bine vorba din urmă, și numai iaca se și trezește cu Moartea la spate:

— Ei, Ivane, gata ești?

— Gata, răspunse el, zâmbind.

— Dacă ești gata, hai! Așază-te mai răpede în raclă, că n-am vreme de perdut. Poate mă mai așteaptă și alții să le dau răvaș de drum.

Ivan, atunci, se pune în raclă cu fața în jos.

— Nu așa, Ivane, zise Moartea.

— Dar cum?

— Pune-te cum trebuie să șadă mortul.

Ivan se pune într-o râlă și lasă picioarele spânzurate afară.

— Dar bine, Ivane, una-i vorba, alta-i treaba; mult ai să mă ții? Pune-te, măi frate, bine, cum se pune!

Ivan, atunci, se întoarce iar cu fața-n jos, cu capul bălălău într-o parte și iar cu picioarele afară.

— Ă… ra… ca' de mine și de mine! Dar nici atâta lucru nu știi? Se vede că numai de blăstămății ai fost bun în lumea asta. Ia fugi de-acolo, să-ți arăt eu, nebunule ce ești!

Ivan atunci iese din raclă și stă în picioare umilit. Iară Moartea, având bunătate a dăscăli pe Ivan, se pune în raclă cu fața-n sus, cu picioarele întinse, cu mânile pe pept și cu ochii închiși, zicând:

— Iaca așa, Ivane, să te așezi.

Ivan, atunci, nu pierde vremea și face tranc! capacul deasupra, încuie lacata, și, cu toată rugămintea Morții, umflă racla în spate și se duce de-i dă drumul pe-o apă mare, curgătoare, zicând:

— Na! că ți-am făcut conețul. De-acum du-te pe apa sâmbetei! Și să ieși din raclă când te-a scoate bunica din groapă. Mi-a luat el Dumnezeu turbinca din pricina ta, dar încaltea ți-am făcut-o bună și eu!

— Ei, ei! Doamne, zise apostolul Petru râzând, vezi de ce s-a mai apucat acum Ivan al sfinției tale? Bine-a mai zis cine-a zis: „Dacă dai nas lui Ivan, el se suie pe divan".

Dumnezeu atunci, văzând până unde merge îndrăzneala lui Ivan, a început a se cam lua și el pe gânduri de năzdrăvăniile lui! Și așa, a zis Dumnezeu să se desfacă săcriul

acolo unde era și să iasă Moartea la liman ca să-și răzbune și ea acum pe Ivan. Și îndată s-a făcut așa, și când nici nu visa Ivan că are să mai deie vrodată ochii cu Moartea, numai iaca ce se trezește cu dânsa față-n față, zicându-i:

— Dar bine, Ivane, așa ne-a fost vorba?

Ivan, atunci, a rămas încremenit, fără să mai poată zice un cuvânt măcar.

— Încă te faci niznai? Ei, Ivane, Ivane! Numai răbdarea și bunătatea lui Dumnezeu cea fără de margini poate să precovârșească fărădelegile și îndărătnicia ta. De demult erai tu mătrășit din lumea asta și ajuns de batjocura dracilor, dacă nu-ți întra Dumnezeu în voie mai mult decât însuși fiului său. Să știi, Ivane, că de-acum înainte ai să fii bucuros să mori; și ai să te târâi în brânci după mine, rugându-mă să-ți ieu sufletul, da eu am să mă fac că te-am uitat și am să te las să trăiești cât zidul Goliei și Cetatea Neamțului, ca să vezi tu cât e de nesuferită viața la așa de adânci bătrânețe!

Și l-au lăsat Moartea de izbeliște să trăiască:

Cât e lumea și pământul,
Pe cuptior nu bate vântul.

Și așa, văzând Ivan că nu mai moare, zise în sine:

„Oare nu cumva de-acum mi-oi da cu paru-n cap de răul Vidmei? Ba, zău, nici nu gândesc. Deie-și ea, dacă vrè!“

Și cică atunci unde nu s-a apucat și el, în ciuda Morții, de tras la mahorcă și de chilit la țuică și holercă, de parc-o mistuia focul.

— Guleaiu peste guleaiu, Ivane; căci altfel înnebunești de urât, zicea el.

Dă, ce era să facă bietul om, când Moartea-i chioară și nu-l vede?…

Și așa a trăit Ivan cel fără de moarte veacuri nenumărate, și poate că și acum a mai fi trăind, dacă n-a fi murit.

POVESTIRI

Poveste

A FOST ODATĂ, CÂND A FOST, CĂ DACĂ N-AR FI FOST, nu s-ar povesti.

Noi nu suntem de pe când poveștile, ci suntem mai dincoace cu vro două-trei zile, de pe când se potcovea puricele cu nouăzeci și nouă de ocă de fier la un picior și tot i se părea că-i ușor.

Cică era odată un om însurat, și omul acela trăia la un loc cu soacră-sa. Nevasta lui, care avea copil de țâță, era cam proastă; dar și soacră-sa nu era tocmai hâtră.

Întru una din zile, omul nostru iese de-acasă după trebi, ca fiecare om. Nevasta lui, după ce-și scăldă copilul, îl înfășă și-i dete țiță, îl puse în albie lângă sobă, căci era iarnă; apoi îl legănă și-l dezmierdă, până ce-l adormi. După ce-l adormi, stătu ea puțin pe gânduri ș-apoi începu a se boci cât îi lua gura: „Aulio! copilașul meu, copilașul meu!"

Mama ei, care torcea după horn, cuprinsă de spaimă, zvârli fusul din mână și furca din brâu cât colo și, sărind fără sine, o întrebă cu spaimă:

— Ce ai, draga mamei, ce-ți este?!

— Mamă, mamă! Copilul meu are să moară!

— Când și cum?

— Iată cum. Vezi drobul cel de sare pe horn?

— Îl văd. Și?

— De s-a sui mâța, are să-l trântească drept în capul copilului și să mi-l omoare!

— Vai de mine și de mine, că bine zici, fata mea; se vede că i s-au sfârșit mititelului zilele!

Și, cu ochii pironiți la drobul de sare de pe horn și cu mânile încleștate, de parcă le legase cineva, începură a-l boci amândouă, ca niște smintite, de clocotea casa. Pe când se sluțeau ele, cum vă spun, numai iaca și tatăl copilului întră pe ușă, flămând și năcăjit ca vai de el.

— Ce este? Ce v-a găsit, nebunelor?

Atunci ele, venindu-și puțin în sine, începură a-și șterge lăcrămile și a-i povesti cu mare jale despre întâmplarea neîntâmplată.

Omul, după ce le ascultă, zise cu mirare:

— Bre! mulți proști am văzut eu în viața mea, dar ca voi n-am mai văzut. Mă… duc în toată lumea! Și de-oiu găsi mai proști decât voi, m-oiu mai întoarce acasă, iar de nu, ba.

Așa zicând, oftă din greu, ieși din casă, fără să-și ia ziua bună, și plecă supărat și amărât ca vai de om!

Și mergând el bezmetic, fără să știe unde se duce, după o bucată de vreme, oprindu-se într-un loc, i se întâmplă iar să vadă ceva ce nu mai văzuse: un om ținea puțin un oboroc deșert cu gura spre soare, apoi răpede-l înșfăca și întra cu dânsul într-un bordeiu; pe urmă iar ieșea, îl punea iar cu gura la soare, și tot așa făcea… Drumețul nostru, nedumerit, zise:

— Bună ziua, om bun!

— Mulțămesc dumitale, prietene!

— Da' ce faci aici?

— Ia, mă trudesc de vro două-trei zile să car pocitul ist de soare în bordeiu, ca să am lumină, și nici că-l pot…

— Bre, ce trudă! zise drumețul. N-ai vrun topor la îndemână?

— Ba am.

— Ia-l de coadă, sparge ici, și soarele va întra singur înlăuntru.

Îndată făcu așa, și lumina soarelui întră în bordeiu.

— Mare minune, om bun, zise gazda. De nu te-aducea Dumnezeu pe la noi, eram să îmbătrânesc cărând soarele cu oborocul.

„Încă un tont", zise drumețul în sine și plecă.

Și mergând el tot înainte, peste câtva timp ajunse într-un sat și, din întâmplare, se opri la casa unui om. Omul de gazdă, fiind rotar, își lucrase un car și-l înjghebase, în casă, în toată întregimea lui; ș-acum, voind să-l scoată afară, trăgea de proțap cu toată puterea, dar carul nu ieșea. Știți pentru ce? Așa: ușile erau mai strâmte decât carul. Rotarul voia acum să taie ușorii, spre a scoate carul. Noroc însă că drumețul l-a învățat să-l desfacă în toate părțile lui, să le scoată pe rând afară ș-apoi iarăși să-l înjghebe la loc.

— Foarte mulțămesc, om bun, zise gazda; bine m-ai învățat! Ia uite-te dumneta! Era să dărâm bunătate de casă din pricina carului…

De aici drumețul nostru, mai numărând un nătărău, merse tot înainte, până ce ajunse iară la o casă. Acolo, ce să vadă? Un om, c-un țăpoiu în mână, voia s-arunce niște nuci din tindă în pod.

„Din ce în ce dau peste dobitoci", zise drumețul în sine.

— Da' ce te frămânți așa, om bun?

— Ia, vreu să zvârl niște nuci în pod, și țăpoiul ista, bată-l scârba să-l bată, nu-i nici de-o treabă…

— Că degeaba te trudești, nene! Poți să-l blastămi cât l-ei blăstăma, habar n-are țăpoiul de scârbă. Ai un oboroc?

— Da' cum să n-am?!

— Pune nucile într-însul, ia-l pe umăr și suie-le frumușel în pod, țăpoiul e pentru paie și fân, iar nu pentru nuci.

Omul ascultă, și treaba se făcu îndată. Drumețul nu zăbovi nici aici mult, ci plecă, mai numărând și alt neghiob.

Apoi, de aici merse mai departe, până ce ajunse ca să mai vadă aiurea și altă năzbâtie. Un om legase o vacă cu funia de gât, și suindu-se pe-o șură, unde avea aruncat oleacă de fân, trăgea din răsputeri de funie, să urce vaca pe șură. Vaca răgea cumplit, și el nu mai putea de ostenit…

— Măi omule! zise drumețul, făcându-și cruce; dar ce vrei să faci?

— Ce să fac, mă-ntrebi? Da' nu vezi?

— Ba văd, numai nu pricep.

— Ia, hăramul ista e hâmesit de foame și nu vrè nici în ruptul capului să vie după mine sus, pe astă șură, să mănânce fân…

— Stăi puțin, creștine, că spânzuri vaca! Iè fânul și-l dă jos la vacă!

— Da' nu s-a irosi?…

— Nu fi scump la tărâțe și ieftin la făină.

Atunci omul ascultă, și vaca scăpă cu viață.

— Bine m-ai învățat, om bun! Pentru-un lucru de nimica eram cât pe ce să-mi gâtui vaca!

Așa, drumețul nostru, mirându-se și de această mare prostie, zise în sine: „Mâța tot s-ar fi putut întâmpla să deie drobul de sare jos din horn; dar să cari soarele în casă cu oborocul, să arunci nucile în pod cu țăpoiul și să tragi vaca pe șură, la fân, n-am mai gândit!"

Apoi drumețul se întoarse acasă și petrecu lângă ai săi, pe cari-i socoti mai cu duh decât pe cei ce văzuse în călătoria sa. Ș-am încălecat pe-o șea, ș-am spus povestea așa. Ș-am încălecat pe-o roată, ș-am spus-o toată. Ș-am încălecat pe-o căpșună, și v-am spus, oameni buni, o mare minciună!

Moș Nichifor Coțcariul

MOȘ NICHIFOR NU-I O ÎNCHIPUIRE DIN POVEȘTI, CI E un om ca toți oamenii; el a fost odată, când a fost, trăitor din mahalaua Țuțuienii din Târgul Neamțului, dinspre satul Vânătorii Neamțului. Cam pe vremea aceea trăia moș Nichifor în Țuțuieni, pe când bunicul bunicului meu fusese cimpoiaș la cumătria lui moș Dediu din Vânători, fiind cumătru mare Ciubăr-vodă, căruia moș Dediu i-a dăruit patruzeci și nouă de mioare, oacheșe numai de câte un ochiu; iară popă, unchiul unchiului mamei mele, Ciubuc Clopotarul de la Monăstirea Neamțului, care făcuse un clopot mare la acea monăstire, cu cheltuiala lui, și avea dragoste să-l tragă singur la sărbători mari; pentru aceea îi și ziceau Clopotarul. Tocmai pe acea vreme trăia și moș Nichifor din Țuțuieni.

Moș Nichifor era harabagiu. Căruța lui, deși era ferecată cu teie, cu curmeie, însă era o căruță bună, încăpătoare și îndemânatică. Un poclit de rogojini oprea și soarele, și ploaia de a răzbate în căruța lui moș Nichifor. De inima căruței atârnau păcornița cu feleștiocul și posteuca, care se izbeau una de alta, când mergea căruța, și făceau: tronca, tranca! tronca, tranca! Iară în belciugul de la carâmbul dedesupt, din stânga, era aninată o bărdiță, pentru felurite întâmplări. Două iepe, albe ca zăpada și iuți ca focul, se

sprijineau mai totdeauna de oiștea căruței; mai totdeauna, dar nu totdeuna, căci moș Nichifor era și geambaș de cai, și când îi venea la socoteală, făcea schimb, ori vindea câte-o iapă chiar în mijlocul drumului, și atunci rămânea oiștea goală pe de-o parte. Îi plăcea moșneagului să aibă tot iepe tinere și curățele; asta era slăbăciunea lui. Mă veți întreba, poate: De ce iepe, și totdeauna albe? Vă voiu spune și aceasta: iepe, pentru că moș Nichifor ținea să aibă prăsilă; albe, pentru că albeața iepelor, zicea el, îi slujea de fanar noaptea la drum.

Moș Nichifor nu era dintre aceia care să nu știe „că nu-i bine să te pui viziteu la cai albi și slugă la femei"; el știa și aceasta, dar iepele erau ale lui, și, când le grijea, grijite erau, iar când nu, n-avea cine să-i bănuiască.

Moș Nichifor fugea de cărăușie, de-și scotea ochii; el se ferea de ridicături, pentru că se temea de surpătură.

Harabagia, zicea el, e mai bună, că ai a face tot cu marfă vie, care la deal se dă pe jos, la vale, pe jos, iar la popas, în căruță. Moș Nichifor avea o biciușcă de cele de cânepă, împletită de mâna lui și cu șfichiul de mătasă, cu care pocnea de-ți lua auzul. Și cu încărcat și cu descărcat, la deal moș Nichifor se da pe jos și trăgea de-a valma cu iepele. La vale iar se da jos, ca să nu se spetească iepele. Chirieșii, vrând-nevrând, trebuiau să se deie și ei, căci le era lehamite de morocăneala lui moș Nichifor, care îndată troncănea câte una cam de aceste:

— Ia mai dați-vă și pe jos, căci calul nu-i ca dobitocul, să poată vorbi…

Dacă știai să potrivești din gât pe moș Nichifor, apoi era cât se poate de șăgalnic. De întâlnea vrun om călare, pe drum, întreba: „Departe ai lăsat pe vodă, voinice?" Și apoi îndată da bici iepelor, zicând:

Alba-nainte, alba la roate,
Oiștea goală pe de-o parte.

Hii! opt-un cal, că nu-s departe Galații, hii!!!

De întâlnea pe drum neveste și fete mari, cânta cântece șăgalnice, de-alde-aceste:

Când cu baba m-am luat
Opt ibovnice-au oftat:
Trei neveste cu bărbat
Și cinci fete dintr-un sat ș.a.

Ei, ei! Apoi zi că nu-ți venea să pornești la drum, mai ales în luna lui maiu, cu asemenea om vrednic și de-a pururea vesel! Câteodată numai, când prin dreptul crâșmei te făceai niznai și nu știai să potrivești din gât pe moș Nichifor, nu-l prea vedeai în cheji buni, dar și atunci tot răpede mâna de la o crâșmă până la alta.

Mai ales într-un rând îi plăcea lui moș Nichifor două iepușoare, care mergeau de minune la drum. Dar la crâșmă, mort-copt, trebuiau să steie, căci le cumpărase de la un popă, nefiind pe vremea aceea pojărnicii, de unde să cumpere altele, care să țină fuga tot întruna!

Spunea tata că i-au spus și lui bătrânii, care auziseră din gura lui moș Nichifor, că pe vremea aceea era bine să fii harabagiu în Târgul-Neamțului, că te-apucau pe-a-mânele. Cum ieșeai din Văratic, întrai în Agapia, și cum ieșeai din Agapia, întrai în Văratic: apoi în Războieni, apoi pe la mitoace, și aveai mușterii, de nu erai bucuros; ba să-i duci la Piatra, ba la Folticeni, ba pe la iarmaroace, ba la Monăstirea Neamțului, ba la Secu, ba la Râșca, ba în toate părțile, pe la hramuri.

Tot tata mai spunea că ar fi auzit de la bunicul bunicului meu că protopopul de la Neamț, de pe vremea aceea,

ar fi zis unor călugărițe, care pribegeau în săptămâna mare prin târg:

— Maicelor!

— Blagoslovește, cinstite părinte!

— De ce nu vă astâmpărați în monăstire și să vă căutați de suflet, măcar în săptămâna patimilor?

— Apoi dă, cinstite părinte, cică ar fi răspuns ele cu smerenie, lâna asta ne mănâncă, păcatele noastre… Dar n-am mai veni noi, căci, cum știi sfinția-ta, mai mult cu șeiacul ne hrănim, și apoi, de nu curge, macar picură, și cine mișcă tot pișcă.

Protopopul atunci, sărmanul, cic-ar fi oftat din greu, înghițind noduri…, și ar fi dat vina tot pe moș Nichifor, zicând:

— De-ar crăpa odată să crape și harabagiul care v-au adus! C-atunci știu că n-ar avea cine să vă mai cărăbănească așa de des pe la târg.

Și cică auzind moș Nichifor de aceasta, tare s-ar fi mâhnit în sufletul său și s-ar fi jurat cu jurământ ca să nu mai aibă a face cu parte duhovnicească cât a trăi el; căci, din păcate, era și evlavios moș Nichifor și tare se mai temea să nu cadă sub blăstămul preoțesc! De-aceea, cu fuga a alergat la schitul Vovidenia, la pustnicul Chiriac din sfânta Agură, care-și cănea părul și barba cu cireșe negre, și în Vinerea Seacă, preacuviosul cocea oul la lumânare, ca să mai ușureze din cele păcate. Și apoi s-a hotărât el ca de-acum înainte să aibă a face mai mult cu parte negustorească.

— Numai negustorul, zicea moș Nichifor, trăiește din seul său și pe seama lui. Când întrebai: „Pentru ce?“ moș Nichifor răspundea, tot glumeț: „Pentru că n-are Dumnezeu stăpân“.

De glumeț, glumeț era moș Nichifor, nu-i vorbă, dar de multe ce dăduse peste dânsul, se făcuse cam hursuz.

Băbătia lui, de la o vreme încoace, nu știu ce avea, că începuse a scârțâi: ba c-o doare ceea, ba c-o doare ceea, ba i-e făcut de năjit, ba că i-e făcut pe ursită, ba că i-e făcut de plânsori și tot umbla din babă în babă cu descântece și cu oblojele, încât lui moș Nichifor acestea nu-i prea veneau la socoteală, și de-aceea nu-i erau acum mai niciodată boii acasă. Ba chiar se făcuse buclucaș, hărțăgos și de tot hapsin, când sta câte două-trei zile pe lângă casă, încât biata băbușca lui era bucuroasă uneori și răsbucuroasă în sufletul ei să-l vadă cum l-a vedea urnit de-acasă.

Se vede lucru că și moș Nichifor era făcut pe drumuri, căci cum ieșea afară la drum parcă era altul; nu mai sta din pocnit cu biciul, de șuguit cu toți drumeții pe câți îi întâlnea și de povestit despre toate locurile însemnate pe unde trecea.

Într-o dimineață, miercuri înainte de Duminica Mare, moș Nichifor deciocălase căruța și-o ungea; când numai iaca se trezește la spatele lui cu jupân Strul din Târgul-Neamțului, negustor de băcan, iruri, ghileală, sulimineală, boia de păr, chiclazuri, piatră-vânătă, piatra sulimanului sau piatră bună pentru făcut alifie de obraz, salcie, fumuri și alte otrăvuri.

Pe vremea aceea nu era spițerie în Târgul-Neamțului, și jupânul Strul aducea, pentru hatârul călugărilor și al călugărițelor, tot ce li trebuia. Mai făcea el, nu-i vorbă, și alte negustorii… În sfârșit, nu știu cum să vă spun, era mai mult decât dohovnicul, că fără de dânsul nu puteau monăstirile.

— *Muni* dimineață, moș Nichifor!

— Bună să-ți fie inima… jupâne Strul. Da' cu ce treabă ai venit pe la noi?

— Ia, noră-mea vrea să meargă la Piatra. Cât să-ți dau ca să mi-o duci?

— D-apoi a fi având chilotă multă, cum e treaba d-voastră, jupâne, zise moș Nichifor, scărpinându-se în cap; numai nu-i vorbă, că poate să aibă, căci și căruța mea e largă; poate să încapă într-însa cât de mult. Apoi, fără să ne zbatem, jupâne Strul, mi-i da șesesprezece lei, un irmilic de aur, și ți-oiu duce-o, știi colè, ca pe palmă; că, după cum vezi, căruța acum am adus-o de la încălțat și i-am mai tras și o unsoare de cele a dracului, de are să meargă cum e sucala.

— Ai să lași cu nouă lei, moș Nichifor, și te-a mai cinsti și fecioru-meu la Piatra.

— Apoi dar, dă! cu bine să dea Dumnezeu, jupâne Strul! Mă bucur și eu că-i tocmai în dricul iarmarocului și poate mi-a pica ceva și când voiu veni înapoi. Numai aș vrea să știu, când avem să pornim?

— Și acuma, moș Nichifor, dacă ești gata.

— Gata, jupâne Strul, numai s-adăp iepușoarele aceste. Du-te și d-ta de-ți pune nora la cale, că acuși te-ajung și eu din urmă.

Și cum era moș Nichifor strădalnic și iute la trebile lui, răpede zvârle niște coșolină în căruță, așterne deasupra o poreche de poclăzi, înhamă iepușoarele, își ia cojocul între umere și biciul în mână și tiva, băiete! N-apucase jupânul Strul a ajunge bine acasă, și moș Nichifor și trăsese căruța dinaintea ușei.

Malca – așa era numele nurorii lui jupân Strul – a ieșit afară să-și vadă harabagiul. Ș-apoi, povestea cântecului; las' că era de la Piatră de locul ei, dar era și îmbojorată Malca… din pricina plânsului, că se despărțește de socri, pentru că întâiași dată venise ea la Neamț, de cale primară la socri, cum se zice la noi. Căci nu erau mai mult decât două săptămâni de când se măritase ea după Ițic, feciorul lui jupân Strul, sau mai bine ar fi să zic, în voia cea bună,

că se măritase Iţic după Malca; căci el lăsase casa părintească, după cum li-i obiceiul, şi la două săptămâni Iţic au adus pe Malca la Neamţ, a încredinţat-o în mâna părinţilor lui şi s-a întors răpede la Piatră, să se gândească pe negustorie.

— Da' te-ai ţinut de cuvânt, moş Nichifor!

— Apoi dă, jupâne Strul, vorba-i vorbă: eu nu mă cioşmolesc atâta, că la drum e bine să porneşti cât de dimineaţă, iar seara să poposeşti devreme!

— Oare-i ajunge până desară la Piatră, moş Nichifor?

— Ă… ra! da' ce stai de vorbeşti, jupâne Strul? Eu gândesc, de mi-a ajuta Dumnezeu, pe după amiazi să-ţi pun nora în Piatră.

— D-ta, moş Nichifor, eşti om purtat, ştii mai bine decât mine, dar tot te rog să mâi cu băgare de samă, ca să nu-mi prăvali nora!

— Dacă doar nu-s harabagiu de ieri de-alaltăieri, jupâne Strul! Am mai umblat eu cu cucoane, cu maice boieroaice şi cu alte feţe cinstite, şi, slava Domnului! nu s-au plâns de mine… Ia, numai cu maica Evlampia, desăgăriţa din Veratic, am avut eu odată oleacă de clenciu: că, oriunde mergea, avea obiceiu să-şi lege vaca dinapoia căruţei, pentru schivirnisală, ca să aibă lăptişor la drum; şi cu asta-mi aducea mare supărare, pentru că vaca, ca vaca, îmi irosea ogrinjii din căruţă, ba câteodată rupea leuca, ba la deal se smuncea, de era, într-un rând, cât pe ce să-mi gâtuiască iepuşoarele. Şi eu, cum îi omul la necaz, îndrăzneam să zic: „Măicuţă, de ce eşti scumpă la tărâţe şi ieftină la făină?" Ea atunci se uita galiş la mine şi-mi zicea cu glas duios: „Ia taci şi d-ta, moş Nichifor, taci, nu mai striga atâta pe biata văcuşoară, pentru că ea, mititica, nu-i vinovată cu nimic. Părinţii pustnici din sfânta Agură mi-au dat canon să mănânc lapte numai de la o vacă, ca să nu îmbătrânesc degrabă;

și dă, ce să fac? trebuie să-i ascultăm, că sfințiile lor știu mai multe decât noi, păcătoasele!“ Dacă am auzit așa, am zis și eu, în gândul meu, că are întru câtva dreptate maica desăgărița, și am lăsat-o în plata lui Dumnezeu, pentru că am văzut-o că este pidosnică și voiește cu orice chip să se adape de la un izvor. D-ta, jupâne Strul, cred că nu mi-i face necaz la drum și cu vaci. Și apoi, giupâneșica Malca, unde-a fi vale mare ori deal mare, s-a mai da și pe jos câteoleacă; mai ales că acum e o frumusețe afară la câmp, de turbă haita! Da’ ia să nu ne trecem vremea cu vorbele. Hai sus, giupâneșică Malcă, să te duc la bărbățel acasă; știu eu cum îi treaba nevestelor celor tinere, când nu-s barbații cu dânsele: fac zâmbre și trag acasă, cum trage calul la traista cu orz.

— Iaca, mă suiu, moș Nichifor!

Și îndată încep cu toții a cărăbăni la saltele cu puf, perini moi, o legătură cu demâncare și alte mărunțușuri. Apoi Malca își ia ziua bună de la socri și se suie deasupra saltelelor, în fundul căruței. Iară moș Nichifor se azvârle pe capră, dă biciu iepelor și lasă pe jupânul Strul și cu ai săi cu lacrimile pe obraz.

Prin târg, așa mâna de tare moș Nichifor, de ți se părea că zboară iepele, nu altăceva.

Prundul, satul și dealul Humuleștilor le-a trecut într-o clipă. De la Ocea până aproape de Grumăzești a ținut numai o fugă.

Dar de pe la Grumăzești încolo, moș Nichifor a ras o dușcă de rachiu din plosca lui cea de Brașov, și-au aprins luleaua și a început a lăsa iepele mai la voie.

— Doamne, giupâneșică, Doamne! Vezi satul ista mare și frumos? se cheamă Grumăzeștii. De-aș avè eu atâția gonitori în ocol și d-ta atâția băieți, câți căzaci, căpcâni și alte lifte spurcate au căzut morți aici din vreme în vreme, bine-ar mai fi de noi!

— Să te-audă Dumnezeu, să am băieți, moș Nichifor!

— Asemene și eu gonitori, giupâneșică… că de băieți nu mai trag nădejde, pentru că baba mea e o sterpătură; n-a fost harnică să-mi facă nici unul, nu i-ar muri mulți înainte să-i moară! De oiu pune eu mânile pe piept, are să rămână căruța asta de haimana și iepușoarele de izbeliște!

— Nu te supăra, moș Nichifor, zise Malca, că poate așa a fost să fie de la Dumnezeu; pentru că așa scrie și la noi în cărți despre unii, că tocmai la bătrânețe au făcut copii!

— Ia lasă-mă, giupânească, cu cărțile cele a d-voastre în pace, că eu știu ce știu eu, degeaba mai bați apa-n chiuă să s-aleagă unt, că nu s-a alege niciodată! Am auzit și eu spunând în biserică la noi că „Pomul care nu face roadă se taie și în foc se aruncă". Apoi ce-ți trebuie mai bună vorbă decât asta? Ba zău, încă mă mir c-am avut răbdare să țin casa cu baba păn-acum. În privința asta, îi mai bună legea d-voastră de-o mie de ori. Nu-ți face una copii, iei alta, nu face nici aceea, alta. Și de la o vreme trebuie să nimerești una blagoslovită de Dumnezeu; da nu ca la noi, să fii nevoit să trăiești cu una beteagă până la sfârșitul vieței, și copii, tufă! Că doar Dumnezeu cel mare și puternic nu s-a răstignit numai pentru un om pe lumea asta! Nu-i așa, giupâneșică? Mai zi, dacă ai ce!

— Poate să fie ș-așa, moș Nichifor.

— Ba chiar așa-i, giupâneșică dragă, cum îți spun eu. Ptru! ciii!… Da' bună bucată am mers! Doamne, cum se ia omul la drum cu vorba și, când se trezește, cine știe unde a ajuns; bun lucru a mai lăsat Dumnezeu sfântul și tovărășia asta! Hi!!! zmeoaicele tatei, îndemnați înainte! Iaca și codrul Grumăzeștilor, grija negustorilor și spaima ciocoilor. Hei! giupâneșică, când ar avea codrul ista gură să spună câte a văzut, cumplită pătăranie ne-ar mai auzi urechile; știu că am avea ce asculta!

— Da' ce-a fost pe-aici, moș Nichifor?

— Of! giupânește, of! Ce-a fost, să nu dea Dumnezeu să mai fie! Dar avea cineva cap să treacă pe-aici, fără să fie jefuit, bătut ori omorât? Nu-i vorbă, că acestea se întâmplă mai mult noaptea decât ziua. Însă pe mine, unul, de n-aș grăi într-un ceas rău, până acum, dă, m-a ferit Dumnezeu. Lupi și alte dihănii mi-au ieșit înainte câteodată, dar nu le-am făcut nimica; le-am dat bună pace, m-am făcut că nici nu-i văd, și ei s-au dus în treaba lor.

— Ă…ra! moș Nichifor, nu mai spune de lup, că tare mă tem!

V-am spus că era șăgalnic moș Nichifor, și, când spunea câte una, ori te țineai cu mâna de inimă, râzând, ori te făcea să-ți sară inima din loc, de frică.

— Iaca un lup vine spre noi, giupânește!

— Vai de mine, moș Nichifor, unde să mă ascund eu?

— Despre mine, ascunde-te unde știi, că eu, unul, ți-am spus că nu mă tem nici de-o potaie întreagă.

Atunci biata Malcă, de frică, s-a încleștat de gâtul lui moș Nichifor și s-a lipit de dânsul, ca lipitoarea. A șezut ea așa cât a șezut și apoi a zis tremurând:

— Unde-i lupul, moș Nichifor?

— Unde să fie?! Ia, a trecut drumul pe dinaintea noastră și a întrat iar în pădure. Dar cât pe ce erai să mă gâtui, giupânește, ș-apoi, dacă scăpam iepele, știu că era frumos.

N-apucă a sfârși bine moș Nichifor, și Malca zice cătinel:

— Să nu mai zici că vine lupul, moș Nichifor, că mă vâri în toate boalele!

— Nu că zic eu, da' chiar vine, iacătă-l-ăi!

— Valeu! Ce spui?

Și iar se ascunde lângă moș Nichifor.

— Ce-i tânăr, tot tânăr; îți vine a te juca, giupânește, așa-i? și, după cum văd, ai noroc că eu îmi țin firea, nu mă prea tem de lup; dar să fie altul în locul meu…

— Nu mai vine lupul, moș Nichifor?

— Apoi, na! ești de tot poznașă și d-ta; prea des vrei să vină, că doar nu-i de tot copacul câte un lup! Ia, pe la Sfântul Andrei umblă și ei mai câte mulți la un loc. Ș-apoi, vânătorii ce păzesc? La goană mare, crezi d-ta că puțini lupi dau cinstea pe rușine, lăsându-și pieile zălog? Să mai răsuflăm iepele oleacă. Iaca și Dealul Bălaurului, giupâneșică! Ia, aici a căzut odată un bălaur grozav de mare, care vărsa jaratic pe gură, și când șuiera, clocotea codrul, gemeau văile, fiarele tremurau și se băteau cap în cap de spaimă, și țipenie de om nu cuteza să mai treacă pe aici.

— Valeu! și unde-i balaurul, moș Nichifor?

— D-apoi mai știu eu, giupâneșică? Pădurea-i mare, el știe unde s-a fi înfundat! Unii spun că, după ce a mâncat foarte mulți oameni și a ros toată coaja copacilor din codru, ar fi crăpat chiar aici, în locul acesta. De la unii am auzit spunând că i-ar fi dat lapte de vacă neagră și cu acesta l-ar fi făcut să se ridice iar la cer, de unde a căzut. Mai știu eu pe cine să cred?… Că oamenii vorbesc vrute și nevrute. Noroc numai că eu unul știu solomonii și nu mă prea tem nici de balauri. Pot să prind șerpele din culcuș, cum ai prinde d-ta un pui de găină din pătul.

— Da' ce-s acele solomonii, moș Nichifor?

— Ei, giupâneșică dragă, asta nu se poate spune. Eu, babei mele, că merge pe douăzeci și patru de ani de când trăiesc cu dânsa, și ce n-a făcut ea și cât nu m-a cihăit de cap să-i spun, și tot nu i-am spus. Și ea, din pricina asta are să moară, când a muri, de nu i-ar muri mulți înainte; că atunci mi-aș lua și eu una tinerică, și macar trei zile să trăiesc în ticnă cu dânsa, cum știu eu, și apoi să mor! M-am săturat până-n gât de mucegaiul de babă, că hojma mă morocănește și-mi scoate ochii cu cele tinere. Când gândesc, amărâtul de mine, că am să mă întorc iar la dânsa acasă, îmi vine să turbez, să iau câmpii, nu altăceva.

— Ia lasă, lasă, moș Nichifor, că așa sunteți d-voastră, bărbații.

— Ei, ei! giupânești, iată-ne și aproape de vârful codrului! Ia mai dă-te și d-ta oleacă pe jos, păn' vom sui dealul, că nu mi-i de alta, dar mă tem că-i înțepeni în căruță. Uite florile cele frumoase de prin marginea pădurii cum umplu văzduhul de mirozna! Și d-ta să ședzi ghemuită acolo, nu-i păcat de Dumnezeu?

— Mă tem de lup, moș Nichifor, zise Malca, tremurând.

— Ia mai sfârșește odată cu lupul cela! Altăceva n-ai de vorbit?

— Stai dară să mă dau jos!

— Ptru! ciii!… Sai binișor pe ici, pe crucea căruței. Ho… pa! Ia, acum te văd și eu că ești voinică; așa mi-e drag să fie omul: fătat, nu ouat.

Și pe când Malca culegea niște dumbravnic, să ducă lui Iți c, moș Nichifor stătuse în loc și nu știu ce bichirea și cisluia primprejurul căruței. Apoi răpede strigă:

— Gata ești, giupânești? Hai, sui, și să pornim cu ajutorul lui Dumnezeu, că de-acum e tot vale mai mult.

Malca, după ce se suie, întreabă:

— Oare nu-i târziu, moș Nichifor?

— D-apoi de acum suntem scăpați deasupra nevoii; acuși te pun în Piatra. Ș-odată dă biciu iepelor, zicând:

Alba-nainte, alba la roate,
Oiștea goală pe de-o parte.

Hii! opt-un cal, că nu-s departe Galații, hii!!!

N-apucă a merge nici douăzeci de prăjini, și prrr! se rupse un capăt!

— Na, asta încă-i una!

— Vai de mine, moș Nichifor, avem să înnoptăm în pădure!

— Ia nu mai meni a rău, giupâneșică, că doar n-am pățit eu asta numai o dată în viața mea. Pănă-i îmbuca d-ta ceva, și iepele iestea ș-or șterge gura c-oleacă de coșolină, eu am și pus capătul.

Când se uită moș Nichifor la belciug, bărdița nicăiri!

— Apoi toate-au fost cum au fost, zise moș Nichifor, încreținд din sprincene și oțărindu-se, dar asta pică de coaptă. Bat-o Dumnezeu de babă s-o bată! Iaca cum îngrijește ea de mine! Așa-i că nu-i securea?

Malca, sărmana, când mai aude și asta, începe a suspina și a zice:

— Moș Nichifor, ce facem noi?

— Ia las', giupâneșică, nu te împuțina cu inima, că tot mai am oleacă de nădejde.

Ș-odată scoate bulicherul din teacă, îl dă pe amânar și începe a ciocârti un gârneț de stejar din anul trecut… L-a tăiat el cum l-a tăiat, apoi a început a cotrobăi prin chilna căruței, să găsească niște frânghie; dar de unde să iei dacă n-ai pus?

Dacă vede și vede, taie băierile de la traistă, mai căpețala din capul unei iepe și face cum poate, de leagă gârnețul unde trebuia; pune roata la loc, vără leuca, sucește lamba ș-o strânge la scară; apoi își aprinde cioanca și zice:

— Iaca, giupâneșică dragă, cum învață nevoia pe om ce să facă… Cu moș Nichifor țuțuianul nu piere nimene la drum. De-acum, numai să te ții bine de carâmbi și de speteze, că am să mân iepele iestea de au să scapere fugind. Da' să știi d-ta că babei mele n-are să-i fie moale când m-oi întoarce acasă… Am s-o ieu de cânepa dracului și am s-o învăț eu cum trebuie să caute altă dată de bărbat; că femeia nebătută e ca moara neferecată. Ține-te, giupâneșică! Hi, ha!!!

Ș-odată încep iepele a fugi, de pârâiau roatele și sărea colbul în naltul cerului. La vro câteva obrațuri, gârnețul s-a înfierbântat, s-a muiat și… folfenchiu! iar sare roata!

— Bre! c-anapoda lucru; se vede că azi-dimineață mi-a ieșit înainte vrun popă, sau dracu știe ce!

— Moș Nichifor, ce facem noi?

— Om face noi ce-om face, giupânesică. Dar acum, deodată, liniștește-te acolo și taci molcom. Bine că nu s-a întâmplat asta în mijlocul câmpului, undeva. Lemne, slavă Domnului, sunt de-ajuns și di-ntrecut în pădure. Poate să ne-ajungă cineva din urmă ori să ne întâmpine cineva dinainte și să-mi împrumute vro secure. Și cum vorbea, numai iaca că vede viind un om din urmă cu traista în băț.

— Bun ajuns, om bun! Așă-i că s-a stricat drumul în mijlocul căruței?

— Ia las' șaga la o parte, măi omule, și mai bine vin' de-mi ajută să pun capătul ista, că vezi că-mi crapă inima de necaz.

— D'apoi eu mă grăbesc să ajung la Oșlobeni. D-ta poți să mâi astă-noapte și în pădure; nu cred că-i muri de urât!

— Mă mir că nu ți-e oarecum, să-ți fie, zise Nichifor posomorât; ești un cheag zbârcit, mai ca și mine, și iaca ce-ți urlă prin cap!…

— Da' nu-ți fie cu bănat, om bun, că am șuguit și eu. Bun rămas! Te-a învăța Dumnezeu ce să faci… și s-a tot dus înainte.

— Vezi, giupânesică, câtu-i de-a dracului lumea asta? Numai de pleșcuit umblă. Ia să fie un antal cu vin ori cu rachiu, și să vezi atunci, ar ședea carul stricat atâta timp în mijlocul drumului? Cum văd eu, tot moș Nichifor are să facă ce a face. Ia să mai fac o încercare.

Și iar începe a tăiè alt gârneț. Mocoșește el cât mocoșește, până îl pune și pe acela. Apoi dă biciu iepelor și iar mai trage un ropot; când, numai iaca ce ajunge roata de-o teșitură, și iar se rupe capătul.

— Acuma, giupâneșică, mai că-mi vine să zic și eu ca omul cela, că are să ne fie masul în pădure.

— Vai de mine și de mine, moș Nichifor, ce spui?!

— Ia! spun și eu ce văd cu ochii. Uită-te! Nu vezi și d-ta că dă soarele după deal, și noi tot pe loc stăm? Da' nu-i nimica, giupâneșică, să n-ai nici o grijă, că știu eu o poiană în pădure, chiar aici, pe-aproape; să tragem acolo, și suntem ca și în casă la noi. Locul e ferit, și iepele au ce paște. D-ta te-i culca în căruță, și eu te-oi străjui toată noaptea. Helbet, o noapte nu-i legată de gard, a trece ea cum a trece, dar a pomeni ea baba mea, câte zilișoare a avè, de necazul acesta, că numai din pricina ei mi se trage…

— Apoi dar, fă cum știi, moș Nichifor, numai să fie bine.

— Las', giupâneșică, nu-ți face voie rea, că are să fie cât se poate de bine.

Ș-odată moș Nichifor apucă iepele de dârlog, cârnește căruța ș-o târăște cum poate până în poiană.

— Iaca, giupâneșică, ce rai al lui Dumnezeu e aici; să tot trăiești și să nu mai mori! Numai d-voastră nu sunteți deprinși cu ce-i frumos pe lume. Ia mai dă-te oleacă pe jos, până se mai vede, ca să strângem niște târșuri și să facem toată noaptea foc, să fugă tânțarii și toate gângăniile pe lume!

Biata Malca vede și ea că tot de una îi e acum. Se dă jos și începe a strânge la târșuri.

— Doamne! bine-ți mai șede, giupâneșică; parcă ești una de-a noastre! Nu cumva a ținut vreodată tatăl d-tale orândă în sat, undeva?…

— Ba a ținut mult timp ratoșul de la Bodești.

— Apoi mă miram eu de ce vorbești așa de bine moldovenește și aduci la mers cu de-a noastre. De-acum n-am să te mai cred că te temi de lup. Ei! ei! cum ți se pare aici în poiană? Așă-i că erai să mori și să nu știi ce-i frumos pe

lume? Ia auzi privighetorile ce haz fac! Ia auzi turturelele cum se îngână!

— Moș Nichifor, oare n-om păți ceva în noaptea asta? Ce-a zice Iți?

— Iți? Lui Iți i s-a părè c-a prins pe Dumnezeu de-un picior, când te-a vedè acasă. Da' ce crezi d-ta, că Iți știe ce-i pe lume? Cum sunt întâmplările la drum? Așa, numai să se mute de pe vatră pe cuptior, știe și hleabul de baba mea, de-acasă. Giupânești, ia să te vedem, știi cum să faci focul?

Malca așază gătejele, moș Nichifor scapără, și îndată amândoi ațâță focul. Apoi moș Nichifor zice:

— Vezi, giupânești, cum pârâie de frumos gătejele?

— Văd, moș Nichifor, dar îmi tremură inima în mine de frică!

— Ă… ra? Da' ce, Doamne iartă-mă, parcă ești din neamul lui Iți. Da' fii mai cu inimă oleacă! Ori, dacă ești așa de fricoasă, apoi sui în căruță și te-așterne pe somn, că noaptea-i numai un ceas; acuși se face ziuă!

Malca, îmbărbătată de moș Nichifor, se suie în căruță și se culcă. Iară moș Nichifor își aprinde luleaua, așterne cojocul și se pune într-o râlă jos, lângă foc; și pâc! pâc! pâc! pâc! din lulea, cât pe ce era să-l prindă somnul, când numai iaca că-i sare o scânteie pe nas!

— Ptiu, drace! asta trebuie să fie scânteie din gătejele culese de Malca, că tare m-a fript… Dormi, giupânești Malcă?

— Parcă era să mă prindă somnul oleacă, moș Nichifor, dar mi-au venit o mulțime de năluciri prin cap, și m-am trezit.

— Și eu mai tot așa am pățit: mi-a sărit o scânteie pe nas, și mi s-a speriat somnul, de parcă am dormit o noapte întreagă. Las' că poate să mai doarmă cineva de răul nebunelor istor de privighetori? parcă-și fac de cap, nu altăceva!

Da' acum li-e și lor vremea să se drăgostească… Dormi, giupâneșică?

— Parcă iar era să mă prindă somnul, moș Nichifor.

— Știi una, giupâneșică? Mie-mi vine să sting focul, că tocmai acum, în durătul ista, mi-am adus aminte că dihania de lup adulmecă și vine după fum.

— Stinge-l, moș Nichifor, dacă-i așa.

Atunci moș Nichifor odată începe a turna la țărnă peste foc și-l înădușă.

— De-acum, giupâneșică, dormi fără grijă, că acuși se face ziuă. Na, c-am stins focul și am uitat să-mi aprind luleaua! Dar las' că am scăpărător. Bată-vă pustia, privighetori, să vă bată, că știu că vă drăgostiți bine!

Mai șede moș Nichifor așa pe gânduri, până-și gătește de băut luleaua, apoi se scoală binișor și se duce în vârful degetelor lângă căruță. Malca începuse a horăi puțin. Moș Nichifor o clatină încetișor și zice:

— Giupâneșică, giupâneșică!

— Aud, moș Nichifor, răspunse Malca tresărind spăimântată.

— Știi ce-am gândit eu cât am stat lângă foc?

— Ce, moș Nichifor?

— Ia, după ce-i adormi d-ta, să încalec pe o iapă și să mă reped acasă la mine, să-mi aduc un capăt și securea și, când s-a zări de ziuă, sunt aici.

— Vai de mine, moș Nichifor, ce vorbești? Vrei să mă găsești moartă de frică când îi veni?

— Ba să te ferească Dumnezeu de una ca asta, giupâneșică! Ia las', nu te spăimânta, că am zis și eu, ia așa, o vorbă în vânt…

— Ba nu, moș Nichifor! De-acum nici nu vreau să mai dorm; mă dau jos și am să șed toată noaptea lângă d-ta.

— Ba păzește-ți treaba, giupânește; șezi binișor unde șezi, că bine șezi.

— Ba iaca vin; ș-odată se dă jos și vine pe iarbă, lângă moș Nichifor.

Și ba unul una, ba altul alta, de la o vreme i-a furat somnul pe amundoi, și-au adormit duși. Și când s-au trezit ei, era ziulica albă!…

— Iaca, giupâneșică, și sfânta ziuă! Scoală-te și hai să vedem ce-i de făcut. Vezi că nu te-a mâncat nimica? Numai frica ți-a fost mai mare.

Malca, în vorbele acestea, iar a adormit… Iar moș Nichifor, ca cel cu grija, s-a suit în căruță și a început a scormoli în toate părțile pe sub coșolină, și numai iaca că dă de secure, de-o funie și de un sfredeleac pe pomoștina căruței!

— Iaca, păcatele mele! Cine-i cu pagubă, și cu păcat; mă miram eu să nu se îngrijească biata babă de mine, până într-atâta. Pentru c-am năpăstuit-o chiar pe sfânta dreptate, am să-i duc un fes roș și un tulpan undelemniu, ca să-și mai aducă aminte din tinerețe. Eu se vede că m-am luat ieri cu luleaua. Dar biata baba mea, bună, rea, cum este, tot a știut ce-mi trebuie la drum, numai nu le-a pus la locul lor… Dar ți-ai găsit să știe femeia trebile barbatului!

— Giupâneșică, giupâneșică!

— Ce-i, moș Nichifor?

— Da' nu știi una! Scoală-te, că am găsit și secure și frânghie, și sfredel, și tot ce-mi trebuie.

— Unde, moș Nichifor?

— Ia, pe sub buclucurile d-tale. Numai n-au avut gură să răspundă. Am pățit și noi ca un cerșitoriu care ședea pe comoară și cerea milostenie… Da' bine că s-au găsit și acum; tot biata babă se vede că le-a pus.

— Vezi cât ești de avan, moș Nichifor, cum îți încarci sufletul de păcate?

— Apoi dă, giupâneșică, văd și eu că am greșit, de-am ponegrit-o așa de tare către d-ta. Da de-acum am să-i cânt și eu un cântec de împăcare:

Sărmana băbușca mea!
Fie bună, fie rea,
Am să țin casă cu ea.

Ș-odată suflecă moș Nichifor mânecele, taie un stuhariu de fag și face un capăt minunat. Apoi îl așază cum trebuie, pune roata la loc, înhamă iepele, iese încet-încet la drum și zice:

— Sui, giupâneșică, și haidem să mergem de-acum! Iepele, fiind hrănite și odihnite bine, pe la prânzul cel mare i-au pus în Piatra.

— Iaca, te-ai văzut ș-acasă, giupâneșică!

— Slava lui Dumnezeu, moș Nichifor, că și-n pădure nu mi-a fost rău…

— Așa este, giupâneșică, nu-i vorbă, dar ca la casa omului nu-i nicăiurea.

Și, din vorbă în vorbă, au și ajuns la poarta lui giupân Iți c. Iți c tocmai atunci venea de la școală și, când a văzut pe Malca, nu mai știa ce să facă de bucurie. Dar când a mai auzit și despre întâmplarea ce au avut, și cum i-a scăpat Dumnezeu din primejdie, nu știa cum să mulțămească lui moș Nichifor. Cu ce nu l-au dăruit ei? Că se mira și el singur ce dăduse peste dânsul.

A doua zi, moș Nichifor a pornit înapoi cu alți mușterii. Și când au ajuns acasă, era foarte vesel, încât nu știa baba lui ce l-a găsit, de-i așa cu chef, cum nu mai fusese de multă vreme. După aceasta, tot la două-trei săptămâni, giupâneșica Malca venea la Neamț la socri și se întorcea acasă numai cu moș Nichifor, fără să se mai teamă de lup…

După un an, sau după mai mulți, moș Nichifor s-a răsuflat, la un pahar cu vin, către un prieten al său, despre întâmplarea din codrul Grumăzeștilor și frica ce a tras giupâneasa Malca… Prietenul lui moș Nichifor s-a răsuflat și el către alți prieteni ai săi, și de-atunci oamenii, cum sunt oamenii, ca să-i pună sânge rău la inimă… au început a porecli pe moș Nichifor și a-i zice: „Nichifor Coțcariul, Nichifor Coțcariul". Și poate acum a fi oale și ulcioare, și tot Nichifor Coțcariul i-a rămas bietului om numele și până în ziulica de astăzi.

Povestea unui om leneș

CICĂ ERA ODATĂ ÎNTR-UN SAT UN OM GROZAV DE leneș; de leneș ce era, nici îmbucătura din gură nu și-o mesteca. Și satul, văzând că acest om nu se dă la muncă nici în ruptul capului, hotărî să-l spânzure, pentru a nu mai da pildă de lenevie și altora. Și așa, se aleg vreo doi oameni din sat și se duc la casa leneșului, îl umflă pe sus, îl pun într-un car cu boi, ca pe un butuc nesimțitor, și hai cu dânsul la locul de spânzurătoare!

Așa era pe vremea aceea.

Pe drum se întâlnesc ei cu o trăsură în care era o cucoană. Cucoana, văzând în carul cel cu boi un om care semăna a fi bolnav, întrebă cu milă pe cei doi țărani, zicând:

— Oameni buni! Se vede că omul cel din car e bolnav, sărmanul, și-l duceți la vro doftoroaie undeva, să se caute.

— Ba nu, cucoană, răspunse unul dintre țărani; să ierte cinstită fața dumneavoastră, dar aista e un leneș care nu credem să fi mai având păreche în lume, și-l ducem la spânzurătoare, ca să curățim satul de-un trândav.

— Alei! oameni buni, zise cucoana, înfiorându-se; păcat, sărmanul, să moară ca un câne, fără de lege! Mai bine duceți-l la moșie la mine; iacătă curtea pe costișa ceea. Eu am acolo un hambar plin cu posmagi, ia așa, pentru împrejurări

grele, Doamne ferește! A mânca la posmagi și-a trăi și el pe lângă casa mea, că doar știu că nu m-a mai perde Dumnezeu pentr-o bucățică de pâne. Dă, suntem datori a ne ajuta unii pe alții.

— I-auzi, măi lenește, ce spune cucoana: că te-a pune la coteț, într-un hambar cu posmagi, zise unul dintre săteni. Iaca peste ce noroc ai dat, bată-te întunericul să te bată, uriciunea oamenilor! Sai degrabă din car și mulțămește cucoanei că te-a scăpat de la moarte și-ai dat peste belșug, luându-te sub aripa dumisale. Noi gândeam să-ți dăm sopon și frânghie. Iar cucoana, cu bunătatea dumisale, îți dă adăpost și posmagi; să tot trăiești, să nu mai mori! Să-și puie cineva obrazul pentru unul ca tine și să te hrănească ca pe-un trântor, mare minune-i și asta! Dar tot de noroc să se plângă cineva… Bine-a mai zis cine-a zis că „Boii ară și caii mănâncă". Hai, dă răspuns cucoanei, ori așa, ori așa, că n-are vreme de stat la vorbă cu noi.

— Dar muieți-s posmagii? zise atunci lenește, cu jumătate de gură, fără să se cârnească din loc.

— Ce-a zis? întrebă cucoana pe săteni.

— Ce să zică, milostivă cucoană, răspunde unul. Ia, întreabă că muieți-s posmagii?

— Vai de mine și de mine, zise cucoana cu mirare, încă asta n-am auzit! Da' el nu poate să și-i moaie?

— Auzi, măi lenește: te prinzi să moi posmagii singur, ori ba?

— Ba, răspunse lenește. Trageți mai bine tot înainte! Ce mai atâta grijă pentru astă pustie de gură!

Atunci unul dintre săteni zise cucoanei:

— Bunătatea dumnevoastră, milostivă cucoană, dar degeaba mai voiți a strica orzul pe gâște. Vedeți bine că nu-l ducem noi la spânzurătoare numai așa, de flori de cuc, să-i luăm năravul. Cum chitiți? Un sat întreg n-ar fi

pus oare mână de la mână ca să poată face dintr-însul ceva? Dar ai pe cine ajuta? Doar lenea-i împărăteasă mare, ce-ți bați capul!

Cucoana atunci, cu toată bunăvoința ce avè, se lehămetește și de binefacere și de tot, zicând:

— Oameni buni, faceți dar cum v-a lumina Dumnezeu!

Iar sătenii duc pe leneș la locul cuvenit și-i fac felul. Și iaca așa au scăpat și leneșul acela de săteni, și sătenii aceia de dânsul.

Mai poftească de-acum și alți leneși în satul acela, dacă le dă mâna și-i ține cureaua.

Ș-am încălecat pe-o șa și v-am spus povestea așa.

Moș Ion Roată
(Anecdotă)

LA 1857, PE CÂND SE FIERBEA UNIREA ÎN IAȘI, BOIERII moldoveni liberali, ca de-alde Costache Hurmuzachi, M. Kogălniceanu și alții, au găsit cu cale să cheme la Adunare și câțiva țărani fruntași, câte unul de fiecare județ, spre a lua și ei parte la facerea acestui măreț și nobil act național. Cum au ajuns țăranii la Iași, boierii au pus mână de la mână, de i-au ferchezuit frumos și i-au îmbrăcat la fel, cu cheburi albe și cușme nouă, de se mirau țăranii ce berechet i-a găsit. Apoi, se zice că i-ar fi dat pe sama unuia dintre boieri să le țină cuvânt, ca să-i facă a înțelege scopul chemării lor la Iași.

— Oameni buni, știți pentru ce sunteți chemați aici, între noi? zise boierul cu blândețe.

— Vom ști, cucoane, dacă ni-ți spune, răspunse cu sfială un țăran mai bătrân, scărpinându-se în cap.

— Apoi, iaca ce, oameni buni: de sute de ani, două țări surori, creștine și megieșe, Moldova noastră și Valahia sau Țara Muntenească, de care poate-ți fi auzit vorbindu-se, se sfâșie și se mănâncă între dânsele, spre cumplita urgie și pieire a neamului românesc. Țări surori și creștine, am zis, oameni buni; căci precum ne închinăm noi, moldovenii, așa se închină și frații noștri din Valahia. Statura, vorba, hrana, îmbrăcămintea și toate obiceiurile câte le

avem noi le au întocmai și frații noștri munteni. Țări megieșe, am zis, oameni buni; căci numai pârâuașul Milcov, ce trece pe la Focșani, le desparte. „Să-l secăm dar dintr-o sorbire“ și să facem sfânta Unire, adică înfrățirea dorită de strămoșii noștri, pe care ei n-au putut s-o facă în împrejurările grele de pe atunci. Iaca, oameni buni, ce treabă creștinească și frumoasă avem de făcut. Numai Dumnezeu să ne-ajute! Înțeles-ați, vă rog, oameni buni, pentru ce v-am chemat? Și dacă aveți ceva de zis, nu vă sfiiți; spuneți verde, moldovenește, ca la niște frați ce vă suntem; că de-aceea ne-am adunat aici, ca să ne luminăm unii pe alții și Dumnezeu să ne lumineze pe toți cum a ști el mai bine!

— Înțelegem, cucoane, așa a fi, răspunseră câțiva țărani mai rușinoși; că, dă, dacă nu-ți ști dumneavoastră ce-i pe lume, noi, țărănimea de la coarnele plugului, avem să știm ce-i bine și ce-i rău?…

— Ba eu, drept să vă spun, cucoane, n-am înțeles! cică zise cu îndrăzneală unul dintre țărani, anume *Ion Roată*. Ș-apoi, chiar dacă ne-am pricepe și noi la câte ceva, cine se mai uită în gura noastră? Vorba ceea, cucoane: „Țăranul, când merge, tropăiește, și când vorbește, hodorogește“, să ierte cinstită fața dumneavoastră. Eu socot că treaba asta se putea face și fără de noi; că, dă, noi știm a învârti sapa, coasa și secera, dar dumneavoastră învârtiți condeiul și, când vreți, știți a face din alb negru și din negru alb… Dumnezeu v-a dăruit cu minte, ca să ne povățuiți și pe noi, prostimea…

— Ba nu, oameni buni; s-a trecut vremea aceea, pe când numai boierii făceau totul în țara aceasta ș-o storceau după plac. Astăzi toți, de la vlădică până la opincă, trebuie să luăm parte la nevoile și la fericirea țării. Muncă și câștig, datorii și drepturi, pentru toți deopotrivă.

Le spuse boierul apoi despre originea românilor, cum și de cine au fost ei aduși pe aceste locuri; despre suferințele

lor și cum au ajuns a fi dezbinați și împrăștieți prin alte țări. Le dă el pilde câte și mai multe: cu smocul de nuiele, cu taurii învrăjbiți și, în sfârșit, se silește bietul creștin din răsputeri a-i face să înțeleagă care sunt roadele binefăcătoare ale Unirii, aducându-le aminte că tot „pentru unirea tuturor“ se roagă și sfânta biserică în toate zilele, [de] mai bine de 1850 de ani.

— Ei, oameni buni, cred că acum ați priceput!

— Priceput, cucoane, cât se poate de bine, răspunseră mai toți. Dumnezeu să vă ajute la cele bune!

— Ba eu tot nu, cucoane, răspunse moșul Ion Roată.

— Dumnezeu să mă ierte, moș Ioane, dar dumneta, cum văd, ești cam greu de cap; ia haidem în grădină, să vă fac a înțelege și mai bine. Moș Ioane, vezi colo, în ogradă la mine, bolovanul cel mare?

— Îl vedem, cucoane.

— Ia fă bine și adă-l ici lângă mine, zise boierul, care ședea acum pe un jilț în mijlocul țăranilor.

— S-avem iertare, cucoane, n-om putè, că doar acolo-i greutate, nu șagă.

— Ia cearcă și vezi.

Moș Ion Roată se duce și vrea să ridice bolovanul, dar nu poate.

— Ia du-te și dumneta, moș Vasile, și dumneta, bade Ilie, și dumneta, bade Pandelachi.

În sfârșit, se duc ei vro 3-4 țărani, urnesc bolovanul din loc, îl ridică pe umeri și-l aduc lângă boier.

— Ei, oameni buni, vedeți? S-a dus moș Ion și n-a putut face treaba singur; dar când v-ați mai dus câțiva într-ajutor, treaba s-a făcut cu mare ușurință, greutatea n-a mai fost aceeași. Povestea cântecului:

Unde-i unul, nu-i putere,
La nevoi și la durere;

Unde-s mulți, puterea crește,
Și dușmanul nu sporește.

Așa și cu Unirea, oameni buni! Credeți dumnevoastră că, de-a ajuta Dumnezeu a se uni Moldova cu Valahia, avem să fim numai atâția? Frații noștri din Transilvania, Bucovina, Basarabia și cei de peste Dunăre, din Macedonia și de prin alte părți ale lumii, numai să ne vadă că trăim bine, și ei se vor bucura și ne vor iubi, de n-or mai îndrăzni dușmanii, în vecii vecilor, a se lega de români. D-apoi frații noștri de sânge: franțujii, italienii, spaniolii și portughezii, ce așteaptă? La orice întâmplare, Doamne ferește, stau gata să-și verse sângele pentru noi… Unirea face puterea, oameni buni. Ei, acum cred c-ați înțeles și răsînțeles.

— Ba eu, unul, să iertați dumnevoastră, cucoane, încă tot n-am înțeles, răspunde moș Roată.

— Cum se face asta, moș Ioane? Mai bine ce v-am tălmăcit, și un copil putea să înțeleagă.

— Mai așa, cucoane, răspunseră ceilalți.

— Moș Ioane, zise acum boierul, cam tulburat de multă obosală, ia spune dumneta, în legea dumitale, cum ai înțeles, cum n-ai înțeles, de când se face atâta vorbă; să auzim și noi!

— Dă, cucoane, să nu vă fie cu supărare, dar de la vorbă și până la faptă este mare deosebire… Dumnevoastră, *ca fiecare boier*, numai ne-ați poruncit să aducem bolovanul, dar n-ați pus umărul împreună cu noi la adus, cum ne spuneați dinioarea, că de-acum toți au să ia parte la sarcini: de la vlădică până la opincă. Bine-ar fi dac-ar fi așa, cucoane, căci la război înapoiu și la pomană năvală, parcă nu prea vine la socoteală… Iar de la bolovanul dumnevoastră am înțeles așa: că până acum noi, țăranii, am dus fiecare câte-o piatră mai mare sau mai mică pe umere;

însă acum suntem chemați a purta împreună tot noi, *opinca*, o stâncă pe umerele noastre… Să dea Domnul, cucoane, să fie altfel, că mie unuia, nu mi-a părè rău…

La aceste vorbe, țăranii ceialalți au început a strânge din umere, a se uita lung unul la altul și a zice :

— Ia, poate că și Roată al nostru să aibă dreptate!… Iar boierul, luându-i înainte cu glume, a înghițit gălușca și a tăcut molcum.

Iași, 4 maiu 1880

Popa Duhu

CINE-A ÎNTÂLNIT VRODATĂ ÎN CALEA SA UN POPĂ, îmbrăcat cu straie sărăcuțe, scurt la stat, smolit la față, cu capul pleș, mergând cu pas rar, încet și gânditor, răspunzând îndesat „sluga dumitale“ cui nu-l trecea cu vederea, căscând cu zgomot când nu-și găsea omul cu care să stea la vorbă, făcând lungi popasuri prin aleiele ascunse ale grădinilor publice din Iași, câte cu o carte în mână, tresărind la cântecul păsărelelor și oprindu-se cu mirare lângă moșinoaiele de furnici, pe care le numea el „republici înțelepte“, dezmierdând iarba și florile câmpului, icoane ale vieții omenești, pe care le uda câte c-o lacrimă fierbinte din ochii săi și apoi, cuprins de foame și obosit de osteneală și gândire, își lua cătinel drumul spre gazdă, unde-l aștepta sărăcia cu masa întinsă.

Acesta era părintele Isaia Duhu, născut în satul Cogeasca Veche din județul Iași.

Patru pereți străini, afumați și îmbrăcați cu rogojini; teancuri de traftoloage grecești, latinești, bulgărești, franțuzești, rusești și românești, pline de painjeni și aruncate în neregulă prin cele unghere, un lighean de lut cu ibric pentru spalat, în mijlocul odăii, apărie pe jos, gunoi și gândaci fojgăind în toate părțile, o pâne uscată pe masă și un motan ghemuit după sobă era toată averea sfinției-sale.

Mare de inimă, iar la gură și mai mare, părintele Duhu nu se învrednicise de o viață mai bună; dar se vede că nici poftea el una așa, de vreme ce nu-și astâmpăra gura către mai-marii săi măcar să-l fi picat cu lumânarea.

De copil, în seminarul Socola, unde-a învățat carte, mai mult singur decât de la profesori, își punea degetele pe o piatră și le bătea cu alta, de ciudă că nu scriu frumos; se lovea cu pumnul peste cap, când vedea că nici dascălul nu putea să-i tălmăcească bine ceva, și vai de școlarii care-l sminteau de la învățătură!

Așa fiind el, cică unul dintre călugării Socolei a zis că e bun de călugăr, numindu-l „Duh diavolesc", și de unde până unde l-a și călugărit, și Duhu i-a rămas numele. Iară el Isaia Teodorescu se iscălea. Și din școlar, profesor a ajuns la Socola; și duh din duhul său a dat școlarilor săi o bucată de vreme. Dar purici mulți nu făcea el într-un loc, Doamne ferește, căci era duh neastâmpărat și neîmpăcat chiar cu sine însuși. Nici lacom de avere, nici de chinuri; mulțămit cu cât avea, cu cât n-avea, când te miri ce nu-i venea la socoteală, ie-ți, popo, desagii și toiagul, și pe ici ți-e drumul! Vorba ceea: „Geasta cu trepădatele, că nu-s departe satele".

Aci era la Socola, aci în Iași, aci la monăstirea și în Târgul-Neamțului profesor, de unde cutriera munții în sudoarea frunții, și mai la tot pasul cânta:

Ruinată cetățuie, ce acopere-acel munte,
Și de unde ochiul vede lucruri multe!

Apoi:

Pe o stâncă neagră, într-un vechiu castel,
Unde curge-n vale un râu mititel.

Iar la urma urmelor:

Pasăre galbenă-n cioc,
Rău mi-ai cântat de noroc!…

Și tot așa, și iar așa, până i se făcea viața neagră și aici; apoi iar se întorcea la Iași, îndrăgindu-l pentru o bucată de vreme.

Duh neastâmpărat și cutezător în predicele sale de pe amvoanele bisericilor, începea ca vespea zicând:

— Elisei a curățit de lepră pe Neeman Sirianul, trimițându-l să se scalde în râul Iordanului. Iară eu vă trimit la Căcaina[1], ca să vă curățiți de lepra ignoranței și a trândăviei!

— Odată era o floare, numită rușinea fetelor, foarte răspândită în țară la noi; dar de când au luat „mârșavele de modă"[2] locul gospodinelor romînce, această floare a început a dispărea din grădinile și țarinile noastre.

— Cine are urechi de auzit să audă!

Iar pe cei slugarnici, mândri și luxoși, îi arăta cu degetul, zicând:

— Fățarnice, a zis Hristos, curăță mai întâi partea cea dinlăuntru a paharului și a blidului, ca să fie și cea din afară curată!

Și câte și mai câte, publicate prin jurnalul *Predicatorul moralului evanghelic*, redactat de dânsul, până i-a luat chiriarhia puterea de predicator. Dar părintelui Duhu nu i-a tors mă-sa pe limbă.

Odată, slujind un episcop oarecare de hramul bisericii, la Bunavestire din Iași, părintele Duhu intră în biserică, se închină rar pe la icoane, și cum era lume multă adunată, și episcopul sta în strana arhierească, îmbrăcat pompos și cu mitra pe cap, părintele Duhu se oprește în față-i și zice în gura mare, clătinând din cap:

— Dragul mamei Cânilic, bine-ți șede mitropolit! Unde-i neneacă-ta să te vadă? Apoi, oftând adânc, mai adaugă: Când veți vedea urâciunea pustiirii stând la locul unde nu se cade să stea, să știți că aproape este sfârșitul, a zis Hristos.

---

1. Mic râușor din Iași care se varsă în Bahlui.
2. Marșandele.

După aceea se trage cu despreț din fața episcopului și, ieșind din biserică, își caută de drum.

Iară ceilalți popi, înlemniți cu mâinile la piept, cât pe ce să cadă amețiți din picioare, de frica și de rușinea arhipăstorului.

Nu târziu după aceasta, mitropolitul face pe părintele Duhu arhimandrit cu mitră, adică îi dă voie să poarte straie de mii de lei, fără să aibă cu ce să și le cumpere.

Și părintele Isaia, în loc să umble morțiș, ca alți popi, după cerșitorit, luând și de pe viu, și de pe mort, să aibă cu ce se împopoțona, el, dimpotrivă, zicea că este de altă părere, și anume: „Decât să dai de pomană la calici sâmbăta, mai bine ceva de băut mahmurilor, marța"…

Odată, chemând epitropul unei biserici mai sărăcuțe pe părintele Duhu să slujească de hram, sfinția-sa și-a atârnat la piept o cruce mare de lemn, legată cu sfoară groasă de cânepă, zicând:

— Iartă-mă, Doamne, că te-am spânzurat cu ață, neavând lanț de aur, nici de argint, cu care te spânzură mai-marii mei, arhiereii.

La Monăstirea Neamțului, stând adeseori de vorbă cu starețul Naftanail, părintele Duhu îi zicea, șfichiuindu-l, că rușii din această lavră românească s-au puiezit, ca și holera adusă în Moldova pe cozile cailor ruseți la 1828. Starițul, nemaiputându-i sta împotrivă, zicea de la o vreme: „Hai pacam, părinte Isaia", cinstindu-l cu rachiu îndulcit cu miere, pahar după pahar, până ce părintele Duhu spunea:

— Lasă-mă în pace, cuvioase, că se învârtește lumea cu mine de-atâta aghiazmă rusească; mai bine să ne împăcăm. Și începea a-i cânta irmosul următoriu, pe glas al doilea: „Umblat-au Israil prin valul cel învăluit, c-un ulcior legat de gât și c-un curcan fript, că s-a proslăvit".

Apoi antifoanele bețivilor, pe glas al patrulea: „Din tinerețele mele, multe oale și ulcele se luptă cu mine; dar mai multe păhărele, câte stele sunt pe ceriu…

Ploscuța mea, iubit vas,
Pasere cu dulce glas,
Eu la gură te rădic,
Tu îmi cânți; coglic! coglic!
Și nu mă-ndur să te las,
Căci mă plesnești tot în nas…

Vai, sărace poloboace,
De te-ai face mai încoace;
Să ne strângem vro câțiva,
Noi, spre mântuirea ta.
Ș-om mai veni vro doi-trei
Și ți-om pune-un căpătăiu,
Ș-om aduce-un popă rus,
Și te-a da cu fundu-n sus!"

Unui arhimandrit grec ce blagoslovea pe diacon la slujbă: „Să îndrepteze Domnul pașii lui spre tot lucrul bun", părintele Duhu îi zise:

— Ba mai bine să îndrepteze Domnul pașii voștri peste Dunărea, cuvioșilor, că destul ne-ați pângărit biserica și neamul cu smeritele voastre blagoslovenii.

Profesorului Columb de la liceu, care zise odată părintelui Isaia „Bună dimineața, Duhule", el îi răspunse:

— Mulțumesc, cadavrule! Și cred că ai la știință că cuvintele popă și profesor se încep cu „pocoiu", ca și substantivul porcule.

Popilor de mir, pe care îi numea haldei, le cânta antifoanele următoare:

„Diaconii și cu pochii, de treji ce sunt, de-abia văd cu ochii. Iar mamelor preutese, beția din cap nu le mai iese!"

Și câte ponturi și ponosuri nu da dintr-însul, de-i era și lui lehamete câteodată să se mai întâlnească cu cineva și să-l mai stârnească la vorbă.

Odată, ieșind supărat de la Mitropolie, îl întâlnește părintele Arbore de la Bărnovschi și-l întreabă:

— De unde vii, părinte Isaie?

— Nu știu!

— Încotro ai luat-o, părinte Isaie?

— Nu știu!

— Cum așa, de nu știi nici de unde vii, nici încotro te duci?!

— Iaca cum, răspunse părintele Duhu: când eram băiet, stupeam în palma stângă, apoi trânteam cu muchea palmei celeilalte în stupit și, în care parte sărea el, într-acolo apucam și eu.

— Și acum tot așa faci? întrebă părintele Arbore.

— Tot, batăr să crape dracul!

— Dar dacă, din întâmplare, ar sări stupitul înspre Golia[1], cum ți s-ar părea?

— Dar știi că m-ai ars, haldeule?! zise părintele Duhu, luându-și tălpășița, Dunăre de mânios.

La cea din urmă, strângând părintele Duhu para câte para, și-a comisionat cărți spiritiste și, cetindu-le, cică a zis către oarecine:

— Aceste cărți, încăpând în mâna unor șarlatani ignoranți, ai să auzi vorbindu-se că fac minuni, ca sfinții.

Și sfânt să fie rostul părintelui Duhu, căci tocmai așa s-a întâmplat.

Într-una din zile, neavând el cu ce să-și cumpere pâne, le-a luat cu vravul și le-a vândut directorașului unei școli primare cu te mieri ce. Și de-atunci începutul spiritiștilor în Iași. De-atunci Grigore Nazianzul, Efrem Sirul, Solomon înțeleptul și alți răposați de veacuri nu se mai pot liniști în morminte; întrebare peste întrebare li se face. Ș-apoi, ia să nu răspundă, că dracu-i al lor pe șepte ani!

---

1. Biserică din Iași, care cuprinde și casă de nebuni.

Auzind părintele Duhu că s-a făcut zvon prin Iași despre niște năzdrăvănii ca aceste, cică s-a luat sfinția-sa pe gânduri, zicând:

— Vai de cel ce se smintește, dar mai vai de cel prin care vine sminteala!

Și poate că din această pricină, bolnăvindu-se greu, și-a dat duhul, tocmai când ajunsese îngrijitor la biserica Nicorița din Tatarași; de unde aproape fiindu-i țintirimul Eternitatea, și-a luat acolo casă de veci, fie-i țărna ușoară! Și de-atunci, ca' mai ba să-l vadă cineva bădădăind pe ulițele Iașilor.

Cinci pâni
(Anecdotă)

DOI OAMENI, CUNOSCUȚI UNUL CU ALTUL, CĂLĂTOREAU odată, vara, pe un drum. Unul avea în traista sa trei pâni, și celălalt două pâni. De la o vreme, fiindu-le foame, poposesc la umbra unei răchiți pletoase, lângă o fântână cu ciutură, scoate fiecare pânile ce avea și se pun să mănânce împreună, ca să aibă mai mare poftă de mâncare.

Tocmai când scoaseră pânile din traiste, iaca un al treilea drumeț, necunoscut, îi ajunge din urmă și se oprește lângă dânșii, dându-le ziua bună. Apoi se roagă să-i dea și lui ceva de mâncare, căci e tare flămând și n-are nimica merinde la dânsul, nici de unde cumpăra.

— Poftim, om bun, de-i ospăta împreună cu noi, ziseră cei doi drumeți călătorului străin; căci, mila Domnului! unde mănâncă doi, mai poate mânca și al treilea.

Călătorul străin, flămând cum era, nemaiașteptând multă poftire, se așază jos lângă cei doi, și încep a mânca cu toții la pâne goală și a bè apă rece din fântână, căci altă udătură nu aveau. Și mănâncă ei la un loc tustrei, și mănâncă, până ce gătesc de mâncat toate cele cinci pâni, de parcă n-au mai fost.

După ce-au mântuit de mâncat, călătorul străin scoate cinci lei din pungă și-i dă, din întâmplare, celui ce avusese trei pâni, zicând:

— Primiți, vă rog, oameni buni, această mică mulțămită de la mine, pentru că mi-ați dat demâncare la nevoie; veți cinsti mai încolo câte un pahar de vin, sau veți face cu banii ce veți pofti. Nu sunt vrednic să vă mulțămesc de binele ce mi-ați făcut, căci nu vedeam lumea înaintea ochilor de flămând ce eram.

Cei doi nu prea voiau să primească, dar, după multă stăruință din partea celui al treilea, au primit. De la o vreme, călătorul străin și-a luat ziua bună de la cei doi și apoi și-a căutat de drum. Ceilalți mai rămân oleacă sub răchită, la umbră, să odihnească bucatele. Și, din vorbă în vorbă, cel ce avuse trei pâni dă doi lei celui cu două pâni, zicând:

— Ține, frate, partea dumitale, și fă ce vrei cu dânsa. Ai avut două pâni întregi, doi lei ți se cuvin. Și mie îmi opresc trei lei, fiindc-am avut trei pâni întregi, și tot ca ale tale de mari, după cum știi.

— Cum așa?! zise celălalt cu despreț; pentru ce numai doi lei, și nu doi și jumătate, partea dreaptă ce ni se cuvine fiecăruia? Omul putea să nu ne deie nimic, și atunci cum rămânea?

— Cum să rămâie? zise cel cu trei pâni; atunci aș fi avut eu pomană pentru partea ce mi se cuvine de la trei pâni, iar tu, de la două, și pace bună! Acum însă, noi am mâncat degeaba, și banii pentru pâne îi avem în pungă cu prisos: eu trei lei și tu doi lei, fiecare după numărul pânilor ce am avut. Mai dreaptă împărțeală decât aceasta nu cred că se mai poate nici la Dumnezeu sfântul.

— Ba nu, prietene, zise cel cu două pâni. Eu nu mă țin că mi-ai făcut parte dreaptă. Haide să ne judecăm, și cum a zice judecata, așa să rămâie.

— Haide și la judecată, zise celalalt, dacă nu te mulțămești. Cred că și judecata are să-mi găsească dreptate, deși nu m-am târât prin judecăți de când sunt.

Și așa, pornesc ei la drum, cu hotărârea să se judece. Și cum ajung într-un loc unde era judecătorie, se înfățoșează înaintea judecătorului și încep a spune împrejurarea din capăt, pe rând fiecare; cum a venit întâmplarea de au călătorit împreună, de au stat la masă împreună, câte pâni a avut fiecare, cum a mâncat drumețul cel străin la masa lor, deopotrivă cu dânșii, cum le-a dat cinci lei drept mulțămită și cum cel cu trei pâni a găsit cu cale să-i împartă.

Judecătorul, după ce-i ascultă pe amândoi cu luare aminte, zise celui cu două pâni:

— Și nu ești mulțămit cu împărțeala ce s-a făcut, omule?

— Nu, domnule judecător, zise nemulțămitul; noi n-am avut de gând să luăm plată de la drumețul străin pentru mâncarea ce i-am dat; dar, dac-a venit întâmplarea de-așa, apoi trebuie să împărțim drept în două ceea ce ne-a dăruit oaspetele nostru. Așa cred eu că ar fi cu cale, când e vorba de dreptate.

— Dacă e vorba de dreptate, zise judecătorul, apoi fă bine de înapoiește un leu istuialalt, care spui c-a avut trei pâni.

— De asta chiar mă cuprinde mirarea, domnule judecător, zise nemulțămitul cu îndrăzneală. Eu am venit înaintea judecății să capăt dreptate, și văd că dumneata, care știi legile, mai rău mă acufunzi. De-a fi să fie tot așa și judecata dinaintea lui Dumnezeu, apoi vai de lume!

— Așa ți se pare dumitale, zise judecătorul liniștit, dar ia să vezi că nu-i așa. Ai avut dumneata două pâni?

— Da, domnule judecător, două am avut.

— Tovarășul dumitale avut-a trei pâni?

— Da, domnule judecător, trei a avut.

— Udătură ceva avut-ați vreunul?

— Nimic, domnule judecător, numai pâne goală și apă răce din fântână, fie de sufletul cui a făcut-o acolo, în calea trecătorilor.

— Dinioarea, parcă singur mi-ai spus, zise judecătorul, că ați mâncat toți tot ca unul de mult; așa este?

— Așa este, domnule judecător.

— Acum, ia să statornicim rânduiala următoare, ca să se poată ști hotărât care câtă pâne a mâncat. Să zicem că s-a tăiat fiecare pâne în câte trei bucăți deopotrivă de mari: câte bucăți ai fi avut dumneata, care spui că avuși două pâni?

— Șese bucăți aș fi avut, domnule judecător.

— Dar tovarășul dumitale, care spui că avu trei pâni?

— Nouă bucăți ar fi avut, domnule judecător.

— Acum, câte fac la un loc șese bucăți și nouă bucăți?

— Cincisprezece bucăți, domnule judecător.

— Câți oameni ați mâncat aceste cincisprezece bucăți de pâne?

— Trei oameni, domnule judecător.

— Bun! Câte câte bucăți vin de fiecare om?

— Câte cinci bucăți, domnule judecător.

— Acum, ții minte câte bucăți ai fi avut dumneata?

— Șese bucăți, domnul judecător.

— Dar de mâncat, câte ai mâncat dumneata?

— Cinci bucăți, domnule judecător.

— Și câte ți-au mai rămas de întrecut?

— Numai o bucată, domnule judecător.

— Acum să stăm aici, în ceea ce te privește pe dumneata și să luăm pe istalalt la rând. Ții minte câte bucăți de pâne ar fi avut tovarășul d-tale?

— Nouă bucăți, domnule judecător.

— Și câte a mâncat el de toate?

— Cinci bucăți, ca și mine, domnule judecător.

— Dar de întrecut, câte i-au mai rămas?

— Patru bucăți, domnule judecător.

— Bun! Ia, acuși avem să ne înțelegem cât se poate de bine! Vra să zică, dumneta ai avut numai o bucată de întrecut, iar tovarășul dumitale, patru bucăți. Acum o bucată

de pâne rămasă de la dumneta și cu patru bucăți de la istalalt fac la un loc cinci bucăți?

— Taman cinci, domnule judecător.

— Este adevărat că aceste bucăți de pâne le-a mâncat oaspetele dumnevoastră, care spui că v-a dat cinci lei drept mulțămită?

— Adevărat este, domnule judecător.

— Așadar, dumitale ți se cuvine numai un leu, fiindcă numai o bucată de pâne ai avut de întrecut, și aceasta, ca și cum ai fi avut-o de vânzare, deoarece ați primit bani de la oaspetele dumnevoastră. Iar tovarășului dumitale i se cuvin patru lei, fiindcă patru bucăți de pâne a avut de întrecut. Acum dară fă bine de înapoiește un leu tovarășului dumitale. Și dacă te crezi nedreptățit, du-te și la Dumnezeu, și las' dacă ți-a face și el judecată mai dreaptă decât aceasta!

Cel cu două pâni, văzând că nu mai are încotro șovăi, înapoiește un leu tovarășului său, cam cu părere de rău, și pleacă rușinat.

Cel cu trei pâni, uimit de așa judecată, mulțămește judecătorului și apoi iese, zicând cu mirare:

— Dac-ar fi pretutindene tot asemenea judecători, ce nu iubesc a li cânta cucul din față, cei ce n-au dreptate n-ar mai năzui în veci și-n pururea la judecată.

Corciogarii, porecăți și apărători, nemaiavând chip de traiu numai din minciuni, sau s-ar apuca de muncă, sau ar trebui, în toată viața lor, să tragă pe dracul de coadă…

Iar societatea bună ar rămânè nebântuită.

Iași, 22 ianuarie 1883

Ion Roată și Vodă Cuza

ÎNTRE ȚĂRANII FRUNTAȘI CARE AU LUAT PARTE, împreună cu boierii, cu episcopii și cu mitropolitul țării la Divanul ad-hoc din Moldova, în 1857, era și moș Ion Roată, om cinstit și cuviincios, cum sunt mai toți țăranii români de pretutindeni. Numai atâta, că moș Ion Roată, după câte văzuse și după câte pățise el în viața sa, nu prea punea temeiu pe vorbele boierești și avea gâdilici la limbă, adică spunea omului verde în ochi, fie cine-a fi, când îl scormolea ceva la inimă. Așa e țăranul: nu prea știe multe. Și moș Ion Roată, fiind țăran, cum v-am spus, deși se-nvrednicise a fi acum printre boieri, nu avea ascunzători în sufletul său.

În Divanul ad-hoc din Moldova erau boieri de toată mâna: și mai mari, și mai mici; și mai bătrâni, și mai tineri; și mai învățați, și mai neînvățați, cum îi apucase timpul. Între aceștia din urmă erau de-alde bătrânul Alecu Forăscu, poreclit și Tololoiu, Grigore Cuza și alți câțiva de-alde aceștia, care, ținându-se de obiceiurile strămoșești, în toate sărbătorile ascultau cu evlavie slujbă bisericească de la început până la sfârșit, cântând și citind la strană de-a valma cu dascălii și preuții bisericii; iar la zile mari, ca să le ticnească veselia, împărțeau bucățica de pâne cu orfanii, cu văduvele și cu alți nevoiești, cum apucase din părinți.

Atâta-i ajungea capul, atâta făceau și ei pe vremea lor, Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească, unde-or fi acolo, că bună inimă mai aveau!

Dar să ne întoarcem iar la Divanul ad-hoc. Aici, ca în toate adunările de feliul acestora, se făcea vorbă multă; și era lucru firesc să se facă, fiind în luptă *timpul de față cu cel trecut*, pentru cea mai dreaptă cauză a neamului românesc: Unirea, sfânta Unire!

Boierii cei mai tineri, crescuți de mici în străinătate, numai cu franțuzească și nemțească, erau cârtitori asupra *trecutului* și cei mai guralii totodată. Vorba, portul și apucăturile bătrânești nu le mai veneau la socoteală. Și din această pricină, unii, în aprinderea lor, numeau pe cei bătrâni: rugini învechite, ișlicari, strigoi și câte le mai venea în minte, după cum le era și creșterea; dă, învățați nu-s?…

Nu-i vorbă că și nătângia unor bătrâni era mare. Uneori, când se mâniau, dădeau și ei tinerilor câte-un ibrișin pe la nas, numindu-i: bonjurişti, duelgii, pantalonari, oameni smintiți la minte și ciocoi înfumurați, lepădați de lege, stricători de limbă și de obiceiuri. În așa împoncișare de idei se aflau boierii bătrâni cu tineretul din Divanul ad-hoc al Moldovei, cu toate că și unii, și alții erau pentru „Unire“. Numai atâta, că bătrânii voiau „Unire“ cu tocmală, iar tinerii „Unire“ fără socoteală, cum s-a și făcut.

Toate ca toatele, dar mare luptă aveau unii dintre boierii tineri cu cuconul Alecu Forăscu, care, una-două, îi tolocănea, mustrându-i: ba că nu vorbesc drept românește, cum vorbeau părinții lor, ci au corchezit graiul strămoșesc, de nu-i mai înțelege nimene; ba că „umblați cu șurubele, să ne trageți butucul“; ba că „face omul cu cineva o tovărășie cât de mică, și tot urmează învoială între părți, iar nu așa cu ochii închiși“, căci, „dacă n-ai carte, n-ai parte“, scurtă socoteală; ba că, „de când cu străinătatea, v-ați înstrăinat și

legea, și limba, și inima, și chiar dragostea sătenilor; și după nepăsarea și risipa ce o facem, zvârlind banul pe lucruri de nimica, puțin mai avem de înstrăinat, și nu-i departe vremea aceea, pe cât văd eu. Întrebați pe bieții nemernici de săteni, să spuie ei dacă mai cunosc cine le e stăpân. Au rămas ca niște câini ai nimănui, sărmanii oameni! Cine se scoală mai de dimineață, acela e mai mare în sat la ei, de-i horopsește și-i țuhăiește mai rău decât pe vite! Ciocoismul și străinii să trăiască, și las' pe dânșii, că ne scot ei la covrigi!" Ba că „vai de țara care ajunge s-o puie copiii la cale"; ba că „vorba multă, sărăcia omului", și, dacă li-i treaba de-așa, facă ei ce-or ști, că el mai bine se duce acasă, că-i plouă caii în spate și-i stau vitele cu dinții la stele, din pricina slugilor, cărora puțin le pasă de munca stăpânului; și câte și mai câte năzdrăvănii de-alde aceste. Las' pe bătrâni să te descânte și să te judece ei, în legea lor, că nu-ți mai trebuie alt popă… Și iaca așa cu de-alde cuconul Alecu Forăscu.

Acum vine alta la rând.

Într-una din zile, cum vorbea frumos un boier dintre cei tineri, iaca și moș Ion Roată sare cu gura:

— Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumirim și noi; căci eu, unul, drept vă spun, că nu pricep nimica, păcatele mele!

Un oarecare boier întâmpină atunci pe moș Ion Roată, zicându-i cu glas poruncitor și răutăcios:

— Dar ce nevoie mare este să înțelegi tu, mojicule? Tacă-ți leoarba, dac-ai venit aici; c-apoi întoarce-ne-vom noi acasă, și hèlbet! nu ți-a lua nime din spate ce știu eu… Auzi obrăznicie! Tu… *cu optzeci de mii de fălci de moșie*, și el un ghiorlan c-un petec de pământ, și uite ce gură face alături cu mine!…

Moș Ion Roată, simțindu-se lovit până în suflet, răspunde atunci cu glas plângător:

— Dar bine, cucoane, dacă nu v-a fost cu plăcere să picepem și noi câte ceva din cele ce spuneți dumneavoastră, de ce ne-ați mai adus aici să vă bateți joc de noi? Ei, cucoane, cucoane! Puternic ești, megieș îmi ești, ca răzeș ce mă găsesc, și știu bine că n-are să-mi fie moale când m-oiu întoarce acasă, unde mă așteaptă nevoile. Dar să nu vă fie cu supărare, ia, palmele aceste țărănești ale noastre, străpunse de pălămidă și pline de bătături, cum le vedeți, vă țin pe d-neavoastră de-atâta amar de vreme și vă fac să huzuriți de bine. Și mai mult decât atâta: orice venetic, în țara asta, este oploșit de dumnevoastră, și-l priviți cu nepăsare cum ne suge sângele, și tăceți și-l îmbrățișați! Numai noi, vite de muncă, vă suntem dragi ca sarea în ochi… Din *mojâci*, din *ghiorlani* și din *dobitoci* nu ne mai scoateți! Dumnezeu să ne ierte, și să ne iertați și dumnevoastră, cucoane, dar cu adevărat așa este: v-ați deprins a lua focul totdeauna cu mânile noastre cele *mojicești*… și tot noi cei horopsiți!

— Sfânt să-ți fie rostul, moș Ioane, că ai vorbit din durere, răspunse atunci cuconul Alecu Forăscu; și sunt fericit că stai alături cu mine. Decât un bonjurist c-o mână de învățătură, mai bine un țăran cu un car de minte!

La aceste vorbe, mulți dintre boieri s-au simțit atinși; cel cu pricina… a rămas ca opărit. Iar colonelul *Alexandru Cuza* a dat mâna prietenește cu moș Ion Roată.

În sfârșit, după multe dezbateri furtunoase urmate în Divanul ad-hoc, s-a încuviințat „Unirea“, și apoi deputații s-au întors fiecare pe la vetrele lor.

Peste câțiva ani după aceasta, trecând *Cuza-vodă* spre București, a poposit la Agiud, unde l-a întâmpinat o mulțime de lume, ca pe un domnitor.

Printre lumea ce se înghesuia, cu treabă, fără treabă, iaca se zărește o hârtie fâlfâind pe deasupra capetelor mulțimii, în vârful unei prăjini. Cuza-vodă, înțelegând că trebuie să fie vrun suflet necăjit, face semn să i se deschidă calea. Și, când colo, un țăran bătrân cade în genunchi dinaintea domnitorului, sărutându-i mâna, cu lacrimile în ochi, și dându-i o hârtie scrisă pe toate fețele.

— He, he! moș Ion Roată, prietenul și tovarășul meu cel vechi din Divanul ad-hoc, lucru negândit! Ridică-te, moș Ioane, și spune-mi, fără sfială, ce durere ai. Ți-a făcut cineva vrun neajuns?

Moș Ion Roată, văzând că, după atâția ani de zile, nu l-a uitat colonelul Alexandru Cuza și că l-a primit cu atâta bunătate, a început a plânge cu hohot și a-l ruga să-i citească hârtia.

Vodă, fiind gata de plecare și văzând că hârtia lui moș Roată cuprinde multă pologhie, zise cu blândețe:

— Spune, moș Ioane, din gură ce ai de spus, că mai bine am să înțeleg!

Atunci moș Roată, venindu-și în sine, începe a se jelui cum urmează:

— Luminarea-voastră! De când cu păcatul cel de „ad-hoc", n-am mai avut zi bună cu megieșul meu cel puternic, stăpânul unei moșii foarte mari, pe care-l cunoști măria-ta. N-am gândit, nenorocitul de mine, că dumnealui, un boier așa de mare, putred de bogat și cu învățătură, să-și pună mintea cu unul ca mine, de la niște vorbe nesocotite ce le-am zis și eu atunci, într-un necaz. Numai Dumnezeu să-i dea sănătate și bine, dar amarnic m-a lovit în avere și în cinste! Crede, măria-ta, că nici eu n-am fost așa de sec, între cei de-o samă cu mine. Dar, de cum am ajuns acasă, goană și prigoană pe capul meu, din partea boierului, în tot feliul.

Întâi și-ntâi, a pus înadins pe feciorii boierești să-mi caute pricină și să mă aducă la sapă de lemn. Și aceștia, ca oameni fără judecată și pizmași, făceau toate chipurile sataniceşti, sau ei de-a dreptul, sau prin alții, cum să dea vitișoarele mele macar de-un pas pe moșia boierească; ș-apoi, sub cuvânt că au făcut stricăciune, să mi le poată ucide fără nici o cruțare! Și astăzi împușcă-i porcii; mâne, vacile și boii; poimâne, căișorii; în altă zi ie-i oile dinapoi cu grămada și du-le la curte. Îți poți închipui, măria-ta, ce urgie grozavă era pe capul meu!

Văzând eu de la o vreme că nu mai încetează cu jafurile, mi-am luat inima-n dinți și m-am dus la boier să mă jăluiesc. Și boieriul, în loc de un cuvânt bun, m-a scuipat drept în obraz, de față cu slugile sale și cu alți oameni ce se aflau atunci la curte, încât am crezut că a căzut cerul pe mine de rușine! Ba încă m-a și amenințat că altă dată, de mi-a mai călca piciorul în ograda boierească, are să poruncească să mă întindă la scară și să mă bată cu biciul! Și cu rânduiala asta, măria-ta, în câțiva ani de zile m-a calicit cu desăvârșire, și mi-a ridicat și cinstea, care pentru mine a fost cel mai scump lucru!

Cuza-vodă a stat neclintit și s-a uitat țintă la moș Ion Roată, cât a vorbit el. Și când a isprăvit vorba, vodă i-a pus două fișicuri de napoleoni în mână, zicându-i cu bunătate:

— Ține, moș Ioane, acest mic dar de la mine, și întâmpină-ți nevoia, de azi pe mâne, cum te-a lumina Cel-de-sus! Iar pe boier lasă-l în judecata lui Dumnezeu, căci „El nu bate cu ciomagul“.

Lui moș Ion Roată i se umplură din nou ochii de lacrimi, și, sărutând mâna lui vodă, ca semn de mulțămire, zice oftând:

— Dar cu rușinea ce mi-a făcut, cum rămâne, măria-ta?

— Cu rușinea, iaca așa rămâne, moș Ioane, zise Cuza-vodă, sărutându-l pe un obraz și pe altul, în fața mulțimii adunate acolo. Du-te și spune sătenilor dumitale, moș Ioane, că, pe unde te-a scuipat boierul, te-a sărutat domnitorul țării și ți-a șters rușinea.

Iași, 1882, noiembre 13

Glosar

A

afișat, s.n. – atestat, certificat.
ahòtnic, adj. – cu tragere de inimă, pasionat (pentru cineva sau ceva).
alivenci, s.f. (pl.; sg. *alivancă)* – plăcintă țărănească, în formă de turtă, făcută din făină de porumb și brânză și coaptă în vatră.
amàndea, adv. – repede, fuga.
amânare, s.n. (pl.) – stâlpii de la colțurile casei țărănești.
anglìe, s.f. – stofă de calitate inferioară.
antal, s.n. – butoi.
antifon, s.n. – cântare bisericească pe bază de psalmi, executată alternativ de două coruri sau de doi cântăreți, care își răspund unul altuia.
astrăgaciu, s.n. – unealtă de cizmărie cu ajutorul căreia se întinde talpa.

B

badanà, s.f. – bidinea.
balan, s.m. – nume eufemistic al dracului.
balcâz, adj. – urât.
bàlmuj, s.n. – mâncare ciobănească (făcută din mălai, caș și smântână).
bădădăi, vb. – a umbla fără rost, a hoinări.
bălălău, adv. – atârnat, spânzurat.

bărăni, vb. – a avea pretenție, a dori insistent, a râvni.
bărbânță, s.f. – vas mare de lemn, având forme diferite, în care se păstrează brânza (și laptele) de oi.
bătèliște, s.f. – loc de întâlnire, de adunare.
bâhlit, adj. (despre apă) – stătut, împuțit.
bârdăhan, s.n. – învelișul de piele al stomacului de vită, care era folosit, pe vremuri, în loc de geamuri la ferestrele caselor țărănești.
bechi, adv., folosit, de obicei, ca determinant al verbelor *a ști*, *a zice*, *a pricepe* etc., în construcții negative – nimic, nici o iotă.
bedreag, s.n. – trunchi gros de lemn care servește cizmarului la croit pielea și ca masă de lucru.
bernevici, s.m. (pl.) – pantaloni țărănești de iarnă din dimie albă.
bibiluri, s.n. (pl.) – înfloriturile la gulerul, mânecile și poalele cămășii țărănești.
bichiri, vb. – a lucra încet și cu atenție, a migăli.
bindisi, vb. – a-i păsa (de ceva), a se sinchisi.
bleandă, s.f. – lovitură, îmbrânceală.
boblètic, adj. – cu minte puțină, nătâng.
bòbote, s.n. (pl.), în expr. *a vorbi în bobote* – a vorbi în neștire, fără rost.
boghet, adj. – moțat; frumos și mare (fig.).
bongoase, s.f. (pl.) – povestiri hazlii, snoave.
buc, adv., în expr. *într-un buc* – într-o clipă.
buc, s.m. (pl. *buci)* – ceea ce rămâne după pieptănarea cânepei și a altor materii textile.
bucheludeazla și *bucheriță zdra* – primele cunoștințe de scris-citit (după numele literelor chirilice: *buche* = b, *lude* = l, *az* = a, *riță* = r).
budihace, s.f. – ființă groaznică, sperietoare, pocitanie.
buft, s.n. – stomacul mamiferelor (în special) al porcului din care țăranii, umplându-l cu tocătură de carne, fac un fel de tobă).
bulhac, s.n. – băltoacă.
bulicheriu (pronunțat cu un *r* muiat și rotunjit), s.n. – cuțit prost, care nu taie.
bulughină, s.f. – cartof.

buștihan, s.m – buștean.
butuc, s.m., în expr. a *trage cuiva butucul* – a păcăli, a înșela; *a fi din butuci* – a fi prost, a nu pricepe.

C

calamandròs, s.n. – harababură, încurcătură.
canavață, s.f. – mătase sau pânză groasă și rară.
carboavă, s.f . – rublă (monedă rusească de argint).
căleap, s.n. – scul de tort.
cănură, s.f. – firele de lână, de in sau de cânepă rămase de la dărăcit, care, toarse, servesc ca bătătură pentru țesături mai groase.
căpețală s.f. – parte a frâului care se pune în capul calului.
cârceie, s.f. – lemnul cu care se leagă tânjala carului de proțap când se înjugă patru boi.
cârneleagă, s.f. – săptămâna penultimă (sau antepenultimă, după regiuni) din câșlegile de iarnă, când se poate mânca carne miercurea și vinerea; câșlegile de iarnă.
cârnosi, vb. – a mânca carnea de pe un animal viu.
câșlegi, s.f. (pl.) – timpul dintre două posturi, când se poate mânca de frupt (de dulce): carne, ouă, lapte etc.
ceapcân, s.m. – om aprig, zgârcit.
cetără, vb. – a-i cânta (cuiva) la cap, a cicăli.
cetlui, vb. – a lega strâns (cu ceatlăul sau cu funia).
chebe, s.f . – manta țărănească din aba înflorată.
cheji, s.m. (pl.) – dispoziție, stare sufletească.
chersin, s.n. – covată în care se pregătește aluatul pentru făcut pâine.
chiclaz, s.n. – calaican, vitriol verde (sulfat de fier).
chilnă, s.f. – lădiță pe care stă cel ce conduce căruța și în care își ține uneltele, lucruri de mâncare etc.; chichița de sub capra trăsurii.
chìlotă, s.f. – pernă de puf mare cât patul, care servește drept plapumă; bagaj, calabalâc.
chimă, s.f., în expr. *chima răului* – dracul.
chiolhănos, adj. – păcătos, ticălos, mișel.

chișcă, s.f. – stomacul porcului umplut cu carne tocată și cu păsat sau cu orez.
chită, s.f. – legătură de 12 sau 13 fuioare de cânepă sau in.
chitcăit, adj. – chitit, socotit, precaut, încet la luarea unei hotărâri, ca și în executarea ei.
chiuită, s.f., în loc. adv. *cu chiuita* – cu ghiotura, în cantitate mare.
cier, s.n. – ceair, loc, de obicei, îngrădit, pentru păscutul cailor.
cihăi, vb. – a cicăli, a sâcâi, a bate capul.
cin, s.n. – slujbă, rang; tagmă, categorie socială.
cinătui, vb. – a curăța păsările sau peștele înainte de a le găti, a desface în bucăți (un animal tăiat); (aici fig.) a trage o bătaie.
cioclèj, s.m. – partea din tulpina porumbului care rămâne în pământ după ce a fost tăiată.
cioflingar, s.m. – om îmbrăcat în haine orășenești, surtucar (sens peiorativ).
cioșmoli, vb. (refl.) – a se suci, a se întoarce când pe-o parte, când pe alta.
ciritel, s.m. – tufe de arbuști.
cislui, vb. – a aranja (propriu și figurat); a pune la cale.
cobăit, adj. – țâfnos; (fig.) încet la treabă, căruia nu-i place să muncească.
cociorvă, s.f. – vătrai de lemn, având o formă specială.
colăci, vb. – a ajuta pe cineva (să facă un lucru oarecare), a-i înlesni așezarea în locul dorit de dânsul, a-l recomanda, a-l sfătui.
colb, s.n., în expr. *a da colb* – a da gata, a termina repede.
comând, s.n. – pomenile făcute mortului; banii, vitele și lucrurile necesare pentru înmormântare și pentru pomeni.
concină, s.f. – un joc de cărți.
condac, s.n. – cântare bisericească scurtă.
contă, s.f. – cont, socoteală, seamă; în expr. *lasă-te în conta sfinției-sale:* aluzie la preotul Conta, conducătorul școlii de catiheți de la Fălticeni.
corciogar, s.m. – avocat (fără studii speciale), aparător la judecătoriile de pace de pe vremuri.
corhană, s.f. – râpă, loc prăvălit, cu ponoare.

coropcar, s.m. – negustor ambulant de mărunțișuri, care-și poartă marfa într-o coropcă (lădiță); (fig.) om care bate drumurile, fără treabă, ușernic, haimana.
costoroabă, s.f. – una dintre grinzile pe care se sprijină acoperișul casei țărănești.
coși, vb. – a face băsicuțe („coși") pe pielea cuiva, înțepându-l sau bătându-l.
coșolină, s.f. – nutreț verde (ovăz, orz etc., cosite înainte de vreme).
cotruță, s.f. – vatră mică; adâncitură rotundă lăsată între gura cuptorului și perete.
covița, vb. – a guița.
crancalâc, s.m. – crailâc, berbantlâc.
croșnă, s.f. – legătură cu lucruri de uz casnic purtată în spinare, boccea.
cruce-ajută – semnul crucii pus pe prima foaie a abecedarului manuscris de pe vremuri.
culeșer, s.n. – făcăleț.

D

de-a volna, adv. – de ajuns, din belșug.
deciocăla, vb. (despre căruță) – a desface, a demonta.
deliu, adj. – voinic, viteaz.
derdica, vb. – a deretica.
desăgăriță, s.f. – călugăriță care strânge (cu desaga) milostenii pentru mânăstire.
diată, s.f. – testament.
dichici, s.n. – unealtă de lemn cu care cizmarul face flori pe talpa, căputa etc. cizmei.
dichiu, s.m. – călugăr însărcinat cu administrarea bunurilor unei mănăstiri.
dimerlie, s.f. – baniță.
dințărit, s.n. (ironic) – plata pentru mestecatul alimentelor cu dinții.
dobzălà, vb. – a bate tare, a snopi în bătaie.
dohot, s.n. – ulei de mesteacăn pentru uns cizmele, osiile carelor etc.

drăniță, s.f. – șindrilă de învelit casele.
drele, s.f. (pl.) – ciuperci care cresc pe unii copaci (stejari, fagi etc.).
drâmboi, vb. (refl.) – a se arăta nemulțumit, a se supăra, a face mofturi.
drughineață, s.f. – bâtă, ciomag.
dubală, s.f. – argăseală, saramură în care se pun pieile crude pentru a putea fi apoi prelucrate.
dùgliș, adj. – leneș.
duluță, în expr. *să te duci duluță!* – pe-aici ți-e drumul, șterge-o repede, pleacă numaidecât.
dumbravnic, s.m. – plantă cu frunze frumos mirositoare, pe care țărăncile o pun între cămăși.
dupuros, adj. – (despre cai, boi etc.) cu părul făcut mici ghemuri, ciufulit, nețesălat.

F

fapt, s.n. – farmec.
farfasit, adj. – nenorocit, păcătos, prăpădit.
farmazoană, s.f. – vrăjitoare.
feleguns, adj. – zdrențăros.
feleștioc, s.n. – pămătuf pentru uns carul (cizmele etc.) cu păcură (cu dohot).
ferestrea, s.f. – cherestea.
finar, s.n. – felinar.
fojgăi, vb. – a mișuna, a furnica.

G

galile, s.f. (pl.) – păsări de curte.
găbji (găbui), vb. – a apuca, a înșfăca, a prinde la strâmtoare.
găinușă, s.f. – constelație numită Pleiadele sau Cloșca-cu-pui.
gălămoz, s.n. – amestecătură, harabaură, batjocură.
găvozdit, adj. – ghemuit, pitit.
gârneț, s.n. – par de stejar (sau de fag etc.).
genuncher, s.n. – suman lung până la genunchi.

gherghiriu (pronunțat cu un *r* muiat și rotunjit), s.n. – încăpere boltită, cu obloane de fier la uși și la ferestre, în care se păstrau, pe vremuri, lucruri mai de preț.
ghibirdic, s.m. – om mic de statură, prichindel.
ghigosi, vb. – a bate zdravăn cu pumnii.
ghijoagă, s.f. – cal alb și bătrân, mârțoagă.
ghileală, s.f. – dres de culoare albă petru față, suliman.
ghili, vb. – a spăla pânza la râu, ca să se albească.
ghițos, adj. – mițos.
gig, s.n. – val (sul) de postav sau de pânză.
gonitor, s.m. – bou tânăr, neîntors, folosit ca animal de reproducție.
grebănos, adj. – ghebos, cocoșat.
groșcior, s.n. – smântâna subțire care se formează când se pune laptele la prins.
gùbav, adj. – slăbănog, bolnăvicios.
guleai, s.n. – petrecere (cu mâncare, băutură, muzică etc.), chef.

H

haidău, s.m. – păzitor de vite, bouar, văcar.
haldeu, s.m. – poreclă dată de călugări preoților de mir.
haram(n)în, s.m. – om rău, om crud, tâlhar (fig.).
hàrchină, *s.f.* – bucată.
hartoi, vb. – a mișca în așa fel carul, încât să alunece pe partea lui dindărăt.
harți (hârți), s.m. – săptămâna din câșlegile Crăciunului, în care se mănâncă de dulce în toate zilele.
hașcă, s.f. – bucată de piele folosită pentru a largi căputa cizmei la partea ei de sus.
havaleà, s.f. – munca făcută de țărani în folosul boierului sau al satului.
hăbăuc, s.m., în expr. *a se rupe hăbăuc* – a se rupe în bucăți.
hălădui, vb. – a reuși să facă ceva.
hărașc, s.m. (pop.) – ierarh, sfânt mare.
hățaș, s.n. – cărare în pădure făcută de animalele sălbatice.

hâlpov, adv. – cu lăcomie.
hârsit, adj. – zgârcit, cărpănos.
hèlbet, interj. – fii pe pace! n-avea grijă!
hèlge, s.f. – nevăstuică.
hleab, s.n. – lucru uzat; (fig.) om neputincios, căzătură.
hoanghină, s.f. – femeie bătrână și rea.
hòbot, s.n. – văl de mireasă.
holercă, s.f. – rachiu, țuică (din cereale).
hojma, adv. – mereu, necontenit.
hojmalău, s.m. – om înalt, vlăjgan.
horodincă, s.f. – dans de origine ucraineană.
hòștină, s.f. – ceea ce rămâne din fagure după ce se scoate mierea și se stoarce ceara.
hreapcă, s.f. – dispozitiv în formă de greblă, care se prinde de coasă, pentru ca iarba cosită să se așeze în brazde.
hrentui, vb. – a strica, a hârbui; a desprinde un obiect din grupul lui, a dizloca.
hrincă, s.f. – felie de mămăligă, de obicei prăjită pe jăratic.
huceag, s.n. – pădure care începe să crească după ce a fost tăiată; pădure mică și tânără.
huduleț, s.n. – băț subțire, de lungime și întrebuințări diferite.
hurtă, în loc. adv. *la ~* – fără alegere, de-a valma.
husăș, s.m. – veche monedă ungurească de argint (valoare: 100 de parale).

I

iàlovițǎ, s.f. – vacă îngrășată în vederea tăierii.
icusar, s.n. – monedă turcească de argint sau, mai rar, de aur, care circula și în țările noastre.
inc și incot, s.n. – râs stăpânit; hârjoană.
ir, s.n. – alifie preparată empiric.
irmilic, s.n. – monedă turcească asemănătoare (și în ce privește valoarea) cu icusarul.
irmòs, s.n. – versetul de la începutul unei cântări bisericești.
ispașă, s.f. – constatarea oficială, la fața locului, a unei pagube.
ișlicar, s.m. – fabricant sau vânzător de ișlic; purtător de ișlic, boier cu obiceiuri învechite.
iți, vb. (refl.) – a se uita, a căuta cu privirea.

Î

îmbăla, vb. – a muia ceva cu salivă.
îmbălora, vb. (urmat de subst. *gură* ca complement drept) – a spune vorbe murdare la adresa cuiva.
îmblăciu, s.n. – unealtă cu care se bat snopii de grâu, ovăz etc., spre a scoate boabele din spice.
încinchit, adv. – pe vine.
îngruzi, vb. – a da pielii (de porc etc.) ude forma opincii.
înșomoltăci, vb. – a înveli ceva în cârpe multe.
înțărcători, s.f. (pl.) – locul unde ciobanii înțărcau mieii.
înținat, adj. – slab sprijinit, încât e gata să cadă.

J

jitar, s.m. – paznicul ogoarelor la intrarea în sat.
jitie, s.f. – poveste hazlie.
jugărit, s.n. – suma plătită pentru un car de lemne scoase din pădure.
julfă, s.f. – mâncare din semințe de cânepă, folosită, de obicei, ca garnitură la turtele care se fac în ajunul Crăciunului.

L

la, vb. – a spăla.
laie, s.f. – ceata de țigani nomazi.
lainic, s.m. – haimana, hoinar.
lambă, s.f. – frânghia, fierul sau lanțul care leagă crucile căruței la capătul osiei de dinapoi.
lavră, s.f. – totalitatea călugărilor unei mănăstiri mari, împreună cu locuințele și întreaga lor gospodărie.
lăptoc, s.n. – jgheab făcut din scânduri pe care se duce apa la moară.
lătunoaie, s.f. – scândură lată și groasă, convexă pe o parte, blană.
linchi, vb. – a mânca sau a bea cu limba, ca pisicile.
liștai, adv. – leit, aidoma.
lodbă, s.f. – bucată lungă de lemn, despicată dintr-un trunchi de copac.
lòzie, s.f. – răchită, salcie.

M

mangosit, adj. – netrebnic, ticălos.
mazil, s.m. – țăran aflat în serviciul administrației săsești de pe vremuri (avea sarcina să strângă dările, amenzile etc.).
măraz, s.n. – (sub forma de pl. *mărazuri)* – mofturi, nazuri.
mătăciune, s.f. – plantă de câmp cu miros plăcut.
mătăhăi, vb. – a se clătina în mers, a merge pe două cărări.
medean, s.n. – piață.
mehenghi, adj. – deștept, șiret, șmecher.
melesteu, s.m. – făcăleț, culeșer.
melian, s.m. – om mare de statură, voinic, zdrahon.
mezii-păresii (sau *păresimi)* – mijlocul postului dinaintea Paștilor.
m(i)erță, s.f. – măsură pentru cereale (greutatea: 120 ocale).
migăi, vb. – a migăli.
mijoarcă, s.f., în expr. *de-a mijoarca* – de-a mija, de-a v-ați ascunselea.
mitoc, s.n. – mănăstire aflată sub dependența alteia.
moare, s.f. – felul de a fi al unui om supărăcios și manifestările lui.
moglan, s.m. – om necioplit, bădăran, prostănac.
mogoroci, vb. – a bodogăni, a mormăi, a face pe supăratul.
motocel, s.m. – ciucure, canaf.
mursă, s.f. – zeama dulce scoasă din flori; miere, zahăr.
mușchea, s.f. – unealtă cu care cizmarul bate talpa încălțămintei.
mușlui, vb. – a-și căuta mâncarea cu râtul, cu botul etc.

N

nacafà, s.f. – necaz, supărare, belea.
nadolean, *-că*, adj. (despre găini) – din Anatolia.
năboi, vb. – a se revărsa, a inunda, a potopi.
năjit, s.f. – boală de urechi.
nemernic, adj. și subst. – (om) fără rost, străin, pribeag.
nemernici, vb. – a pribegi, a rătăci din loc în loc.
nividi, *nevedi*, vb. – a vârî firele urzelei printre ițele și spata războiului de țesut.
noaten, s.m. – lână tunsă în al doilea an de pe oi.

0

oblânc, s.n. – partea anterioară a șeii țărănești (de lemn).
oboroc, s.n. – un fel de baniță făcută din scoarță de tei.
obraț, s.n. – distanță de patru prăjini (circa 27 metri).
obrăzar, s.n. – mască.
òcniță, s.f. – un fel de fereastră oarbă în peretele sobei, firidă.
ogârjit, adj. – slab de i se văd coastele.
ogoi, vb. (refl.) – a se calma, a se alina.
ogrinji, s.m. (pl.) – fânul, paiele etc. rămase după ce au mâncat vitele.
olicăi, vb. (refl.) – a se văita, a se jelui.
oloi, s.n. – ulei.
onànie, s.f. – ființă diformă, monstru.
opsàs, s.n. – călcâiul (tocul) încălțămintei.
orândă, s.f. – cârciumă de țară, ținută în arendă.
osmoglasnic, s.n. – octoih, carte de cântări bisericești zilnice, pe opt glasuri.
otic, s.n. – unealtă în formă de lopățică, cu care se curăță cormana plugului de pământul rămas pe ea.
otânji, vb. – a bate, a lovi (cu bățul, cu biciul etc.).
otrocol, s.n., în expr. *a face otrocol* – a se năpusti, a provoca dezordine.
oțări (oțeri), vb. (refl.) – a-și arăta nemulțumirea, a se supăra, a se mânia.
ovilit, adj. – ofilit, schimbat la față (de supărare, de suferință etc.).

P

paià, s.f., în expr. *a da paiele cuiva* – a-l încuraja la obrăznicii, a-i da nas.
palancă, s.f., în expr. *a da (a face) palancă la pământ* – a face una cu pământul, a culca la pământ.
palcă, s.f. – nuia subțire.
panaghiè, s.f. – prescură care se sfințește cu ocazia slujbei religioase făcute la 40 de zile după moartea cuiva.
pașcă, s.f. – tutun de calitate inferioară, mahorcă.
pașli, vb. – a fura; *a o pașli* – a o lua din loc, a porni.
pașnic, s.m. – pe vremuri, cel însărcinat cu aplanarea neînțelegerilor iscate între locuitorii aceluiași sat.

păcòrniță, s.f. – vas de lemn în care se ține păcura pentru uns căruța la drum (se atârnă la spatele carului).
pănură, s.f. – țesătură țărănească din lână groasă.
pănușă, s.f. – foaia în care este învelit știuletele de porumb.
păsare, în expr. *fără păsare* – fără să-ți pese, cu nepăsare.
pâclișit, adj. – ursuz, dușmănos.
pârpără, s.f., în expr. *a da în pârpăra însuratului* – a fi preocupat, neliniștit, tulburat de gândul însurătorii.
pâșin, adj. – smerit, modest.
pedepsie, s.f. – epilepsie, boala copiilor.
p(i)edică, s.f. – cureaua cu care cizmarul ține fixă încălțămintea în timpul cât o lucrează.
pintenii, *a-și da ~*, în expresia *dă-ți popă pintenii și bate iapa cu călcâiele* – a duce lipsă, din nepăsare, de ceva necesar.
plăieș, s.m. – țăran care locuiește la munte (pe plaiurile munților).
poară, s.f., în expr. *a se pune în poară* – a se împotrivi, a discuta în contradictoriu.
pocladă, s.f. – pătură groasă și mițoasă, cergă.
poclit, s.n. – coșul trăsurii, coviltir.
pocoi, s.m. – numele literei chirilice *p.*
podgheaz (pogheaz), s.n., în expr. *a umbla în po(d)gheazuri* – a bate drumurile, a umbla lelea, teleleu Tănase.
pòdină, s.f. – partea de jos a stogului.
poduri, s.n. (pl.) – pânză care se așterne în drumul cortegiului funebru spre cimitir.
pògan, adj. – stâlcit, stricat.
pohoață, s.f. – femeie rea, ticăloasă.
pojărnicie, s.f. – cazarma (și serviciul) pompierilor.
pojijie, s.f. – tot ce aparține unei gospodării.
pomòștină, s.f. – podul carului (scândurile, legate una de alta, care se pun pe dricul carului).
poponeț, s.n. – opaiț, sfeșnic.
popor(e)an, s.m. – fiecare dintre locuitorii unui sat sau ai unui cartier orășenesc care țin de aceeași parohie bisericească; enoriaș.
poricale, *puricale*, s.f. (pl.) – fructe, poame.
porumb(r)el, s.m. – prun sălbatic; *porumbrea*, s.f. – fructul lui.

postată, s.f. – bucată de drum, distanță (neprecizată).
postèucă, s.f. – lemn pe care se sprijină osia căruței când i se scoate roata pentru a fi unsă.
postoroncă, s.f. – frânghia care leagă leuca de carâmbul căruței; (aici fig.) om care nu-i bun de nimic, care merită să fie spânzurat.
pràvilă, s.f. – lege, regulă.
prâsnel, s.n. – sfârlează, titirez.
prepeleac, s.n. – par cu brațe, înfipt în pământ, de care se atârnă, slujind drept cuier, oalele ca să se usuce.
prichici, s.n. – margine îngustă, ieșită în afară, la horn, la cuptor sau la vatra țărănească; marginea de jos a ferestrei, ieșită în afară ca o poliță.
pripor, s.n. – coastă de deal sau de munte, povârniș.
privighitor, s.m. – supraveghetor; subprefect.
prizărit, adj. – slăbănog, pipernicit.
probozi, vb. – a mustra aspru, a ocărî.
procitanie, s.f. – examinare, ascultare.
prociti, vb. – a asculta pe elevi lecția, a-i examina.
prujitură, s.f. – rostire hazlie, anecdotă, glumă.
pughibală, s.f. – om rău, ticălos, copil obraznic.
putere, în expr. *de-a puterea-fi* – de bine-de rău, chipurile, după cum se vede.

R

raclă, s.f. – sicriu, coșciug.
ràgilă, s.f. – unealtă cu care se curăță cânepa și inul de partea lor lemnoasă.
ràrițile, s.f. (pl.) – o parte din constelația Orionului.
ràțoș, s.n. – han la drumul mare.
răbui, vb. – a unge.
răcădui, vb. (refl.) – a se năpusti asupra cuiva cu intenția de a-l lovi.
răgoz, s.n. – plantă care crește prin mlaștini și prin locuri umede.
răspintene, s.f. – răspântie.
răsteu, s.n. – unul dintre cele două bețe care se pun vertical de o parte și de alta a jugului, pentru a împiedica boul să-și scoată capul din jug.

rătăcànie-ànă, s.f. – groapă, ruptură de teren de-a lungul unui drum.
răzlog, s.m. – despicătură de lemn (folosită, de obicei, la îngrădirea curții, a ocolului de vite etc.).
robaci, adj. – muncitor, harnic.
rocodele, s.f. (pl.) – mici lucruri făcute cu mâna.
rubià, s.f. (pl. *-iele*) – monedă turcească (o pătrime dintr-un irmilic).

S

sànchi, adv. – așa zicând, chipurile.
săcela, vb. – a țesăla; (fig.) a bate.
sărădui, vb. – a face înfloriturі, podoabe pe sumanele țărănești.
sărdac, s.n. – haină scurtă bărbătească din stofă groasă de casă.
sărindar, s.n. – în practicile mistice: rugăciune făcută de preot 40 de zile în șir (de obicei după moartea cuiva); *a da sărindare* – a plăti un preot pentru a face astfel de rugăciuni.
sâmbră, s.f. – tovărășie.
sâsâiac, s.n. – hambar de nuiele, în formă cilindrică, pentru păstrat porumbul.
schivirnisală, s.f. – chiverniseală, economie.
sclifosi, vb. (refl.) – a plânge prefăcându-se; a face mofturi, a se codi.
sclipui, vb. – a aduna cu greu, încetul cu încetul.
scoarță, s.f., în expr. *soră de scoarță* – soră vitregă.
scopt, adj. – încălzit mai mult decât trebuie, prea uscat.
scroambă, s.f. – încălțăminte orășenească (ghete, cizme), de obicei veche sau prost lucrată.
scrombăi, vb. – a strica încălțămintea (a o preface în scroambă).
sfarogit, adj. – foarte uscat, gata să se rupă (despre obiecte de piele).
sfârcâi, vb. – a trage pe nas cu zgomot.
sfârloagă, s.f. – încălțăminte proastă sau numai considerată astfel.
sfredeleac, s.n. – sfredel mic.
sireap, adj. – sălbatic.
smicèa, s.f. – nuia subțire și mlădioasă.
solomonie, s.f. – vrăjitorie.

sorocovăț, s.m. – monedă veche rusească, având valoarea unui sfanț, care circula în Moldova.
sovârv, s.m. – plantă de câmp, cu miros plăcut, întrebuințată de țărani la vopsitul lânei și al ouălor.
stàniște, s.f. – locul unde se adună oamenii pentru a sta de vorbă, a petrece etc.
stàtive, s.f. (pl.) – războiul de țesut.
stăvi, vb. – a-i rămâne ceva, a se alege cu ceva, a păstra, a salva de la pieire.
stinchi, vb. – a termina, a sfârși, a înceta.
stocit, adj. – supt de apă (din cauza scăldatului prelungit peste măsură).
stos, s.n. – un joc de cărți.
stroh, s.n. – așternut din fân și paie (pentru porci).
stroi, în expr. *a bate la stroi* – a pedepsi pe cel vinovat de indisciplină punându-l să treacă printre două rânduri de soldați să primească de la fiecare câte o lovitură.
stropșit, adj. – foarte neastâmpărat, năbădăios, apucat.
sucală, s.f. – unealtă de depănat pe țevi scularile de lână sau de bumbac de pe vârtelniță.
sucăli, vb. – a cicăli, a bate la cap, a sâcâi.
suhàt, s.n. – izlaz, imaș.
sulhàriu (pronunțat cu un *r* muiat și rotunjit), s.n. – trunchi sau cracă de copac lungă, dreaptă și subțire.
surlă, s.f. – râtul porcului; porcul însuși.
surpătură, s.f. – hernie.

Ș

șiac, s.n. – postav gros, de lână țigaie, țesut în casă.
șmotri, vb. – a mușt rului; a trudi, a chinui fizicește pe cineva.
șopârcăi, vb. – a păcăli, a înșela, a duce cu vorba.
șovâlcăi, vb. – a merge șchiopătând.
șparli, vb. – a o șterge, a fugi pe ascuns și repede.
șperlă, s.f. – cenușa de deasupra jăraticului; expr. *a da pe cineva prin șperlă* – a se desolidariza de tovarășul de joacă, a-l părăsi când se află în situație grea.
știoalnă, *s.f.* – bulboacă, loc adânc într-o apă.

știubei, s.n. – vas făcut dintr-un trunchi gros de copac scobit.
ștòti? – ce vrei? ce este? (din rus. *șto* – ce, și *tî** – tu).
șugubăț, adj. – poznaș, răutăcios, periculos.
șui, adj. – țicnit, nebun, într-o ureche.
șupuri, vb. (refl.) – a o șterge pe ascuns, pe nesimțite.
șurubui, vb. – a întoarce vorba.

T

tamazlâc, s.n. – cireadă de vite.
tapangeà, s.f. – lovitură cu palma.
tàrniță, s.f. – șa de lemn.
tăbăcărească, s.f. – un joc de cărți.
tăbârci, vb. – a ridica ceva de jos cu mare greutate, a duce ceva cu greu în spinare.
tăbuieț, s.m. – sac mic, săculeț.
tărăboanță, s.f. – roabă.
tăsmà, s.f. – panglică.
târnomată, s.f. – gunoiul care se face în ocolul sau în staulul vitelor.
târsoagă, s.f. – poreclă dată unei bărbi mari și încâlcite.
târș, s.m. – copac (mai ales brad sau molid) mic, nedezvoltat; (pl. n. *târșuri)* – vreascuri, crengi uscate.
teleagă, s.f. – roțile plugului împreună cu osia lor, de care se sprijină grindeiul.
ticăit, adj. – încet la treabă.
tigoare, s.f. – om leneș.
tihăraie, s.f. – loc povârnit, pleș sau acoperit cu copaci pe coasta unui munte.
tiji, adv. – de asemenea.
tolocăni, vb. – a bate la cap (cu vorba) pe cineva, a-l dăscăli.
toșcă, s.f. – geantă, traistă, săculeț; ca adv. – plin până în vârf, ticsit.
traftolog, s.n. – terfelog, carte mare și veche.
trătaj, s.m. – broșură, cărticică, caiet.
treampă, s.f., în expr. *a face treampa* – a face o tranzacție, a se înțelege cu privire la o afacere comercială.
trètin, s.m. – cal de trei ani.
tropar, s.n. – scurt imn bisericesc.

tumurug, s.m. – trunchi, buștean.
tureatcă, s.f. – carâmbul cizmei.

Ț

țencușă, s.f. – un joc asemănător cu țintarul.
țòlină, s.f. – cuvânt injurios la adresa unei femei rele, viclene.
țuhăi, vb. – a pune să muncească din greu și fără răgaz, a trage în toate părțile.
țuluc, s.m. – părul din cap, moț, chică.

U

ugilit, adj. – ofilit, umilit, rugător.
uncrop, s.n. – apă fierbinte, clocotită; petrecerea care se face luni după nuntă, la țară.
ușernic, adj. și s.m. – care bate drumurile, care umblă din casă în casă.

V

vargă, s.f., în expr. *a duce cuiva vergile* – a fi îngrijorat cu privire la cineva, a avea frică să nu i se întâmple ceva rău.
vasilisc, s.m. – animal din basme care ucide cu privirea.
vărzare, s.f. – plăcintă umplută cu varză, ceapă, mărar ș.a.
vătală, s.f. – cadru de formă dreptunghiulară, pe care se sprijină spata (la războiul de țesut).
vătăman, s.m. – pe vremuri, ajutor de primar la țară, care se ocupă în special de încasarea dărilor.
vârșă, s.f. – coș de nuiele pentru prins pește.
vidmă, s.f. – vrăjitoare, ființă primejdioasă.
vindereu, s.m. – o specie de șoim mic.
volintir, s.m. – voluntar, îndeosebi voluntar din armata lui Ipsilante (1821); (în sens peiorativ) jefuitor, tâlhar.
vornic, s.m. – slujbașul care în trecut împlinea dările prin sate, echivalent cu perceptorul și primarul de mai târziu.

Z

zamparagiu, s.m. – om desfrânat.
zăgneată, s.f. – foc iute, făcut cu crengi uscate sau cu surcele.
zăhăi, vb. – a necăji, a sâcâi.

zăit, adj. – aruncat, părăsit, uitat.
zălud, adj. – într-o ureche, smintit, nebun.
zămori, vb. (refl.) – a-și astâmpăra foamea cu nimica toată.
zăpsi, vb. – a pune mâna (pe cineva) când săvârșește un furt etc.
zărghit, adj. – smintit.
zăticneală, s.f. – stingherealã, supărare.
zbânțuit, adj. și s.m. – (copil) zburdalnic, nebunatic.
zborșit, adj. – zbârlit, supărat, mânios.
zghihui, vb. – a scutura cu putere, a zgâlțâi.
zgâtie, s.f. – fată sprintenă și isteață, diavoliță.
zmârdoare, s.f. – ființă murdară, spurcată.
zodier, s.m. – ghicitor al soartei omului după zodia în care s-a născut acesta.
zorcăi, vb. – a spăla prost.